

V FƏSİL

Diasporlarımızın fəaliyyəti - 2013-cü il

MÜNDƏRİCAT

➤ Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti.....	3
➤ Birləşmiş Ştatlardakı Azərbaycan Diasporu.....	5
➤ Azərbaycan diasporu 20 Yanvar faciəsinin ildönümünü qeyd edəcək.....	6
➤ Azərbaycan diasporunun dəstəkverici qüvvəsi - türk diasporu	8
➤ Azərbaycan diasporunun formalaşmasına uzun illərin tarixi proseslərinin təsiri.....	10
➤ Azərbaycan-Türkiyə diasporları əməkdaşlıq müstəvisində.....	12
➤ Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi Mərkəzi Şurasının iclası keçirilmişdir	14
➤ Azərbaycan icma və cəmiyyətlərindən federasiya və konqreslərə doğru.....	15
➤ Parisdəki “Azərbaycan Evi”	17
➤ Azərbaycan diasporu dünyada söz sahibinə çevrilir.....	19
➤ Amerikadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları.....	21
➤ İsveçdə Azərbaycan diasporu	23
➤ “Diaspora təşkilatlarımız Azərbaycanın milli maraqlarının sistemli şəkildə qorunmasında fəal rol oynamalıdır”	24
➤ Azərbaycan və türk diasporu arasında əməkdaşlıq yeni mərhələdə	26
➤ Dövlətin diqqətində olan diaspor nümayəndələri.....	27
➤ Gənclər Azərbaycan diasporunun hərəkətverici qüvvəsi kimi	29
➤ Diaspor təşkilatları Heydər Əliyevin 90 illik yubileyini qeyd edir	30
➤ Xarici ölkələrdə Azərbaycan dilinin təbliğində diaspor təşkilatlarının rolu.....	32
➤ Azərbaycan diasporu Asiya qitəsində.....	34
➤ Diaspor sahəsində mütəşəkkillik artır.....	36
➤ ABŞ-dakı Azərbaycan diasporunun qarşısında bir sıra mühüm vəzifələr dayanır.....	38
➤ Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatları orta q strategiya hazırladılar	40
➤ Azərbaycan diaspor təşkilatları Ukraynada səmərəli fəaliyyət göstərir	41
➤ Azərbaycan diasporu inkişaf yolunda.....	42
➤ Azərbaycanın haqq səsinə dünyaya çatdıran diaspor təşkilatları	44
➤ Azərbaycan diaspor təşkilatları Amerika qitəsində	46
➤ Diaspor təşkilatları Azərbaycanın problemlərini finlandiyalılarına çatdırır.....	49
➤ “Azərbaycanın haqq səsinin Belarus ictimaiyyətinə çatdırırıq”	51
➤ Azərbaycan diasporunda yeni bir mərhələnin başlanğıcı	53
➤ Azərbaycan diasporu müsəlman ölkələrində.....	54
➤ Azərbaycan diasporu dünyadakı gənc diasporlar sırasında	56
➤ “Diaspor quruculuğu sonsuz bir prosesdir”	58

➤ Diaspor quruculuğu və lobbiciliyin dünya təcrübəsi və Azərbaycan	60
➤ Diaspora təşkilatlarımız Azərbaycan həqiqətlərinin cərcəsidir	63
➤ Çelyabinskədə Azərbaycan diasporu	65
➤ Azərbaycan mədəni irsinin fəal təbliğatçıları-diaspor təşkilatları	67
➤ Diaspor quruculuğu Azərbaycanın dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindəndir	69
➤ DAK Güney Azərbaycanla bağlı hesabat yayıb	71
➤ Azərbaycan diasporunun gənc siması - Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı (AMOR).....	73
➤ Azərbaycan diasporası hücum taktikasını seçib	75
➤ Azərbaycan dövləti diaspora fəaliyyətinə lazımi dəstək verir	77
➤ “Azərbaycan diasporunun güclənməsi gənclərimizin gələcəyindən, onların birliyindən çox asılıdır” ...	79
➤ Diaspor təşkilatlarını ətrafında sıx birləşdirilən konqreslərin yaradılması diasporun inkişafına təkan verən amillərdəndir.....	81
➤ Qloballaşan dünyada Azərbaycan diasporu.....	83
➤ Diaspor fəalları mövqelərini açıqladı	85
➤ Rusiya azərbaycanlılarının doğru seçimi.....	86
➤ Azərbaycan diasporu dünyada ideoloji taktika ilə işləyir.....	88
➤ Ukraynadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları vahid qurumda birləşib.....	90
➤ Uğurlu inkişaf yolunda olan Azərbaycan diasporu	91
➤ Qırğızıstandakı Azərbaycan diasporu birdir.....	93
➤ Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporu.....	95
➤ Diasporçuluqda ilk məsələ təşkilatçılıqdır	97
➤ Bolqarıstanda diaspor təşkilatları	99
➤ Diaspordan lobbiciliyə doğru	100
➤ Moldovada Azərbaycan diaspor təşkilatları	102
➤ Rumıniyada Azərbaycan diasporu.....	104
➤ Macarıstanda Azərbaycan diasporu.....	106
➤ Norveçdə Azərbaycan diaspor təşkilatları	108
➤ Avstraliyada Azərbaycan diasporu	110
➤ Diaspor fəaliyyətinin hərəkətverici qüvvəsi-Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi	112
➤ 2013-cü ildə diaspor sahəsində baş verən mühüm hadisələr	114
➤ İspaniyada Azərbaycan diasporu	116
➤ Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin 2013-cü ilin yekunlarına həsr olunmuş iclası keçirilmişdir	118

Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti

Azərbaycan diasporunun yeni siması

Azərbaycan diasporunun Avropa qitəsində geniş yayıldığı ölkələrdən biri də Belçika Krallığıdır. Təqribən 15 minə yaxın soydaşımızın məskunlaşdığı Belçikadakı azərbaycanlıların böyük əksəriyyətini Cənubi Azərbaycandan olan həmyerlilərimiz təşkil edir. 1979-cu il İran İslam İnqilabından sonra Avropaya axını sürətlənən Cənubi azərbaycanlıların üz tutduğu ölkələrdən biri də məhz Belçika idi. Zaman keçdikcə bu ölkənin ictimai-siyasi mühitinə uyğunlaşan soydaşlarımız Belçika cəmiyyətində öz layiqli yerlərini tuta biliblər. Hazırda Belçikada onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı, müxtəlif cəmiyyət və təşkilatlar fəaliyyət göstərir. Bu sıraya Belçika Azərbaycan Evi, Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin Belçika ofisi, Belçika Azərbaycan Cəmiyyəti və digər bu kimi təşkilatları aid etmək olar.

Adları qeyd edilən hər bir diaspor təşkilatı Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi, Xocalı soyqırımının Belçika, eləcə də dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində məqsədyönlü fəaliyyət göstərir, ölkəmizi layiqincə təmsil edirlər. Həmin təşkilatlar eyni zamanda Azərbaycanın zəngin tarixi-mədəni irsinin təbliği, mədəniyyətimizin tanınması sahəsində də mütəmadi olaraq tədbirlər, layihələr həyata keçirirlər. Sözügedən ölkədə Azərbaycanla bağlı fəaliyyət göstərən təşkilatlardan biri də Belçika Qarabağ Kültür və Dayanışma Dərnəyidir. Bu təşkilat da yeni fəaliyyətə başlamasına baxmayaraq artıq bir sıra uğurlara imza atıb. Belçika Qarabağ Kültür və Dayanışma Dərnəyinin sədri İqdir kökənli Abbas Uçardı.

Bu gün Belçikada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri də Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətidir. Keçən il bu ölkədə yaşayan bir qrup soydaşımız tərəfindən təsis edilən Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti də digər təşkilatlar kimi Azərbaycanın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində aktiv fəaliyyət göstərir. Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri bu ölkədə yaşayan soydaşımız Rəşad Quliyevdir.

Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti o qədər də uzun zamanlıq tarixi olan bir təşkilat deyil. Hətta Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti haqqında məlumatlar Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin rəsmi saytında da yoxdur. Ümumiyyətlə, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin rəsmi saytına əsaslanaraq görərik ki, Belçikada 5 cəmiyyətin adı və hüquqi ünvanları var. Amma Dövlət Komitəsinin saytındakı informasiya köhnə olduğundan saytda məlumatların yenilənməsinə ehtiyac var. Məsələn saytda qeyd olunmuş Avropa Azərbaycanlılar Mərkəzi son 4 ildə heç bir fəaliyyət göstərməyib. Hətta bu təşkilatın sədrinin də ümumiyyətlə Belçikada yaşamadığı bildirilir.

Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin adı və hüquqi ünvanları barədə çox az adam məlumatlı olsa da, cəmiyyətin qısa zaman ərzində gördüyü işlər, həyata keçirdiyi tədbirlər və layihələr barədə geniş spektr məlumatlıdır. Təkcə Belçikada deyil, eləcə də digər Avropa ölkələrində Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin fəaliyyəti böyük maraqla izlənilir, bu fəaliyyət təqdir olunur. Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin ötən aylar ərzindəki fəaliyyətinə də nəzər yetirdikdə görürük ki, təşkilat bu müddət ərzində bir sıra işlər görüb. Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin qısamüddətli fəaliyyəti ərzində ətrafına 100-ə yaxın üzvlər cəm edib. Müsbət tendensiyalardan biri ondan ibarətdir ki, Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinə üzv olanlar, onunla sıx əməkdaşlıq edənlər yalnız bu ölkədə yaşayan azərbaycanlılar deyil. Eyni zamanda Belçika cəmiyyətində kifayət qədər tanınan ictimai-siyasi cəhətdən fəal insanlar da Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinə qoşulur, onunla sıx əməkdaşlıq edirlər. Bu isə öz-özlüyündə Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin lobbicilik istiqamətində də müəyyən addımlar atıldığını göstərir. Belə ki, Belçikanın ictimai siyasi sferasında tanınan şəxslərdən biri olan Henrik Kroner Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin baş katibi seçilmişdir. Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, Henrik Kroner 11 il Avropa Ticarət Palatasının baş katibi olmuşdur. Eyni zamanda Henrik Kroner 9 il Beynəlxalq Avropa Hərəkətinin baş katibi vəzifəsində çalışıb. Cənab Kroner həmçinin siyasi analitik və beynəlxalq əlaqələr üzrə ekspertdir. Eyni zamanda Filiz Özdəmir adlı türk kökənli olan Belçika vətəndaşı da Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin vitse prezidentidir. Bu xanım isə Belçikada sığorta və bank işləri ilə məşğuldur. Bundan başqa onlarla fəal azərbaycanlılar təşkilatın fəaliyyətinə öz töhfələrini verirlər.

Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti fəaliyyət göstərdiyi qısa müddət ərzində Azərbaycanın zəngin tarixi-mədəni irsinin təbliği, Azərbaycanın tanınması sahəsində məqsədyönlü addımlar atıb. Həmçinin cəmiyyət Azərbaycanın milli bayramlarını da yüksək səviyyədə qeyd edərək ölkəmiz barədə Belçika ictimaiyyətində obyektiv rəy formalaşdırır. Buna misal olaraq Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin 28 may-Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin elan edilməsinin il- dönümü və 18 oktyabr müstəqillik haqqında Konstitusiyaya aktının qəbul edilməsi tarixini qeyd etməsini göstərmək olar. Belə ki, hər iki bayram tədbiri Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti tərəfindən yüksək səviyyədə qeyd edilib. Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi və Xocalı soyqırımının həm Belçika, həm də dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində aktiv fəaliyyət göstərir. Cəmiyyət xüsusilə Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, bu soyqırımın tanınması, Xocalıda insan qətləmini həyata keçirən şəxslərin cinayətə cəlb olunması

istiqlalında aktiv fəaliyyət nümayiş etdirir. Belə ki, Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti cinayətkar, uşaq qatili Serj Sarkisyanın Fransaya səfəri zamanı bu ölkədəki Ermənistan səfirliyi qarşısında etiraz aksiyasının təşkilatçılarından biri olub. Cəmiyyət həmin aksiyada Belçikada yaşayan yüzlərlə azərbaycanlının iştirakını təmin edib. Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı mövqeyi də fərqlidir. Cəmiyyət hesab edir ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli 3 prinsiplə məsələdə ciddi dönüş etdikdən sonra mümkündür. Birincisi, Azərbaycanın iqtisadiyyatı daha da güclənməlidir. İkincisi, diplomatiyamızın, üçüncüsü isə ordumuzun döyüş hazırlığı artırılmalıdır. Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin qənaətinə Ermənistan əgər doğrudan da hiss etsə ki, qeyd edilən prinsiplərdə müqayisə olunmayacaq dərəcədə Azərbaycanın üstünlüyü var, o zaman geri çəkilməyə məcbur olacaq. Bu baş verməsə o zaman Azərbaycan dövləti beynəlxalq hüququn bizə verdiyi üstünlüklərdən istifadə edərək, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Avropa Şurası, NATO və Avropa Parlamenti kimi beynəlxalq təşkilatların qəbul etdiyi qətnamələrini əsas tutaraq torpaqlarımızın işğaldan azad olunması üçün güc tətbiq etməlidir.

Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti diaspora fəaliyyətinə də fərqli prizmadan yanaşır və hesab edir ki, diaspor sahəsində görülən işlər daha da sürətli xarakter almalıdır. Cəmiyyətin qənaətinə diaspora deyiləndə yalnız bayram günlərini qeyd etmək yada düşməməlidir. Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti, eləcə də digər diaspor təşkilatları müxtəlif səbəblərdən Avropaya mühacirət etmiş insanların müxtəlif problemlərinin həll edilməsində yardımçı olmalıdır. Yaxın zamanlarda Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin saytı, rəqs qrupu və “Az Qarabağ” adında futbol komandasının yaranması nəzərdə tutulub ki, bununla da cəmiyyət diaspora fəaliyyətinə öz töhfəsini verməyi düşünür. Bundan başqa cəmiyyət Belçikadakı azərbaycanlılar arasında kontakt və xəbərleşməni sürətləndirmək üçün yaradacağı saytda forum yaradılmasına qərar verib. Qarşıdakı aylarda isə Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti ilk mərhələdə özünün təqdimat mərasimini keçirməyi düşünür. Bundan başqa Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti 20 yanvar, Xocalı soyqırımı, 31 mart Azərbaycanlıların soyqırımı günü kimi mühüm tarixlərin qeyd edilməsi, bununla başımıza gətirilən faciələrin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və həmin cinayətlərin öz hüquqi qiymətini alması üçün kampaniya, aksiyalar, tədbirlər, konfransları keçirməyi, eyni zamanda Novruz Bayramını milli bayramınız kimi möhtəşəm qeyd etməyi planlaşdırır. Ümumiyyətlə, Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin 3 əsas hədəfi var. Birincisi təşkilatlanmaq, ikincisi xalqımız, tariximiz, ölkəmiz haqqında avropalılarda müsbət imic formalaşdırmaq, Qarabağ həqiqətlərini, Azərbaycanın tarixi haqsızlığa məruz qalmasını dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq, üçüncüsü, soydaşlarımızın üzləşdikləri problemlərinin həll edilməsində yardımçı olmaq. onların şikayətlərinin araşdırılmasına dəstək vermək. Ümumiyyətlə, Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti hesab edir ki, diasporaya yeni insanlar, xüsusilə sat düşüncəli vətənpərvər gənclər cəlb olunmalı və bu zaman dövlət də öz dəstəyini onlardan əsirgə- məməlidir.

Sonda onu da qeyd edək ki, Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti rəsmi qeydiyyatda alınmaq üçün müvafiq sənədlərini Belçikanın aidiyyət qurumlarına təqdim edib. Yaxın günlərdə Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin rəsmən qeydiyyatdan keçəcəyi gözlənilir. Cəmiyyət rəsmi dövlət qeydiyyatına alındıqdan sonra daha geniş və əhatəli şəkildə fəaliyyət göstərməyi qarşıya məqsəd qoyub.

“Olaylar”.-2013.-9 yanvar.-№2.-S.15.

Birləşmiş Ştatlardakı Azərbaycan Diasporu

Soydaşlarımızın məskunlaşdığı və Azərbaycan diasporunu layiqincə təbliğ etdiyi ölkələr sırasında Birləşmiş Ştatlarda da öz yeri var. Okeanın o tayındakı azərbaycanlılar əsasən Birləşmiş Ştatlarda Nyu-York, Vermont, Arizona, Florida, Ohayo, Konnektikut, Nevada, Texas, İllinoys kimi ştatlarda yaşayırlar. Hazırda Birləşmiş Ştatlarda azərbaycanlıların 30-a yaxın ictimai birliyi, bir jurnalı və bir televiziya kanalı fəaliyyət göstərir. Birləşmiş Ştatlarda Dövlət Departamentinin verdiyi məlumata görə, Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra 5 553 azərbaycanlı Amerika vətəndaşlığına keçmişdir. Tarixi mənbələrə nəzər yetirsək görürük ki, Birləşmiş Ştatlara gələn ilk azərbaycanlı Mirzə Əli Əkbər olmuşdur. O, 1912-ci ilin 7 iyun tarixində Böyük Britaniyanın Liverpul dəniz limanından Mauretania gəmisi ilə Ellis adasına gəlmişdir. Azərbaycanlıların Birləşmiş Ştatlara mühacirətinin növbəti dalğası Azərbaycan Demokratik Respublikasının tənəzzülündən sonra baş vermişdir.

Həmin illərdə Demokratik Respublikanın süquta uğraması və cümhuriyyət dövrünün fəallığının təqiblərə məruz qalması 20-yə yaxın azərbaycanlının Birləşmiş Ştatlara getməsinə səbəb oldu. Daha sonra İkinci Dünya müharibəsi illərində Almaniyada xidmət edən və ya faşistlərə əsir düşən azərbaycanlıların bir qismi Birləşmiş Ştatlara mühacirət etmişlər. Onların təxmini sayı 250-300 nəfər olmuşdur. Həmin dövrlərdə azərbaycanlılar ən çox Nyu-York ştatında yaşamışlar. Bu daha çox həmin ştatda türk mühacirlərin olması ilə əlaqədar idi. 1980-ci illərə qədər Azərbaycan SSR- dən Birləşmiş Ştatlara gedənlərin sayı çox az olmuşdur. Bunun əsas səbəbi SSRİ-dən Amerikaya adi vətəndaşların getməsinin mümkün olmaması idi.

1979-cu il İran islam inqilabı da azərbaycanlıların Birləşmiş Ştatlara mühacirət etməsinə gətirib çıxardı. Məhz 1979-cu ilin İslam İnqilabı zamanı 150 000 azərbaycanlı İrandan Birləşmiş Ştatlara mühacirət etmişlər. Onlar əsasən İranda hakimiyyətə gələn rejimin rəhbərliyi altında yaşamaq istəməyənlər olmuşlar.

Birləşmiş Ştatlarda dövlət departamentinin verdiyi məlumata görə, 2001-2010-cu illərdə 9 391 nəfər azərbaycanlı Amerika vətəndaşı kimi qeydiyyatla götürülmüşdür. Bunlardan 2 565 nəfəri artıq Green card sahibidir. 1990-cı ildən etibarən, Azərbaycandan Green card qalibi olanların sayı 5 490 nəfər olmuşdur. Birləşmiş Ştatlarda Dövlət Departamenti, orta hesabla Azərbaycana hər il 400 nəfər kvota yeri ayrıldığını açıqlamışdır. Bu da qonşu Gürcüstan və Ermənistana ayrılan kvotadan dəfələrlə azdır. Təkcə 2011-ci ildə Azərbaycandan Green card qalibləri sayı 355 nəfər olmuşdur. Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, Birləşmiş Ştatlarda azərbaycanlılarının sayları, Qafqazın digər xalqlarına nisbətən azdır. Hazırda Birləşmiş Ştatlarda 500 000 erməninin və 250 000 gürcü əsilli insanların yaşadığı qeyd olunur. Ümumiyyətlə bu gün Birləşmiş Ştatlarda azərbaycanlıların 30-a yaxın təşkilatı fəaliyyət göstərir. Bu təşkilatlardan birincisi 1957-ci ildə yaradılan Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyətidir. Cəmiyyətin hazırkı sədri Tomris Azəridir. Birləşmiş Ştatlardakı digər təşkilatlar isə Amerikalı Azərbaycanlıların Şurası, Birləşmiş Ştatlarda Azərbaycanlıları Şəbəkəsi, Birləşmiş Ştatlarda-Azərbaycan Ticarət Palatası, Şimali Kaliforniya Azərbaycan Mədəniyyət Ocağı, Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyası, Azərbaycan Nyu-York Assosiasiyası və Hyuston Azərbaycanlıları Assosiasiyasıdır. Birləşmiş Ştatlarda yaşayan soydaşlarımız fəal təbliğat prosesinin tərkib hissəsi kimi kütləvi informasiya vasitələri, televiziya kanalları təsis edərək Azərbaycanın haqq səsinə Amerika cəmiyyətinə çatdırırlar. Birləşmiş Ştatlarda İllinoys ştatının Çikaqo şəhərində azərbaycanlıların “Günaz TV” adlı televiziya kanalı yayımlanır. Kanal 2005-ci ilin aprel ayından canlı yayıma başlamışdır. “Günaz TV”-nin əsas təsisçiləri Əhməd Obalı və Hüseyn Bəydir Gün ərzində 24 saatlıq proqramları “Hotbird” peyki vasitəsi ilə yayımlanır. Kanalın əsas məqsədi İranda azərbaycanlıların hüquqlarının tapdalanmasına son qoyulması, İran azərbaycanlılarının haqlarının tanınması istiqamətində fəaliyyət göstərməkdir. Televiziya kanalının gün ərzində 8 saatlıq canlı efir müddəti var.

“Olaylar”.-2013.-10 yanvar.-№3.-S.15.

Azərbaycan diasporu 20 Yanvar faciəsinin ildönümünü qeyd edəcək

Dünyanın müxtəlif ölkələrində anım tədbirləri keçiriləcək

Azərbaycan həqiqətləri, zaman-zaman xalqımızın başına gətirilən fəlakətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması prosesində diaspor təşkilatları da öz üzərilərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirməyə çalışırlar. Azərbaycan təqviminə hüznlü gün kimi daxil olan 20 Yanvar faciəsinin ildönümü ərəfəsində də xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu aktivliyini bir qədər də artıraraq həmin faciənin təfərrüatlarını dünya ictimaiyyətinə çatdırmağa çalışır. Hər il olduğu kimi bu il də faciənin 23-cü ildönümü ilə bağlı dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən anım tədbirləri, konfrans və dəyirmi masaların keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi 20 Yanvar faciəsinin 23-cü ildönümü ilə əlaqədar olaraq Avropa Parlamentinə və Benilüks ölkələrinin qanunverici qurumlarına müraciət ünvanlayıb. Müraciətdə deyilir ki, 1990-cı il 20 Yanvar hüzn günü olmaqla yanaşı, eyni zamanda Azərbaycanda sovet rejiminin hakimiyyətinin sona çatmasının başlanğıcı olub. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi müraciətində Avropa Parlamentini və Benilüks ölkələri qanunvericilərini bu qeyri-insani aksiyanı rəsmi şəkildə pisləyən qətnamə qəbul etməyə çağırıb. Konqres üzvləri faciəyə Avropa Parlamenti tərəfindən siyasi qiymət veriləcəyinə, bu qanlı faciənin Avropa tarixi hafizəsinin tərkib hissəsi kimi qəbul ediləcəyinə inandıqlarını qeyd ediblər.

Birləşmiş Ştatlarda fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları isə bu ölkədə nəşr edilən kütləvi informasiya vasitələrində faciə ilə əlaqədar silsilə materialların dərc edilməsinə nail olub. Belə ki, bu səylərin nəticəsi olaraq Amerikanın nüfuzlu "Vaşinqton Post" qəzetində 20 Yanvar faciəsi haqqında məqalə dərc edilib. Məqalədə qeyd olunub ki, bu günlərdə Amerikada yaşayan azərbaycanlılar 20 Yanvar faciəsinin qurbanlarını yad edəcəklər. Yazıda Amerika-Azərbaycan Şəbəkəsinin bu istiqamətdəki fəaliyyətinə də yer ayrılıb. Bildirilib ki, son iki ildə Amerika-Azərbaycanlılar Şəbəkəsi Texas və Nyu-York ştatlarının parlamentlərində 20 Yanvara dair iki rəsmi qətnamə qəbul edilməsinə nail olub. Həmçinin şəbəkənin hazırladığı məlumatda "Qara Yanvar: Bakı, 1990. Sənədlər və materiallar" kitabından götürülmüş faktlar verilir. Birləşmiş Ştatların azərbaycanlı icmasının üzvləri bu yazılı kampaniya vasitəsilə Amerika ictimaiyyətini 20 Yanvar hadisələri haqqında məlumatlandıraraq, ölkə qanunvericilərini bu qeyri-insani aksiyanı rəsmi şəkildə pisləyən qətnamə qəbul etməyə çağırır.

Həmçinin Amerika Azərbaycanlıları Şəbəkəsi 20 Yanvar faciəsi haqqında Amerika ictimaiyyətinin məlumatlandırılması kampaniyasına başlamışdır. Şəbəkənin hazırladığı məlumatda "Qara Yanvar: Bakı, 1990. Sənədlər və materiallar" kitabından götürülmüş faktlar verilir. Məlumatda qeyd edilir ki, 1990-cı il yanvarın 20-də 26 min nəfərlik sovet qoşun kontingenti Bakını işğal etmiş, şəhərin dinc əhalisinə vəhşicəsinə divan tutmuşdur.

Bu təcavüz nəticəsində aralarında 6 qadın və 9 uşaq olmaqla 170 nəfər həlak olmuşdur. Daha 370 nəfər yaralanmış, 321 nəfər isə itkin düşmüşdür. Birləşmiş Ştatlar Azərbaycanlılar Şəbəkəsinin Amerika ictimaiyyətinə, Amerika mətbuatına və ölkə qanunvericilərinə ünvanlanmış müraciətində deyilir ki, 1990-cı il 20 Yanvar hüzn günü olmaqla yanaşı, eyni zamanda Azərbaycanda sovet rejiminin hakimiyyətinin sona çatmasının başlanğıcı olmuşdur. Azərbaycanın dinc əhalisinə qarşı bu təcavüz sovetlər ölkəsinin öz vətəndaşlarına qarşı törətdiyi növbəti qırğın idi. Bundan əvvəl 1986-cı ildə Qazaxıstanda, 1989-cu ildə Gürcüstanda, daha sonra Litvada qeyri-insani aksiyalar həyata keçirilmişdi. Məlumatda deyilir ki, Azərbaycanda 20 Yanvar hadisələri Azərbaycan xalqının yaddaşında kədərli bir səhifə kimi qalmaqla bərabər, həm də növbəti, 1991-ci ildə respublikamızın müstəqilliyini elan etməsinə təkan verdi. Qara Yanvar günlərindən iyirmi üç il keçdiyinə baxmayaraq hər il yüz minlərlə azərbaycanlı və Azərbaycanın dostları Bakı şəhərindəki Şəhidlər Xiyabanını ziyarət edir, Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda həlak olanların xatirəsini ehtiramla yad edir". Birləşmiş Ştatlar Azərbaycan icmasının üzvləri bu yazılı kampaniya vasitəsilə Amerika ictimaiyyətini 20 Yanvar hadisələri haqqında məlumatlandıraraq, ölkə qanunvericilərini bu qeyri-insani aksiyanı rəsmi şəkildə pisləyən qətnamə qəbul etməyə çağırır.

Kampaniya yanvarın 22-dək davam edəcəkdir.

20 Yanvar faciəsinin 23-cü ildönümü Belçikada da qeyd ediləcək. Belçikadakı çoxsaylı Azərbaycan diaspor təşkilatları və bu ölkədəki Azərbaycan səfirliyi tərəfindən anım tədbirləri təşkil olunacaq. Bundan başqa Belçika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti tərəfindən Brüssel şəhərində 20 Yanvar faciəsinin 23-cü ildönümünə həsr olunmuş konfransın keçirilməsi nəzərdə tutulub. "20 Yanvar faciəsi, Azərbaycanın qan yaddaşı" mövzusunda keçiriləcək konfransda Belçikada yaşayan soydaşlarımızla yanaşı, Avropa İttifaqı və Avropa Parlamentinin rəsmiləri, Belçikadakı ayrı-ayrı ölkələrin diplomatik nümayəndəlikləri, eləcə də digər ölkələrin diaspor nümayəndələrinin iştirakı nəzərdə tutulub. Konfransda əvvəlcə ingilis dilində hazırlanmış və 20 Yanvar faciəsinə əks etdirən sənədli film nümayiş olunacaq. Konfrans zamanı həmçinin iştirakçılara 20 Yanvar faciəsinin baş vermə səbəbləri, keçmiş Sovet ordusunun Azərbaycan xalqına qarşı işlətdiyi cinayət barədə də məruzələr, çıxışlar dinlənəcək.

İsveçdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu da 20 Yanvar faciəsinin 23-cü ildönümünü qeyd edəcək. Belə ki, 16-18 yanvar tarixlərində İsveç Azərbaycanlıları Konqresinin İdarə Heyətinin üzvləri İsveç Krallığının parlament və hökumət nümayəndələri ilə görüşməyi planlaşdırır. Görüş zamanı iştirakçılara 1990-cı il yanvar ayının 19-dan 20-nə keçən gecə sovet qoşunlarının dinc əhaliyə qarşı törətdiyi vəhşilikləri əks etdirən materialların təqdim olunması da nəzərdə tutulub. Bundan başqa, Stokholmda 20 yanvar faciəsinin qurbanlarına həsr olunmuş anım mərasimi də keçiriləcək. Bu tədbirə Azərbaycan Respublikasının İsveç Krallığındakı səfiri cənab Rafael İbrahimov, səfirliyin əməkdaşları, həmçinin İsveçdəki Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının nümayəndələrinin də iştirak edəcəyi gözlənilir.

Azərbaycanın Qırğızıstandakı səfirliyi, Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondu və Qırğızıstandakı Azərbaycanlıların Əlaqələndirmə Mərkəzi İctimai Birliyi yanvarın 18-də 20 Yanvar faciəsinin ildönümü ilə bağlı birgə tədbir keçirəcəklər.

Tədbirdə iştirakçılara 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet qoşun kontingentinin Bakıya hücum etmiş, şəhərin dinc əhalisinə vəhşicəsinə divan tutması barədə məlumat veriləcək, bu təcavüz nəticəsində, aralarında 6 qadın və 9 uşaq olmaqla, 170 nəfərin həlak olması, daha 370 nəfərin yaralanması, 321 nəfərin itkin düşməsi bir daha xatırlanacaqdır.

Tədbirin sonunda iştirakçılara akademik Ramiz Mehdiyevin Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondu tərəfindən Bişkekdə qırğız və rus dillərində nəşr olunmuş “Azərbaycanlılara qarşı soyqırım gerçəkliyi” kitabı paylanacaqdır.

20 Yanvar faciəsinin 23-cü ildönümü Baltıqyanı ölkələrdə də qeyd olunacaq. Belə ki, faciənin 23-cü ildönümü ilə bağlı Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin təşkilatçılığı ilə Vilynüsə bir sıra anım mərasimləri və təbliğat tədbirlərinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Həmin tədbirlər çərçivəsində 18 yanvar 2013-cü ildə Litva Respublikasının Seymində 1990-cı il 20 Yanvar Bakı və 1991-ci il 13 Yanvar Vilynüs hadisələri şəhidlərinin xatirəsinə həsr olunmuş birgə anım mərasimi keçiriləcək. Tədbir Azərbaycanın Litvadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfirliyi ilə birlikdə Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyəti, Litvanın 1991-ci il 13 Yanvar azadlıq müdafiəçiləri icması, Litva-Azərbaycan Parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupu və Litva-Azərbaycan Assosiasiyası tərəfindən təşkil ediləcək. Tədbirlə əlaqədar olaraq Litva Respublikasının parlamentində 1990-cı il 20 yanvar hadisələri mövzusunda müxtəlif nəşrlər, tarixi materiallar, fotogörüntülər və Litva Sayudisinin arxivindən götürülmüş bir sıra siyasi sənədlərdən ibarət sərgi təşkil olunacaq qısa sənədli filmlər nümayiş etdiriləcək, tanınmış Litva politoloqları və tarixçiləri məruzələrlə çıxış edəcəklər. Anım mərasimində Litva Respublikası Seyminin rəhbərliyi, ölkənin millət vəkilləri, Litva Respublikası nazirliklərinin və digər hökumət idarələrinin nümayəndələri, tanınmış tarixçilər, politoloqlar, ictimai və mədəniyyət xadimləri, dini konfessiyaların təmsilçiləri, qeyri-hökumət təşkilatları və milli icmaların liderləri, jurnalistlər və digər şəxslərin iştirakı nəzərdə tutulur.

Qeyd edək ki, tədbir Litva Respublikası Seyminin televiziyası ilə canlı yayımlanacaq. Litva Respublikası Seyminin 17 yanvar tarixində keçiriləcək plenar iclasında isə cəmiyyətin təşəbbüsü və təklifi ilə 20 Yanvar şəhidlərinin xatirəsi 141 nəfər millət vəkili tərəfindən bir dəqiqəlik sükutla yad olunacaq. Həmçinin Litva azərbaycanlıları cəmiyyətinin xətt ilə yerli kütləvi informasiya vasitələrində 20 Yanvar faciəsi ilə əlaqədar olaraq analitik yönümlü məqalə və müsahibələr dərc olunacaq.

20 Yanvar faciəsinin 23-cü ildönümü Danimarkada da qeyd ediləcək. Bu ölkədə fəaliyyət göstərən “Vətən” Cəmiyyətinin təşkilatçılığı ilə baş tutacaq anım tədbirinə danimarkalı parlamentarilər siyasi partiyaların rəhbərləri, eləcə də Danimarkada fəaliyyət göstərən xarici ölkə səfirlikləri dəvət edilib. Anım tədbirində 20 Yanvar faciəsinin baş vermə səbəbləri, eləcə də keçmiş Sovet ordusunun Bakıda törətdiyi vəhşiliklər barədə danışılacaq.

“Olaylar”.-2013.-12 yanvar.-№5.-S.15.

Azərbaycan diasporunun dəstəkverici qüvvəsi - türk diasporu

Azərbaycan diasporu ilə birgə mübarizə aparən, ölkəmizin haqq səsinin dünyaya çatdırılmasında diasporumuza yaxından dəstək verən əsas qüvvələrdən biri də türk diasporudur. Hər iki ölkənin milli maraqlarının qorunması istiqamətində həyata keçirilən birgə mübarizə tədricən öz müsbət nəticəsini verməkdədir. Xüsusilə, say baxımından türklərin daha çox üstünlük təşkil etdiyi Avropa ölkələrində türk diasporunun Azərbaycan diasporuna nümayiş etdirdiyi dəstək həm dövlətimiz, həm də onun müvafiq qurumları tərəfindən müsbət qiymətləndirilməkdədir.

Azərbaycan diasporu kimi o qədər də dərin tarixə malik olmayan türk diasporunun say tərkibi və məskunlaşma coğrafiyası da bir qədər fərqlidir. Türkiyənin Xarici İşlər Nazirliyinin son illərdə açıqladığı məlumatlara görə, dünya ölkələrində türklərin sayı 5-7 milyon nəfər arasında dəyişir. Onlar dünyanın 70-dən artıq ölkəsində məskunlaşıblar. Türklərin say baxımından ən sıx məskunlaşdığı region isə Avropa qitəsidir. Xüsusilə, bu qitənin ən dəqiq dövlətlərindən biri kimi tanınan Almaniyada türklərin sayı digər Avropa ölkələrindəki türklərin sayından dəfələrlə çoxdur. Statistik məlumatlara görə, Almaniyada türklərin sayı 3 milyon nəfərə çatır.

Türk diasporunun formalaşma tarixi başlanğıcını Osmanlı İmperiyası dövründən və Türkiyə Respublikasının qurulmasından götürür. Osmanlı İmperiyası o zaman dünyanın ən zəngin dövlətlərindən sayılırdı. Bu imperiyanın vətəndaşları digər dövlətlərdə olduğu kimi səadət ardınca başqa dövlətlərə mühacirət etməkdilər. Avropa, Asiya və Afrika qitələrində böyük ərazilərə malik olan Osmanlı İmperiyasında türklər nadir halda yaşadıkları əraziləri tərk edirdilər. Başqa dövlətlərdə yaşayan türklər yalnız işlə əlaqəli olaraq buralara gəlmişdilər. Onların çoxu öz səlahiyyət müddəti bitəndən sonra geri köçürdülər. Onların bir qismi isə çalışdıqları dövlətlərdə özlərinə yaxşı şərait yaratdıqlarından buralarda qalmalı olurdular. Bu səbəbdən də tədqiqatçıların çoxu türk diasporu tarixini bu dövrdən götürürlər. Zamanla Osmanlı İmperiyası zəiflədikcə nəzarət edilən ərazilərin əldən çıxmasına baxmayaraq türklərin bəziləri yaşadıkları dövlətləri tərk etməyib öz icmalarını yaratdılar. Bununla da türk diasporunun təməlini qoymuş oldular.

Avropa qitəsində türk diasporunun formalaşması prosesi 1950-ci illərdən başlayır. Məhz bu tarixdən etibarən Avropa kütləvi şəkildə türk mühacirlərini qəbul etməyə başladı. Ailəvi halda ilk mühacirlər məskunlaşdıqları Avropa ölkələrində qısa zamanda özlərinə iş tapdılar. Bu mühacirlər əsasən orta yaş hədlərində olan türklər idi. Onlar özləri ilə Avropaya türk ənənələri, mətbəxi, musiqisini gətirirdilər. Mühacir türklərin vətənlə sıx əlaqələrinin olmasına baxmayaraq onlar Avropa mühitinə tez adaptasiya olunurdular. Bir-birinə əks olan Şərqi və Qərbi mədəniyyətlərinin ağırlıqlarını çiyinlərində daşıyan türk mühacirləri hər iki tərəfdən təzyiqlə üzləşirdilər. Bir tərəfdən Qərbi mədəniyyəti ənənələrinə assimilyasiya olunan türklər digər tərəfdən Şərqi mədəniyyəti və ənənələrini Avropa qitəsində təbliğ edirdilər. Bu mühacirlərin əksəriyyəti daim Avropada yaşamaq məqsədini qarşısına qoymamışdı. Onların çoxu maddi durumlarını yaxşılaşdırdıqdan sonra Vətənə qayıdırdılar. Lakin onlar Vətənə dönərkən Avropa ənənələrini də özləri ilə gətirdilər ki, bu da Türkiyəni Avropaya inteqrasiya olunmasında mənəvi-psixoloji baxımdan mühüm rol oynadı. 1960-cı illərdən sonra başlanan kütləvi türk mühacirəti tərkibinə görə, müxtəlif təbəqələri əhatə edirdi. Türkiyənin düşdüyü sosial-iqtisadi durum, işsizlik, inflyasiya, hökumət böhranları türklərin bir çox ölkələrə, xüsusən Avropaya mühacirət etməsinə səbəb oldu. Kompakt halda Avropa ölkələrində məskunlaşan türklər qısa zamanda öz icmalarını yaratdılar. Türklərdə təbii-bioloji yolla artımın yüksək olması Avropada demoqrafik duruma ciddi təsir göstərməyə başladı. Xarici ölkələrdə yaşayan türklərin sayının artımı diasporun formalaşdırılma prosesini sürətləndirdi. Ucuz işçi qüvvəsi və birgə halda çalışmaları onlara üstünlüklər verirdi. Zavod, fabriklərdə çalışan türklərin çoxu Avropa dillərini öyrənməyə cəhd etmirdi. Türk məhəllələrində yaşayan həmvətənləri ilə birgə çalışan bu şəxslərin dil öyrənməyə ehtiyacları yox idi. Ailə, nikah ənənəsini, milli ənənələrini qoruyub saxlayan türklər məskunlaşdıqları ölkənin də ənənələrinə riayət edirdilər. Təşkilatlanmanın güclü olduğu türk diasporunda xüsusilə ziyalıların rolu böyük idi. Avropada əsasən Fransa, Almaniya, Böyük Britaniya, Niderland, Avstriya, Belçika, İsveçrə, İsveç, İtaliya, Norveçdə çoxluq təşkil edən türklərin fəaliyyəti, yaşayış tərzini yerli əhəldən xeyli fərqləndirirdi. Əsasən fəal və bacarıqlı işçi kimi tanınan türklər ağır sənaye müəssisələrində, tikinti işlərində çalışır, xırda və orta bizneslə məşğul olurdular. Türklərin bu xüsusiyyətləri

Avropada müsbət qarşılanırdı. Çalışqan, namuslu və cılığın olduqlarına görə fabrik, zavod rəhbərləri onları işə götürərkən tərəddüd etmirdilər. Avropada türklər üçün türk dili əsas ünsiyyət vasitəsi hesab edilirdi.

Avropanın sosial-iqtisadi həyatının ayrılmaz tərkib hissəsi olan türk diasporu milli ənənələrə riayət edən etnik diasporlardan hesab olunur. Onların Avropaya daha tez adaptasiya olunması, işçilərinin çalışqanlığı Avropa dövlətlərini Türkiyə ilə əmək müqavilələrinin imzalanmasına stimül yaratdı. İlk belə müqavilə 1961-ci ildə Almaniyaya ilə imzalanmışdır. Daha sonra 1964-cü ildə Avstriya, Belçika, Niderland, 1965-ci ildə Fransa ilə imzalanan əmək miqrasiyası barədə müqavilələr türklərin Avropa ölkələrinə miqrasiyasında böyük rol oynamışdır. Türk diasporunun Avropada ictimai-siyasi fəaliyyəti isə 1970-ci illərdən başlayır. 1970-1980-ci illər arası Avropada türk təşkilatlarının sayı 156-ya çatırdı. Bu dövrə qədər yalnız Avropada 70 diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərirdi ki, onların da əksəriyyəti Almaniya təsis edilmişdi. Türk diaspor təşkilatları mədəni, ədəbi təbliğatçılıq işləri ilə də məşğul olurlar. Avropada günü-gündən sayı artan türk diaspor təşkilatları tərəfindən təsis olunmuş kütləvi informasiya vasitələrinin də sayı tədricən artmağa başlayıb. 1970-ci illərdə Avropada cəmi 34 türk kütləvi informasiya vasitəsi fəaliyyət göstərirdi halda, 1980-ci ilə qədər onların sayı 100-ü keçmişdi.

Türkiyə Milliyyətçi Hərəkət Partiyasının yaradılması Avropada türklərin fəaliyyətinin güclənməsinə stimül verdi. Türk kütləvi informasiya vasitələri sosial, mədəni, iqtisadi problemlərlə yanaşı, siyasi polemikalara da geniş yer ayırmağa başlayırdı. 1976-cı ildə Avropada Milliyyətçi Hərəkət Partiyasının 106 şöbəsi fəaliyyət göstərirdi ki, bu da diasporun siyasi fəallığının kifayət qədər yüksək olduğunu göstərirdi. Milliyyətçi Hərəkət Partiyası tərəfdarları Avropada türk kimliyini, türkçülük faktorunu təbliğ etməklə, onların assimilyasiya olunmasının qarşısını almağa çalışır, türklərə qarşı olan bu fikirləri dəyişmək istiqamətində iş aparırdılar. Türkiyədə partiyalar arasında olan münasibətlər Avropadakı türklər arasında münasibətlərə də öz təsirini göstərməkdəydi. Avropanın sosial-iqtisadi və ictimai-siyasi həyatında fəal rol oynayan türk diasporunun maddi durumu isə bu dövrdə orta səviyyədə idi. Türkiyənin əldə etdiyi iqtisadi və siyasi nailiyyətlər türk diasporunun mövqelərinin güclənməsinə şərait yaradırdı. Erməni, kürd və yunan diasporunun əks-təbliğatına baxmayaraq Avropada türklərə sevgi və sayğı ilə yanaşılırdı. Türkiyənin Avropaya inteqrasiyası, atılan uğurlu addımlar türk diasporunun fəaliyyətinin daha da genişlənməsinə imkan yaradırdı.

Almaniyaya-XVI əsrdən etibarən türk mühacirlərinin Almaniya köçünün başlanmasına baxmayaraq burada türk diasporu 1950-ci ildən sonra yaranmağa başladı. 1950-ci ildən Almaniya köçən türklərə qarşı “müvəqqəti qonaq”, “əcnəbi işçi”, “Almaniyanın müsəlman təbəqəsi”, “insan haqları uğrunda mübarizə aparan ordu” və digər baxışlar və yanaşmalar mövcud idi. Zamanla türk mühacirlərinin sayının durmadan artması ölkə ictimai-iqtisadi həyatında rolunun güclənməsilə onlara münasibət və baxışlarda ciddi dəyişiklik yarandı. Almaniya ilk köçən mühacirlər burada daimi yaşamaq məqsədi güdmürdülər. Onlar müxtəlif sahələrdə çalışaraq maddi durumlarını yaxşılaşdırdıqdan sonra Vətənə geri dönmək barədə fikirləşirdilər. Sonradan çalışdıqları sahədə onlara ehtiyacın artması bu ölkəyə tamamilə adaptasiya olunmaları ilə əlaqədar burada daimi məskunlaşan türklər öz diasporlarını formalaşdırmağa başladılar. Almaniya ilk dəfə olaraq 1923-cü il, aprelin 26-27-də Düsseldörf şəhərində yaşayan türklərin birinci konqresi keçirildi. İlk konqresin gedişində iştirak etmək üçün Almaniyanın müxtəlif şəhərlərindən həmkarlar ittifaqlarının nümayəndələri, ziyalılar, iş adamları, təşkilat rəhbərləri, jurnalist və digər peşə sahibləri də bu toplantıya təşrif buyurmuşdu. Birinci konqresdə bir çox məsələlər müzakirə olunmuş və qarşıda duran vəzifələr müəyyənləşdirilmişdi. 1988-ci ildə türk diasporunun üzvləri və təşkilat rəhbərləri federasiya formasında birləşərək ümumi türk işi və türk milli kimliyinin qorunub saxlanması istiqamətində birgə fəaliyyət göstərməyə başladılar. Federasiyanın yaranması diaspor təşkilatlarının kortəbii və pərakəndə fəaliyyətini aradan qaldıran Almaniya türklərin həmrəyliyi və milli birliyi üçün atılan mühüm addım idi.

**Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında KİV-in İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap edilmişdir**

“Olaylar”.-2013.-15 yanvar.-№6.-S.15.

Azərbaycan diasporunun formalaşmasına uzun illərin tarixi proseslərinin təsiri

Tarixi mənbələr təsdiq edir ki, miqrasiya prosesləri hələ ən qədim zamanlardan bütün tarixi cəmiyyətlərə xas olub. Qədim yazılı mənbələrin meydana gəlməsi isə miqrasiya prosesləri haqqında məlumatların daha da konkretləşməsinə və qarşılıqlı etnik əlaqələrin meydana çıxmasına şərait yaradıb. Sivil, hərbi siyasi və o cümlədən irimiqyaslı etnodemoqrafik axınlar, mədəniyyətlərin və dillərin qarşılıqlı təsiri, həyat tərz, demoqrafiya, etiqad, mənəvi özünühiss qarşılıqlı olaraq bir-birini qəbul etmək baxımından regiondakı çoxsaylı etnik qrupların və birliklərin həyatında öz izini buraxıb.

Azərbaycan əhalisinin etnik tərkibi uzun illər ərzində müxtəlif tayfaların basqınlarının təsiri ilə formalaşmış. Azərbaycanlıların etnogenezinə yerli tayfalarla bərabər (kadusilər, kutilər, lulubilər, mannalılar, midiyahılar, albanlar və başqaları) Ön Asiya və türkdilli tayfaların (kimmerlər, skiflər, hunlar, xəzərlər, oğuzlar, bulqarlar) eramızdan əvvəl I minilliyində və bizim eranın əvvəlində Azərbaycan ərazisinə müdaxilələri nəticəsində bir-birinə qarışması təsir göstərmişdir. Azərbaycan diasporu uzun illər ərzində gedən tarixi proseslər nəticəsində yaranaraq formalaşmış. Avropa və Asiyanın kəsişdiyi ərazidə yerləşən Azərbaycan çox əlverişli coğrafi mövqeyə malik olduğundan artıq qədim dövrdən başlayaraq müxtəlif tayfaların və dövlətlərin diqqətini özünə cəlb edib. Azərbaycanlılar diqqəti cəlb edəcək sayda yalnız öz tarixi etnik ərazilərindən kənarında müxtəlif daxili və xarici proseslər, o cümlədən hərbi-siyasi, sosial iqtisadi və etnokonfessional proseslər nəticəsində erkən orta əsrlərdə bir etnik varlıq olaraq tarixin səhnəsində görünməyə başlayırlar.

Erkən orta əsrlərdə Azərbaycana başqa ərazilərdən köçmə ilə bəzən məlumatlara ilk dəfə ərəb müəllifi Əl-Bəlazurinin əsərlərində rast gəlinir. O, yazırdı: “Ərəblər Azərbaycanı tutduqdan sonra onların tayfaları iki dairədən (Kufə və Bəsrə) və Suriyadan buraya axışmağa başladılar. Onların hər biri torpağı zəbt etdilər və bəziləri isə qeyri-ərəblərdən torpaq almağa başladılar” Orta əsrlər dövrünün müasir tədqiqatları bu dövrə yeni baxımdan yanaşmağa imkan yaradır. Belə ki, bu dövrdə güclü miqrasiya prosesləri-böyük sayda tayfaların yerdəyişmələri prosesi nəticəsində Cənubi Qafqaz regionunun etnik mənzərəsi formalaşdı. Burada ilk növbədə IV-VII əsrlərdə baş vermiş “xalqların böyük köçünü” nəzərdə tuturuq. 5 min illik dövlətçilik tarixinə malik olan azərbaycanlılar, tarixin müxtəlif mərhələlərində kutilərdən, lulubilərdən başlayaraq öz tarixi ərazilərində müxtəlif dövlətlər yaratmışdılar.

Azərbaycana qarşı xarici təcavüzlər nəticəsində ölkə qədim və antik dövrdə fars-Əhəməni, Parfiya, makedoniyalı İsgəndərin hərbi yürüşləri nəticəsində təcavüzə məruz qalmış, erkən orta əsrlərin müxtəlif mənbələrində Sasani, Ərəb Xilafəti və Xəzər xaqanlığı, Səlcuq, Monqol, Osmanlı və 1813-cü ildən isə Rusiya imperiyalarının tərkibində olub. Müxtəlif dövrlərdə baş vermiş xarici dağıdıcı təcavüzkar hücumlar ölkə ərazisində intensiv miqrasiya proseslərinə səbəb oldu. Yerli əhalinin bir hissəsi öz doğma etnosundan ayrılmaya məcburiyyətində qalaraq rahatlıq və sülh şəraiti əldə etmək arzusu ilə Qərb ölkələrinə mühacirət etmişdilər. Bu isə həmin ölkələrdə ilk Azərbaycan icmalarının yaranmasına səbəb olub.

Azərbaycanlılar erkən orta əsrlərdən başlayaraq fasiləsiz olaraq xarici işğalçılara qarşı mübarizə aparmışdılar. 224-cü ildə yaranan Sasanilər dövləti 226-cı ildə Atropatenanı (Cənubi Azərbaycan) işğal etdi. Sasanilər VI əsrin əvvəllərində isə Albaniyanı (Şimali Azərbaycan) tamamilə özlərinə tabe etdilər. Bu dövrdə Albaniya özünün nisbi dövlət müstəqilliyini saxlayaraq Sasani və Bizans imperiyalarına qarşı mübarizə aparırdı. VI əsrdə Albaniya müxtəlif Şimali Qafqaz tayfalarının dağıdıcı təcavüzlərinə məruz qaldı. V-VI əsrlərdə bu əraziyə hunların yürüşləri intensivləşdi. VI əsrdə Xəzərlər Dərbənd keçidindən keçərək buraya bir neçə dəfə müdaxilə etdilər. Məhz V-VI əsrlərdən Cənubi Qafqaz ərazisinə türk mənşəli tayfaların axını güclənir. Həmin dövrdə baş verən miqrasiya və köçürmə siyasəti nəticəsində bu gün Cənubi Qafqazda farsdilli etnoslar, talışlar, lahicilər, tatlar, kürdlər, dağlılar və digər etniklər yaşayırdılar.

VII əsrin ortalarında ərəb işğalçılarının zərbələri altında nə vaxtsa çox güclü olan Sasanilər imperiyası süqut etdi. Onun əraziləri də daxil olmaqla sərhədləri qərbdə Atlantik okeanından, cənubda Hind okeanına qədər, şərqdə Orta Asiyaya, şimalda isə Qafqaza qədər uzanan ilk müsəlman dövləti olan Ərəb xilafəti yarandı. Ərəblərin işğal etdiyi ölkələrdə yerli əhali İslam dinini qəbul etdikdən sonra VIII əsrin sonunda bu din Azərbaycan ərazisində hökmran dinə çevrildi. Yerli əhali müsəlman sivilizasiyası və mədəniyyətinin yaranması və inkişafı prosesində fəal iştirak etməyə başladı. Azərbaycanlılar yüksək təhsil almaq üçün Bağdad, Kufə, Bəsrə, Dəməşq, Mədinə, Qahirə və İsgəndəriyyə şəhərlərinə getməyə başladılar. IX əsrin əvvəllərində yaşamış

ərəb müəllifi yazırdı ki, Mədinə şəhərində elə bir şair yoxdur ki, Azərbaycandan olmasın. Bu dövrə aid yazılı mənbələrdə ərəb dilində təkcə öz vətənlərində deyil, həm də əslən Azərbaycandan olan alimlər və mütəfəkkirlər haqqında böyük sayda məlumat saxlanılmaqdadır. Onlar öz vətənlərindən kənarında müsəlman dünyasının elm və mədəniyyət mərkəzlərində geniş elmi, mədəni və pedoqoji fəaliyyətlə məşğul olmuşlar. Beləliklə, artıq orta əsrlərdə Azərbaycan icmalarının intellektual təbəqələrinin formalaşması prosesi özünü geniş şəkildə büruzə verməyə başlayır.

VII əsrin ortalarından etibarən VIII əsrin sonuna qədər Azərbaycan həm də Xəzər xaqanlığının hücumlarına məruz qalmışdı. Məlumdur ki, xəzərlər 627-628-ci illərdə bütün Cənubi Qafqazı, o cümlədən Şimali Azərbaycanı özlərinə tabe etmişdilər. Dövrün salnaməçisi Əs-Suyuti xəzərlərin Cənubi Qafqaz ərazilərinə etdikləri yürüşlərin birindən sonra yazırdı: “Qələbə çalanlar özləri ilə Azərbaycandan Şimali Qafqaza 100 min nəfər əsir apardılar. Bu elə bir dəhşət idi ki, əhali əvvəllər heç zaman belə fəlakətlə üzləşməmişdi”. Akademik Ə.S.Sumbatzadə isə yazır ki, burada söhbət bu ərazidə baş verən müharibələrin xarakterindən getmir. Ən əsası odur ki, bu müharibələr Azərbaycanın etnik mənzərəsinə necə təsir göstərmiş və həmin müharibələr nəticəsində əhalinin kütləvi surətdə əsir aparılması, eləcə də yerli azərbaycanlı əhalinin geniş miqyasda məhvi ilə nəticələnib. Beləliklə, Azərbaycan III Sasanilər İmperiyası tərəfindən işğal olunub. VII əsrdə isə Ərəb Xilafətinin işğalına məruz qalıb. Buna görə də işğalçılar kütləvi surətdə İranın və Ərəbistanın daxili ərazilərindən fars və ərəb mənşəli əhalini Azərbaycan ərazilərinə köçürməyə başlayıblar. Köçürülən əhalini Azərbaycanın mühüm hərbi-strateji əhəmiyyət kəsb edən torpaqlarında yerləşdiriblər.

IX-X əsrlərdə rusların Şimali Azərbaycan ərazilərinə etdikləri yürüşlər diqqəti cəlb edir. Bununla bağlı qeyd etmək lazımdır ki, XI əsrin birinci yarısında bu ərazi dəfələrlə müxtəlif tayfaların, alan, rus, sərir və sabirlərin, o cümlədən Bizans imperiyasının yürüşlərinə məruz qalıb. Onların ardınca bu ərazilərə artıq Mərkəzi Asiyada oğuz türklərinin yaratdığı Səlcuq İmperiyasının Qərb istiqamətindən yürüşləri başlayır. Səlcuq türklərinin hərəkət etdiyi istiqamətdə hərbi əməliyyatlardan zərər çəkən ərazilərdən biri Azərbaycan ərazisi idi. Buna görə də XI əsrin 40-70-ci illərində bu regionda cərəyan edən hərbi-siyasi hadisələr ölkə iqtisadiyyatına ağır zərbə vurmaqla bərabər, həm də əhalinin müəyyən hissəsinin öz vətəninə məcburən miqrasiya etməsinə səbəb oldu.

XII əsr Azərbaycanın mədəni həyatında renessans dövrü kimi xarakterizə olunur. Bu dövrdə Azərbaycan Şirvanşahlar və Atabəylər-Eldənizlər dövlətlərinin saraylarında tanınmış alimlər, tarixçilər, riyaziyyatçılar, həkimlər, kimyaçılar, astronomlar, ərəb və fars ədəbiyyatının biliciləri yaşayırdılar. Onların böyük əksəriyyəti dünyanın tanınmış elm mərkəzlərində olmuş və bir çoxları öz fəaliyyətlərini bu mərkəzlərdə davam etdirmişdilər. Onlardan birini Əbu-Əli İbn Sinanın tələbəsi və davamçısı, orta əsr Şərqi fəlsəfi fikir tarixində mühüm rol oynayan Bəhmənyarı göstərmək olar. Eyni zamanda həmin dövrdə Suriya, Misir, İran və digər ölkələrin elm və təhsil mərkəzlərində keçirilən elmi diskussiyaların iştirakçısı, məşhur Nizami Əl-Mülk tərəfindən Bağdadda təsis edilən “Nizamiyyə” mədrəsəsinin müəllimi Xətib Təbrizini bu sıraya aid etmək olar. İstər Ərəb xilafətinin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edən görkəmli mütəfəkkir və sufi Şaihab əd-Din Suhraverdi, istər Bəhmənyar, istərsə də Xətib Təbrizi və başqaları bu ölkədə yaranmış azərbaycanlı icmaların intellektual gücünün artırılmasında mühüm rol oynayıb.

1220-cim ildə monqol ordusu ilk dəfə Azərbaycana yürüş etdi və 1231-ci ildə başlanan ikinci yürüş 1239-cu ildə ölkənin işğalı və onun Monqol İmperiyasının tərkibinə daxil edilməsi ilə başa çatdı. XIII-XVI əsrlər ərzində, xüsusilə də 1220-1222, 1231-1239, 1258-1357, 1358-1360, 1385-1408-ci illər ərzində Azərbaycan ərazisində cərəyan edən hərbi-siyasi proseslər nəticəsində ölkə iqtisadiyyatının dağıdılması intibah dövrünü ümumAzərbaycan mədəniyyətini tənəzzülə uğrattı. Bu isə öz növbəsində azərbaycanlıların bir qisminin yaxın və uzaq ölkələrə miqrasiya etməsi ilə nəticələndi. Hətta XIV əsrin 80-90-cı illərində Azərbaycanın çoxsaylı elm, incəsənət və mədəniyyət xadimləri Mərkəzi Asiya ölkələrinə sürgün edildi. Baş vermiş hərbi yürüşlər nəticəsində əhalinin məhv edilməsi ilə bərabər, həm də onun bir qisminin qonşu ölkələrə köçməsinə səbəb oldu. Ölkənin monqollar tərəfindən işğal edilməsi prosesi, həm də Azərbaycan ərazisinə Orta Asiya ölkələrindən çoxsaylı qeyri-azərbaycanlı əhalinin köçürülməsi ilə müşayiət olunurdu.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında KİV-in İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə çap edilmişdir

Azərbaycan-Türkiyə diasporları əməkdaşlıq müstəvisində

Bakı türkdilli xalqların beyin mərkəzinə çevrilir

Azərbaycan və türk diasporlarının son illərdəki coğrafiyasına və tərkibinə nəzər yetirsək, hər mənada böyük irəliləyişin şahidi olarıq. Türk-Azərbaycan diasporunun yaranması, iki qardaş xalqın vahid ideologiya ətrafında birləşməsi və türk birliyinin yaranması istiqamətində atılan ən güclü addımdır. Mənəvi-tarixi, siyasi-iqtisadi köklərə bağlanan xalqlarımız son illər ümumtürk diasporunun yaranmasına stimül verən çox önəmli addım atıblar. Məqsəd həqiqətlərimizin dünyaya bir mövqedən çatdırılmasıdır. Avropa dövlətlərində, beynəlxalq toplantılarda və ya Qərbin ikili standartlarına qarşı etiraz tədbirlərində qardaş xalqlar əl-ələ, çiyin-çiyinə addımlayır, bayraqları qoşa dalğalanır. Birlik və bərabərlik ruhunda çıxış edən toplum hər zaman qalib olur. Bu fikrin doğruluğuna söykənən Azərbaycan və türk diasporu təşkilatlanaraq son bir neçə ildə xarici ölkələrdə Xocalı soyqırımını ilə bağlı mitinqlər keçirir, Dağlıq Qarabağ problemini Avropa dövlətlərinin gündəminə gətirmək üçün birgə layihələr reallaşdırır, Azərbaycanın suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə etinasız yanaşan dövlətlərə və siyasətçilərə qarşı haqq səslərini ucaldırlar. Avropada yaşayan azərbaycanlılar və türklər Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarında törətdikləri vandalizm aktlarını, soyqırımını, "qondarma erməni soyqırımını" yalanlarının qarşısının alınması və digər məsələlərdə etiraz tədbirləri keçirir, bir-birlərinin maraqlarını müdafiə edirlər. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2007-ci ildə söylədiyi "Bir millətin iki diasporu olmaz" fikri bu prosesin daha da sürətlənməsinə təkan verdi.

Yaxın günlərdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin təşəbbüsü ilə Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına (TDƏŞ) üzv dövlətlərin diaspor məsələləri üzrə cavabdeh dövlət qurumları rəhbərlərinin keçirdiyi ilk toplantıda bu məsələlər gündəmə gətirildi. Konfransda başlıca istiqamət türkdilli dövlətlərin diasporları arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi, türk dünyası birliyi ideyasının həyata keçirilməsi üçün səylərin birləşdirilməsi və gələcək fəaliyyət strategiyasının müəyyənləşdirilməsi idi. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov bildirdi ki, bu sahədə türk dövlətlərinin fəaliyyətini əlaqələndirmək üçün sıx münasibətlər qurulmalı, digər türkdilli ölkələr də bu prosesə qoşulmalıdırlar. Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının baş katibi Xəlil Akıncı türk xalqlarının ortaq əlifbasının və dilinin qəbul olunmasını, ortaq tarix və ədəbiyyat dərslərinin hazırlanmasını, universitetlərarası əlaqələrin inkişaf etdirilməsini, diplomların qarşılıqlı tanınması və ortaq təhsil telekanalının yaradılmasını zəruri hesab etdi: "Bundan başqa, xarici ölkələrdə yaradılan türk diaspor mərkəzləri digər türk diaspor təşkilatlarının ortaq problemlərini həll etməli, onların qaldırdığı məsələləri təmsil etdiyi ölkələrin dövlət rəhbərliyinə çatdırmalıdırlar".

Müxtəlif türk dövlətlərindən gəlmiş nümayəndələr bildirdilər ki, sovet rejimi türk xalqları arasındakı mənəvi və tarixi bağlılıqların qırılması və dağıdılması üçün əlindən gələni etdi, dil və əlifba siyasətindən sədlər ucaldı. Ona görə də SSRİ ərazisində yaşayan qardaş xalqlar on illiklər ərzində bir-birlərindən təcridən aralandılar.

"İndi isə başqa zamandır, bizim artıq hər mənada bir-birimizi anlamağımızın vaxtıdır. Bunun üçün ilk növbədə, türkdilli ölkələrin əlifbalarının uyğunlaşdırılması və vahid yazı qrafikasına keçilməsi gündəmə gətirilməlidir. Onsuz da nə qədər tez başlasaq, yenə də gecikmişik" deyər fikirlər səsləndi. O da vurğulandı ki, latın qrafikasına keçilməsində Azərbaycan örnək göstərdi.

Ümumdünya Qazaxlar Assosiasiyası idarə heyətinin sədr müavini Talqat Mamaşev latın qrafikasına keçərkən Azərbaycanın təcrübəsindən yararlanmağı üstün hesab etdi: "Ortaq əlifbamız olarsa, biz qardaş türk xalqları bir-birimizin dilini anlayar, mətbuatını oxuyar, internet əlaqələri qurarıq".

Xatırladaq ki, bir müddət əvvəl Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Tarix İnstitutunda keçirilən elmi şuranın toplantısında Türkiyə tarixçilərinin və millət vəkillərinin iştirakı ilə sözügedən mövzu ətrafında geniş müzakirələr aparıldı, ortaq türk tarixinin yazılması üzərində dayanıldı. Tarix İnstitutunun direktoru, professor, Milli Məclisin deputatı Y.Mahmudov ortaq Azərbaycan-Türkiyə tarixinin yazılmasından danışdı və bu sahədə işlərin davam etdirildiyini bildirdi: "Bir neçə ildir ki, orta və ali məktəblərdə türk xalqlarının tarixi geniş tətbiq olunur. Azərbaycan tarixinə dair elmi əsərlərin Türkiyə türkcəsinə çevrilməsi və arxiv sənədlərinin mübadiləsi sahəsində də əməkdaşlıq edilir. Planlarımıza görə ortaq türk tarixinin tədrisinə ümumtəhsil məktəblərindən başlanılacaq. Dərsləklər hazır olduqdan sonra ortaq türk tarixinin ilk növbədə Azərbaycan və Türkiyədə tədrisi nəzərdə tutulur, sonra Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan, Türkmənistan kimi qardaş xalqların orta məktəblərində tədrisi üçün müraciət olunacaq. Hazırda ən vacib məsələ türk dünyasının orta əsrlər dövrünü hazırlamaqdır. Bundan sonra qədim və müasir dövrü yazmaq çox vaxt aparmayacaq". Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvləri Tülay Selamoğlu, Şuay Alpay və azərbaycanlı mütəxəssislər həmin toplantıda qərara aldılar ki, ümumtürk əlifbasının yaradılması üçün bütün qüvvələr səfərbərliyə alınmalıdır.

Qırğızıstanın Xarici İşlər Nazirliyinin məşğulluq və miqrasiya məsələləri departamentinin direktoru Keştəkbek Aytmatov da jurnalistlərlə görüşündə hər bir türkdilli insanın bir-birini anlama və danışma biləcəyi dilə

və əlifbaya böyük ehtiyac olduğundan danışdı: "Bu türkdilli xalqların əlaqələrinin genişlənməsində və dünyada bir-birinə dəstək olmasında böyük rol oynayır, diaspor fəaliyyətinin inkişafına təkan verir".

Son illər Azərbaycan türkdilli dövlətlərin bir araya gəlməsi ilə bağlı keçirilən bir neçə beynəlxalq konfranslara ev sahibliyi edib. Belə demək mümkündürsə, Azərbaycan türkdilli xalqların əməkdaşlıq və beyin mərkəzinə çevrilib. Toplantıda bir fikir də xüsusilə vurğulandı ki, dünyada gedən proseslər milli-etnik kökü yaxın olan dövlətlərin bir-birilə yaxınlaşmasını vacib şərtə çevirib. Bu baxımdan Orta Asiyada və Rusiyanın tərkibində yaşayan türkdilli xalqların da türk birliyinə inteqrasiyası vacib amillərdən biridir. Bu dövlətlərdə türklər bir çox prinsipial məsələlərdə hələ də öz mövqelərini sərbəst şəkildə sərgiləyə bilmir. Lakin ümidlər və imkanlar tükənməyib. Qazaxıstan və Qırğızıstan bu addımı ataraq türk dövlətlərinin birləşməsinə böyük töhfə verib. Azərbaycan isə bu birliyin təmin edilməsində sanki katalizator rolunu oynayır. Unutmaq olmaz ki, bu istiqamətdə yaradılmış bir çox qurumların mərkəzi ofisləri Azərbaycanda yerləşir. Bunlar Azərbaycanın dövlət səviyyəsində türk dövlətləri arasında inteqrasiyaya nə qədər ciddi önəm verməsinə sübutdur.

Müzakirələrin sonunda yekun sənəd qəbul olundu. Sənəddə TDƏŞ-yə üzv dövlətlərin diaspor təşkilatlarının ortaq strategiyasının müəyyən edilməsi üçün mütəxəssislərdən ibarət təmas qrupunun yaradılmasına dair müddəa öz əksini tapdı. Həmçinin sənəddə türk dövlətlərinin diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin I forumunun Azərbaycanda keçirilməsi qərara alındı.

Rəsmiyyə RZALI.

“Azərbaycan”.-2013.-2 fevral.-N 24.-S.3.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi Mərkəzi Şurasının iclası keçirilmişdir

Fevralın 5-də Moskvanın "Prezident" hotelində Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi (ÜAK) Mərkəzi Şurasının növbədənənar iclası keçirilmişdir. İclasda Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Fondun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla xanım Əliyeva iştirak etmişdir.

Tədbirdən əvvəl ÜAK Rəyasət Heyətinin üzvləri - Azərbaycanın Rusiya Federasiyasındakı səfiri Polad Bülbüloğlu, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva, Azərbaycanın Sankt-Peterburqdakı baş konsulu Qüdsi Osmanov, İTAR-TASS Agentliyi baş direktorunun birinci müavini Mixail Qusman və Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun nümayəndələrinin iştirakı ilə görüş keçirilmişdir. Görüşdə bir sıra əhəmiyyətli məsələlər müzakirə olunmuşdur.

Sonra geniş tərkibdə keçirilən iclası ÜAK-nın prezidenti, akademik Məmməd Əliyev açaraq Azərbaycan diasporunun nümayəndələrini salamlamışdır.

Azərbaycan və Rusiyanın dövlət himnləri səslənmiş, ÜAK-nın 2012-ci ildə fəaliyyətini əks etdirən film nümayiş olunmuşdur.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin prezidenti Məmməd Əliyev konqresin Rəyasət Heyətinin iclasında ÜAK-nın növbədənənar qurultayının keçirilməsi məsələsinin müzakirə edildiyini söyləmişdir. O, konqresin 2011-ci ildə keçirilən III qurultayında qəbul olunan nizamnaməsinin Rusiya Federasiyası Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatdan keçməməsi, konqresin qeyri-qanuni fəaliyyət göstərməsi barədə fikirlərə aydınlıq gətirmişdir. Tədbirdə Rusiya Federasiyası Ədliyyə Nazirliyinin nümayəndəsi nazirliyin Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin sorğusuna əsasən təqdim etdiyi konqresin ictimai təşkilat olaraq yeni qurultay çağırılanadək 2006-cı ildə keçirilən qurultayın nizamnaməsinə əsasən fəaliyyət göstərdiyini təsdiq edən sənədin mətnini oxumuşdur.

ÜAK-nın prezidenti Azərbaycan Respublikasının Sankt-Peterburqdakı baş konsulu Qüdsi Osmanova konqresin aparatının icraçı direktor vəzifəsinin təklif olunduğunu diqqətə çatdırmışdır. Qüdsi Osmanov bu təklifə münasibətini bildirərək demişdir ki, Rusiyanın Azərbaycan diasporu ilə işləmək böyük şərəfdir. O vurğulamışdır ki, fəxri və baş konsul işlədiyi müddətdə Rusiyanın 60-dan çox regionuna səfərləri zamanı Azərbaycan diasporunun fəal üzvləri ilə mütəmadi görüşlər keçirmişdir və diaspor təşkilatlarının rəhbərləri ilə dostluq münasibətləri vardır. Q.Osmanov hazırda baş konsul vəzifəsində çalışdığını və təkliflə bağlı müvafiq qərarın məsləhətləşmələrdən sonra veriləcəyini bildirmişdir.

Daha sonra konqresin İcra Aparatının rəhbəri Nemət Nağdəliyev hesabat məruzəsi ilə çıxış etmişdir. O, 2011-ci ilin iyununda keçirilmiş sonuncu qurultaydan sonra konqresin gördüyü işlərdən danışmış və qarşıya qoyulan bir sıra layihələrin həyata keçirildiyini qeyd etmişdir. Bildirilmişdir ki, ötən dövr ərzində ÜAK real qüvvəyə malik böyük və nüfuzlu ictimai təşkilata çevrilmişdir. Konqres Rusiyanın ictimai həyatında fəal iştirak edir, dövlət qurumları və ictimai təşkilatlarla yaxşı əlaqələr qurmuş, həmvətənlərimizin milli özgürlüyünü, dilini, mədəniyyətini və ənənələrini qoruyub saxlamasına kömək etmişdir. O, Azərbaycan xalqının ümummillili lideri Heydər Əliyevin ÜAK-nın yaradılmasında və Rusiyada yaşayan soydaşlarımız üçün ümumi evə çevrilməsində rolunu xüsusi vurğulamışdır.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin regional bölmələrinin rəhbərləri ötən dövr ərzində görülən işlərdən, qarşıda duran vacib vəzifələrdən danışmışlar. Qeyd olunmuşdur ki, regionlarda konqresin işinin təkmilləşdirilməsi üçün bundan sonra da müvafiq addımlar atılacaqdır.

Sonda ÜAK-nın 2013-cü il üçün nəzərdə tutulmuş tədbirlər planı müzakirə olunmuşdur. Qeyd edilmişdir ki, Azərbaycan xalqının ümummillili lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 90-cı ildönümü ilə əlaqədar kompleks tədbirlərin təşkili prioritet məsələlər sırasındadır. Ötən il ÜAK Heydər Əliyev adına mükafat təsis etmişdir. Bu yüksək mükafat Rusiyanın ölkələrimiz arasında dostluq münasibətlərinin inkişafında xidmətləri olan nüfuzlu şəxslərinə təqdim ediləcəkdir.

Çıxışlardan sonra Məmməd Əliyev iclasa yekun vurmuş, təşkilatın fəaliyyətini bütövlükdə müsbət qiymətləndirmişdir.

Fəridə Abdullayeva.

“Xalq qəzeti”.-2013.-6 fevral.-N 27.-S.4.

Azərbaycan icma və cəmiyyətlərindən federasiya və kongreslərə doğru

Diaspor təşkilatlarının formalaşması yeni müstəvidə

Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımız 2000-ci ilin əvvəllərində icma və cəmiyyətlər şəklində birləşərək Azərbaycan diasporunu təmsil etdikləri halda, artıq bir neçə il sonra daha geniş formatlı qurumlar, konqres və federasiyalar, assambleyalar təsis etməyə başladılar. Bu istiqamətdə yaradılmış qurumlardan biri Benilüks Azərbaycanlıları Konqresidir. Belə ki, Benilüks ölkələrində - Niderland, Belçika və Lüksemburqda fəaliyyət göstərən bir sıra Azərbaycan diaspor təşkilatları Amsterdam şəhərində Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin təsis konfransını keçirdilər. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin təsis edilməsində məqsəd Benilüks ölkələrindəki Azərbaycan və türkdilli cəmiyyət və dərnəkləri bir araya gətirməkdən, onların fəaliyyətini əlaqələndirməkdən ibarət idi. Benilüks ölkələrində məskunlaşmış soydaşlarımızın tarixi vətənləri ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, türkdilli xalqlar arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, milli mənəvi dəyərlərin birgə qorunması və Avropa ölkələrində təbliği Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin fəaliyyət platformasının əsas istiqamətlərindən biri kimi müəyyən edilmişdi. Benilüks ölkələrində fəaliyyət göstərən və beş təşkilatı özündə birləşdirən İraq Türkmənlərinin Məclisi də konqresin tərkibinə daxil oldu. Konfransda Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin nizamnaməsi, bayrağı, idarə heyəti, sədri təsdiq edildi. Niderland-Azərbaycan Cəmiyyətinin təsisçisi Sahil Qasimov konfransda Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin sədri seçildi. Təsis konfransında Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov da iştirak etmişdi. Konfrans iştirakçıları adından Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyevə müraciət qəbul olundu.

2006-cı ilin noyabrında Birləşmiş Ştatlarda Amerika Azərbaycan Tədqiqatçılar İnstitutu təsis edildi. Amerika Azərbaycan İnstitutunun yaradılmasının əsas məqsədi Azərbaycanla Birləşmiş Ştatlar arasında münasibətlərin inkişafına dəstək vermək, Amerika ictimaiyyətini Azərbaycanın qədim tarixi, zəngin mədəniyyəti və müasir ictimai-siyasi həyatı barədə məlumatlandırmaqdan ibarət idi. Tədqiqatlar İnstitutu həmçinin Amerika və Azərbaycan şəhərlərinin qardaşlaşması layihəsini həyata keçirəcək, tələbə mübadiləsi aparacaq, Vaşinqton və Bakı şəhərlərində tədbirlər keçirəcək, ölkələr arasında nümayəndə heyətlərinin qarşılıqlı səfərlərini təşkil edəcəkdi. İnstitut Azərbaycanın turizm, iqtisadiyyat sahələrinə də töhfə verməyi nəzərdə tutur. İnstitutun ilk tədbirinin «Qars-Axalkalaki-Tbilisi-Bakı dəmir yolu layihəsi»nə həsr edilməsi və toplantının Birləşmiş Ştatlar Konqresində keçirilməsi planlaşdırılmışdı.

Noyabr ayında Almaniyada Avropa Azərbaycan Strateji Araşdırmalar Mərkəzi yaradıldı. Avropa Azərbaycan Strateji Araşdırmalar Mərkəzi Avropa ictimaiyyətini Azərbaycan haqqında zəruri informasiyalarla təmin etməyi, habelə müasir texnologiya vasitələrindən istifadə edərək Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətləri Avropa ölkələrinə çatdırmağı qarşısına əsas məqsəd kimi qoymuşdu. Bundan başqa mərkəz Azərbaycanda gedən sosial-iqtisadi inkişaf prosesləri, ölkəmizin əldə etdiyi iqtisadi nailiyyətlər barədə də Avropa ictimaiyyətini məlumatlandıracaqdı. Mərkəzin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri Azərbaycanın Avropaya inteqrasiya siyasətinə dəstək vermək idi. Avropa Azərbaycan Strateji Araşdırmalar Mərkəzi Azərbaycan Respublikasının Avropaya inteqrasiya siyasətinin məqsədi barədə Avropa ölkələrinin ictimaiyyətində obyektiv təsəvvürlərin formalaşmasını təmin etmək məqsədilə müxtəlif tədbirlər həyata keçirəcəkdi. Mərkəz Avropa ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onlar arasında birliyin təmin olunması istiqamətində də Azərbaycan icmalarına yaxından kömək göstərəcəkdi.

2006-cı ilin noyabr ayında Türkiyədə təsis edilmiş Türkiyə-Azərbaycan Strateji Araşdırmalar Mərkəzi də öz fəaliyyətində məhz yuxarıda qeyd olunan prinsipləri əsas götürmüşdü. Mərkəzin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri də “erməni soyqırımı” iddiaları ilə bağlı elmi-praktik konfranslar təşkil etmək, bu iddiaların reallıqdan tamamilə uzaq olduğunu sübut edən elmi araşdırmaların nəticələri barədə dünya ictimaiyyətini məlumatlandırmaqdan ibarət olacaqdı. Mərkəzin nəzdində ayrı-ayrı sahələr üzrə fəaliyyət göstərən bölmələrin qurulması da nəzərdə tutulurdu. Mərkəz Azərbaycanla Türkiyə arasında münasibətlərin inkişafına da töhfə verməyə çalışacaq, iki qardaş ölkənin dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinin dərinləşməsinə xidmət edən tədbirlər təşkil edəcəkdi. Dekabr ayında isə Türkiyənin İzmit şəhərində bu ölkənin 14 vilayətində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Evi Dərnəklərinin toplantısı keçirildi. Tədbirin keçirilməsində məqsəd bu dərnəklərin Azərbaycan Evi Mədəniyyət Dərnəkləri Federasiyası (AEMDF) adı altında birləşməsinə təşkil

etmək idi. Toplantı iştirakçıları bu təşəbbüsü dəstəklədiklərini yekdilliklə bildirmiş və qurumun təsis olunmasını məqsədəuyğun hesab etmişlər.

2006-cı ilin dekabr ayında Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin (DAK) Ukraynadakı nümayəndəliyi bu ölkənin Ədliyyə Nazirliyində rəsmi qeydiyyatla alındı. Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Ukrayna nümayəndəliyinin yaradılmasında əsas məqsəd Birləşmiş Millətlər Təşkilatının nizamnaməsini, Ümumdünya İnsan Haqları bəyannaməsini, Ukrayna qanunvericiliyini rəhbər prinsip kimi qəbul edərək soydaşlarımızın professional, sosial və digər hüquqi mənafeyini qorumaqdan ibarət idi. Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Ukrayna nümayəndəliyi soydaşlarımızın hüquqlarını beynəlxalq səviyyədə qorumaqla yanaşı, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında da fəal iştirak etməyi bir vəzifə kimi qarşısına məqsəd qoymuşdu. Dekabrın 17-də Toronto şəhərində Ontario və Kvebek vilayətlərində fəaliyyət göstərən 8 təşkilatın - Kvebek Azərbaycanlıları Assosiasiyası, Kanada Azərbaycan Dostluq Assosiasiyası, Ontario Azərbaycanlıları İcması, Kanada Azərbaycan Əməkdaşlığı Assosiasiyası, Kanada Azərbaycan Ticarət Mərkəzi, Kanadada Azərbaycan Tələbələri Cəmiyyəti, Kanada Azərbaycan Qadınları Assosiasiyası və Kanada Azərbaycan Gənclər Assosiasiyasının təşəbbüsü ilə geniş toplantı keçirildi. Toplantı iştirakçıları Azərbaycan həqiqətlərinin, o cümlədən Vətənimizə qarşı erməni təcavüzünün ağır nəticələrinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, ölkəmizin mövqeyinin və dövlətimizin xarici siyasətinin beynəlxalq qurumlar səviyyəsində dəstəklənməsi, azərbaycanlıların həmrəyliyinə və mütəşəkkilliyinin gücləndirilməsi və Kanadanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakını təmin etmək məqsədi ilə Kanada Azərbaycan Assosiasiyaları Assambleyasını (KAAA) təsis etdilər. Assambleyanın nizamnaməsinin hazırlanması, onun dövlət qeydiyyatına alınması və 2007-ci ilin yanvarında ilk qurultayının keçirilməsi ilə əlaqədar işçi qrupu yaradıldı.

Bu illərdə təşkilatlanma prosesi xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı gənclər arasında da geniş vüsət almışdı. Belə ki, 2006-cı ilin avqust ayında Benilüks Azərbaycanlı Gənclərinin Koordinasiya Şurası yaradılmışdı. Benilüks Azərbaycanlı Gənclərinin Koordinasiya Şurasının əsas məqsədi Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinə çatırmaq, Qarabağ probleminə dair Avropada obyektiv rəy formalaşdırmaq və beynəlxalq təşkilatların diqqətini Azərbaycan ərazilərinin Ermənistan tərəfindən işğal edilməsi faktına yönəltməkdən ibarət idi. Qurum gələcəkdə digər ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan gənclər təşkilatları ilə əməkdaşlıq etmək niyyətini də açıq şəkildə ortaya qoymuşdu. Sentyabr ayında Sankt-Peterburqda Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Mərkəzi Şurasının üçüncü iclası keçirildi. Konqresin 5-ci ildönümü ərəfəsində keçirilmiş toplantıda ötən müddət ərzində Umumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin Rusiya azərbaycanlılarının nüfuzlu təşkilatı kimi təşəkkül tapması, ölkənin ictimai həyatında layiqli yer tutduğu vurğulandı. Qeyd olundu ki, Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi öz fəaliyyət coğrafiyasını genişləndirməkdədi və təşkilatın yeni regional bölmələrinin yaradılması üçün intensiv iş aparılır, federal dairələrin fəaliyyəti müzakirə olunur, təşkilatı və mədəni-maarif işlərinin təcrübəsi, gənclərin Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin fəaliyyətinə daha geniş cəlb olunması məsələsi diqqət mərkəzində saxlanılır. İclasda gənclərin diasporun həyatına cəlb olunması işinin fəallaşdırılması, tələbələrin Rusiya ali məktəblərinə qəbulu praktikasının davam etdirilməsi və Rusiya Elmlər Akademiyasının elmi bölmələri ilə əməkdaşlıq məsələləri müzakirə mövzusu olmuşdu.

Oktyabr ayında isə Kaliforniya Amerika Azərbaycanlıları Şurası Birləşmiş Ştatlarda yaşayan azərbaycanlı gənclərin ilk forumunu keçirdi. Kaliforniyanın Los-Anceles Universitetində təşkil edilən forumda ölkəmizi Birləşmiş Ştatlarda daha da geniş tanıtmanın yollarını müzakirə ediblər. Forumda çıxış edənlər diasporun təşkilatlanması, Birləşmiş Ştatların qanunverici orqanları ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, habelə Azərbaycanın regionda rolu və mövcud iqtisadi durumu, təhsil sistemində vəziyyət kimi mühüm mövzulara diqqət yetirmişlər. Amerikanın müxtəlif ştatlarından gələn forum iştirakçıları yerlərdə həyata keçirdikləri layihələr barədə fikir mübadiləsi aparmışlar. “Hyuston-Bakı” Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının Texas ştatında uğurlu fəaliyyəti nümunə kimi göstərilmişdi.

Süleyman İsmayilbəyli

**Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında KİV-in İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap edilmişdir**

“Olaylar”.-2013.-21 fevral.-№33.-S.15.

Parisdəki “Azərbaycan Evi”

Azərbaycan diasporunun Fransadakı qabaqcıl təşkilatı

Hazırda Azərbaycan diasporu ermənilərin ikinci vətəni sayılan Fransada da aktiv şəkildə fəaliyyət göstərir. Rəsmi statistikaya görə, bu gün Fransada ona yaxın Azərbaycan diaspor təşkilatı, cəmiyyət və birliklər mövcuddur ki, bu təşkilatlar da qeyd olunan ölkədə Azərbaycan həqiqətlərinin fəal şəkildə təbliği, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin baş vermə səbəbləri, ermənilərin işğalçılıq siyasəti, həmçinin tarixən azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilən deportasiya və soyqırım siyasətinin fransızlara çatdırılması istiqamətində aktiv rol oynayırlar.

Fransada uğurlu diaspora fəaliyyəti ilə məşğul olan təşkilatlardan biri də Parisdəki “Azərbaycan Evi”dir. Parisdəki “Azərbaycan Evi”nin əsası 1993-cü ildə qoyulmuşdur. Belə ki, keçmiş SSRİ-nin süqutundan sonra Azərbaycan və onun ətrafında baş verən hadisələri olduğu kimi fransız xalqına çatdırmaq məqsədilə Parisdə “Azərbaycan Evi” yaradılıb. 1992-ci ildə Parisdə yaşayan soydaşlarımızdan Timurçin Hacıbəyli, Ramiz Abutalıbov, Vəfa Mustafayev və Huşəng Azərmərd tərəfindən bu istiqamətdə ilk addım atılıb, Nəticədə Fransada qeydiyyatdan keçən ilk Azərbaycan təşkilatı kimi Parisdəki “Azərbaycan Evi” yaradılıb. Təşkilatın yaradıcıları həmin dövrdə Azərbaycanla bağlı bir neçə tədbirin həyata keçirilməsinə müvəffəq olublar. Parisdəki “Azərbaycan Evi”nin o zamankı əsas heyəti Səid İsmayılov, Patrik Desmont, Səməd İsmayılovdan ibarət idi. Parisdəki “Azərbaycan Evi”nin ən görkəmli üzvləri sırasında isə Andre Qadaud, Jean-Pierre Quinhut, Fransa-Qafqaz Cəmiyyətinin prezidenti Ambroise Dupont, fəxri senator Jean Boyer, Aralıq dəniz Avropası prosesinin səlahiyyətli nümayəndəsi, keçmiş səfir Francois Qouyette və keçmiş səfir Roland Blatmanın adları qeyd edilir.. Lakin Parisdəki “Azərbaycan Evi”nin fəaliyyəti o qədər də uzun sürməyib. Belə ki, Parisdəki “Azərbaycan Evi”nin o zamankı sədri Timurçin Hacıbəylinin vəfatı və daha sonra sədr müavini Ramiz Abutalıbovun vətənə qayıtması nəticəsində təşkilat fəaliyyətini dayandırmağa məcbur olub. Lakin sonrakı dövrlərdə Fransada Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti tam strukturlaşmadığından və güclü erməni diasporunun ölkəmizə qarşı apardığı böhtan kampaniyalarına ləyaqətli cavab vermək üçün Parisdə “Azərbaycan Evi”nin fəaliyyətini bərpa etməyin vacibliyi ortaya çıxdı. Nəticədə yerli diaspor nümayəndələrindən ibarət yeni İdarə Heyətinin rəhbərliyi ilə Parisdəki “Azərbaycan Evi”nə yeni bir nəfəs verildi.

Parisdəki “Azərbaycan Evi” Azərbaycan mədəniyyətinin Fransadakı fəal təbliğatçısı kimi xarakterizə edilə bilər. Sözügedən təşkilatın qarşısına qoyduğu başlıca məqsəd Azərbaycan və Fransa arasında mədəni əlaqələrin inkişaf etdirilməsidir. Təşkilatın fəaliyyəti yenidən bərpa olunarkən də onun nizamnaməsində qeyd edilirdi ki, Azərbaycan dili və mədəniyyətinin tanınması Parisdəki Azərbaycan Evinin həyata keçirəcəyi layihələrin əsasını təşkil edəcək. Buna müvafiq olaraq Parisdəki Azərbaycan Evi fəaliyyəti müddətində azərbaycanca-fransızca lüğət nəşr edib. Paralel olaraq Parisdəki Azərbaycan Evi 10 illik fəaliyyəti dövründə fransızlar üçün ilk Azərbaycan dili dərslisinin hazırlanmasında fəal iştirak edib. Həmin vəsaitlərin nəşr edilməsi prosesinin əsas təşkilatçısı isə uzun müddət Fransanın Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri vəzifəsində çalışmış Jean-Pierre Quinhut olmuşdur. Bununla yanaşı Parisdəki “Azərbaycan Evi” Azərbaycanın uzun illər mədəniyyət naziri vəzifəsində çalışmış Polad Bülbüloğlu ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində, UNESCO-nun təşkil etdiyi mədəni tədbirlərdə də fəal iştirak etmişdir. Hələ Parisdəki “Azərbaycan Evi” fəaliyyətini bərpa edərkən bu mərkəzə sədr seçilmiş Mirvari Fətəliyeva öz çıxışında bildirmişdi ki, fəaliyyətləri dövründə əsas etibarilə Azərbaycanı fransızlara yaxından tanıtmaya çalışacaqlar. Bu məqsədlə Parisdəki “Azərbaycan Evi” ötən müddət ərzində Parisdə və Fransanın digər şəhərlərində rəsm və fotolardan ibarət sərgilərin, folklor ansambllarının çıxışlarının, Azərbaycan mətbəxinə dair ustad dərslərinin keçirilməsini qarşısına məqsəd qoyub və həmin tədbirləri zaman-zaman həyata keçirib. Bununla yanaşı Parisdəki “Azərbaycan Evi” qarşısındakı illərdə Fransada yaşayan soydaşlarımızın uşaqları üçün “Ana dili” kurslarının açılmasını da planlaşdırır. Bir sözlə, Parisdəki “Azərbaycan Evi” ölkəmizi fransız xalqına yaxından tanıtmaya üçün bütün imkanlardan istifadə edir.

Parisdəki “Azərbaycan Evi” Fransada Azərbaycanın haqq işi uğrunda aktiv mübarizə apararı, ölkəmizin həqiqətlərini fransızlara çatdırarı aktiv Azərbaycan diaspor təşkilatlarından birini hesab edilir. Təşkilat hər il öz ənənəsinə sadıq qalaraq Azərbaycan tarixinə qara hərflərlə yazılmış günləri qeyd edir, həmin hadisələr barədə Fransa ictimaiyyəti, həmçinin bu ölkədə yaşayan digər xalqların nümayəndələrini məlumatlandırır. Bir müddət əvvəl isə Ermənistan prezidenti Serj Sarkisyanın Fransa səfərinə etiraz olaraq Parisdəki “Azərbaycan Evi”nin də iştirakçılığı ilə işğalçı dövlətin Parisdəki səfirliyi qarşısında etiraz aksiyası keçirilib. Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin təşkilatçılığı ilə baş tutan etiraz aksiyasında təxminən 1500-ə yaxın azərbaycanlı və türk iştirak edib. Aksiyanın məqsədi Azərbaycan torpaqlarının işğalında fəal şəkildə iştirak etmiş, Xocalı soyqırımının təşkilatçılarından olan Ermənistan prezidenti Serj Sarkisyanın Fransaya səfərinə Azərbaycan diasporunun etirazını çatdırmaq olub. Aksiyada “Qarabağ bizimdir bizim olacaq!” “Yelisey Sarkisyanı Xocalı qatili elan etməkdən imtina edir!”, “Fransa, öz gücünü BMT qətnamələrinin yerinə yetirilməsinə və Azərbaycana qarşı erməni təcavüzünü dayandırmağa yönəlt!” “Bir milyon azərbaycanlı qaçqınının hüquqlarını tapdayan cinayətkar

Sarkisyan!”, “Nanəcib qatil Sarkisyan, Xocalıda günahsız 613 azərbaycanlıyı öldürdüyünə görə cavab ver!”
“Qatil Sarkisyan, sənin yerin Haaqa Tribunalıdır” və digər şüarlar səsləndirilib.

Azərbaycanın Dövlət Himninin oxunması ilə başlayan aksiyada Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münafişəsi zamanı həlak olan azərbaycanlı şəhidlərin xatirəsi yad edilib. Aksiya iştirakçıları Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin regionda sülhə və təhlükəsizliyə təhdid olduğunu, dünya birliyinin münafişəyə ədalətli qiymət verməsini tələb edən şüarlar səsləndiriblər. Aksiyada “Koroğlu” uvertürası və qədim Azərbaycan xalq mahnısı olan “Sarı gəlin” musiqisinin sədaları altında çıxış edən Azərbaycan diasporunun fəalları, tanınmış ictimai xadimlər Ermənistanın təcavüzkar siyasətinə öz etirazlarını bildiriblər. Fransa Azərbaycan Evinin sədri Mirvari Fətəliyeva, Milli Məclisin deputatı Rəfael Hüseynov, Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin sədri Ramin Məmmədov, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Milli Məclisin deputatı Sabir Rüstəmcanlı, Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti Samirə Patzer-İsmayılova, Köln Türk Universitetləri Təşkilatının sədri Ləvənt Daşqıran, Hollandiya-Azərbaycan-Türk Kültür Dərnəyinin sədri İlhan Aşqın, Azəri-Türk Qadınlar Birliyinin sədri Tənzilə Rüstəmcanlı və digərləri beynəlxalq təşkilatların qəbul etdiyi qətnamələrə baxmayaraq Ermənistan tərəfindən Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin işğal altında saxlanılmasının beynəlxalq hüquqa etinasızlığının təzahürü kimi qiymətləndiriblər. Çıxış edənlər Xocalı soyqırımını kimi dəhşətli bir cinayətin ssenari müəlliflərindən olan Sarkisyanın ədalət məhkəməsi qarşısında cavab verməli olduğunu vurğulayıblar. Aksiyada Avropada fəaliyyət göstərən Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları, o cümlədən Avropa Azərbaycanlıları Konqresi, Fransa Azərbaycan Evi, Azərbaycan Fransız Gənclik Assosiasiyası, İsveçrə Azərbaycanın Dostları Dərnəyi, İspaniya Azərbaycanlıları Cəmiyyəti, Köln Türk Universitetləri Təşkilatı, Fransa Azərbaycanın Dostları Təşkilatı, Belçika Azərbaycanlıları Assosiasiyası, Hollandiya-Azərbaycan-Türk Kültür dərnəyi, Dünya Azərbaycanlıları Konqresi, Köln Azərbaycan Türk Kültür və Dayanışma Dərnəyi, Azəri-Türk Qadınlar Birliyi, Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyəti, Almaniya Türk Federasyonu, Fransa Türk Tələbələr Birliyi, Köln Türk Federasiyası, Strasburq Azərbaycan Tələbələr Birliyi və digər təşkilatlar iştirak edib.

Parisdəki “Azərbaycan Evi” Azərbaycan uğrunda daha fədakarlığı Xocalı soyqırımının ildönümü ərəfəsində nümayiş etdirib. Belə ki, cari ilin 26 fevral tarixində isə Fransa Milli Assambleyasının binasında erməni diaspor təşkilatlarının keçirdiyi tədbir çərçivəsində həmin toplantı salonuna daxil olan Parisdəki “Azərbaycan Evi”nin rəhbəri Mirvari Fətəliyeva və azərbaycanlı tələbə Vüsal Hüseynov ermənilərin azərbaycanlılara və türklərə qarşı törətdikləri soyqırım faktlarını qorxmadan onların üzünü deyib və erməni təbliğatını ifşa etməyə çalışıblar. Lakin haqlı tənqid və iradlara dözümsüzlük nümayiş etdirən Parisdəki "Azərbaycan Evi"-nin rəhbəri Mirvari Fətəliyeva və bu ölkədə təhsil alan azərbaycanlı tələbə Vüsal Hüseynov erməni diasporunun üzvləri tərəfindən vəhşicəsinə döyülmüşdür. Fransa Milli Assambleyasının üzvlərinin gözləri qarşısında baş vermiş hadisəyə onlar tərəfindən heç bir müdaxilə edilməmişdir. Xaricdəki erməni lobbisi və onların havadarları tərəfindən Azərbaycan vətəndaşlarına qarşı zorakılığa yol verilməsi bir daha təsdiqləyir ki, Azərbaycan tərəfinin münafişə ilə bağlı həqiqətləri beynəlxalq ictimaiyyətə olduğu kimi çatdırılması istiqamətindəki fəaliyyəti, eləcə də diasporumuzun ikinci erməni dövləti sayılan Fransadakı aktivliyi ermənilərdə dərin narahatlıq doğurur. Bu kimi zorakılıq hallarına baxmayaraq, Azərbaycanın xaricdəki diplomatik missiyaları və diaspor təşkilatları, Ermənistan tərəfindən xalqımıza qarşı törədilmiş faciələrin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması istiqamətindəki fəaliyyətini bundan sonra da davam etdirəcəkdir.

*Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında
KİV-in İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun
maliyyə dəstəyilə çap edilmişdir*

“Olaylar”.-2013.-5 mart.-№ 41.-S.10.

Azərbaycan diasporu dünyada söz sahibinə çevrilir

Xristian təəssübkeşliyi diasporamızın fəaliyyətinə mane ola bilmir

Artıq bir sıra ölkələrdə Xocalı faciəsinin soyqırım kimi tanınması faktı reallaşmışdır. Bu ölkələr sırasında ABŞ-ın 7 ştatı və Avropanın bir neçə ölkəsi var ki, artıq həmin ölkələr Xocalı faciəsinə ədalətli münasibət sərgiləyiblər. Hələ qarşıda bir neçə ölkələrin parlamentinin anoloji qətnamələr qəbul edəcəyinin şahidi olacağıq. Artıq İndoneziya ilə bu istiqamətdə aparılan danışıqlarda müsbət nəticə əldə edilib.

Xarici ölkələrin parlamentləri tərəfindən belə qətnamələrin qəbul edilməsi deməyə əsas verir ki, bir çox ölkələrin 40-50 ildə keçdiyi yolu biz qısa zamanda keçirik. Etiraf edilməlidir ki, bu uğurların sırasında Azərbaycan dövlətinin çevik xarici siyasəti ilə yanaşı, diaspora təşkilatlarımızın da əməyi danılmazdır.

Bu gün dünyanın dörd bir tərəfinə səpələnmiş, qürbətdə vətən həsrətini köksündə daşıyan 50 milyondan artıq soydaşımızı birləşdirən ən böyük amal müstəqil Azərbaycanın işğal altındakı torpaqlarının azadlığına, həqiqətlərimizin dünyaya çatdırılmasına, erməni yalanlarının ifşasına nail olmaqdır. Aparılan işlərin təhlili göstərir ki, Azərbaycan diasporu qısa müddət ərzində bu sahədə uzun bir yol qət edib. Arxada qalan bu şərəfli dövr ərzində Azərbaycan diasporu ən müxtəlif məsələlərlə bağlı ölkəmizin xeyrinə olan çoxsaylı qətnamələrin çıxarılmasına nail olub. Xüsusilə, Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzündən, habelə bu təcavüz zamanı ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri bəşəri cinayətlər, eləcə də Xocalı soyqırımı ilə əlaqədar xeyli işlər görülmüşdür. Hələ 2009-cu il 31 martda Nevada ştatında martın 31-i qubernator tərəfindən "Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü"nin anılması tarixi kimi elan edilib; 2010-cu il fevralın 25-də Massaçusets ştatının Nümayəndələr Palatası Xocalı soyqırımının 18-ci ildönümü ilə əlaqədar olaraq, Xocalıda qırğın törədilməsi faktının tanınması haqqında qətnamə qəbul edib; 2011-ci ilin 26 fevralında Texas ştatının Nümayəndələr Palatası da Ermənistan tərəfindən Xocalıda çox ağır cinayət törədilməsi faktını tanıyıb. Həmçinin Nyu-Cersi, Texas, Corciya ştatlarında da Xocalı soyqırımını tanıyan qətnamələr qəbul olunub və indinin özündə də bu proses davam etməkdədir.

Ötən dövr ərzində dünyanın müxtəlif ölkələrində məskunlaşmış soydaşlarımız arasında milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, adət-ənənələrimizin yaşadılması, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində də xeyli işlər görülmüşdür. Sırr deyil ki, bütün bunlar diasporumuzun təşkilatlanması və getdikcə daha da güclənməsi sayəsində baş verib. İndi dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan icmaları, mədəniyyət mərkəzləri məhz bu missiyanı üzərlərinə götürərək real işlərlə məşğul olurlar.

Bu gün Azərbaycan diasporu dövlət başçısının çağırışına dəstək olaraq müdafiə diplomatiyasından hücum diplomatiyasına keçib. Təbii ki, qarşıya qoyulan hədəflərə nail olmaq üçün diaspora təşkilatlarının "çəkici bir zindana vurma" zəruri şərtlərdəndir. Təəssüf ki, hələ də diaspora təşkilatları arasında koordinasiya məsələsi arzuolunan səviyyədə deyil. Elə ölkələr var ki, orada fəaliyyət göstərən onlarla icmalar bir-birini tanımır, əlaqəli şəkildə fəaliyyət qura bilmir. Üstəlik mövcud təşkilatların parçalanması müşahidə olunur ki, bu da diasporamızın gücünə mənfi təsir edən amillərdəndir. Lakin ekspertlər belə parçalanmanı təbii hesab edir və hətta onun üstün cəhətlərinin olduğu qənaətindədirlər. Onların sözlərinə görə, belə hallara heç də qeyri-adi proses kimi yanaşma düzgün deyil. Heç bir halda diaspora təşkilatlarının parçalanmasından çəkinməyə dəyməz. Çünki onlar ayrılıqda fəaliyyət göstərsələr də ümumi məqsədləri diaspora ilə bağlıdır. Yəni, ən azından hər bir təşkilat öz ətrafında azərbaycanlıları birləşdirir ki, bu da nəticə etibarilə ümumi məqsəd uğrunda çalışmaq deməkdir. Belə təşkilatlar bütün hallarda çalışırlar ki, soydaşlarımızla vətən arasında körpü rolunu oynasınlar, vətən üçün nə isə etsinlər. Məlumat üçün qeyd edək ki, ermənilərin Amerikada minlərlə diaspora təşkilatları var, lakin ermənilər bunu heç də diasporanın tənəzzülü kimi qəbul etmirlər. Əksinə, bunu bir uğur, formalaşmış təşkilat kimi qələmə verirlər. Belə halda qarşıda duran əsas məsələ diaspora təşkilatlarının koordinasiyasıdır ki, yalnız bu halda güclü, dünyada sözünü deyə bilən təşkilatlar formalaşa bilər. Bu məsələdə dövlətin də çiyinə müəyyən yük düşmüş olur. Yəni, dövlət çalışmalıdır ki, xaricdəki bütün diaspora təşkilatları ilə eyni səviyyədə münasibət yaratsın, eyni səviyyədə əlaqələr qursun, onların özlərinin problemlərinin həllində dəstək olsun.

Bütün hallarda qətiyyətlə demək olar ki, bu gün diaspora təşkilatlarımız erməni yalanlarının ifşası istiqamətində daha əzmlə çalışmaqda israrlıdır və bu istiqamətdə fəaliyyətdən usanmırlar. Məhz bu məsələdə diaspora təşkilatlarımız birgə çalışır, üstəlik digər xalqların diaspora təşkilatları ilə də əməkdaşlıq edir. Nəzərə almaq lazımdır ki, diaspora o zaman güclü olur ki, qeyri-millətlər də təbliğat işinə cəlb edilir. Artıq bu fəaliyyətin konkret nəticələri göz qabağındadır. Məhz görülmüş gerçək fəaliyyət nəticəsində bir müddət öncə Almaniya vətəndaşı, yazıçı Rols Kumş Xocalı soyqırımının 20 illiyinə həsr olunmuş kitab yazıb almanca nəşr etdirdi. O da nəzərə alınmalıdır ki, Azərbaycan diasporu hələ gəncdir, bir sıra xalqların yüz illərdən bəri formalaşmış diaspora təşkilatları səviyyəsinə yetmək üçün xeyli işlər görülməlidir. Elə bunun nəticəsidir ki, erməni diasporu bir qayda olaraq Ermənistana, hətta Dağlıq Qarabağda kök salmış separatçılara yardım

göstərdiyi halda Azərbaycan diasporu Bakıdan dəstək gözləyir. Çünki, erməni diaspora təşkilatlarının həm maddi, həm də təşkilati cəhətdən imkanları həddən artıq böyükdür. Dünyanın ayrı-ayrı xristian dairələrində erməni təəssübkeşliyi güclüdür və bu təəssübkeşlik də onlara əlavə güc verir. Elə bu səbəbdən erməni lobbisi dünyanın müxtəlif ölkələrində ayrı-ayrı media orqanlarını, ictimai-siyasi xadimləri öz təsirləri altına sala bilirlər. Azərbaycan diasporunun təşəkkülü, formalaşması və inkişaf tarixi isə bilavasitə xalqın mühacirət tarixi ilə bağlıdır. Azərbaycanlıların xarici ölkələrə mühacirəti tarixən qədim köklərə malik olsa da, sistemli şəkildə bu proses XIX əsrin birinci yarısındakı siyasi-hərbi münaqişələr, İran-Rusiya müharibələri, Qafqaz regionundakı məcburi miqrasiya prosesləri ilə bağlıdır. 1828-ci il Türkmənçay müqaviləsindən sonra tarixi Azərbaycan ərazilərinin Araz çayı boyunca iki yerə parçalanması, Şimali Azərbaycan xanlıqlarının Çar Rusiyası təbəəliyini qəbul edərək vahid inzibati-ərazi bölgüsü halında birləşməsi bir tərəfdən xalqın təmərküzləşməsi prosesinə təkan vermişdisə, digər tərəfdən çarizmin siyasətindən narazı qalanların xarici ölkələrə kütləvi mühacirəti ilə nəticələnmişdir. Azərbaycan Respublikası da daxil olmaqla dünyanın 70-dək ölkəsində təqribən 50 milyona yaxın azərbaycanlı yaşayır. Tarixi ərazilərində yaşayan, hər hansı mühacirət faktı baş vermədən, yalnız müəyyən ictimai-siyasi hadisələrin gedişində yaranan sərhəd dəyişmələri nəticəsində xarici ölkə vətəndaşlarına çevrilmiş həmvətənlər - İranda, Gürcüstan və Rusiya Federasiyasının Azərbaycanla həmsərhəd rayonlarında yaşayan etnik azərbaycanlılar diaspor hesab olunmur. 2004-cü il aprel ayının 17-də Almaniyanın paytaxtı Berlində "Avropa Azərbaycanlıları Konqresi"nin (AAK) təsis edilməsi müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması istiqamətində əhəmiyyətli hadisə oldu. Dünyanın 28 ölkəsində 50-dən artıq diaspor təşkilatı - Rusiya, Ukrayna, Belarus, Moldova, İsveç, İsveçrə, Norveç, Danimarka, Fransa, Hollandiya, Avstriya, Bolqarıstan, Rumıniya, Macarıstan, Belçika, Finlandiya və Almaniyaadakı Azərbaycan icmaları AAK-ın kollektiv üzvləridir. Regionda azərbaycanlıların milli-mədəni xüsusiyyətlərini qorumaq, sosial və siyasi-hüquqi maraqlarını təmin etmək konqresin əsas vəzifələrindəndir. AAK-ın fəaliyyət sahələrindən biri də Azərbaycan, Qafqaz və Xəzər bölgələri ilə əlaqəli elmi-tədqiqat işlərini dəstəkləmək, fondlar, tədqiqat institutları, kitabxanalar və arxivlər təsis etməkdir. Təşkilat Avropada, MDB-də və digər regionlarda fəaliyyət göstərən diaspor qurumları ilə əməkdaşlıq edir.

Ekspertlər hesab edir ki, Azərbaycan diasporunun mütəşəkkil şəkildə formalaşması üçün indiki mərhələdə ona yardım göstərmək zəruridir. Bu işdə iş adamları, imkanlı şəxslər diaspora quruculuğu işinə cəlb olunmalıdır ki, perspektivdə diasporumuz dövlətin maddi köməyinə ehtiyac duymasın. Onu da qeyd edək ki, Azərbaycan diasporunun bir əsr tarixi olan erməni lobbisi qədər söz sahibi olmasa da onlar qarşısında dirəniş göstərir. Ancaq hesab olunur ki, Azərbaycan diasporu yeni yarandığı, ilk addımlarını atdığı, gənc olduğu üçün hələlik ona dəstək lazımdır. Lakin qətiyyətlə demək olar ki, vaxt gələcək Azərbaycan diasporu o qədər güclü olacaq ki, min illərlə tarixi olan diaspora təşkilatları onunla hesablaşmalı olacaq. Necə ki, vaxtilə bizə çox çətin görünən diaspora fəaliyyəti indi gündəlik həyat tərzimizə çevrilib. Xaricdə yaşayan soydaşlarımız artıq özlərini yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi mühitinin bir parçası hesab edir və o ölkənin vətəndaşı olduqlarını hiss edirlər. Həmin ölkələrdə Azərbaycan diasporu artıq təşkilatlanıb və bu gün daha yaxşı təşkilatlanmadan söhbət gedir. Son illər fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi və mədəni həyatında Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəal iştirak etmələri diaspor quruculuğu işinin ən mühüm istiqamətlərindən biridir. Bir sıra ölkələrin qanunvericilik, icra hakimiyyəti, yerli özünüidarəetmə orqanlarında təmsil olunmaları, kompakt yaşadıkları ərazilərdə Bazar günü məktəblərinin açılması, müxtəlif icma və birliklərin nəzdində 27 qəzet, 10 jurnal, 3 radio və 1 televiziyanın fəaliyyət göstərməsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə müxtəlif tədbirlərin təşkil edilməsi Azərbaycan diasporu nümayəndələrinin ictimai-siyasi fəallığının artmasının göstəricisidir.

**Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında
KİV-in İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun
maliyyə dəstəyilə çap edilmişdir**

“Olaylar”.-2013.-7 mart.-№ 43.-S.10.

Amerikadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları

Azərbaycan diasporunun bu gün mövcud olduğu ölkələrdən biri də Birləşmiş Ştatlardır. Tarix baxımından soydaşlarımızın okeanın o tayında məskunlaşması XIX əsrin əvvəllərinə, daha dəqiq desək Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süquta uğramasından sonrakı dövrə təsadüf edir. Düzdür, həmin dövrə qədər də azərbaycanlıların Birləşmiş Ştatlara səfərləri və ya mühacirəti olub. Lakin bu çox qabarıq şəkildə özünü göstərməyib. Ancaq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süquta uğramasından sonra soydaşlarımızın Birləşmiş Ştatlara mühacirəti intensivləşib. O zaman bolşevik və daşnakların təzyiqlərindən yaxa qurtarmaq üçün AXC fəallarının üz tutduğu ölkələrdən biri də məhz Birləşmiş Ştatlar idi. Sonrakı illərdə də azərbaycanlıların Amerikaya mühacirəti prosesi baş verib. Tədrisən bu ölkənin cəmiyyətinə uyğunlaşan və inteqrasiya edən azərbaycanlılar zaman keçdikcə okeanın o tayında cəmiyyət və dərnəklər, təşkilatlar təsis etməyə başlayıblar.

Ötən illər ərzində soydaşlarımızın Birləşmiş Ştatlarda təsis etdikləri cəmiyyət və dərnəklər illər keçdikcə böyüyüb inkişaf etmiş və Azərbaycan diasporu rolunu oynamışlar. Məhz bunun nəticəsidir ki, hazırda okeanın o tayında fəaliyyət göstərən onlarla bu kimi təşkilatlar bu gün Azərbaycan diasporunu təmsil edirlər. Günümüzdə Birləşmiş Ştatlarda Azərbaycanı layiqincə təmsil edən, ölkəmizin haqqıqətlərini Amerika ictimaiyyətinə çatdıran, o cümlədən zəngin tarixi-mədəni irsimizi təbliğ edən diaspor təşkilatlarımız bunlardır.

ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi (USAN)- ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi (US Azeris Network – USAN) bütün ABŞ-in Azərbaycan, türk və digər diaspor və icma təşkilatlarını, qruplar, cəmiyyəti, koalisiyalar, şəbəkələr, assosiasiyalar və klubları bir arada cəmləşdirir. ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi Azərbaycan-Amerika potensial seçicilərinin bir araya gətirilməsinə cəhd edir. USAN seçiciləri səsvermə və seçici qeydiyyatı ilə bağlı maarifləndirmək, Amerika siyasi debatında onların iştirakını təmin etmək, səsvermədə iştirakı fəallaşdırmaq və aktiv seçici potensialına çevrilmək imkanlarının artırılmasına çalışır. Şəbəkə Azərbaycan-Amerika seçicilərinin Vaşinqton və ABŞ ştatlarında güclü qüvvəyə çevrilməsini, geniş nüfuzla sahib olmasını, səsinin eşidilməsini qarşıya məqsəd qoymuşdur. Xüsusən də enerji təhlükəsizliyi, dini dözümlülük, irqçilik, NATO, Avropa İttifaqı və Ümumdünya Ticarət Təşkilatına siyasi, humanitar yardım və strateji müttəfiqlik, xalqlara vergi, sosial təminat, səhiyyə, texniki yardıma aid məsələlərdə həlledici rol oynamaq əzmindədir. Şəbəkə Birləşmiş Ştatlar siyasətinə Azərbaycan-Amerika, Türk-Amerika ictimaiyyətini, İran azərbaycanlıları icmalarını, eləcə də yəhudi diasporunu ətrafında cəmləşdirərək yeni bir seçici qüvvəsi kimi nüfuz etmək niyyətindədir. Amerika Azərbaycanlıları Şəbəkəsinin (USAN) icracı direktoru Adil Bağirovdur.

Azərbaycan Amerika Alyansı-Azərbaycan Amerika Alyansı (AAA) qeyri-hökumət təşkilatıdır. Onun missiyası Azərbaycan və Amerika xalqları arasında qarşılıqlı anlaşma və hörmət atmosferinə yardım etməkdən ibarətdir. Onun həyata keçirdiyi ən irimiqyaslı tədbirlərdən biri 2012-ci ilin fevralında Xocalı soyqırımının 20-ci ildönümü ilə bağlı keçirdiyi kampaniyadır. Azərbaycan Amerika Alyansının Xocalı soyqırımı ilə bağlı keçirdiyi kampaniya yüz milyonlarla insanı əhatə etmişdir və ümumilikdə silsilə tədbirlərdən ibarət olmuşdur. Kampaniya çərçivəsində Nyu-York və Vaşinqtonun mərkəzi küçə, vağzal və metro stansiyalarında poster və bannerlərdən tutmuş ABŞ konqresmenlərinin bəyanatları, Xocalı soyqırımına həsr olunmuş film və digər təbliğat tədbirləri həyata keçirilmişdir. “Washington Post”, “New-York Times” qəzetlərində 26 fevral sayının bütöv bir səhifəsi Xocalı soyqırımına həsr olunmuş, həmçinin “Washington Post”, “New-York Times” və “Politico” dərgilərinin internet səhifələrində həftə müddətində Xocalı soyqırımı ilə bağlı pop-up yerləşdirilmişdir. Təkcə bu pop-up vasitəsilə bu saytları ziyarət edən 10 milyona yaxın insana Xocalı haqqıqətləri çatdırılmışdır.

Fevralın 23-dən etibarən Azərbaycan-Amerika Alyansı küçə, poster və digər aksiyalar vasitəsilə azərbaycanlılara qarşı yönəlmiş cinayət haqqında dünyanın iqtisadi mərkəzi olan Nyu-York və siyasi mərkəzlərindən biri olan Vaşinqton sakinlərini məlumatlandırmışdır. Nyu-York şəhərinin ən böyük dəmiryolu vağzalına olan “Penn Station”da, vağzalın giriş və çıxış qapıları və müxtəlif köşələrində, o cümlədən metro stansiyalarında xüsusi posterlər yerləşdirilmiş, avtobus dayanacaqlarında və avtobusların üzərində bannerlər yapışdırılmışdır. Vaşinqton şəhərində 400-dən çox metro qatarlarında, o cümlədən 95 metro stansiyasında, “Capitol Hill”ə gedən avtobuslarda posterlər yerləşdirilmişdir. Həmçinin Xocalı soyqırımını daha böyük müstəviyə, Birləşmiş Ştatların xarici siyasətində prioritet məsələlər dairəsinə çıxarmaq üçün Azərbaycan-Amerika Alyansının saytında xüsusi bölmə yaradılmışdır. Saytda Xocalı hadisələri ilə bağlı geniş məlumatlar öz əksini tapmışdır. Azərbaycan Amerika Alyansının təsisçisi və rəhbəri Anar Məmmədovdur.

Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti-Amerikada ilk Azərbaycan diaspor təşkilatı 1956-cı ildə Birləşmiş Ştatların Nyu-Cersi ştatında yaradılmış Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyətidir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin görkəmli nümayəndələri olan Nağı bəy Şeyxzamanlı tərəfindən təsis edilmiş bu cəmiyyət Amerikada Azərbaycan haqqıqətlərini təbliğ etmiş, respublikanın Sovetlər tərəfindən işğal olunduğunu bəyan etmişdir. Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin aparıcı üzvləri Azərbaycan Demokratik Respublikasının “Hec bir yerdə məskən salmayın, bizim gözəl ölkəmiz var. Nə vaxtsa bir gün hamımız geri dönüb, orada yaşayacağıq” arzuları ilə sələflərinə vəsiyyət edən Nağı Şeyxzamanlı kimi banilərin nəvə və nəticələridir.

Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti azərbaycanlıları öz ətrafında toplayaraq xalqımızın qədim tarixi və zəngin mədəniyyəti barədə Amerika ictimaiyyətini məlumatlandırır. Otən əsrin 80-ci illərinin sonu, 90-cı illərin əvvəllərində Ermənistanın Azərbaycanın ərazi butovluyunə təcavuzu və Dağlıq Qarabağ ətrafında baş verən hadisələrə etirazla əlaqədar Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin fəaliyyətində müşahidə edilən dircəliş nəticəsində cəmiyyət Birləşmiş Ştatlardakı ən fəal Azərbaycan diaspor təşkilatlarından birinə çevrilmişdir. Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti yarandığı gündən indiyədək Azərbaycanla bağlı həqiqətləri Amerika ictimaiyyətinə catdırmaq məqsədi ilə aktiv fəaliyyət göstərir. Ənənəvi olaraq cəmiyyət Azərbaycanın milli və dövlət bayramları-Müstəqillik günü, Respublika günü, Novruz bayramı- Azərbaycan torpaqlarının erməni separatçıları tərəfindən işğal olunan günləri, 20 Yanvar, Xocalı faciəsi kimi digər matəm günlərini hər il qeyd edir. Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin hazırda sədri Tomris Azəridir. Tomris Azəri Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurası sədrinin müavini. 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası (USACC)-1995-ci ildə yaradılan Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası (USACC) Azərbaycan ilə uzunmüddətli işgüzar əlaqələrin yaradılmasını axtaran Amerika şirkətləri üçün mühüm mənbə olmuşdur. “Washington Post” qəzetinin qeyd etdiyi kimi, Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası Amerika investorlarının Azərbaycanda ən güclü müdafiəçisidir. Bu təşkilat iki ölkə arasında işgüzar əlaqələrin inkişafında mühüm rol oynayır. Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası dünyanın ən strateji və iddialı regional enerji layihələri olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri kimi layihələrdə əsas hərəkətverici qüvvədir. Palata Azərbaycan və Amerika Birləşmiş Ştatlarının hokumət və qeyri-hokumət təşkilatları, biznes təşkilatları arasında etibarlı informasiya və şəbəkə xidmətləri göstərmək, əməkdaşlıq və məlumat mübadiləsinin inkişafını təmin edir. Amerika Azərbaycan Ticarət Palatasının icraçı direktoru vəzifəsini Mahir İskəndərli həyata keçirir.

Amerika-Azərbaycan Şurası-1994-cu ildən Vaşinqtonda fəaliyyət göstərir. Təşkilat indiyədək müxtəlif siyasi lobbiçilik fəaliyyəti ilə məşğul olmaqla yanaşı, mədəniyyətlə bağlı silsilə tədbirlər, sərgilər, araşdırma mərkəzlərində Azərbaycanla bağlı seminarlar təşkil etmişdir. Təşkilatın üzvləri Xocalı, 31 Mart Soyqırımı, Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında, müxtəlif məsələlərlə bağlı məktublar, bəyanatlar hazırlayaraq Amerika prezidentindən tutmuş bütün dövlət nümayəndələrinə, senatorlara, kongresmenlərə, eyni zamanda, mətbuata göndərilir. Amerika-Azərbaycan Şurası 2006-cı ildə qeyri-hökumət təşkilatı kimi qeydiyyatdan keçmişdir. Hazırda təşkilatın İdarə Heyətində 7 nəfər təmsil olunur. Şura Kaliforniya ştatında fəaliyyət göstərən ən böyük Azərbaycan təşkilatıdır. Şuranın məqsədi azərbaycançılıq ideyalarını bir araya gətirmək, bu fikirləri tədris və mədəni proqramlar vasitəsilə ortaya qoymaqdır. Bu rakursda Amerika-Azərbaycan Şurası tərəfindən mütəmadi olaraq forumlar keçirilir. Kaliforniyada təhsil alan azərbaycanlı tələbələr və Azərbaycanla bağlı araşdırmalar aparən insanlar foruma dəvət edilir, iqtisadi, siyasi və texnoloji problemlər ətrafında müzakirələr aparılır. Amerika-Azərbaycan Şurasının Texas ştatında da nümayəndəliyi fəaliyyət göstərir. Amerika-Azərbaycan Şurası Azərbaycan mədəniyyətinin Birləşmiş Ştatlarda yaxından təbliğ edilməsi prosesində də fəal iştirak edir. Ümumi məqsəd ideoloji məsələlər üzərində qurulmuşdur. Amerika-Azərbaycan Şurasının prezidenti Cavid Hüseynovdur.

**Ardı növbəti sayımızda
Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında
KİV-in İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə
dəstəyilə çap edilmişdir**

“Olaylar”.-2013.-29 mart.-№53.-S.15.

İsveçdə Azərbaycan diasporu

Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də İsveçdir. İsveç də yaşayan soydaşlarımızın təqribi sayı 30 minə çatır. Azərbaycandan İsveçə mühacirəti XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərindən başlayıb.

Əsasən Cənubi Azərbaycandan bu ölkəyə köçən azərbaycanlılar artıq XX əsrin ortalarında burada icmalarını yarada biliblər. Hazırda çoxsaylı media orqanları və təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi İsveçdə soydaşlarımız fəal təbliğat işi apara bilir. İsveçdə Azərbaycanla bağlı bir çox tarixi sənədlərə və məlumatlara rast gəlmək olar. Xüsusilə, Upsala Universitetində Azərbaycan ədəbiyyatı, folkloru və tarixinə aid onlarla sənəd və material var. Azərbaycanlılar İsveçin bir çox şəhərlərində məskunlaşmışlar. İsveçin "Dag lus Nyhyer" ("Gündəlik xəbərlər") qəzetində verilən məlumata görə, təkcə 2002-2003-cü illər də İsveç vətəndaşlığına 1000-dən çox azərbaycanlı daxil olmuşdur. İsveçdə cənubi azərbaycanlılar çoxluq təşkil edir. Onların əksəriyyəti 20 ildən çoxdur İsveçdə yaşayır və bu ölkənin cəmiyyətinə artıq uyğunlaşıb. Azərbaycan Respublikasından olan miqrantlar, əsasən, son illər ərzində İsveçə mühacirət etmişlər. Azərbaycanın dəstəyinə ehtiyaclarını gizlətməyən İsveç azərbaycanlıları informasiya sahəsində bir qədər fəaldırlar. Soydaşlarımız burada "Tribun", "Varlıq", "Azərbaycan", "Araz" və s. qəzet və jurnallar nəşr edirlər. İsveç Parlamentində "Azərbaycan dostları" qrupu mövcuddur.

İsveçdə çoxsaylı Azərbaycan diaspor təşkilatları fəaliyyət göstərir ki, bunlardan da biri **AFİ-Azərbaycan Federasiyası İsveçdir**. Federasiya ölkə üzrə milli təşkilatların əksəriyyətini ("Durna", "Ulduz", "Az link", "Günəş", "Ərk", "Savalan", "Azərbaycan Dostluq", "Yanar", "Azər", "Təbriz", "Akademik Mərkəz", "Oyanış", "Varlıq", "Türk-Az", "Babəkin şopinq", "21 Azər" və başqa təşkilatları) özündə birləşdirə bilib. Azərbaycan Federasiyası İsveç bu ölkədə fəaliyyət göstərən milli təşkilatlar tərəfindən 1998-ci ildə təsis edilib. Təşkilatın məqsədi İsveçdə yaşayan azərbaycanlılar və burada fəaliyyət göstərən milli təşkilatlar vasitəsilə Azərbaycan mədəniyyətini, tarixini, dilini, adət-ənənələrini yaşatmaq, Qarabağ və digər bölgələrin işğal edilməsini, Cənubi Azərbaycanda yaşayan soydaşlarımızın problemlərini ölkə ictimaiyyətinə, eləcə də İsveçdə fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatlara və dövlət strukturlarına çatdırmaqdır. Azərbaycan və onunla bağlı problemləri İsveç toplumu və quruluşlarına tanıtmək, İsveçdə yaşayan azərbaycanlıların bu topluma inteqrasiyasına çalışmaq da federasiyasının başlıca prioritetləridir. Eyni zamanda AFİ İsveçdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan dərnəkləri, fəal şəxslər arasında əlaqələrin qurulmasına yardım edir. İsveç mediasında Azərbaycan dilində proqramların yayımının təşkili də AFİ-nin qarşısına qoyduğu vəzifələrdəndir. Azərbaycan Federasiyası İsveçdə hazırda Səttar Sevinin rəhbərliyi altında fəaliyyət göstərir.

"Babək" Kültür Dərnəyi-"Babək" Kültür Dərnəyinin əsası İsveçin Linşoping şəhərində 1990-cı ildə qoyulmuşdur. Zaman-zaman dərnəyin fəaliyyətində fasilələr yaranmış, hətta dövlət orqanlarındakı rəsmi qeydiyyatı ləğv edilmişdir. Lakin bu ləğvolunma uzun sürməmiş, 2007-ci ilin sentyabr ayında 48 nəfər üzvün iştirakı ilə dərnək yenidən formalaşdırılmışdır. Dərnəyin Linşopingdə yaşayan azərbaycanlılarla bərabər qonşu qəsəbə və şəhərlərdən olan üzvləri də vardır. Dərnəyin məqsədi Azərbaycan mədəniyyət kursları təşkil etmək, gənclərin mədəni şüurunu istiqamətləndirmək, bununla bağlı müxtəlif təşəbbüslər göstərməkdir. "Babək" Kültür Dərnəyinin rəhbəri Aslan Ərəblidir.

"Xəzər" Azərbaycan-İsveç Dostluq Cəmiyyəti-"Xəzər" Azərbaycan-İsveç Dostluq Cəmiyyəti 1999-cü ildə İsveçin Malmö şəhərində yaradılmışdır. Cəmiyyətin üzvləri həm cənubdan, həm də şimaldan olan kimliyini danmayan, Azərbaycan türkü olması ilə fəxr edən insanlardan ibarətdir. Cəmiyyəti yaratmaqda məqsəd azərbaycanlıları bir araya gətirmək, milli adət-ənənələrimizi qoruyub yaşatmaq, İsveç cəmiyyətinə inteqrasiya olmaq, isveçlilərlə sıx əlaqə saxlamaq və onlara ölkəmizi, tariximizi, mədəniyyətimizi, musiqimizi tanıtməkdir. "Xəzər" Azərbaycan-İsveç Dostluq Cəmiyyəti yalnız Malmödəki dərnəklərlə deyil, digər şəhərlərdəki təşkilatlarla da əlaqə saxlayır. Son illərdə isə Danimarkada fəaliyyət göstərən "Vətən" Cəmiyyəti ilə sıx əməkdaşlıq edir, Malmödəki türk, türkmən cəmiyyətlərinin tədbirlərində fəal iştirak edir. "Xəzər" Azərbaycan-İsveç Dostluq Cəmiyyətinə Leyla Kiani rəhbərlik edir.

İsveç Azərbaycanlıları Konqresi-İsveç Azərbaycanlıları Konqresinin təsis qurultayı 2010-cü ilin iyununda İsveçin paytaxtı Stokholm şəhərində keçirilmişdir. Tədbir 15 Azərbaycan diaspor təşkilatının iştirakı ilə baş tutmuşdur. İsveç Krallığında fəaliyyət göstərən bir neçə diaspor təşkilatının bu qurumu yaratmaqda məqsədi Azərbaycan həqiqətlərini, tarixini, mədəniyyətini yaşadıkları ölkənin ictimaiyyətinə çatdırmaqdan ibarətdir. Eyni zamanda, vahid diaspor təşkilatı kimi bu yolla Azərbaycan icmaları, cəmiyyətləri arasında əlaqələri inkişaf etdirmək, onların imkanlarını və güclərini səfərbər etmək, bu qurumların fəaliyyətini koordinasiya etmək, mövcud problemləri birlikdə çözməkdir. İsveç Azərbaycanlıları Konqresinin sədri **Emil Mirzəyevdir**.

“Diaspora təşkilatlarımız Azərbaycanın milli maraqlarının sistemli şəkildə qorunmasında fəal rol oynamalıdır”

İlqar İlkin: “Biz diaspora təşkilatlarımızı sadəcə mitinqlərdə deyil, həm də nüfuzlu qurumlarla birlikdə strateji məsələlərin həllindəki müzakirələrdə görmək istərdik”

Azərbaycanlıların və digər Türkdilli Xalqların Əməkdaşlıq Mərkəzinin icra katibi, Milli Qeyri Hökumət Təşkilatları Forumunun diaspora və lobbiçilik departamentinin müdiri İlqar İlkinin “OLAYLAR”a müsahibəsi

-İlqar bəy, Milli Qeyri Hökumət Təşkilatları Forumunun diaspora və lobbiçilik məsələləri üzrə departamenti diaspora sahəsində hansı işləri görməyi nəzərdə tutur və diaspor təşkilatları ilə əlaqələr hansı səviyyədə qurulacaq?

-Milli Qeyri Hökumət Təşkilatları Forumu Azərbaycanda fəaliyyət göstərən 600-dən çox qeyri-hökumət təşkilatını öz ətrafında birləşdirir. Müxtəlif sahələr üzrə ixtisaslaşmış qeyri-hökumət təşkilatlarının ölkə üzrə ən böyük koalisiyası olan Milli Qeyri Hökumət Təşkilatları Forumu neçə illərdir ki, beynəlxalq təşkilatlarla da əməkdaşlıq etməkdədir. Bir ay öncə Milli Qeyri Hökumət Təşkilatları Forumunun işində dinamikliyi daha da artırmaq məqsədilə qurumun İdarə Heyəti tərəfindən bir neçə yeni departament formalaşdırıldı ki, bu departamentlərdən biri də diaspora və lobbiçilik departamentidir. Sözügedən departament yeni struktur kimi fəaliyyətə başladı. Əslində, on ildən artıq fəaliyyəti dönməndə Milli Qeyri Hökumət Təşkilatları Forumu diaspora təşkilatları ilə daim əlaqədə olub. Hətta uzun illər MQF-nin tərkibində Diaspora Mərkəzi də fəaliyyət göstərmişdir. Yəni diaspora təşkilatları ilə iş sistemi bu təşkilatda yeni deyildir, sadəcə olaraq bu əlaqələri günün tələblərinə uyğun yeni bir şəkildə canlandırmaq lazımdır. Uzun illər Türk dünyası və Türk diasporaları ilə çalışdığımı nəzərə alaraq bu departamentə rəhbərlik etməyim məsləhət görüldü. İnanıram ki, yaxın vaxtlarda diaspora təşkilatlarımızla milli maraqlarımıza xidmət edən ortaqların layihələri davamlı şəkildə gerçəkləşdirə biləcəyik.

-Departamentin rəhbəri olaraq diaspora və lobbiçilik sahəsində hansı yeniliklər həyata keçirməyi düşünürsünüz?

-Bizim diaspora təşkilatları adlandırdığımız təşkilatlar həm də fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə bir qeyri-hökumət təşkilatı olaraq təsis olunublar. Fikrimcə, onlar bu statuslarından çıxış etməklə yaşadıkları ölkələrin siyasi, ictimai gündəmində olduqca fəal iştirak etməlidirlər. Diaspora təşkilatlarımız Azərbaycanın milli maraqlarının sistemli şəkildə qorunmasında fəal rol oynamalıdır. Təbii ki, onlar bu funksiyaları daşımaları üçün güclü əlaqələrə sahib olmalıdırlar. Biz diaspora təşkilatlarımızı sadəcə mitinqlərdə deyil, həm də nüfuzlu qurumlarla birlikdə strateji məsələlərin həllindəki müzakirələrdə görmək istərdik.

-Ümumiyyətlə, diaspora sahəsindəki hazırkı vəziyyəti necə qiymətləndirərdiniz?

-Azərbaycan diasporu deyəndə ilk ağıla gələn parçalanmış və dağınıq halda fəaliyyət göstərən bir mənzərə ilə qarşılaşırıq. Təbii ki, bu vəziyyət ürəkaçan deyildir. Bütün qarşılıqlı ittihamlara bir an son vermək lazımdır. Və artıq diaspora təşkilatları da yaşadıkları ölkələrdə öz kimliyini, mədəniyyətini tanıtmaqla yanaşı, həm də yeni dünya düzəni və gündəmi ilə də ayaqlaşmağı bacarmalıdırlar.

-Bu günlərdə Türkiyədə II Dünya Türk Forumu keçirildi. Forumda əsas etibarilə müzakirə edilən məsələlər hansılar idi?

-Türkiyə-Asiya Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin İstanbulda düzenlədiyi Dünya Türk Forumu sayca ikinci Forum idi. Birinci Forum 2010-cu ildə keçirilmişdir. Bu il keçirilən Forum “Türk diasporaları və Türk dünyası Vizyon 2023” başlığı altında keçirilirdi. Əsasən Türk dünyasının və türk diasporalarının gələcək strategiyalarının müzakirə olunduğu bu Forumun olduqca effektiv və faydalı olduğunu düşünürəm. Çünki Türk dünyasının, eləcə də Avropanın düşüncə mərkəzlərinin qatıldığı bu Forumda Türk dünyasının gələcək strategiyasına yönələn fikir və təkliflər səsləndirildi. Forumda “Türk Dünyası və Türk Şurası 2023 Vizyonu”, “Türk Diasporaları 2023 Vizyonu”, “Müstəqilliyinin 30-cu ilində Türk dövlətləri Vizyonu”, “Yurtdışı türklər və Akraba Topluluklar başkanı Vizyon 2023”, “Türkiyə və müstəqil Türk Dövlətləri əlaqələrində əksikliklər və yeni arayışlar”, “Erməni diasporası – 2015 və Türk Diasporaları – 2023 Vizyonu” başlığı altında keçirilən müzakirələr irəliyə baxış tədbirlərinin əsas qayəsi idi. Mən bu Forumda Azərbaycanlıların və digər Türkdilli

Xalqların Əməkdaşlıq Mərkəzinin (ATXƏM) nümayəndəsi olaraq qatıldım və “Erməni diasporası 2015 və türk Diasporaları 2023 Vizyon” bölümündəki müzakirələrdə türk diasporalarının birlik və bərabərlik içərisində çalışmaları üçün təkliflərlə çıxış etdim. Təbii ki, öz çıxışımda Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarındakı durumla bağlı nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların çıxardığı qərarları gündəmə gətirərək, bu qərarların yerinə yetirilməsi üçün birgə əməkdaşlığın formalarını və istiqamətlərini də qeyd etdim.

-Bu forum türk dünyasının diasporalarının birgə fəaliyyət göstərməsi baxımından nə dərəcədə əhəmiyyət kəsb edir?

-Artıq biz bütün sahələrdə Türk Dünyasının birliyinə yönəlik fəaliyyətləri hiss etməkdəyik. Türk Dünyasının birliyi istiqamətində dövlət rəsmiləri tərəfindən siyasi iradə ortaya qoyulub və hər keçən gün bu məqsədlərə doğru daha aydın addımlar atılmaqdadır. Təbii ki, bu strateji xətt Türk diaspora təşkilatlarının fəaliyyətində də hiss olunmalıdır. Türk Dünyasının ortaq problemləri mövcuddur və bütün Türk diasporaları öz fəaliyyətlərini həm də beynəlxalq aləmdə bu problemlərin həll olunmasına səfərbər etməlidirlər. Təbii ki, biz Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ probleminin həllində həmin Türk diasporalarının birgə səmərəli fəaliyyətini daha aydın görmək istəyirik. Forumda müzakirə olunan əsas məsələlərdən biri də məhz bu idi ki, Azərbaycanın haqlı mövqeyinin dəstəklənməsində Türk diasporalarının necə bir xətt yürütmələri faydalı ola bilər. Fikrimcə, biz artıq dünyada fəaliyyət göstərən bütün Türkdilli xalqların diaspora təşkilatlarını vahid mərkəzdən idarə olunan bir koordinasiya şurasını da yaratmalıyıq.

“Olaylar”.-2013.-19aprel.-№68.-S.15.

Azərbaycan və türk diasporu arasında əməkdaşlıq yeni mərhələdə

Azərbaycan və Türkiyə arasında bütün sahələrdə olduğu kimi diaspora sahəsində də əməkdaşlıq yüksələn xətlə inkişaf edir. Mütəmadi olaraq keçirilən ikitərəfli görüşlər, konfrans və forumlar iki qardaş ölkənin diaspor təşkilatları arasında yeni-yeni əməkdaşlıq imkanları yaradır, bu sahədə əlaqələri inkişaf etdirir. Xüsusilə, son aylar bu sahədə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi istiqamətində atılan addımların intensivliyi müşahidə edilir.

Belə ki, cari il, aprelin 18-19-da İstanbulda Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurası nəzdində diaspor məsələləri üzrə Təmas qrupunun ilk toplantısı keçirilib. İclasda Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasının baş katibi Halil Akıncı sədrlik edib. Toplantıda Azərbaycan tərəfini Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin aparat rəhbəri Nəriman Qurbanovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti təmsil edib. İclasda “Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq fəaliyyət strategiyası” layihəsi geniş müzakirə olunub. Layihə ilə bağlı Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan və Qırğızıstan nümayəndələrinin təklifləri ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparılıb. Bütün tərəflərin rəy və təklifləri dinlənildikdən sonra layihəyə müvafiq əlavə və dəyişikliklər edilib. Təmas qrupunun üzvləri sənəd layihəsinin Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor məsələlərinə cavabdeh dövlət qurumları rəhbərlərinin toplantısında təsdiq olunmağa hazır olduğunu bildiriblər. Daha sonra müvafiq məsləhətləşmələr əsasında Türkdilli dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor məsələlərinə cavabdeh dövlət qurumları rəhbərlərinin görüşünün may ayının 14-də Ankara şəhərində keçirilməsi qərara alınıb. Bu görüşdə “Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq fəaliyyət strategiyası” layihəsi dörd ölkənin müvafiq dövlət orqanlarının rəhbərləri tərəfindən təsdiq olunacaq. Toplantı zamanı Türkdilli dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatlarının I forumu ilə bağlı müzakirələr aparılıb. İştirakçı ölkələrin təmsilçiləri forumun 2013-cü il iyun ayının 21-də Bakı şəhərində keçirilməsi barədə Azərbaycan tərəfinin təklifini dəstəklədiklərini bildiriblər. Qərara alınıb ki, forumda iştirak edəcək ölkələr müəyyən vaxt ərzində kvotaya uyğun olaraq foruma qatılacaq nümayəndələrin siyahısını Türkdilli ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına təqdim etsinlər. Təmas qrupunun iclasında Türkdilli dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatlarının I forumunun gündəliyi, müzakirəyə çıxarılaçaq məsələlər, birgə əməkdaşlığın mümkün istiqamətləri ilə bağlı bir sıra məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparılıb.

Bu günlərdə isə Azərbaycan və Türkiyə diaspor təşkilatları arasında birgə əməkdaşlığa yönəlik daha bir görüş keçirilib. Belə ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov Azərbaycanda səfərdə olan Türkiyə Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Xaricdə Yaşayan Türklər və Əqrəba İcmaları Departamentinin rəhbəri Kemal Yurtnaç ilə görüşüb. Görüşdə hər iki qurum arasında əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olunub. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov son illər daha da güclənən türk və Azərbaycan diasporunun birgə fəaliyyətindən danışib və bu əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsinin zəruriliyini vurğulayıb. Nazim İbrahimov rəhbərlik etdiyi qurumla Türkiyə Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Xaricdə Yaşayan Türklər və Əqrəba İcmaları Departamenti arasında əlaqələri daha da inkişaf etdirmək məqsədilə işçi qrupun yaradılmasını təklif edib. O qeyd edib ki, yaradılacaq işçi qrup vasitəsilə türk və Azərbaycan diasporu arasında koordinasiya daha effektiv qurula bilər. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov bu il iyunun 21-də Bakıda keçiriləcək və Türkiyənin də geniş tərkibdə qatılacağı Türkdilli dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatlarının I forumunun da bu istiqamətdə atılan vacib addımlardan biri olduğunu qeyd edib. Türkiyə Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Xaricdə Yaşayan Türklər və Əqrəba İcmaları Departamentinin rəhbəri Kemal Yurtnaç isə öz növbəsində bildirib ki, mayın 14-də rəsmi Ankara Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan və Qırğızıstanın diaspor məsələlərinə cavabdeh dövlət qurumları rəhbərlərinin görüşünə ev sahibliyi edəcək. Bildirilib ki, həmin görüşdə “Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq fəaliyyət strategiyası”nın layihəsi müzakirə olunub təsdiqlənməlidir. Kemal Yurtnaç da Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyətinin daha effektiv olacağını bildirib. Görüş zamanı Türkiyə Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Xaricdə Yaşayan Türklər və Əqrəba İcmaları Departamentinin rəhbəri Kemal Yurtnaç qeyd edib ki, Türk dünyasının ən böyük ehtiyacı beynəlxalq əhəmiyyətli məsələlərdə ortaq mövqedən çıxış edə bilməsidir. Kemal Yurtnaç tədricən Azərbaycan və türk diasporunun birliyinə, hər iki dövləti və xalqı narahat edən problemlərin həllində birgə fəaliyyətinə nail olduqlarını da qeyd edib. Diqqətə çatdırıb ki, ötən il Fransada keçirilən və 35 min insanın iştirak etdiyi yürüşün təşkilində Azərbaycan diasporunun çox böyük dəstəyini açıq-aydın görüblər. Türk diasporunun da Xocalı həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması fəal iştirak etdiyini deyən Kemal Yurtnaç birgə fəaliyyətin daha da gücləndirilməsinin vacib olduğunu və bu məqsədlə işçi qrupun yaradılması ideyasını dəstəklədiyini bildirib.

“Olaylar”.-2013.-25 aprel.-№ 72.-S.15.

Dövlətin diqqətində olan diaspor nümayəndələri

Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan və həmin ölkələrdə Azərbaycan diasporunu formalaşdıran dəyərli soydaşlarımız hər zaman dövlətin diqqət və qayğısını öz üzərlərində hiss edib, göstərdikləri fəaliyyətə görə müxtəlif vaxtlarda Azərbaycanın ən ali mükafatları ilə təltif olunublar. Belə şəxslərdən biri də Nurəddin Arasdır. Məlumat üçün qeyd edək ki, Nurəddin Aras 1954-cü il martın 6-da İqdir şəhərində anadan olub. O, ilk, orta və lisey təhsilini İqdirda alıb. Liseyi bitirdikdən sonra Almaniyaya gedib və Hote İnstitutunda dil təhsili alıb. Sonra Erlanqen Universitetinin İdman Akademiyasında təhsilini davam etdirib. 1980-ci ildə İqdirda coğrafiya müəllimi təyin olunub. 1999 və 2004-cü illərdə keçirilən seçkilərdə qalib gələrək 10 il İqdir bələdiyyə sədri olub. 2011-ci ildə keçirilən Türkiyə Ümumi Seçkilərində Ədalət və İnkişaf Partiyasından II nömrəli millət vəkili namizədi olaraq göstərilib. Azərbaycanla münasibətə həmişə böyük önəm verən Nurəddin Arasın təşəbbüsü və dəstəyi ilə hər il Xocalı soyqırımının ildönümü ilə əlaqədar Avropa ölkələrində beynəlxalq konfrans keçirilir. Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılmasına qarşı çıxan Nurəddin Aras İqdirin Azərbaycanla, xüsusi ilə blokada şəraitində olan Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə əlaqələrinin genişlənməsində önəmli rol oynayıb. Nurəddin Aras 2006-cı il martın 13-də Azərbaycan Respublikası prezidentinin sərəncamı ilə dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi sahəsində fəaliyyətinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunub.

Nobert Yevdayev-1929-cü ildə Bakı şəhərində anadan olub. İlk ali təhsilini Bakı şəhərində Xarici Dillər İnstitutunda, ikinci ali təhsilini isə Moskva şəhərində alıb. Tələbəlik illərində caz və rəssamlıqla məşğul olub, Qərbin incəsənət tarixi ilə maraqlanıb. Moskvada müxtəlif xarici şirkətlərdə texniki məsləhətçi olub. 1956-cı ildən müasir texnologiya sahəsində tərcümə və nəşr etmə üzrə çalışır. 1989-cu ildən Birləşmiş Ştatlarda yaşayan həmyerlimiz orada Azərbaycanın AZEM Həmyerlilər Birliyinin sədridir. 2003-cü ildən Nyu-Yorkda təsis etdiyi, rus və ingilis dillərində nəşr olunan “Noviy Rubej” qəzetinin baş redaktorudur. Azərbaycan mədəniyyətinin Amerikada təbliğ olunması istiqamətində bir sıra tədbirlər təşkil edib. 2006-cı il martın 13-də Azərbaycan Respublikası prezidentinin sərəncamı ilə dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi sahəsində fəaliyyətinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunub.

Niyazi Hacıyev-1964-cü ildə iyulun 15-də Ermənistan SSR-nin Sisiyan rayonunun Vaqudi kəndində anadan olub. 1981-ci ildə Vaqudi kənd orta məktəbini bitirib. 1993-cü ildə Tallin Texniki Universitetində ali təhsil alıb. 1988-ci ildə Estoniya Azərbaycan İcmasının (“Ocaq” Cəmiyyətinin) sədri seçilib. 1994-cü ildən “Turan-N” şirkətinin sahibidir. 1995-ci ildə Eston İslam İcmalarının (Tatar, Azərbaycan, Özbək, Qazax İcmaları daxildir) sədrinin birinci müavini seçilib. 1996-cı ildə Estoniya Respublikası prezidenti yanında İnsan Hüquqlarının Qorunması İnstitutuna üzv seçilib. 2000-ci ildə Estoniya Azərbaycan İcmasının fəxri sədri, 2001-ci ildə Estoniya Demokratlar Partiyasının İdarə Heyətinə üzv, həmçinin, Estoniya türkdilli (Azərbaycan) məktəbinin Şurasına sədr seçilib. 2001-ci ildə isə 9-10 noyabr tarixində keçirilən Dünya azərbaycanlılarının I qurultayında Əlaqələndirmə Şurasına üzv, 2002-ci ildə isə Estoniya Respublikası Prezidenti yanında Milli Azlıqlar üzrə “Dəyirmi masa”ya üzv seçilib. 2004-cü ildən Estoniya “Aydan” Mədəniyyət Mərkəzinin sədridir. Tallin “Bakılı” klubunun həmsədrələrindən biridir. 2011-ci il iyulun 4-də Azərbaycan Respublikası prezidentinin sərəncamı ilə xalqlar arasında dostluğun möhkəmləndirilməsi və Azərbaycan diasporunun inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunub.

Natiq Atakişiyev-1939-cü il fevralın 15- də Bakı şəhərində anadan olub. 1961-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin fizika fakültəsini bitirib. Fizika-riyaziyyat elmləri doktorudur. 1994-cü ildən Meksikada tədqiqatçı kimi iş başlayan alim 1996-cı ildən Meksika Milli Muxtar Universiteti (Universidad Nacional Autonoma de Mexico) nəzdində Riyaziyyat İnstitutunun Kuernavaka şəhərində yerləşən bölməsində çalışıb. Elə həmin ildən Meksika Elmlər Akademiyasının üzvüdür. Onun dünyanın nüfuzlu jurnallarında 112, beynəlxalq konqreslərin materiallarında isə 51 məqaləsi dərc edilib. 80-dən çox çapdan çıxmış elmi əsəri var. AMEA-nın Fizika İnstitutunda böyük elmi işçidir. Natiq Atakişiyevin rəhbərlik etdiyi Latin Amerikasız Azərbaycanlıları Assosiasiyası 2008-ci ilin sonunda fəaliyyətə başlayıb. 2011-ci il iyulun 4-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə elm sahəsindəki nailiyyətlərinə görə “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülüb.

Natiq Ağamirov-1958-ci il noyabrın 6- da Ağdam rayonunda anadan olub. 1980-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin hüquq fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirib. Ali məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan ədliyyə orqanlarında işləyib. 1983-cü ildə Rusiya Federasiyasının ədliyyə orqanlarına - Moskva Vilayəti üzrə Ədliyyə İdarəsinə keçirilmiş, orada idarənin məsləhətçisi, baş mütəxəssisi - notariat şğbəsinin rəisi işləyib. 1990-cı ildən Rusiya Federasiyasının Ədliyyə Nazirliyinə – Hüquqi Yardım İdarəsinin İdarəsinin baş mütəxəssisi vəzifəsinə keçirilib. 1991-ci ildə RSFSR Ədliyyə Nazirliyinin İdarə rəisinin müavini – hüquqi yardımın təşkili şöbəsinin rəisi vəzifəsinə təyin edilib. 1991-ci ildən Rusiya notariuslarının birinci təsis qurultayında Rusiya Notariusları Assosiasiyasının sədri, 1992-ci ildə isə Ümumrusiya Peşəkar Notariusları İttifaqı Mərkəzi Şurasının sədri secilib. Hüquq nəzəriyyəsi və hüquq tətbiqi fəaliyyəti sahəsində bir sıra elmi

məqalələrin və yazıların müəllifidir. Rusiya Federasiyası Məhkəmə və notariat sistemi islahatının təşəbbüskarlarından biridir. Siyasi və hüquq elmləri namizədir. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi İqtisadi İnkişaf Fondunun İdarə Heyətinin sədridir. 2007-2009-cu illərdə Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti olub. Hazırda Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin Prezidentlərinin Məşvərət Şurasının üzvüdür. 2006-cı il martın 13-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi sahəsində fəaliyyətinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif edilib.

Natiq Bağirov- 1964-cü il sentyabrın 7-də Bakı şəhərində anadan olub. 1971-1981-ci illərdə Bakı şəhəri 211 sayılı orta məktəbdə təhsil alıb. 1981-ci ildə M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun neft mədənləri fakültəsinə qəbul olunub və 1986-cı ildə həmin institutu bitirib. 1983-cü ildə SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif edilib. 1986-1987-ci illərdə “Qiproneftqaz” ETİ-də mühəndis vəzifəsində çalışıb. 1987-ci ildə Belarus Respublikasının İdman Komitəsinin dəvəti ilə Minsk şəhərinə köçüb, orada idmançı və məşqçi kimi fəaliyyət göstərmiş. İdman Nazirliyində mütəxəssis vəzifəsində çalışıb. 1992-1993-cü illərdə İtaliyada məşqçi kimi fəaliyyət göstərmiş. 1995-ci ildə Belarus hökuməti tərəfindən Əməkdar idman ustası adı ilə təltif olunub. 1996-1997-ci illərdə Xorvatiyada işləyib, sambo və dzudo üzrə 4 dəfə dünya, 5 dəfə Avropa çempionu olub. 2002-ci ildən Belarus Respublikasının dzudo üzrə Milli komandasının baş məşqçisi vəzifəsində işləyir. 1996-2002-ci illərdə Minsk şəhərində Beynəlxalq Humanitar-İqtisadi İnstitutunun “Beynəlxalq münasibətlər” üzrə mütəxəssisi, ingilis və alman dillərinin referent-tərcüməçisi mütəxəssisi ixtisasını alıb. 1997-ci ildə Minsk şəhərində fəaliyyət göstərən “Qobustan” Mədəni-Maarif İctimai Birliyinin sədri seçilib. 2002-ci ilin noyabr ayından Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresinin sədridir. 2004-cü ildə Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin vitse-prezidenti seçilib. 2006-cı il martın 13-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi sahəsində fəaliyyətinə görə “Şöhrət” ordeni ilə təltif edilib.

Məzahir Həsənov-1962-ci il iyulun 14-də Qərbi Azərbaycanın Qafan rayonunun Yuxarı Gödəkli kəndində anadan olub. Rusiya Federasiyası DİN Sankt-Peterburq Ali siyasi məktəbini, RF DİN Akademiyasını və İ.A.Voznesenski adına Sankt-Peterburq Maliyyə-İqtisad İnstitutunu bitirib. Hal-hazırda Sankt-Peterburq Farfor zavodunun baş direktoru, “Sankt-Peterburqun Azərbaycan diasporu” Regional İctimai təşkilatı sədrinin birinci müavinidir. “Rusiya DİN-in 200 illiyi” və “Sankt- Peterburqun 300 illiyi” xatirə medalı ilə təltif olunub. 2011-ci il iyulun 4-də Azərbaycan Respublikası prezidentinin sərəncamı ilə Azərbaycan diasporunun inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunub.

Murad Ömərov-Xarici Vətəndaşların Tədris Mərkəzinin direktoru, Xarkov Milli Radio Elektronika Universitetinin Təbiət Elmləri Kafedrasının rəhbəri, texniki elmləri doktoru, professordur. 1963-cü ildə Kürdəmir rayonunun Xırdapay kəndində anadan olub. 1980-ci ildə Xarkov Radio Elektronika İnstitutuna qəbul olunub, 1985-ci ildə institutda müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. 1991-ci ildə İnformasiya ötürülməsi üzrə fiber-optik rabitə sistemləri sahəsində namizədlik dissertasiyasını müdafiə edib. 2004-cü ildə Ukrayna Tətbiqi Radio Elektronika Akademiyasının akademiki seçilib. 2009-cu ildə professor adını qazanıb. 2009-cu ildən etibarən Xarkov Milli Radio Elektronika Universitetinin Xarici Vətəndaşların Tədris Mərkəzinin direktorudur. 2000-ci ildən etibarən Xarkov vilayəti Azərbaycan Ukrayna “Dostluq” cəmiyyətinin üzvü olub, 2001-ci ildə isə bu cəmiyyətin sədri seçilib. 2002-ci ildə Murad Ömərov Ukrayna Milli Mədəni Birlik Assosiasiyasının vitseprezidenti seçilib. 2004-cü ildə “XXI əsrin liderləri” beynəlxalq imic proqramının ekspertlər şurasının qərarı ilə Ukraynanın sosial-iqtisadi inkişafındakı xidmətlərinə görə “Ukrayna iş adamı” medalı və diplomu ilə mükafatlandırılıb. 2006-cı ildə Xarkov şəhər Şurasının İcraiyyə Komitəsinin “Millətlərarası sülh və razılığın möhkəmləndirilməsi” nominasiyasında mükafata layiq görülüb. 2002-2006-cı illərdə Xarkov şəhəri Kiyev rayon şurasının IV çağırış deputatı, İqtisadi inkişaf və sahibkarlıq daimi komissiyasının sədri olub. 2011-ci il iyulun 4-də Azərbaycan Respublikası prezidentinin sərəncamı ilə Azərbaycan diasporunun inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə “Tərəqqi” medalı ilə təltif olunub.

**Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında KİV-in
İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə
çap edilmişdir**

“Olaylar”.-2013.-30 aprel.-№ 75.-S.15.

Gənclər Azərbaycan diasporunun hərəkətverici qüvvəsi kimi

Yarandığı bir ildən artıq müddətdə xeyli işlər görən Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyi növbəti illər üçün öz hədəfləri və qarşısında duran vəzifələri müəyyənləşdirməyi qərarlaşdırıb.

Elə bu məqsədlə bu günlərdə Türkiyənin İstanbul şəhərində Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin Mərkəzi Şurasının iclası keçirilib. Dövlət himninin səslənməsindən sonra Mərkəzi Şura öz işinə başlayıb. İclasda 40 ölkədən 70-dən çox təşkilat rəhbərləri və üzvləri iştirak ediblər. Gündəlikdə olan məsələlər, əsasən, Mərkəzi Şuraya daxil olan üzv təşkilatların il ərzində gördükləri işlərin və həyata keçirilən layihələrin hesabatlarının dinlənilməsi, bu barədə müzakirələrin aparılması olub. Tədbirin əvvəlində Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyi və Avropa Azərbaycanlıları Konqresi arasında əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalanıb. Bildirilib ki, memorandumun imzalanmasında əsas məqsəd dünya azərbaycanlı gənclər təşkilatları ilə Avropa Azərbaycanlıları Konqresinə üzv olan təşkilatlar arasında müxtəlif sahələr üzrə əməkdaşlıq əlaqələrinin genişləndirilməsidir. Daha sonra məruzələr dinlənilib və Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin sədri Ramin Məmmədov geniş məruzə ilə çıxış edib. Məruzələrdən sonra Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin Mərkəzi Şurasına ünvanlanan təbrik məktubları iştirakçıların diqqətinə çatdırılıb.

Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (AMOR) İdarə heyətinin üzvü Emin Hacıyev tədbirdə çıxış edərək Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri Leyla Əliyevanın tədbir iştirakçılarına ünvanladığı təbriklərini çatdırıb, toplantının işinə uğurlar arzulayıb. Daha sonra Emin Hacıyev tədbirin əhəmiyyətindən danışaraq, təşkilatlar arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin genişlənməsi, müxtəlif sahələr üzrə fəaliyyətin istiqamətlərinin koordinasiyası digər məsələlər ətrafında fikirlərini bildirib. O, qeyd edib ki, azərbaycanlı gənclərin nümayiş etdirdiyi fəallıq nəticəsində son illərdə əldə olunmuş nailiyyətlər gənclərin böyük potensiala malik olduğunu təsdiqləyir. Emin Hacıyev Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan, təhsil alan azərbaycanlı gənclərlə əlaqələrin gücləndirilməsinə xüsusi əhəmiyyət verdiyini diqqətə çatdırmışdır. Tədbir çərçivəsində Türkiyə Azərbaycan Dərnəyinin sədr müavini Ahmed Gencehan Babiş, “Bizim Nəsil” Gənclərin Regional İnkişaf Assosiasiyası İctimai Birliyinin sədri Nürəddin Mehdiyev, Özbəkistan Azərbaycanlılarının Respublika Milli Mədəniyyət Mərkəzinin Gənclər Şurasının sədri Ayna Zeyniyeva, Rumıniya-Azərbaycan Gənclər və Mədəniyyət Assosiasiyasının sədri İqbal Hacıyev, Rusiya Federasiyası Dövlət Dumasının əməkdaşı Ramin Qasimov, Gürcüstan Azərbaycanlı Gənclər İttifaqının sədri Leyla Məmmədova, Azərbaycan Gənclər Federasiyası İdarə Heyətinin üzvü Ayda Amir Haşimi, Ukrayna Azərbaycanlı Gəncləri Birliyinin sədri Anar Tahirov, Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının üzvü, Norveç Azərbaycan Gənclər Assosiasiyasının (NAYO) sədri Ramil Əliyev, “Vətəndaş Cəmiyyətində Debat” İctimai Birliyinin sədri Şahin Seyidzadə, “Demokratik Azərbaycan Naminə” Gənclər İctimai Birliyinin sədri Elməddin Behbud tədbirin birinci hissəsində məruzə ilə çıxış edərək gündəlikdə duran məsələlərlə bağlı təkliflərini bildırıblər. Çıxış edənlər təşkilatlar arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin daha da genişləndirilməsi, Azərbaycan tarixinin və dilinin xarici ölkələrdə tədris olunması, xarici ölkələrin gənclər təşkilatlarının azərbaycanlı gənclərlə hərtərəfli əlaqələrin qurulması, lobbicilik fəaliyyətinin genişləndirilməsi və digər məsələlərlə bağlı təkliflər irəli sürüblər. Tədbirin sonunda Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin Mərkəzi Şurasının üzvləri tərəfindən irəli sürülən təkliflər də nəzərə alınmaqla yekun qərar qəbul edilib. Qərarla əsasən, Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin növbəti qurultayının 2013-cü il ərzində Azərbaycanda keçirilməsi, Azərbaycanlı gənclərin vahid internet şəbəkəsinin yaradılması üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi, 2013-cü ildən başlayaraq Azərbaycanın turizm bölgələrində xaricdə yaşayan azərbaycanlı gənclər üçün “Yay düşərgəsi” layihəsinin həyata keçirilməsi bu və ya digər təkliflər öz əksini tapıb. Daha sonra isə Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyi Mərkəzi Şurasının bəyanatı yekdilliklə qəbul edilib. Bəyanatda qeyd olunub ki, bu gün dünyanın hansı hissəsində yaşamasından, sosial statusu və imkanlarından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlı gənc Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən yürüdülmən daxili və xarici siyasəti dəstəkləyir. Biz bu siyasətin Azərbaycanın inkişafına, tərəqqisinə xidmət etdiyinə səmimi şəkildə inanır və əmin olduğumuzu bildiririk ki, aparılmış uğurlu və məqsədyönlü siyasət xalqımızın rifahının yüksəldilməsinə, ölkəmizin hərtərəfli inkişafı və beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artmasına öz töhfəsini verəcəkdir.

“Olaylar”.-2013.-1 may.-№76.-S.15.

Diaspor təşkilatları Heydər Əliyevin 90 illik yubileyini qeyd edir

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyi Azərbaycanla yanaşı, ölkədən kənar da geniş şəkildə qeyd ediləcək. Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycanın fəvqəladə və səlahiyyətli səfirlikləri, eləcə də diaspor təşkilatlarımızın birgə keçirəcəyi tədbirlərdə ümummilli lider ehtiramla yad ediləcək, onun Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda yorulmaz fəaliyyətindən bəhs olunacaq.

Birləşmiş Ştatlardan tutmuş Avropaya, Türkiyədən tutmuş Orta Asiya respublikalarına qədər hər bir ölkədə Azərbaycan diaspor təşkilatları ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illiyini geniş şəkildə qeyd edəcəklər. Bununla bağlı hər bir diaspor təşkilatı xüsusi tədbirlər planı hazırlayıb və həmin tədbirlər planına uyğun olaraq müxtəlif səpkili tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulub. Artıq bir sıra ölkələrdəki diaspor təşkilatlarımız ümummilli liderlə bağlı yubiley tədbirlərinə start verib. Belə ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin Əskişəhir şəhərində fəaliyyət göstərən Türkiyə Azərbaycan Kardeşlik Platformu Toppluluğu Azərbaycan Respublikasının Türkiyə Cümhuriyyətindəki səfirliyinin dəstəyi ilə Əskişəhir Osmanqazi Universitetində ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 90-cı ildönümü ilə əlaqədar inşa müsabiqəsinə start verib. Yarışma qısa müddətdə universitet tələbələrinin böyük marağına səbəb olub və artıq təşkilatçılara onlarla yazı təqdim edilib. Bundan başqa, Türkiyə Azərbaycan Kardeşlik Platformu Toppluluğu Azərbaycan və Türk gəncliyinin uşaqlara sevgisini, qayğısını göstərmək, Azərbaycanın daim Türkiyə Cümhuriyyətinin yanında olduğunu isbat etmək məqsədilə aprelin 27-də “Gələcək çocuklarla gələcək!” adlı xeyriyyə şənliyi keçirilib. Əskişəhərdəki kimsəsiz uşaqlar evində yaşayan bütün balacalar universitetə dəvət edilib, onlar üçün müxtəlif oyunlar, əyləncəli yarışlar təşkil olunub, Azərbaycana aid hədiyyələr təqdim edilib.

Aprelin 24-də isə Litvanın Kaunas şəhərində Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin təşkilatçılığı ilə ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi ilə münasibətilə “Heydər Əliyev gecəsi” təşkil olunub. Litva-Azərbaycan əlaqələri çərçivəsində həyata keçirilən tədbirdə Azərbaycan diaspor nümayəndələri və gənc fəallar çıxış edib. Tədbirdə həmçinin ümummilli lider Heydər Əliyevin həyat və siyasi fəaliyyətinə həsr olunmuş fotosərgi və qısametrajlı sənədli film nümayiş olunub. Tədbirdə moderator kimi Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin üzvü Fərhad Vəliyev çıxış edib. Qeyd edək ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi münasibətilə keçirilən tədbirdə Litvanın ictimai xadimləri, Litva, Latviya, Estoniyada təhsil alan azərbaycanlı və xarici tələbələr də iştirak edib.

Almaniyada “Heydər Əliyev kuboku-2013” beynəlxalq mini futbol turniri çərçivəsində ölkə üzrə milli seçim turlarına yekun vurulub. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş turnir çərçivəsində keçirilən Almaniya yarışında müxtəlif şəhərlərdə yaşayan azərbaycanlılardan ibarət həvəskar komandalar güclərini sınaıblar. Gərgin mübarizə şəraitində keçən oyunlarda Hamburq şəhərinin “International Bund” komandası qalib gələrək, turnirin ümummilli lider Heydər Əliyevin ad günü ərəfəsində Bakıda keçiriləcək “Böyük Final” mərhələsinə vəsiqə qazanıb. İlk 3 yeri tutan komandalara (“International Bund”, “Makkabi” və “Atlantik”) medallar, qalib komandaya “Heydər Əliyev Kuboku” təqdim olunub. Mükafatları qaliblərə “Verein Yugens Arbeit in Bergedorf” cəmiyyətinin prezidenti Aleks Gaal təqdim edib. Məlumat üçün qeyd edək ki, “Heydər Əliyev kuboku-2013” beynəlxalq mini futbol turnirinin Almaniyada üzrə seçim turlarını “Buta” cəmiyyəti həyata keçirib. Turnir 8 ölkədə - Böyük Britaniya, Almaniya, Avstriya, Çexiya, Rumıniya, Litva, Ukrayna və Rusiyada keçirilir. Hər bir ölkədə 8 komanda öz aralarında yarışır və qalib komanda Bakıya gələrək “Böyük Final” oyununda iştirak hüququ qazanır. “Böyük Final”ın mayın ikinci yarısı keçirilməsi nəzərdə tutulur. Artıq 6-cı ildir keçirilən beynəlxalq turnir Azərbaycan Gənclər və İdman nazirliyi, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyi və Böyük Britaniya Odlar Yurdu Təşkilatının dəstəyi ilə təşkil edilir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illik yubileyi ilə əlaqədar Almaniyanın Maqdeburq şəhərində yaşayan azərbaycanlılar xüsusi aksiyaya keçiriblər. Aprelin 28-də ölkənin Zahren-Anhalt əyalətində fəaliyyət göstərən Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti “Sağlamlığa və Oksigenə diqqət!” şüarı ilə təmizlik və abadlıq aksiyası təşkil edib. Dörd saat davam edən aksiyaya çərçivəsində Maqdeburq şəhərində ağaclar əkilib, küçə və həyətlərdə təmizlik işləri görüldü, ətraf ərazilər abadlaşdırılıb. Aksiyada Maqdeburq şəhərində yaşayan azərbaycanlılarla yanaşı, almanlar da fəal iştirak ediblər. Ulu öndərin 90 illik yubileyi ilə əlaqədar Maqdeburqda, həmçinin Almaniyanın digər şəhərlərində də müxtəlif aksiyaların keçirilməsi planlaşdırılıb.

Qardaş Türkiyə Cümhuriyyətində isə Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri, Türkiyə-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti, Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası və bu kimi digər diaspor təşkilatlarının təşkilatçılığı ilə ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi ilə əlaqədar silsilə tədbirlər keçiriləcək. Qardaş ölkədə keçiriləcək yubiley tədbirlərində Azərbaycan və Türkiyənin dövlət rəsmiləri, millət vəkilləri, qeyri-hökumət təşkilatlarının rəhbərləri iştirak edəcək. Yaxın günlərdə bu məqsədlə Azərbaycan nümayəndə heyətinin Türkiyə Cümhuriyyətinə səfər edəcəyi nəzərdə tutulur.

Rusiya Federasiyasının paytaxtı Moskva şəhəri və bu ölkənin müxtəlif subyektlərində də ümummilli liderin anadan olmasının 90 illik yubileyi qeyd olunacaq. Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndələri, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı və ÜmumRusiya Azərbaycanlıları Konqresinin təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirlərdə Rusiya rəsmiləri, Dövlət Dumasının üzvləri də iştirak edəcək.

Belarusda isə Beynəlxalq Diaspor Mərkəzinin bu ölkədəki nümayəndəliyi və Belarus Azərbaycanlıları Konqresinin təşkilatçılığı ilə ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyi ilə əlaqədar olaraq bir sıra tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulub. Yubiley tədbirlərində iştirak etmək üçün artıq Azərbaycandan Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin rəhbərliyinin də daxil olduğu nümayəndə heyəti Belarusa səfər edib. Yubiley tədbirləri çərçivəsində iştirakçılara Heydər Əliyevin Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda yorulmaz fəaliyyəti barədə məlumat veriləcək. Həmçinin tədbirlərdə ümummilli liderin həyatından bəhs edən sənədli film nümayiş olunacaq.

“Olaylar”.-2013.-3 may.-№78.-S.15.

Xarici ölkələrdə Azərbaycan dilinin təbliğində diaspor təşkilatlarının rolu

Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, ermənilərin zaman-zaman xalqımıza qarşı həyata keçirdikləri soyqırımlar, eləcə də Xocalı faciəsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması ilə yanaşı yaşadıkları ölkədə zəngin tarixi-mədəni irsimizin, ana dilimizin qorunub saxlanması istiqamətində də fəaliyyət göstərirlər. Müxtəlif ölkələrdə yaradılan həftə sonu məktəbləri və ya təhsil ocaqlarına Azərbaycan dili ilə bağlı keçirilən tədbirlər xarici ölkələrdə böyüməkdə olan gənc nəslin öz ana dilinə bağlılığını artırır. Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən demək olar ki, müntəzəm şəkildə bu cür tədbirlər həyata keçirilir.

Gənc nəsil tərəfindən Azərbaycan dilinin qorunub saxlanılmasına xidmət edən tədbirlərdən biri Almaniyanın Frankfurt şəhərində keçirilən Dünya Azərbaycanlı Gənclərin I Konqresi çərçivəsində baş tutub. Belə ki, Dünya Azərbaycanlı Gənclərin I Konqresi çərçivəsində "Virtual həftə sonu məktəbi"nin təqdimatı olub. Təqdimat mərasimi konqresin ikinci günü baş tutub. Bu yeni layihə barədə iştirakçılara və qonaqlara **Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İnformasiya İnstitutunun direktoru, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü Rasim Əliquliyev** məlumat verib. Bildirilib ki, layihənin məqsədi xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı uşaqlara və gənclərə müasir informasiya texnologiyaları vasitəsilə ana dili, Azərbaycan tarixi, mədəniyyəti və coğrafiyasının tədris edilməsi, soydaşlarımızın milli ruhda tərbiyə olunmasına xidmət etməkdir. "Virtual həftə sonu məktəbi" xarici ölkələrdə yaşayan və Azərbaycan haqqında yetərli bilgisi olmayan hər bir azərbaycanlı gəncə virtual məkanın imkanlarından istifadə edərək ana dilini öyrənmək, doğma Vətənin tarixini, coğrafiyasını, ədəbiyyatını və mədəniyyətini mənimsəmək imkanı yaradır. Burada bir neçə istiqamət üzrə məlumat əldə etmək mümkündür. "Ana dili" bölməsində Azərbaycan dilinin qrammatikası, fonetika, leksika, morfolojiya, köməkçi nitq hissələri, sintaksis dərsləri yerləşdirilib. Burada Azərbaycan dilinin qanunauyğunluqları barədə ətraflı məlumat əldə etmək olar. Bölmədə hər bir mövzu ayrıca dərs kimi yerləşdirilib. "Azərbaycan coğrafiyası" bölməsində Azərbaycanın fiziki və iqtisadi coğrafiyası barədə məlumatlar öz əksini tapıb. Burada Azərbaycanın relyefi, flora və faunası, iqlimi barədə ətraflı məlumat verilir. İqtisadi coğrafiya alt bölməsində Azərbaycanın iqtisadi regionları, onların ölkənin iqtisadi sistemində yeri və rolu, ölkəmizin təbii sərvətləri, sənaye və kənd təsərrüfatının inkişaf tempi barədə informasiyalar yer alıb. "Azərbaycan tarixi" bölməsi Azərbaycanın ən qədim dövrlərdən müasir günümüzdə qədər olan tarixini əhatə edir. Bu bölmədə tarixi proseslər barədə xronoloji ardıcılıqla məlumat verilib. "Azərbaycan tarixi" bölməsindən, həmçinin Azərbaycan ərazisində yaranmış dövlətlər, onların taleyi, xalqımızın görkəmli tarixi şəxsiyyətləri haqqında zəruri məlumatları əldə etmək mümkündür. Qeyd edək ki, bu bölmə digər bölmələrdən daha genişdir və burada əyani vəsaitlərdən daha çox istifadə edilib. Azərbaycan ədəbiyyatı bölməsində Azərbaycanın yazılı və şifahi ədəbiyyatı, xalqımızın əsrarəngiz ədəbi nümunələri, dünya miqyasında şöhrət qazanmış görkəmli şair və yazıçıların əsərləri, klassik ədəbiyyatımızın korifeyləri, onların həyat və yaradıcılığı barədə məlumat yerləşdirilib. Bu bölmədə, həmçinin şifahi xalq ədəbiyyatının ən sanballı nümunələri ilə də tanış olmaq mümkündür.

Qeyd edək ki, bu ideya ilk dəfə olaraq, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə 2007-ci ilin noyabrın 17-19-da Bakıda keçirilmiş Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin XI Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayında irəli sürülüb. 2008-ci il dekabrın 18-19-da Bakı şəhərində keçirilən Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının toplantısında Azərbaycan həqiqətlərinin təbliği, lobbı quruculuğu, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrdə cəmiyyətə inteqrasiyası, ictimai-siyasi proseslərdə daha fəal iştirakının təmin olunması ilə bağlı bir sıra məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Toplantı çərçivəsində rəy və təkliflər nəzərə alınmaqla əsas kimi qəbul olunan «Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası» layihəsinin 12.15.-ci bəndində xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı uşaqlara və gənclərə müasir informasiya texnologiyaları vasitəsilə ana dilini, Azərbaycan tarixini, mədəniyyətini, coğrafiyasını tədris etmək məqsədilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu ilə birlikdə "Virtual həftə sonu məktəbi"nin yaradılması nəzərdə tutulub.

Almaniyanın paytaxtı Berlin şəhərində isə Ana Dili Gününə həsr edilmiş tədbir keçirilib. Tədbir Berlində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Kültür Ocağında Beynəlxalq Ana Dili Günü çərçivəsində "Uşaqların və gənclərin sevimli yazıçısı" mövzusu ətrafında baş tutub. Tədbir Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, maarifçi pedaqoq və milli dirçəliş tərəfdarı Abdulla Şaiqin anadan olmasının 130 illiyinə həsr edilib. Kültür Ocağının üzvləri, xanım Reyhan Qasımova və Naibə Hantelin birgə hazırladıqları məruzə tədbir iştirakçıları tərəfindən maraqla qarşılanıb. Reyhan Qasımova yazıçı-şairin həyatı və yaradıcılığı haqqında geniş məlumat verib, Abdulla Şaiqin fəaliyyətini və ailə həyatını əks etdirən foto-şəkillər iştirakçıların diqqətinə çatdırılıb. Abdulla Şaiqin uşaqların ifasında səslənən şerləri alqışlarla qarşılanıb. Daha sonra şairin əsəri əsasında çəkilmiş "Tülkü həccə gedir" cizgi filmi nümayiş etdirilib. Tədbirin ikinci hissəsində **türkoq alim Süleymanoğlu** "Türk dili tarixinə qısa bir baxış" adlı məruzə ilə çıxış edib. O, çıxışında türk dilinin inkişafı

mərhələlərini təhlil edib, müxtəlif cərəyanların zaman-zaman ona təsirindən danışib. Sonda məruzəçilər tədbir iştirakçılarının suallarını cavablandırıb və hər iki məruzə ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Gürcüstanın Qardabani rayonunun Qaratəhlə açıq məktəbində Qaratəhlə və Ağtəhlə məktəblərində Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzinin təşkil etdiyi gürcü dili kurslarının müəllimlərinin təşkil etdiyi tədbir keçirilib. Tədbirdə Qaratəhlə məktəbinin direktoru **Elza Həsənova**, Ağtəhlə məktəbinin direktoru **Ketevan Koçiaşvili**, hər iki məktəbdə fəaliyyət göstərən gürcü dili kurslarının müəllimləri **Zaira Allahyarova** və **Sofio Koberidze**, Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzinin əməkdaşları **Əbülhəsən Əzizov**, **Abbas Məmmədov** və pedaqoji kollektivin nümayəndələri iştirak etdilər. Qaratəhlə məktəbinin 15 siniflik binası BP neft şirkətinin və yerli əhalinin köməyi ilə tikilib. Məktəbdə 285 şagird təhsil alır. 23 nəfərlik pedaqoji kollektiv, kompüter otağı fəaliyyət göstərir. Məktəbin direktoru Elza Həsənova şagirdlərdə gürcü dilini öyrənməyə böyük maraq olduğunu və bu işdə AMM-in təşkil etdiyi kursların böyük əhəmiyyətini qeyd edib. Qaratəhlə məktəbində fəaliyyət göstərən gürcü dili kurslarının müəllimi Zaira Allahyarova 2 ildir ki, kurslarda aparıcı müəllim kimi işləyir. Hazırda bu kurslarda 20 şagird gürcü dilini öyrənir. O qeyd edib ki, uşaqlarda gürcü dilini öyrənməyə çox böyük həvəs var və bu işdə məktəb rəhbərliyi də öz köməyini əsirgəmir. Ağtəhlə məktəbində fəaliyyət göstərən gürcü dili kurslarına Sofio Koberidze rəhbərlik edir. Kurslarda 24 şagird gürcü dilini öyrənir. Bir ildir fəaliyyət göstərdiklərinə baxmayaraq böyük uğurlar qazandıqlarını qeyd edən Sofio, şagirdlərin böyük həvəslə kurslara gəlməsini, ikinci bir qrupun açılmasına ehtiyac olduğunu da bildirib. Məktəbin direktoru Ketevan Koçiaşvili qeyd edib ki, buraxılış sinifləri test imtahanlarında gürcü dili fənnindən 6,5-7 bal göstəricisi ilə çıxıblar, bu da çox yüksək göstəricidir. O belə yüksək göstəricilərin əldə olunmasında AMM-in təşkil etdiyi kursların böyük rolu olduğunu vurğulayıb.

Sonra Qaratəhlə məktəbinin binasında hər iki məktəbin nəzdində fəaliyyət göstərən gürcü dili kurslarında oxuyan şagirdlərin birgə hazırladığı Gürcüstanın və Azərbaycanın müstəqillik gününə həsr olunmuş ədəbi-bədii tədbir keçirilib. Tədbirdə şagirdlər Azərbaycan və Gürcüstanın Dövlət Himnlərini, gürcü və Azərbaycan dilində şeirlər oxuyublar. Tədbirin sonunda Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzinin əməkdaşı **Əbülhəsən Əzizov** bütün tədbir iştirakçılarını Azərbaycan və Gürcüstanın milli bayramları münasibətilə təbrik etmiş, gürcü dili kurslarının işinin yüksək səviyyədə təşkilinə görə hər iki məktəbin rəhbərliyinə təşəkkürünü bildirib.

Vilnüsün M.K.Çürlyönis adına Milli incəsənət məktəbinin konsert zalında Litva məktəbliləri arasında keçirilmiş “Azərbaycan mənim gözlərimlə” beynəlxalq müsabiqəsinin yekun mərasimi olub. Yekun mərasimində Azərbaycan Respublikasının Litvadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri **Nairə Şahtaxtinskaya**, Türkiyənin Litvadakı Səfirliyinin 1-ci katibi **Şayda Hanbay**, Litva Respublikasının təhsil və elm naziri **Gintaras Steponaviçyus**, Litva Seyminin İqtisadiyyat komitəsinin sədri, millət vəkili **Daynyus Budris**, Litva Mədəniyyət nazirinin müavini **Deyvidas Staponkus**, Azərbaycan Respublikasının Diasporla iş üzrə Dövlət Komitəsinin şöbə müdiri **Surəddin Hübətov**, Litva Seyminin Sədri **İrena Degutinenin** müşaviri və xüsusi nümayəndəsi Laurinas Kasçyunas, Litva mədəniyyət nazirinin müşaviri İmantas Melyanas, Estoniya–Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Niyazi Hacıyev, Latviya azərbaycanlılarının “Ocaq” cəmiyyətinin sədri Roman Əliyev, eləcə də digər rəsmilər, ölkənin tanınmış elm, mədəniyyət, incəsənət və siyasət xadimləri, bir sıra nüfuzlu ictimai təşkilatların rəhbərləri, milli azlıq qurumlarının nümayəndələri və başqaları iştirak ediblər. Müsabiqəni Litva azərbaycanlıları cəmiyyəti bu ölkənin Təhsil və Elm Nazirliyi, Litva Milli İcmalar Evi və Litva gənclərinin turizm mərkəzi ilə birgə təşkil edib. Layihəyə maliyyə dəstəyini isə Azərbaycan Respublikasının Diasporla iş üzrə Dövlət Komitəsi göstərib. Litva Respublikasının Təhsil və Elm naziri sözügedən müsabiqənin təşkili barədə Cəmiyyətin təşəbbüsü ilə bu ilin iyul ayında öncədən xüsusi sərəncam imzalayıb, müsabiqənin Əsasnaməsini və eləcə də bu layihə ilə əlaqədar digər sənədləri təsdiq edib. Əsasnamədə göstərilib ki, müsabiqə Litva-Azərbaycan mədəniyyətlərarası bilgilərinin genişləndirilməsinə həsr edilir və onu keçirməkdən məqsəd şagirdlərdə Azərbaycanın qədim keçmişinə və dövlətçilik tarixinə, mədəni irsinə, coğrafiyasına, təbiətinə və s. maraq oyatmaq, informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə onlara Azərbaycanla bağlı fikir və düşüncələrini yaradıcı surətdə təqdim etmək üçün imkan yaratmaqdır. Müsabiqə Litva-Azərbaycan mədəniyyətlərarası dialoqu layihəsi çərçivəsində bu ölkənin ümumtəhsil məktəblərinin 7-12-ci siniflərində oxuyan şagirdləri arasında keçirilib.

“Olaylar”.-2013.-8 may.-№81.-S.15.

Azərbaycan diasporu Asiya qitəsində

Bu gün Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi regionlardan biri də Asiya qitəsidir. Azərbaycanlılar Asiya qitəsinin demək olar ki, hər bir ölkəsində məskunlaşaraq burada diaspor təşkilatı, müxtəlif cəmiyyət və birliklər yaradıblar. Məhz elə buna görədir ki, Azərbaycan diasporunun üçüncü böyük hissəsinin Asiya qitəsində məskunlaşdığı bildirilir. Bu qitədə məskunlaşan azərbaycanlıların sayı Banqladeşdə, Hindistan, Əfqanıstan, Pakistan, İordaniya və Orta Asiya respublikalarında yüz minlərlə, İndoneziya, Yəmən Ərəb Respublikası, Yəmən Demokratik Respublikası, Çin, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində, Oman, Səudiyyə Ərəbistanı və Suriyada on minlərlə, İraqda isə təqribən bir milyona çatır.

Yaponiya-Bu ölkədə Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin tarixi o qədər də qədim deyil. Dünyada gündəyər ölkə kimi tanınan Yaponiyada rəsmi məlumatlara görə bir diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir ki, o da Yaponiya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətidir. Yaponiya - Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti 21 noyabr 2002-ci ildə Yaponiyanın Naqoya şəhərində təsis edilmişdir. Cəmiyyətin təsisində bir qrup yapon professor və tələbə iştirak etmişdir. Cəmiyyət tanıtma layihələri, anım günləri, şənliklər və Azərbaycanın təbliğinə yönəlmiş bu kimi tədbirlər həyata keçirir. Bu təşkilat Azərbaycanla Yaponiya arasında tələbə-müəllim mübadiləsi, həmçinin, gənc həmvətənlərimizin gəlib buradakı universitetlərdə təhsil alması üçün vasitəçilik edir. Buna misal olaraq, 2010-cu ildə Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri Misir Mərdanov başda olmaqla, Azərbaycanın öndə gedən bütün ali təhsil ocaqlarının rəhbərlikləri ilə Xəzər, Bakı Dövlət, Dillər, Qafqaz universitetlərinin, eləcə də Diplomatik Akademiya və Turizm İnstitutunun rəhbərləri arasında səmərəli görüşlər keçirilmiş, Yaponiya təhsil ocaqları ilə əməkdaşlıq barədə razılıq əldə olunmuşdur. Elə həmin il də tələbə müsabiqəsi keçirilərək ilk 4 nəfərlik tələbə heyəti Yaponiyanın Doşişə Universitetində oxumağa yola salınmışdır. Təşkilat, həmçinin, Azərbaycanın tarixi günlərini Yaponiyada qeyd edir, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Azərbaycanın haqlı mövqeyini yapon ictimaiyyətinə çatdırmağa çalışır. Belə ki, Cəmiyyətin təşkilatçılığı ilə Xocalı soyqırımına həsr olunmuş sərgi, orada nümayiş olunan foto və videomateriallar yaponları çox təsirləndirmişdir. Həmin sərgidə minə yaxın imza toplanmış, Yaponiyanın Baş naziri və parlamentin hər iki palatasına göndərilərək erməni vəhşiliyinin pislənməsi və bu faktın soyqırım kimi tanınması istənilmişdir. Yaponiya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri Rəhman Şahhüseynlidir.

Çin-Dünyada əhali sayına görə öndə gedən ölkələrdən sayılan Çində də yalnız bir dənə Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. "Çin azərbaycanlıları" İctimai Birliyi yaxın illərdə təsis edilib. İctimai Birlik Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ probleminin təbliği, ölkəmizin zəngin tarixi-mədəni irsinin tanıtılması istiqamətində fəaliyyət göstərir. "Çin azərbaycanlıları" İctimai Birliyinin sədri Nizami Mirzəliyevdir.

Cənubi Koreya da Azərbaycan diasporunun məhdud sayda olduğu ölkələrdən hesab edilir. Yaponiya və Çində olduğu kimi bu ölkədə də yalnız bir Azərbaycan diaspor təşkilatı mövcuddur ki, o da "BUTA" Azərbaycan-Koreya Tələbə Təşkilatıdır. "BUTA" Azərbaycan-Koreya Tələbə Təşkilatı 2009-cu il, mart ayının 21-də təsis edilib. Təşkilat Koreyada Azərbaycanın tanıtılması, eləcə də iki ölkənin gəncləri arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərir. "BUTA" Azərbaycan-Koreya Tələbə Təşkilatının sədri Eltay Aslanovdur.

Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri-Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində də Azərbaycan diasporu çox deyil. Bu ərəb ölkəsində yalnız bir diaspor təşkilatı mövcuddur ki, o da Azərbaycan Cəmiyyətidir.

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərindəki Azərbaycan Cəmiyyəti 2004-cü ildən fəaliyyət göstərir. Cəmiyyət Dubay şəhərində təsis edilmişdir. Azərbaycan Cəmiyyəti Birləşmiş Ərəb Əmirliyində Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında ictimaiyyətə və dövlət orqanlarına məlumat verən yeganə qurumdur. Cəmiyyət rəhbərliyi yerli qəzetlərə bununla bağlı mütəmadi müsahibələr verir, il ərzində dəfələrlə dövlət kitabxanalarına problemlə bağlı ərəb və ingilis dillərində kitablar, jurnallar təqdim edir, hər bir nazirlik və ya komitəni ayrı-ayrı ziyarət edib, rəhbərlərini bu haqda ətraflı məlumatlandırır. Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri Samir İmanovdur.

Misir-Azərbaycanlıların Misirdə məskunlaşması II dünya müharibəsindən sonrakı dövrə təsadüf edir. Alman ordusunun tərkibində fəaliyyət göstərən azərbaycanlı mühacirlərin müharibədən sonra köçdükləri ölkələr içərisində Misirdə var. Bəzi tarixi mənbələrdə II dünya müharibəsindən sonra əsir düşən azərbaycanlıların ingilis və fransız hərbi qüvvələrindən xilas edilərək Misirdə yerləşdirilməsi barədə məlumatlara rast gəlmək mümkündür. Misir kralı və onun yaxın adamlarının sayəsində xilas olan soydaşlarımız Misirdə evlə, işlə təmin olunmuş və özlərini qorumaq məqsədi ilə pərakəndə və gizli formada yaşamağa məcbur olmuşlar. Cənubi Azərbaycandan da mühacirət prosesinin güclənməsi nəticəsində Misirdə azərbaycanlılar icması yaradıldı. Enerjili, intellektual və sosial baxımdan xeyli fəal və gənc hesab olunan azərbaycanlılar 90-cı illərdən etibarən ictimai həyat da fəal iştirak etməyə başlamışlar. Hazırda Misirdə on minlərlə həmvətənimizin yaşadığına dair təsdiqlənmiş məlumatlar var. Misirdə təhsil alan gənclərimizin işini qənaətbəxş hesab etmək olar. 1999-cü ildən başlayaraq, Qahirə radiosunda iqtisadi, siyasi, mədəni və dini proqramlar hazırlayan Azərbaycan xidməti

yaradılmışdır. Misirdə fəaliyyət göstərən yeganə diaspor təşkilatı Azərbaycan Gənclər Təşkilatıdır. İki ölkə arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, gənclər arasında təcrübə mübadiləsinin artırılmasına xidmət edən Azərbaycan Gənclər Təşkilatı yaxın illərdə yaradılıb. Misirdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan Gənclər Təşkilatının sədri Ramil Niftəliyevdir.

Küveyt-Küveytdə də digər Asiya ölkələrində olduğu kimi yalnız bir Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Bu ölkədə Azərbaycanı təmsil edən diaspor təşkilatlarından biri Küveyt-Azərbaycan Mədəniyyət və Dostluq “Vətənsəvər” Cəmiyyətidir. Küveyt Azərbaycan Mədəniyyət və Dostluq “Vətənsəvər” Cəmiyyəti 2010-cu il, dekabrın 31-də yaradılmışdır. Cəmiyyət burada Azərbaycan mədəniyyətini, tarixini, ölkəmizdəki ictimai prosesləri Küveyt dövlətinə, xalqına layiqincə tanımaq, onlara mütəmadi informasiya ötürmək missiyasını yerinə yetirir. Hər il Azərbaycanın Müstəqillik Günü, milli lider Heydər Əliyevin doğum və anım günləri, Novruz bayramı və Azərbaycanın bir çox tarixi-mədəni əlamətdar günləri geniş şəkildə qeyd olunur. Küveyt-Azərbaycan Mədəniyyət və Dostluq “Vətənsəvər” Cəmiyyəti tərəfindən qardaş Türkiyənin diaspor təşkilatları ilə güclü əlaqələr qurulmuşdur. Bu məqsədlə burada yaşayan türk diaspor təşkilatları, cəmiyyətləri ilə tez-tez görüşlər keçirilir, tədbirlər təşkil edilir.

Azərbaycan-Küveyt Mədəniyyət və Dostluq “Vətənsəvər” Cəmiyyətinin sədri **Könül Hacızadədir.**

İraq-İraqda türkmənlərin məskunlaşması eramızın VII əsrinə təsadüf edir. İlk zamanlar hərbi heyət olaraq Bağdadda xidmət edən türkmənlər sonradan ciddi nüfuz qazanmış və həmişəlik burada qalmışlar. İraq türkmənləri Bağdad ətrafı ərazilərdə sıx-sıx məskunlaşıb, bəzi yerlərdə sayca ərəblərdən üstün olmaqla, doğma mədəniyyəti, musiqi və ədəbiyyatı, ənənələri təbliğ edirdilər. 1922-ci ildə İraq-Böyük Britaniya sazişinin 3-cü maddəsinə görə, azərbaycanlılar ana dilində təhsil almaq hüququ əldə etdilər. Lakin onlara verilən hüquqlar sonradan İraq hökuməti tərəfindən kobud şəkildə pozuldu. 1958-ci ildə İraq da respublika qurulmasında yaxından iştirak edən türkmənlər ilk illər müəyyən hüquqlar əldə etdikdən sonra 1959-cu ilin 1 fevralında Bağdadda türkmən dilində radio açıldı. 1960-cı ildə Bağdadda Türkmən Qardaşlıq Klubu (sonradan Ocaq oldu) yaradıldı. İraq türkmənlərinin iradəsilə təşkil olunan klub onların rəsmi nümayəndəliyi kimi sosial-mədəni sahədə fəaliyyət göstərməyə başladı. 1961-ci ildə "Qardaşlıq" jurnalının nəşrə başlaması klubun ilk mühüm işlərindən idi. İraq türkmənlərinin tarixini, həyat tərzini, dünya görüşünü əks etdirən jurnal 156 sayılı 1977-ci il 6 fevral tarixli qərarla BƏƏS partiyasının nəzarətinə keçdikdən sonra nüfuzunu itirdi. 1968-ci il 17 iyun inqilabından sonra İraq türkmənlərinə ana dillərində təhsil almaq, doğma dildə jurnal, qəzet nəşr etmək, Kərkük televiziya və radiosunda verilişlər açmaq vədləri verildi. Səddam Hüseynin hakimiyyət illərində İraqdakı soydaşlarımızın vəziyyəti daha da pisləşdi. Təzyiqlər yolu ilə türkmənlərin qonşu ölkələrə köçməsinə gücləndirən Səddam Hüseyn rejimi boş qalan ərazilərdə kürdləri və ərəbləri yerləşdirirdi. 8 illik müharibə illərində qardaşı qardaşa silah qaldırmağa vadar edən İraq və İran rejimlərinin amansız, mənfur siyasətinin qurbanları əsasən hər iki ölkədə yaşayan və hər iki səngərdə vuruşan türkmənlər idi. İraq türkmənlərinin 1990-cı ilin İraq Konstitusiyasında adları belə çəkilmir. Konstitusiyada "İraq xalqı yalnız ərəb və kürdlərdən ibarətdir" bəndini qeyd etməklə insan hüquqlarını kobudcasına pozan, beynəlxalq hüquq normalarını tapdayan Səddam Hüseyn rejimi, aydındır ki, soydaşlarımızı bu iki xalqın içərisində "əritməyə" çalışıb. Ərəblərdən sonra İraqda ikinci böyük xalq olan soydaşlarımızın dili, mədəniyyəti son günlərdə sərt şəkildə sıxışdırılmaqda, folklor abidələri, ənənələri, mətbəx, milli varlığı yox edilməkdədir. Soydaşlarımızın kütləvi informasiya vasitələrinə çıxışı yox dərəcəsindədir. Hazırda İraq türkmənləri ölkə daxilində və kənarında müxtəlif birliklər quraraq öz sosial- mədəni hüquqlarının bərpa edilməsinə çalışırlar. Bu sırada İraq Milli Azadlıq Hərəkatı, Şimali İraq Türkmən Cəbhəsi, Türkmən Milli Cəbhəsi, İraq Milli Türkmən Partiyası, Müstəqillər Partiyası, Qardaşlıq Ocağı, İraq türkmənlərinin Mədəniyyət Dərnəyi, İraq Türkmənlərinin Mədəniyyət və Yardımlaşma Dərnəyi, Türkmənistan Elli Gənclik və Tələbə Birliyi, Türk Milli Vəqfi, Kərkük Vəqfi kimi qurumlar var. Bu təşkilatlar İraqda başlanan hərbi əməliyyatlar zamanı burada yaşayan soydaşlarımızın zərər görməməsi və tarixi abidələrimizin qorunması üçün müəyyən işlər görmüşdür. İraqda 1400 illik tarixə malik olan türkmənlər - azərbaycanlılar tarixin müxtəlif dövrlərində bütün çətinliklərə baxmayaraq, öz kimliklərini, mənəviyyatını, ana dilini unutmamış, ulu babalardan qalan, misilsiz dəyərə malik ənənələri nəsildən-nəsilə ötürərək bu günümüze çatdırmışlar.

“Olaylar”.-2013.-11 may.-№83.-S.10.

Diaspor sahəsində mütəşəkkillik artır

Son illərdə dünyanın müxtəlif ölkələrində diaspor təşkilatlarımız tərəfindən Azərbaycana həsr olunmuş tədbirlərin keçirilməsi bu sahədə nailiyyətlərin artmasına öz müsbət təsirini göstərir. Təbii ki, bu sahədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin də üzərinə böyük bir iş düşür və adı çəkilən dövlət qurumu həmin tədbirlərin keçirilməsinə dəstək nümayiş etdirməklə Azərbaycan dövlətinin diasporumuzun arxasında olduğunu bir daha təsdiqləyir. Təkcə, keçən il ərzində keçirilən tədbirlərə diqqət yetirdikdə bunu aydın şəkildə girmək mümkündür.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin də verdiyi məlumata görə, keçən il ərzində xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, cəmiyyətə inteqrasiyası, soydaşlarımızın ictimai-siyasi həyatda iştirak səviyyəsinin artırılması, tarixi Vətənlə əlaqələrinin genişləndirilməsi, habelə diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirmişdir. Belə ki, göstərilən müddət ərzində Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən 330 tədbir keçirilmişdir. Bu tədbirlərin bəzində, o cümlədən Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin Təsis Qurultayı, Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin IV Qurultayı, “Azİz” - Azərbaycan-İsrail Beynəlxalq Assosiasiyasının II Qurultayı, Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının III Qurultayı, İsveç Azərbaycanlıları Konqresinin II Qurultayı və digər beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərdə müxtəlif ölkələrin dövlət və hökumət nümayəndələri, parlament üzvləri iştirak etmişdir. Azərbaycan dövlətinin dəstəyi ilə keçirilmiş bu tədbirlər ölkəmizin beynəlxalq aləmdə təbliğinə mühüm töhfələr vermiş, dünyanın bir sıra nüfuzlu beynəlxalq təşkilatları ilə əməkdaşlığın inkişafında önəmli rol oynamışdır.

2012-ci il 5 iyul tarixində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsində Komitənin yaradılmasının 10-cu ildönümünə həsr olunmuş tədbir keçirilmişdir. Tədbir zamanı Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 5 iyul 2002-ci il tarixli sərəncamı ilə yaradılmış Dövlət Komitəsinin ötən 10 il ərzində göstərdiyi fəaliyyət barədə geniş məlumat verilmişdir. Tədbirdə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin, eləcə də Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyevin qayğısı və yüksək diqqəti sayəsində Azərbaycan diasporunun təşkilatlanaraq Azərbaycanın milli maraqlarını əzmlə qoruyan bir qüvvəyə çevrildiyi xüsusilə vurğulanmışdır. Həmçinin tədbir zamanı ötən dövr ərzində Dövlət Komitəsi tərəfindən və onun dəstəyi ilə 63 kitabın, 13 sənədli filmin hazırlandığı qeyd olunmuş və Azərbaycan diasporunun tarixi, məskunlaşma coğrafiyası, görkəmli şəxsiyyətləri barədə geniş məlumatı əks etdirən “Azərbaycan Diasporu: Ensiklopedik Məlumat” toplusunun təqdimatı olmuşdur. Qeyd edək ki, topluda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin diasporun inkişafına xidmət edən fərman və sərəncamları, müxtəlif vaxtlarda diaspor nümayəndələri ilə keçirdiyi görüşlər, diasporumuzun görkəmli nümayəndələri və dövlət təltiflərinə, fəxri adlara layiq görülmüş xaricdə yaşayan azərbaycanlılar, Azərbaycan diasporunun tarixi, məskunlaşma coğrafiyası, diaspor təşkilatlarının nəzdində fəaliyyət göstərən kütləvi informasiya vasitələri haqqında məlumatlar, həmçinin Dünya Azərbaycanlılarının I, II və III qurultayları, eləcə də diaspor təşkilatlarının iştirakı ilə keçirilmiş yüksək səviyyəli tədbirlər və diasporla əlaqədar digər məlumatlar da öz əksini tapmışdır.

Türkiyənin Kocaeli vilayətinin İzmit şəhərində Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının (TADF) III Qurultayı keçirilmişdir. Qurultayda ötən müddət ərzində həyata keçirilmiş tədbirlər haqqında ətraflı məlumat verilmiş, reallaşdırılmış layihələrin Azərbaycan və Türkiyə münasibətlərinin daha da inkişafına, Azərbaycanın Türkiyədə daha yaxından tanınmasına xidmət etdiyi qeyd olunmuşdur. Həmçinin TADF-in hesabat məruzəsi dinlənilmiş və təkliflər əsasında Nizamnaməyə bəzi dəyişiklik və əlavələr edilmişdir. Qurultayda Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının mətbu orqanının yaradılması, internet sahifəsinin təkmilləşdirilməsi, üzv təşkilatların fəaliyyətinin daha yaxşı koordinasiya olunması ilə bağlı tədbirlərin görülməsi və digər qərarlar da qəbul olunmuşdur. Toplantının sonunda qurultay iştirakçılarının Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Abdullah Gülə müraciəti qəbul olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi görülməli işlər barədə ictimaiyyətin məlumatlandırılmasının daha operativ və əhatəli şəkildə həyata keçirilməsi məqsədilə “Facebook” və “Twitter” sosial şəbəkələrində rəsmi sahifələrini yaratmışdır. Qeyd edək ki, “Facebook” və “Twitter”də rəsmi sahifələrinin yaradılması sosial şəbəkələrin imkanlarından bəhrələnməklə yeni kommunikasiya növlərindən istifadə sayəsində ictimaiyyətin diaspor sahəsi ilə bağlı marağını təmin etməyə şərait yaradacaqdır.

Ümumilikdə, 2012-ci il ərzində keçirilmiş tədbirlərdən 133-ü Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədinə xidmət etmişdir. Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının təbliğat sahəsində fəaliyyətinin daha da gücləndirilməsi, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı beynəlxalq aləmin məlumatlandırılması və bu faktın dünya dövlətlərinin parlamentlərinin, siyasi dairələrinin müzakirəsinə çıxarılması prioritet məsələ olmuşdur. Hesabat dövrü ərzində Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən yeni kütləvi informasiya vasitələri təsis edilmiş, eyni zamanda ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycanla bağlı məqalə və materialların işıqlandırılması istiqamətində tədbirlər həyata keçirilmişdir. Hesabat dövründə Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, həmçinin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, “20 Yanvar” faciəsi, Xocalı soyqırımı, 31 mart- Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ilə bağlı İsveç, Almaniya, Rusiya, ABŞ, Kanada, Fransa, Böyük Britaniya, Belçika, Niderland, Türkiyə, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Ukrayna, Bolqarıstan, Çexiya, Rumıniya, Polşa, Macarıstan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan, Gürcüstan, Tacikistan, Estoniya, Latviya, Litva, Belarus, Moldova, Yaponiya, Avstraliya və digər ölkələrdə Azərbaycan icmaları tərəfindən anım mərasimləri, foto və rəsm sərgiləri, təbliğat kampaniyaları, elmi-praktik konfranslar və digər tədbirlər təşkil olunmuşdur.

“Olaylar”.-2013.-14 may.-№84.-S.15.

ABŞ-dakı Azərbaycan diasporunun qarşısında bir sıra mühüm vəzifələr dayanır

Son illər ərzində okeanın o tayında fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının həyata keçirdikləri bu və ya digər layihələr, tədbirlər ölkəmizin həqiqətlərinin Amerika ictimaiyyətinə çatdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Xüsusilə, keçən il ərzində keçirilən tədbirlərin statistikasına nəzər saldıqda bunu aydın görmək mümkündür.

Belə ki, ötən il Amerika ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları yerli siyasi dairələrlə əlaqələrin genişləndirilməsi, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə həqiqətlərin Amerika ölkələrinin ictimaiyyətinə çatdırılması məsələlərinə daha çox diqqət yetirmişlər. 2012-ci ilin aprelin 30-da Vaşinqtonda Birləşmiş Ştatların vitse-prezidenti Cozef Bayden Azərbaycan və türk icmalarının nümayəndələri ilə görüşü keçirilmişdir. Görüşdə Azərbaycan Respublikasının ictimai və dini qurumlarının rəhbərləri, Türkiyə-Azərbaycan təşkilatı, habelə bir sıra türk və Azərbaycan diaspora qurumlarının təmsilçiləri iştirak etmişdir. Fevralın 6-8-i tarixlərində isə Kanadanın Vaterloo Universitetinin bir qrup professoru və məsul şəxsləri Azərbaycanda səfərdə olmuşlar. Kanadalı qonaqlar tərəfindən Bakının bir neçə orta məktəblərində riyaziyyat fənni üzrə seminarlar təşkil edilmiş, şagirdlərə riyaziyyat və kompüter texnologiyaları sahələrində uğurlu karyera haqqında məlumat verilmişdir. Kanadanın Kalqari şəhərinin meri Naheed Nənşi Xocalı qətliamının 20-ci ildönümü ilə əlaqədar keçən ilin fevral ayında rəsmi sənəd qəbul etmişdir. Merin qərarı ilə fevralın 25-i və 26-sı Kalqari şəhərində Xocalı qətliamının 20-ci ildönümü kimi tanınmışdır. Merin açıqladığı sənəddə Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinin Xocalı şəhərini mühasirəyə alıb hücum edərək, oradan qaçmağa çalışmış əhalini qəddarcasına qətlə yetirdiyi qeyd edilmişdir. Fevralın 28-də Amerika-Azərbaycan Şurası, Amerika Azərbaycan Cəmiyyəti Pax Turcica təşkilatı və Birləşmiş Ştatlarda Türk Amerika Assosiasiyalar Birliyinin birgə kampaniyası nəticəsində isə Amerikanın Corciya ştatının Nümayəndələr Palatası Xocalı qətliamının 20-ci ildönümü ilə əlaqədar 1594 sayılı qətnamə qəbul etmişdir. Qətnamədə 1992-ci ildə fevralın 26-dan 27-ə keçən gecə erməni silahlı qüvvələri Rusiyanın 336-cı moto-atıcı alayının iştirakı ilə Xocalı şəhərinə hücum edərək, şəhərin dinc əhalisini qəddarlıqla qətlə yetirdiyi qeyd edilmişdir.

2012-ci il martın 13-də Birləşmiş Ştatların şimal-şərqində yerləşən Meyn ştatının Nümayəndələr Palatası Xocalı faciəsinin 20 illiyi ilə əlaqədar sənəd qəbul etmişdir. Sənəddə Ermənistan silahlı qüvvələri Rusiyanın 336-cı moto-atıcı alayının iştirakı ilə silahlı təcavüz və etnik təmizləmə siyasətinin bir hissəsi olaraq, Xocalıya hücum etdiyi və şəhəri işğal etdiyi vurğulanmışdır. Qeyd olunmuşdur ki, münaqişədən qaçmağa cəhd göstərən Xocalı sakinləri pusquya salınaraq, erməni və rus əsgərləri tərəfindən atəşə tutulmuş, qətliam nəticəsində 613 mülki vətəndaş həyatını itirmişdir. Aprelin 25-də isə Vaşinqtonda “ABŞ-Azərbaycan Əlaqələri: Gələcəyə Baxış” mövzusunda iki günlük konfrans keçirilmişdir. Birləşmiş Ştatlar və Azərbaycan arasında diplomatik əlaqələrin yaradılmasının 20 illiyi münasibətilə keçirilən konfransda diqqət iki ölkə arasında əməkdaşlığın əsas istiqamətlərinə yönəlmişdir. Konfransda Azərbaycan və ABŞ tərəfdən yüksək səviyyəli nümayəndələr, Bakı-Hyuston Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının və biznes sektorunun təmsilçiləri iştirak etmişlər. İyun ayının 12-də Nyu-York ştatının Senatında 31 Mart tarixinin azərbaycanlıların Soyqırımı Günü kimi tanınmasına dair 3784 sayılı qətnamə Birləşmiş Ştatlarda fəaliyyət göstərən Amerika-Azərbaycan Cəmiyyətinin səyləri nəticəsində qəbul edilmişdir. İyul ayında isə Florida ştatının Orlando şəhərində Azərbaycandan övladlığa uşaq götürmüş Amerika ailələrinin illik toplantısı keçirilmişdir. Amerika ailələrinin 11-ci belə toplantısı Amerika-Azərbaycan Cəmiyyətinin dəstəyi ilə təşkil edilmişdir. Oktyabrın 8-də Birləşmiş Ştatların Florida ştatının Hallandale Beach şəhərinin meri Coy Kuper Hanandale azərbaycanlılarla görüşündə oktyabrın 18-ni Azərbaycanın Müstəqilliyi günü elan edilməsi haqqında imzaladığı rəsmi sənədi açıqlamışdır. Şəhər meriyası bu qərarı Hallandale Beach şəhərində yaşayan təxminən 150 amerikalı azərbaycanlının müraciətini nəzərə alaraq və Azərbaycanın müstəqillik qazanmasının 21-ci ildönümü münasibətilə qəbul etmişdir. Oktyabrın 21-də isə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin nümayəndələri "Amerika Yəhudi Komitəsi" İcraçı direktoru David Harrislə görüşmüşlər. Görüş zamanı Yəhudi diaspor təşkilatları ilə Azərbaycan diaspor təşkilatları arasındakı əməkdaşlıq planları müzakirə olunmuşdur. Qeyd edək ki, dekabrın 10-da Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə "Amerika Yəhudi Komitəsi" tərəfindən keçirilən “Azad Bazar günü: 25 ilin Uğuru” adlı tədbirdə Amerika Yəhudi Komitəsinin icraçı direktoru Deyvid Harrisə Azərbaycanın “Dostluq”

ordeni təqdim edilmişdir. Ümumilikdə 2012-ci il ərzində Amerika ölkələrində Azərbaycan diasporunun xüsusi önəm verdiyi əsas istiqamətlər Azərbaycanın zəngin mədəniyyəti və tarixi ilə bağlı yerli ictimaiyyətin daha yaxşı məlumatlandırılması məqsədilə müxtəlif təbliğat kampaniyalarının və mədəni-kütləvi tədbirlərin təşkili, ABŞ-ın aparıcı QHT-ləri, dövlət orqanları və kütləvi informasiya vasitələri ilə əlaqələri genişləndirmək, yerli mətbuatda Azərbaycan haqqında obyektiv məlumatların dərc olunması istiqamətində tədbirlər görmək; Azərbaycanın geosiyasi əhəmiyyəti, ABŞ və Avropanın enerji təhlükəsizliyində rolu barədə bu ölkənin müvafiq siyasi və ictimai dairələrini, habelə kütləvi informasiya vasitələrini daha geniş məlumatlandırmağa xidmət edən layihələr hazırlamaq və həyata keçirmək, eləcə də Amerika ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar arasında şəbəkələnmə işini gücləndirmək, müasir informasiya texnologiyalarının diaspor quruculuğu və Azərbaycan həqiqətlərinin yerli ictimaiyyətə çatdırılması işinə tətbiqi təcrübəsinin genişləndirilməsindən ibarət olub. Qeyd olunan faktlar göstərir ki, 2012-ci il ərzində Azərbaycan diaspor təşkilatları əvvəlki illərlə müqayisədə daha fəal olmuş, xarici ölkələrdə Azərbaycan mədəni irsinin və tarixinin təbliği, ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi istiqamətində bir sıra uğurlu layihələr həyata keçirilmişdir. Əldə olunmuş uğurlar Azərbaycan diasporunun mütəşəkkil və dinamik bir qüvvəyə çevrildiyini təsdiq edir. Bununla belə diasporun daha da güclənməsi, fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində qarşıda bir sıra vəzifələr dayanır.

“Olaylar”.-2013.-15 may.-№83.-S.15.

Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatları ortaq strategiya hazırladılar

Mayın 14-də Ankarada Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin II toplantısı keçirilib. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən Trend-ə verilən məlumata görə, baş nazirin müavini Bəkir Bozdağın ev sahibliyi ilə keçən toplantıda Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkiyənin diaspor təşkilatlarının rəhbərləri qatılıblar. Toplantıda Azərbaycan tərəfini Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin 1-ci müavini Valeh Hacıyev təmsil edib.

İclasda "Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq fəaliyyət strategiyası"nın əhəmiyyəti vurğulanıb. İlk çıxış edən Xaricdə Yaşayan Türklər və Əqrəba İcmalar Departamentinin rəhbəri **Kemal Yurtnaç** bu toplantının indiyədək keçirdikləri iclasların ən önəmlisi olduğunu, onun əhəmiyyətinin qarşıdakı illərdə aydın olacağını deyib: "Xüsusilə türk dünyasındakı ölkələrlə bu addımı atmağı çox vacib sayırıq. Özbəkistan və Türkmənistanın da sıramıza qatılacağına inanıram".

Toplantıda çıxış edən Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin 1-ci müavini Valeh Hacıyev də türk dünyasının problemlərini həll etmək üçün türk xalqlarının vahid diaspor altında birləşməsinin vacibliyini vurğulayıb. O deyib ki, soydaş xalqların ortaq fəaliyyəti onların güclü addımlarla irəliləməsini, gələcəkdə türk xalqlarının fərqli mövqedə yer almasını təmin edəcək. Valeh Hacıyev Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumunun Bakıda keçirilməsini də Azərbaycanın bu məsələni əhəmiyyətli hesab etməsi ilə əlaqələndirib.

Toplantıya sədrlik edən Bəkir Bozdağ da iclasın əhəmiyyətini vurğulayaraq deyib ki, diasporların xaricdə birgə fəaliyyəti bir çox məsələlərin həllində önəmli rol oynayacaq: "Türk respublikaları öz aralarındakı əlaqələri fərqli məcraya yönəltməlidirlər. Əlaqələrimizi daha məhsuldar bir mövqeyə gətirməyə qərarlıyıq. Bu səbəbdən bu addımın daha ciddi bir əhəmiyyəti olduğunu düşünürəm. Dost və qardaş ölkələrlə birlikdə atdığımız addımlarımız kimi Türkiyə Cümhuriyyəti olaraq da atdığımız ciddi addımlarımız var. Xaricdə Yaşayan Türklər və Əqrəba İcmalar Departamenti də bu məqsədlərə xidmət edir. Qurum xaricdəki bütün soydaşlarımızla olan əlaqələrimizi daha fərqli nöqtəyə gətirmək üçün fəaliyyət göstərir. Ortaq olan mədəniyyətimizi daha da ön plana çıxardıqca aramızdakı əlaqələrin fərqli bir yöndə olacağına inanıram. Bu istiqamətdə hər cür fəaliyyəti hökumət olaraq dəstəkləyəcəyik".

Sonra Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələri - Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan və Qırğızıstan arasında "Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq fəaliyyət strategiyası" imzalanıb.

Toplantı çərçivəsində iyunun 21-də Bakıda keçiriləcək Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumunun proqramına dair müzakirələr də aparılıb. Qərara alınıb ki, forumda ümumi iclasdan əlavə üç istiqamətdə - Amerika, Kanada; Avropa; Asiya və MDB üzrə panel müzakirələr də təşkil olunsun.

Qeyd edək ki, Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin ilk iclası bu il yanvarın 24-25-də Bakıda keçirilib.

“Xalq qəzeti”.-2013.-16 may.-N 105.-S.6.

Azərbaycan diaspor təşkilatları Ukraynada səmərəli fəaliyyət göstərir

Ukraynanın Donetsk şəhərinin Kirov rayonunun millət vəkili, “Donetsk vilayətinin Azərbaycanlılar Konqresi İctimai Təşkilatının Gənclər Komitəsinin sədri Pərviz Rzayev “Yeni Azərbaycan” qəzetinin qonağı olub

Bu günlərdə Ukraynanın Donetsk şəhərinin Kirov rayonunun millət vəkili, “Donetsk vilayətinin Azərbaycanlılar Konqresi” İctimai Təşkilatının Gənclər Komitəsinin sədri Pərviz Rzayev Azərbaycana səfər edib. Səfərin təşkilatçısı “Yeni Nəsil Gənclərin İnkişafına Dəstək” İctimai Birliyi olub. Səfər çərçivəsində bir sıra görüşlər keçirilib, Azərbaycan diasporunun və Ukraynada fəaliyyət göstərən “Donetsk vilayətinin Azərbaycanlılar Konqresi” İctimai Təşkilatının Gənclər Komitəsinin fəaliyyəti, mövcud durum, eləcə də, qarşıda duran vəzifələrlə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

Komitə sədri Pərviz Rzayev və səfərin təşkilatçısı qismində çıxış edən “Yeni Nəsil Gənclərin İnkişafına Dəstək” İctimai Birliyinin sədri Atatürk Kamallı “Yeni Azərbaycan” qəzetinin qonağı olublar.

“Donetsk vilayətinin Azərbaycanlılar Konqresi” İctimai Təşkilatının Gənclər Komitəsinin fəaliyyəti barədə məlumat verən Pərviz Rzayev qeyd edib ki, bəhs olunan təşkilat Ukraynada soydaşlarımızın milli mədəniyyətinin təbliğ edilməsi, Azərbaycan gerçəkliklərin, xüsusilə də, Ermənistanın Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi təcavüzkar siyasət barədə reallıqların ictimaiyyətə çatdırılması, bu istiqamətdə xüsusi maarifləndirmə işinin apçırılması istiqamətində fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda, hər il Xocalı qətliamı, 20 Yanvar hadisələri kimi tarixi faciələrimizlə bağlı tədbirlər keçirilir. Həmçinin, milli bayramlarımız və əlamətdar günlər təntənəli surətdə qeyd edilir.

“Donetsk vilayətinin Azərbaycanlılar Konqresi” İctimai Təşkilatının Gənclər Komitəsinin Donetsk şəhərində ən böyük diaspora təşkilatı olduğunu deyən Komitə sədri əlavə edib ki, bu təşkilat Ukraynada fəaliyyət göstərən digər Azərbaycan diaspora təşkilatları ilə sıx təmaslara malikdir: **“Ümumiyyətlə, Azərbaycan diaspor təşkilatları bərabər və əlaqələndirilmiş şəkildə fəaliyyət göstərməyə çalışırlar. İl ərzində bir neçə dəfə xüsusi görüşlər keçirilir, məruzələr edilir, hesabatlar dinlənir və əməkdaşlığa dair məsələlər müzakirə olunur. Hesab edirəm ki, diaspor təşkilatları davamlı surətdə məqsədyönlü və sistemli fəaliyyət göstərməlidir, çünki onların hamısı eyni amala xidmət edir. Başqa sözlə, diaspor təşkilatları eyni amal, ortaq dəyər və məqsəd uğrunda əzmlə çalışırlar”**.

Onun sözlərinə görə, Ukraynada mövcud olan demokratik şərait və ictimai-siyasi sabitlik Azərbaycan diaspor təşkilatlarının səmərəli fəaliyyətinə imkan verir. **“Soydaşlarımız ictimai-siyasi proseslərdə aktiv təmsil olunurlar. Həmçinin, təşkilatımız bu istiqamətdə xüsusi maarifləndirmə işləri görür ki, bu da Ukraynada, xüsusilə də, Donetsk vilayətində yaşayan azərbaycanlıların ictimai-siyasi aktivliyinə müsbət töhfələr verir. Ümidvaram ki, davam etdirilən işlər nəticəsində soydaşlarımızın iştirakı ilə daha böyük nailiyyətlər əldə ediləcəkdir”**, - deyər P.Rzayev əlavə edib.

Səfərin uğurla keçdiyini deyən Komitə sədri bildirib ki, səfər çərçivəsində Gənclər və İdman Nazirliyində görüş keçirilib, qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında, o cümlədən, əməkdaşlığa dair müzakirələr aparılıb. **“İnamlıq ki, Gənclər və İdman Nazirliyi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində əhəmiyyətli layihələr reallaşdırılacaq”**.

NURLAN

“Yeni Azərbaycan”.-2013.-16 may.-N 86.-S.6.

Azərbaycan diasporu inkişaf yolunda

Azərbaycanlıların yaşadıkları ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında fəal iştiraklarının təmin olunması istiqamətində ötən müddət ərzində mühüm addımlar atılmışdır. Məhz bu istiqamətdə təkcə keçən il xarici ölkələrdə 104 mədəni-kütləvi tədbir təşkil olunmuşdur.

Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımız, o cümlədən burada yaşayan həmvətənlərimiz Azərbaycanın əlamətdar tarixi hadisələrinin, milli bayramlarının, milli-mənəvi dəyərlərinin, qədim mədəniyyətinin, zəngin irsinin təbliğ olunması, o cümlədən Azərbaycan tarixində mühüm silinməz izlər buraxmış görkəmli şəxsiyyətlərin yad edilməsi məqsədilə bir sıra mühüm bayram tədbirləri, konsert proqramları təşkil etmiş, milli kinomuzun və teatrımızın təbliği məqsədinə xidmət edən layihələr həyata keçirmişlər. Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları tərəfindən Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının ildönümünə həsr olunmuş anma mərasimləri, konfranslar, konsert proqramları, futbol turnirləri təşkil olunmuşdur. Azərbaycanın mədəni irsinin təbliği istiqamətində həyata keçirilmiş mühüm tədbirlərdən biri kimi Türkiyənin Kocaeli vilayətinin İzmit şəhərində Azərbaycan Mədəniyyət Evinin açılış mərasimini qeyd etmək olar. Açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının və Türkiyə Respublikasının dövlət və hökumət nümayəndələri, jurnalistlər, qeyri-hökumət təşkilatları təmsilçiləri, habelə bələdiyyə sədrləri və digər şəxslər iştirak etmişlər. Tədbir zamanı Azərbaycan Mədəniyyət Evinin nəzdində “Soyqırım Muzeyi” və “Heydər Əliyev adına kitabxana” da açılmışdır.

Birləşmiş Ştatların Qarabağ Fondu Vaşinqtonda “Nizami Gəncəvi: XII əsr Azərbaycan şairinin irsi” mövzusunda sərgi təşkil etmişdir. Nizaminin əsərlərinin təxminən 50 orijinal əlyazması və miniatürələrinin nümayiş etdirildiyi sərgi Misirdə İsgəndəriyyə kitabxanası və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin dəstəyi ilə keçirilmişdir. Nadir əlyazmalar dünyanın ən tanınmış kitabxanaları və muzeyləri tərəfindən təqdim edilmişdir. Noyabr ayının 23-dən 27-dək Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin, Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin (ÜAK) və konqresin yerli nümayəndəliyinin dəstəyi ilə Rusiyanın Çuvaş Respublikasının paytaxtı Çeboksarı şəhərində dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin 870 illik yubileyi münasibətilə silsilə tədbirlər təşkil olunmuşdur. Tədbirdə Azərbaycandan geniş tərkibli nümayəndə heyəti ilə yanaşı, ÜAK-ın Moskva nümayəndəliyi və Rusiyanın müxtəlif regionlarındakı diasporumuzun rəhbərləri də iştirak etmişlər. Səfərin əsas məqsədi dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin 870 illik yubileyinin qeyd edilməsi olsa da, nümayəndə heyəti həm Çeboksarı şəhərinin azərbaycanlı sakinləri, həm də respublikanın dövlət rəsmiləri ilə də görüşlər keçirmişlər.

Ümumilikdə, keçən il ərzində keçirilmiş 24 tədbir xarici ölkələrin ictimai-siyasi xadimləri, dövlət orqanları, siyasi partiyaları, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar, müxtəlif ölkələrin parlament üzvləri, kütləvi informasiya vasitələri ilə əlaqələrin qurulmasına xidmət etmişdir. Məhz bu tədbirlər nəticəsində dünyanın bir sıra ölkələrinin parlament üzvləri, dövlət rəsmiləri, ictimai və siyasi xadimləri, kütləvi informasiya vasitələri nümayəndələri ilə görüşlər keçirilmiş, onların bir çoxunun Azərbaycana səfərləri təşkil olunmuşdur. Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi işinə də xüsusi önəm verilmiş, bu istiqamətdə müxtəlif tədbirlər keçirilmişdir. 2012-ci ildə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərini qorunması və inkişaf etdirilməsi, beynəlxalq aləmdə inkişaf etmiş və müstəqil bir ölkənin xalqı kimi təmsil olunmaq hüququnu təmin etmək məqsədilə bir sıra tədbirlər, elmi-praktiki konfranslar keçirilmişdir. Azərbaycan ordusunun zabiti Ramil Səfərovun vətənə ekstradisiyası və əfv edilməsi ilə bağlı ermənilərin Azərbaycan əleyhinə anti-təbliğat kampaniyalarının qarşısının alınması, həmçinin Fransa Senatının qondarma “erməni soyqırımı” iddialarını inkara görə cinayət məsuliyyəti müəyyən edən qərarına etiraz əlaməti olaraq bir çox ABŞ və Avropa ölkələrində, o cümlədən Dubayda fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları tərəfindən etiraz aksiyaları keçirilmiş, bəyanatlar qəbul olunmuşdur.

Danimarkada fəaliyyət göstərən “Vətən” Cəmiyyəti ölkədə böyük tirajla nəşr olunan “Metro Xpress” qəzetində Dağlıq Qarabağa turist səfərlərinin təşkili və bunun təbliği barədə məqaləyə etiraz olaraq mətbu orqanın rəhbərliyinə məktub ünvanlamışdır. Danimarka və ingilis dillərində göndərilmiş etiraz məktubunda Dağlıq Qarabağın əzəli Azərbaycan torpağı olduğu, onun ermənilər tərəfindən işğal edildiyi vurğulanmışdır. Nəticədə “Metro Xpress” qəzetinin rəhbərliyi yaydıqları yanlış məlumatlara görə Azərbaycan diasporundan üzr istəmişdir. Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin təşkilatçılığı ilə Ermənistanın Fransadakı Səfirliyi qarşısında

Azərbaycan və Türkiyə diaspor təşkilatlarının birgə etiraz aksiyası keçirilmişdir. Etiraz aksiyasında təxminən 1500-ə yaxın azərbaycanlı və türk iştirak etmişdir. Aksiyanın məqsədi Azərbaycan torpaqlarının işğalında fəal şəkildə iştirak etmiş, Xocalı soyqırımının təşkilatçılarından olan Sarkisyanın Fransaya səfərinə Azərbaycan diasporunun etirazını çatdırmaq olub. Aksiyada Avropada fəaliyyət göstərən Azərbaycan və Türkiyə diaspor təşkilatları iştirak etmişdir.

Dekabrın 10-da Niderland Krallığında fəaliyyət göstərən Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin (BAK) və Avropa Türk Demokratlar Birliyinin təşkilatçılığı ilə Haaqada yerləşən Niderland parlamentinin binasında “Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və Cənubi Qafqaz regionunun problemləri” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilmişdir. Azərbaycanın və Gürcüstanın Niderland Krallığındakı səfirləri, Niderland Krallığında akkreditə olunan digər ölkələrin diplomatik korpus nümayəndələri, Milli Məclisin deputatları, ölkəmizin bir çox qeyri-hökumət təşkilatlarının əməkdaşları, Azərbaycan və türk diasporları təmsilçilərinin iştirak etdiyi konfransda Avropa dövlətlərinin və beynəlxalq təşkilatların rəhbərlərinə, dünyanın tanınmış siyasi xadimlərinə müraciət ünvanlanmış və Ermənistanın işğalını pisləyən bəyannamə qəbul edilmişdir.

2012-ci ildə Azərbaycanlıların cəmiyyətə inteqrasiyası və ictimai-siyasi fəallığının artırılması sahəsində 29 tədbir keçirilmişdir. Dünyanın müxtəlif ölkələrində toplumlar halında yaşayan həmvətənlərimiz ictimai-siyasi həyatda fəal iştirak etməklə, Azərbaycan mədəniyyətini, tarixini təbliğ etməklə və digər sahələrdə fəaliyyət göstərməklə yerli cəmiyyətə inteqrasiya etmiş, Vətənimizi mədəniyyət, elm, idman, siyasət və digər sahələrdə uğurla təmsil edərək bir sıra nailiyyətlər əldə etmişlər. Rusiya Federasiyasının Rostov vilayətinin Taqanroq şəhərində bu şəhərin faşistlərdən azad edilməsində qəhrəmanlıqla həlak olmuş döyüşçülərin, o cümlədən əsasən azərbaycanlılardan təşkil olunmuş 416-cı Taqanroq və 130-cu diviziyaların əsgərlərinin xatirəsinə ucaldılmış abidə kompleksinin əsaslı təmirdən sonra təntənəli açılışı, Yakutiya neft və qazını ilk kəşf edənlərdən biri olan azərbaycanlı mütəxəssis Rafiq Qafarov Rusiya Federasiyası Saxa (Yakutiya) Respublikasının neft və qaz sənayesi, həmçinin respublikanın sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində uzunmüddətli vicdanlı əməyinə görə “Saxa Respublikasının əməkdar xalq təsərrüfatı işçisi “ fəxri adına layiq görülməsi, həmvətənimiz, tanınmış sahibkar və ictimai xadim, Rusiya Federasiyasının əməkdar inşaatçısı Əlizaman Rəhimov “Yedinaya Rossiya” Partiyasının siyahısı üzrə Domodedovo şəhər dairəsinin Deputatlar Sovetinin deputatı seçilməsi və digər mühüm hadisələr Azərbaycanlıların yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakının bariz nümunələridir. Azərbaycanlıların yaşadıkları ölkədə ictimai-siyasi fəallığının artırılması məqsədilə 2012-ci il 5-7 avqust tarixlərində Türkiyənin Bodrum şəhərində “Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların cəmiyyətə inteqrasiyası: mövcud vəziyyət və perspektiv gözləntilər” mövzusunda forum keçirilmişdir. Forumda Azərbaycanın dövlət, hökumət və parlament nümayəndələri, dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri iştirak etmişlər. Forum çərçivəsində keçirilmiş panellərdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin Dünya azərbaycanlılarının III qurultayındakı nitqində Azərbaycan diasporunun qarşısında qoyduğu vəzifələrə dair müzakirələr aparılmışdır. Forumda Rusiya, Türkiyə, Ukrayna, Gürcüstan, ABŞ və digər ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların cəmiyyətə inteqrasiyası problemləri, bu ölkələrdə diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi yolları ətrafında fikir mübadiləsi aparılmış, konkret təkliflər irəli sürülmüşdür. Sonda Azərbaycan diaspor təşkilatlarının bəyanatı və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə müraciət qəbul olunmuşdur.

Ümumilikdə, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin 2012-ci ilin yekunlarına dair hesabatına nəzər salsaq, statistik göstərici baxımdan dünyanın müxtəlif ölkələrində keçirilmiş tədbirlərin sayına görə Avropa ölkələrinin öndə olduğunun şahidi oluruq. Qeyd edək ki, ümumilikdə 2012-ci il ərzində Avropa ölkələri üzrə müxtəlif istiqamətlərdə 183 tədbir həyata keçirilmişdir ki, bu da bütün regionlar üzrə keçirilmiş tədbirlərin 55,45 faizini təşkil edir. 2012-ci ildə Avropa regionuna daha çox diqqət yetirilməsi bir sıra mühüm amillərlə bağlı olmuşdur.

“Olaylar”.-2013.-17 may.-№87.-S.15.

Azərbaycanın haqq səsinə dünyaya çatdıran diaspor təşkilatları

Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması, onların problemlərinin həlli, eləcə də ölkəmizin mədəniyyətinin təbliği, Azərbaycanın üzlədiyi problemlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması hər zaman diaspor təşkilatlarımızın diqqət mərkəzində olub. Bu baxımdan son illər ərzində qeyd edilən istiqamətlərdə diaspor təşkilatlarımızın keçirdiyi tədbirlər xüsusi əhəmiyyət kəsb edib.

Danimarkanın Kopenhagen şəhərində “Vətən” Cəmiyyətinin təşkilatçılığı ilə “Azərbaycanlıların Avropaya inteqrasiyasının perspektivləri” mövzusunda konfrans keçirilmişdir. Konfransda Azərbaycan diasporunun lobbicilik istiqamətində fəaliyyəti və dost xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrinin gücləndirilməsi yolları müzakirə olunmuşdur. Konfransda həmçinin Kopenhagen şəhərinin kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri də iştirak etmişdir. Almaniyanın Berlin şəhərində keçirilən Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin IV Qurultayında da Avropada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığın inkişafı sahəsində qarşıda duran vəzifələr, xalqımızın tarixi və müasir həyatı ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının yeni metod və texnologiyaları müzakirə olunmuş və bu istiqamətdə tədbirlərin həyata keçirilməsinə dair bir sıra mühüm qərarlar qəbul olunmuşdur. Mayssen şəhərində isə Azərbaycan-Alman Dostluq Cəmiyyəti tərəfindən “Etnik konfliktlərin tarixi və psixoloji mexanizmi” mövzusunda elmi-praktiki konfrans keçirilmişdir. Tədbir zamanı Azərbaycanın tarixi, milli-mənəvi dəyərlərinin təbliği, Azərbaycan diasporunun lobbicilik istiqamətindəki fəaliyyəti və dost xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi ilə bağlı məsələlər müzakirə olunmuşdur.

“Xəzər” Azərbaycan İsveç Dostluq Cəmiyyətinin söyləri nəticəsində Malmö şəhəri Mərkəzi Kitabxanasında rəsmi Azərbaycan şöbəsi açılmışdır. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti, adət-ənənələri, turizm potensialı haqqında məlumatları əks etdirən 1000 ədəd kitab Malmö şəhəri Mərkəzi Kitabxanasına hədiyyə edilmişdir. Parisdə Ermənistanın Fransadakı Səfirliyi qarşısında Almaniya, İsveçrə, İsveç, Hollandiya, Belçika, Böyük Britaniya, Lüksemburq və digər ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının birgə etiraz aksiyası keçirilmişdir. Aksiyanın məqsədi Ermənistanın işğalçılıq və soyqırım siyasətinə yerli və beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini cəlb etmək olmuşdur. Aksiya Avropada fəaliyyətə göstərən kütləvi informasiya vasitələri tərəfindən işıqlandırılmışdır. Aksiyanın sonunda qəbul olunmuş bəyanatda Ermənistanın işğalçılıq siyasəti kəskin şəkildə pislənmiş, azərbaycanlılara qarşı törədilmiş terror və soyqırım aktlarına hüquqi-siyasi qiymət verilməsi tələb olunmuşdur. Almaniyaadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzində isə Azərbaycan dili kursları açılmışdır. Bu təşəbbüsün əsas məqsədi Almaniya böyüyən azərbaycanlı uşaqlarda Azərbaycana qarşı məhəbbət hissi aşılamaq, Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənətinə maraq oyatmaq, onlara Ana dilini öyrənmələri üçün şərait yaratmaqdır.

2012-ci il oktyabrın 11-də Berlində Azərbaycanın qaçqın və məcburi köçkünlərinə həsr olunmuş “Evə dönən beş yol” adlı fotosərginin açılışı olmuşdur. Tanınmış fotoqraf Filip Ratmerin (Philipp Rathmer) fotosəkillərindən ibarət sərgi Avropa-Azərbaycan Cəmiyyətinin (TeAS) təşkilatçılığı ilə keçirilmişdir. Sərgidə nümayiş etdirilən 50 fotosəkil Azərbaycanın erməni işğalı altında olan Dağlıq Qarabağ və yeddi ətraf rayonundan olan bir milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünün həyatını işıqlandırır. Oktyabrın 23-26-sı tarixlərində Fransa Yəhudi İnstitutları Təmsilçilər Şurasının nümayəndə heyəti Azərbaycana səfər etmişdir. Nümayəndə heyəti səfər çərçivəsində Quba rayonundakı “Soyqırım Memorial Abidə Kompleksi”ni ziyarət etmiş, habelə azərbaycanlı məcburi köçkünlərlə görüşmüşlər. Bundan başqa nümayəndə heyətinin bir sıra dövlət orqanlarının rəhbərləri ilə də görüşü olmuşdur.

Niderland Krallığında fəaliyyət göstərən “Vahid, Bölünməz Demokratik Azərbaycan uğrunda Birlik” cəmiyyətinin təşəbbüsü və Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Niderlandın Valkenburq bələdiyyəsinin sədri Martinus Yorlinqsin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti ölkəmizdə səfərdə olmuşdur. Səfər Azərbaycanın mədəniyyəti, tarixi, gəzməli-görməli yerləri ilə tanışlıq məqsədi daşmışdır. Niderlandın nümayəndə heyəti Azərbaycanın bir sıra dövlət orqanlarında görüşlər keçirmiş, Azərbaycan-Niderland münasibətlərinin müxtəlif aspektlərinə dair bir çox məsələlər müzakirə edilmişdir. 2012-ci il dekabrın 29-da 26 təşkilatı özündə birləşdirən İsveç Azərbaycanlıları Konqresinin II Qurultayı keçilmişdir. Qurultay zamanı Konqresin iki illik fəaliyyətinə dair hesabat məruzəsi dinlənilmiş, İAK-ın ötən dövrdəki fəaliyyətinə dair fikir mübadiləsi aparılmışdır. Qurultayda Konqresin İdarə heyətinin üzvləri seçilmişdir.

Müstəqil Dövlətlər Birliyi məkanının əhatə etdiyi ölkələrdə keçirilən tədbirlərin və diaspor quruculuğu işinin əsas məqsədi burada məskunlaşmış azərbaycanlıların hüquq və azadlıqlarının qorunmasına, onların yerli cəmiyyətə inteqrasiyasına dəstək vermək olmuşdur. 2012-ci il ərzində Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi tərəfindən Rusiyanın müxtəlif regionlarında Azərbaycan həqiqətlərinin yerli ictimaiyyətə çatdırılması, soydaşlarımızın cəmiyyətə inteqrasiyası, ictimai-siyasi fəallığının artırılması məqsədilə müxtəlif tədbirlər təşkil edilmişdir. İyul ayında Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi Mərkəzi Şurası Krasnodar diyarında baş vermiş

daşqın fəlakəti ilə əlaqədar zərərçəkənlərə yardım təşkil etmişdir. Sentyabr ayında isə konqresin təşkilatçılığı ilə Azərbaycan diaspor nümayəndələrinin ölkəmizin bir qrup yaradıcı ziyalıları ilə görüşü olmuşdur. Oktyabr ayında Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresinin mərkəzi ofisində konqresin Rusiyanın Mərkəz Federal dairəsinin regional və yerli bölmələrinin rəhbərləri ilə müşavirə keçirilmişdir. Müşavirənin əsas müzakirə mövzuları azərbaycanlıların Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiyasına kömək, regionlarda millətlərarası həmrəylik, yerli hakimiyyət orqanları, həmçinin Moskvanın və Rusiya regionlarının müxtəlif ictimai təşkilatları ilə əməkdaşlıq məsələləri olmuşdur. Həmin müddətdə Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin nümayəndə heyəti Rusiya Federasiyasının Başqırdistan Respublikasının paytaxtı Ufa şəhərinə səfər çərçivəsində Başqırdistan Respublikasının Prezident Administrasiyasının siyasi və ictimai əlaqələrin inkişafı idarəsinin əməkdaşları ilə görüşmüşlər. Görüşdə Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin regional bölməsinin fəaliyyəti, Başqırdistanın dövlət orqanları ilə əməkdaşlığa dair bir sıra məsələlər müzakirə olunmuşdur. Qeyd edək ki, 2012-ci ildə xüsusilə Rusiya Federasiyası və Ukraynada azərbaycanlı gənclərin fəallılığının artdığı müşahidə olunmuşdur. Belə ki, Rusiya Federasiyasında fəaliyyət göstərən Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı tərəfindən Azərbaycan mədəni irsinin və tarixinin təbliği, ölkədə yaşayan azərbaycanlı gənclərin təşkilatlanması, cəmiyyətə inteqrasiyası, diaspor quruculuğu üçün fəal şəkildə cəlb olunmasına xidmət edən bir sıra uğurlu layihələr həyata keçirilmişdir. Belə ki, 2012-ci ildə Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Birliyi Moskvada “Liderlik və fəal vətəndaş mövqeyi” adlı qış məktəbi təşkil etmişdir. Məktəb çərçivəsində Azərbaycanın və Rusiyanın dövlət qurumlarının, ekspertlərin və ictimai xadimlərin iştirakı ilə məşğələlərin, mühazirələrin və ustad dərslərinin təşkil olunması nəzərdə tutulmuşdur. Bundan başqa, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı Rusiya Dövlət Humanitar Universitetinin Azərbaycan klubu ilə birlikdə “1918-ci il 31 mart azərbaycanlıların soyqırımını: tarixi-hüquqi aspekt” mövzusunda “dəyirmi masa” keçirmişdir. Tədbirin məqsədi 1918-1920-ci illərdə Azərbaycanda baş vermiş qanlı faciəvi hadisələri bir daha təhlil etmək, erməni millətçiləri, xüsusən də “Daşnaksütyun” terror təşkilatı tərəfindən planlaşdırılmış sırf milli mənsubiyyətinə görə azərbaycanlıların kütləvi qətlərinin səbəbləri və nəticələri barədə fikir mübadiləsi aparmaq və bu barədə həqiqətləri Rusiya ictimaiyyətinə çatdırmaq olmuşdur. Moskvada isə Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının dördüncü hesabat-seçki konfransı keçirilmişdir. Konfransda RAGT-nin Moskva və regional bölmələrinin 104 nümayəndəsi iştirak etmişdir. Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının fəaliyyətinin yekunları barədə hesabat məruzəsi dinlənilmiş, təşkilatın gördüyü işlər haqqında ətraflı məlumat verilmiş, gələcək planlar ətrafında müzakirələr aparılmışdır. Konfrans iştirakçıları təşkilatı məsələləri nəzərdən keçirmiş, nəzarət-təftiş komissiyasının məruzəsini dinləmişlər. Leyla Əliyeva yenidən yekdilliklə Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri seçilmişdir. Görüş çərçivəsində Azərbaycan və Rusiya gənclərinin gələcək müştərək layihələri haqqında geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır. Noyabr ayında Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı Azərbaycan diasporuna ünvanlanmış bəyanatla çıxış etmişdir. Bəyanatda xəbərdarlıq edilir ki, ermənilərin çəkdiyi “Yarımqıq qalmış mahnı” kinofilmi təhrikçilikdir və bu təhrikə uymaq lazım deyildir. Qeyd edək ki, RAGT «Xocalıya Ədalət» təbliğat-təşviqat kampaniyası çərçivəsində də bir sıra ölkələrdə uğurlu tədbirlər həyata keçirməyə müvəffəq olmuşdur.

Göstərilən müddət ərzində Ukrayna Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin təşəbbüsü ilə Odessa şəhərində “Azərbaycan: Qərb ilə Şərqə açılan pəncərə” mövzusunda tədbir keçirilmişdir. Odessa vilayət administrasiyasının, diplomatik korpus nümayəndələrinin, azərbaycanlı gənclərin və diaspor fəallarının qatıldığı tədbirdə Azərbaycanın Avropaya və dünya birliyinə inamlı inteqrasiya siyasəti, beynəlxalq mədəni, iqtisadi layihələr barədə müzakirələr aparılmışdır..

“Olaylar”.-2013.-22 may.-№90.-S.15.

Azərbaycan diaspor təşkilatları Amerika qitəsində

Tarixin müxtəlif dövrlərində Azərbaycanı könüllü və ya məcburi qaydada tərk edən soydaşlarımız dünyanın bir sıra regionları kimi Amerika qitəsində də məskunlaşmışlar. Azərbaycanlıların Amerika qitəsinin Şimal, Mərkəzi və Cənub hissəsində daha çox məskunlaşması prosesi müşahidə edilib. Soydaşlarımızın Birləşmiş Ştatlarda sayı 1 milyona, Argentinada 12, Braziliyada 75, Kanadada 170, Meksikada isə 27 minə çatır. Amerika qitəsi ölkələrindən olan Qonduras, Qvatemala, Peru və digərlərində də azərbaycanlılar məskunlaşmışlar. Hazırda onların sayının dəqiqləşdirilməsi istiqamətində də iş aparılır. Amerika qitəsində məskunlaşan azərbaycanlıların əksəriyyəti İrandan miqrasiya etmiş insanlardır. 1970-ci ildən etibarən Türkiyədən, 1991-ci ildən isə Azərbaycandan bir qisim soydaşlarımızın bu qitəyə axını diasporun tərkibinə və sosial-iqtisadi fəaliyyətinə öz təsirini göstərdi.

Bu qitədə soydaşlarımızın ən sıx və çox sayda məskunlaşdığı ölkə Birləşmiş Ştatlardır. Bu ölkədə yaşayan 1 milyona yaxın azərbaycanlı müxtəlif diaspor təşkilatları ətrafında birləşib. Belə təşkilatlardan biri də ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsidir. ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi bütün ABŞ-ın Azərbaycan, türk və digər diaspor və icma təşkilatlarını, qrupları, cəmiyyəti, koalisiyaları, şəbəkələri, assosiasiyaları və klubları bir arada cəmləşdirir. ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi Azərbaycan- Amerika potensial saciçilərinin bir araya gətirilməsinə cəhd edir. USAN seçiciləri səsvermə və seçici qeydiyyatı ilə bağlı maarifləndirmək, Amerika siyasi debatında onların iştirakını təmin etmək, səsvermədə iştirakı fəallaşdırmaq və aktiv seçici potensialına çevrilmək imkanlarının artırılmasına çalışır. Şəbəkə Azərbaycan-Amerika saciçilərinin Vaşinqton və ABŞ ştatlarında güclü qüvvəyə çevrilməsini, geniş nüfuzə sahib olmasını, səsini eşidilməsini qarşıya məqsəd qoyub. Xüsusən də enerji təhlükəsizliyi, dini dözümlülük, irqçilik, NATO, Aİ və UTT-yə siyasi, humanitar yardım və strateji müttəfiqlik, xalqlara vergi, sosial təminat, səhiyyə, texniki yardıma aid məsələlərdə həlledici rol oynamaq əzmindədir. Şəbəkə ABŞ siyasətinə Azərbaycan-Amerika, Türk-Amerika ictimaiyyətini, İran azərbaycanlıları icmalarını, eləcə də yəhudi diasporunu ətrafında cəmləşdirərək yeni bir seçici qüvvəsi kimi nüfuz etmək niyyətindədir. **Amerika Azərbaycanlıları Şəbəkəsinin (USAN) icracı direktoru Adil Bağirovdur.**

Azərbaycan Amerika Alyansı-Azərbaycan Amerika Alyansı qeyri-hökumət təşkilatıdır. Onun missiyası Azərbaycan və Amerika xalqları arasında qarşılıqlı anlaşma və hörmət atmosferinə yardım etməkdən ibarətdir. Onun həyata keçirdiyi ən irimiqyaslı tədbirlərdən biri 2012-ci ilin fevralında Xocalı soyqırımının 20-ci ildönümü ilə bağlı keçirdiyi kampaniyadır.

Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti-Amerikada ilk Azərbaycan diaspor təşkilatı 1956-cı ildə ABŞ-ın Nyu-Cersi ştatında yaradılmış Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyətidir. Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti yarandığı gündən indiyədək Azərbaycanla bağlı həqiqətləri Amerika ictimaiyyətinə çatdırmaq məqsədi ilə aktiv fəaliyyət göstərir. Ənənəvi olaraq cəmiyyət Azərbaycanın milli və dövlət bayramları (Müstəqillik günü, Respublika günü, Novruz bayramı), Azərbaycan torpaqlarının erməni separatçıları tərəfindən işğal olunan günləri, 20 Yanvar, Xocalı faciəsi kimi digər matəm günlərini hər il qeyd edir.

Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası-1995-ci ildə yaradılan Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası Azərbaycan ilə uzunmüddətli işgüzar əlaqələrin yaradılmasını axtaran Amerika şirkətləri üçün mühüm mənbə olub. "Washington Post" qəzetinin qeyd etdiyi kimi, USACC Amerika investorlarının Azərbaycanda ən güclü müdafiəçisidir. Bu təşkilat iki ölkə arasında işgüzar əlaqələrin inkişafında mühüm rol oynayır. USACC dünyanın ən strateji və iddialı regional enerji layihələri olan Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri kimi layihələrdə əsas hərəkətverici qüvvədir. USACC Azərbaycan və Amerika Birləşmiş Ştatlarının hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları, biznes təşkilatları arasında etibarlı informasiya və şəbəkə xidmətləri göstərmək, əməkdaşlıq və məlumat mübadiləsinin inkişafını təmin edir.

Amerika-Azərbaycan Şurası-1994-cü ildən Vaşinqtonda fəaliyyət göstərir. Təşkilat indiyədək müxtəlif siyasi lobbiçilik fəaliyyəti ilə məşğul olmaqla yanaşı, mədəniyyətlə bağlı silsilə tədbirlər, sərgilər, araşdırma mərkəzlərində Azərbaycanla bağlı seminarlar təşkil edib. Təşkilatın üzvləri Xocalı, 31 Mart Soyqırımı, Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında, müxtəlif məsələlərlə bağlı məktublar, bəyanatlar hazırlayaraq Amerika prezidentindən tutmuş bütün dövlət nümayəndələrinə, senatorlara, konqresmenlərə, eyni zamanda, mətbuata göndərirlər.

Azərbaycan Mədəniyyət Ocağı-1992-ci ildə ermənilərin ən sıx məskunlaşdığı ştatlardan birində, şimali Kaliforniyada təsis edilmiş Azərbaycan Mədəniyyət Ocağı bütün Amerika cəmiyyətinə vətənimizin məruz qaldığı erməni qaniçən xisləti, xalqımızın humanizmi ilə bağlı həqiqətləri çatdırır. Erməni diasporunun gerçəkliyi təhrif edən hiyləgər təcrübəsi həqiqətlərin yayılmasına mane olmağa çalışsa da, azərbaycanlıların vətənlə, milli dövlətlə, Türk diaspor qurumları ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyət göstərməsi qarşıya qoyulan məqsədləri təmin edir.

Kanada-Azərbaycan diasporunun mövcud olduğu ölkələrdən biri də Kanadadır. Kanada da onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Bunlardan da biri **Alberta Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzidir**. Alberta Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi Kanada Azərbaycan Təşkilatları Assambleyasının üzvüdür. Mərkəz 2006-cı ildə təsis edilib. Mərkəzin məqsədi Kanada və Azərbaycan icmaları arasında körpü rolunu oynamaq, bu ölkədə Azərbaycan mədəniyyəti, tarixi və ənənələrini yaşadaraq təbliğ etmək, eyni zamanda, Kanada mədəniyyəti, ənənələr və həyat tərzini öyrənməkdir. Bu baxımdan Mərkəz tərəfindən müxtəlif araşdırmalar aparılır və müvafiq layihələr həyata keçirilir. Mərkəz müxtəlif yerli təşkilatlarla, insan haqları, ekoloji təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edir.

Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası-Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası 2007-ci ilin yanvarında bir sıra diaspor təşkilatları tərəfindən təsis edilib. Assosiasiyada Kanadanın müxtəlif yerlərində fəaliyyət göstərən 10 diaspor təşkilatı təmsil olunur. Assosiasiya fəaliyyətini Kanadada Azərbaycan həqiqətlərinin yayılması, respublikamız barədə dolğun təsəvvürün formalaşdırılması istiqamətində qurub. Assosiasiya, həmçinin, Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyətlərini koordinasiya edir. Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası bundan başqa Kanadada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrə də xüsusi diqqət ayırır. Burada isə məqsəd soydaşlarımıza kömək etmək, istedadlı gəncləri üzə çıxarmaq, həmin gənclərin ictimai işlərdə yaxından iştirakını təmin etməkdən ibarətdir. Kanadada Azərbaycan həqiqətlərinin yayılması məqsədilə Assosiasiya tərəfindən bu ölkənin universitetlərində konfranslar keçirilir, tələbə cəmiyyətlərinin təşkilatçılığı ilə aksiyalar təşkil olunur. Hazırda assosiasiyanın fəaliyyəti müsbət nəticələr verməkdədir. Dünyanın tanınmış ictimai-siyasi, elm xadimlərinin təşkilatın Kanadada keçirdiyi tədbirlərə qatılması ilə bir sıra uğurlar əldə edilmişdir.

Meksika-Bu ölkədə həm soydaşlarımızın, həm də diaspor təşkilatlarının sayı arzu edilən səviyyədə deyil. Bu ölkədə mövcud olan diaspor təşkilatı yalnız Latın Amerikasına Azərbaycanlıları Assosiasiyasıdır. Meksika Birləşmiş Ştatlarının paytaxtı Mexiko şəhərində Latın Amerikasına Azərbaycanlıları Assosiasiyası rəsmi qeydiyyatdan keçərək fəaliyyətə başlayıb. Assosiasiyanın əsas məqsədi Latın Amerikasına ölkələrində yaşayan azərbaycanlıları bir araya gətirmək, Quzey Azərbaycan Respublikasını və azərbaycançılıq ideologiyasını yüksək səviyyədə təmsil etməkdən ibarətdir. Bu, Latın Amerikasına ölkələrində yaradılan ilk Azərbaycan diaspor təşkilatıdır. Təşkilatın sədri **Natiq Məmməd oğlu Atakişiyevdir**. O, 1939-cu ildə Azərbaycanda anadan olub, fizika-riyaziyyat üzrə professorudur. 1994-cü ilədək Milli Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunda işləyib. 1996-cı ildən isə akademik elmi dərəcəsi almaq üçün Milli Meksika Universitetində işə başlayıb. Həmin vaxtdan Meksikada yaşayan Natiq Atakişiyev bu ölkənin elmi dairələrində yüksək nüfuza malikdir. Fəaliyyəti dövründə assosiasiya bir sıra tədbirlər həyata keçirib, müvafiq addımlar atıb. Belə ki, LAAA Heydər Əliyevin Mexiko şəhərində ucaldılmış abidəsinin əleyhinə Meksika mətbuatında davam edən kampaniya ilə əlaqədar Meksika-Azərbaycan Dostluq Parkında Meksikada yaşayan Azərbaycan və türk icmaları nümayəndələrinin iştirakı ilə kütləvi etiraz aksiyası təşkil olunub. Aksiya Latın Amerikasına Azərbaycanlıları Assosiasiyası tərəfindən təşkilatçılığı ilə keçirilib. Aksiya iştirakçıları və mətbuat nümayəndələri qarşısında çıxış edən professor Natiq Atakişiyev Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti haqqında məlumat verib, onun Azərbaycan tarixində, həmçinin beynəlxalq əməkdaşlıq üçün böyük xidmətlər göstərdiyini bildirib, xatirəsinə hörmət və ehtiramla yanaşmağın vacibliyini söyləyib. Kütləvi aksiyanın sonunda N. Atakişiyev Latın Amerikasına Azərbaycanlıları Assosiasiyası və Azərbaycan icması adından Mexiko şəhərinin meri Marselo Ebrarda ünvanlandığı açıq məktubu oxuyub və mətbuat nümayəndələrinə təqdim edib. Fəaliyyəti dövründə Latın Amerikasına Azərbaycanlıları Assosiasiyasının yeni internet saytı da yaradılıb. Sayt ispan və ingilis dillərində təqdim edilən **www.azerbaijani-association.org** saytında Azərbaycan haqqında ümumi məlumatlar, ölkəmizin tarixi, mədəniyyəti, ədəbiyyatı, musiqisi, mətbəxi barədə ətraflı bilgilər, digər mühüm mühüm xəbərlər yerləşdirilib. Yeni internet səhifəsində Azərbaycan musiqi korifeylərinin əsərləri ilə də tanış olmaq mümkündür. Bundan başqa Azərbaycan dilini öyrənmək istəyənlər üçün sayta müvafiq lüğətlər yerləşdirilib. İnternet səhifəsinin rəsmi təqdimat mərasimi də keçirilib. Tədbirdə Meksikadakı azərbaycanlı icrasının üzvləri,

Azərbaycan səfirliyinin əməkdaşları, eləcə də Meksikada fəaliyyət göstərən Ukrayna Cəmiyyətinin nümayəndələri iştirak ediblər.

“Olaylar”.-2013.-25 may.-№93.-S.15.

Diaspor təşkilatları Azərbaycanın problemlərini finlandiyalılara çatdırır

Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi, eləcə də ölkəmizin zəngin tarixi-mədəni irsimizin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında aktiv rol oynayan diaspor təşkilatlarından biri də Finlandiya Azərbaycan Assosiasiyasıdır. 2008-ci ilin mart ayında Helsinki şəhərində təsis edilən təşkilat ötən müddət ərzində yuxarıda qeyd edilən istiqamətlərdə bir sıra tədbirlər, layihələr həyata keçirib. Xüsusilə, Azərbaycanın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün assosiasiya bütün mümkün imkanlardan istifadə edib. Bu məqsədlə assosiasiya rəhbərliyi müntəzəm olaraq Finlandiya parlamentində görüşlər keçirir, bu ölkə parlamentarilərini Azərbaycanın üzləşdiyi problemlər, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə məlumatlandırırlar.

Bir müddət öncə də Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyasının rəhbərliyi bu ölkə parlamentində görüş keçirib. **Belə ki, Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyasının sədri Vasif Muradlı və təşkilat sədrinin müavini Arzu Oqtay Finlandiya parlamentində olublar.** Görüşdən öncə azərbaycanlı qonaqlar və Assosiasiyanın üzvləri Eduskuntanın (Finlandiya Parlamenti) iclasında iştirakə dəvət ediliblər. Parlamentin spikeri Eero Heynyaluomanın sədrliyi ilə keçən iclasda Finlandiyada işçilərin əmək hüquqlarının qorunması, iş yerlərində təhlükəsizlik məsələləri müzakirə olunub. Sonra Finlandiya-Azərbaycan Parlamentlərarası Dostluq Qrupunun sədri Eero Lehti ilə görüş olub. Görüşdə Azərbaycan və Finlandiya arasında münasibətlərin inkişafından, ötən ilin noyabrında Finlandiya parlamentində Azərbaycan-Ermənistan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı aparılan dinləmələrdən danışılıb. Deputat iqtisadi sahədə iki ölkə arasında əməkdaşlıq üçün geniş imkanların olduğunu vurğulayıb. Eyni zamanda parlamentin deputatı ilə Finlandiyada yaşayan azərbaycanlıların təşkilatı məsələlərinin həlli də müzakirə edilib. Eeri Lehti azərbaycanlıların Helsinkidə təşkil edəcəyi tədbirlərdə məmnuniyyətlə iştirak edəcəyini bildirib. Görüşdə Eero Lehtiyə Azərbaycanın mədəniyyəti, tarixi, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, Xocalı soyqırımı haqqında kitablar təqdim edilib. Deputat bu kitabların Azərbaycanı təbliğ etməkdə zəruri vəsait olduğunu bildirib. Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyası 20 Yanvar və Xocalı faciələrinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində də xüsusi fəallıq nümayiş etdirir. Belə ki, assosiasiyanın təşkilatçılığı ilə Helsinki şəhərinin "Caisa" Mədəniyyət Mərkəzində 20 Yanvar faciəsinin ildönümünə həsr olunmuş "20 Yanvar 1990-cı il - Azərbaycan xalqının unudulmayan tarixi" adlı seminar keçirilib. Tədbiri Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyasının sədr müavini, Azərbaycanlı Qadınlar Cəmiyyətinin sədri Arzu Oqtay açaraq, 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Ermənistana havadarlıq edən Sovet Ordusunun dinc Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi qırğın, erməni terrorçularının Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü haqda geniş məlumat verib. Tədbirdə Vaasa universitetinin tələbəsi **Elxan Qəhrəmalı** və **Zakir bəy** işğalçılıq siyasəti və digər məsələlərə dair məruzələrlə çıxış ediblər. Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyasının fəal üzvləri tərəfindən qonaqları maraqlandıran suallara geniş və ətraflı cavab verilib. Tədbirdə təqdim olunan sənədlər, 20 Yanvar hadisələrinə dair müxtəlif dillərdə kitablar, sənədli filmlər qonaqları heyretləndirib.

26 Fevral-Xocalı soyqırımının ildönümü də hər zaman Finlandiya Azərbaycanlıları Assosiasiyası tərəfindən qeyd edilib. Belə ki, Helsinki Caisa mədəniyyət mərkəzində Xocalı soyqırımının 21-ci ildönümünə həsr olunmuş "XX əsrin ən böyük faciəsi- Xocalı soyqırımı" adlı konfrans keçirilib. Konfransda Helsinki parlamentinə Xocalı soyqırımı tanınması haqda müraciət qəbul olunub. Müraciətdə qeyd olunub ki, Xocalı soyqırımı Azərbaycan xalqının XX əsrdə üzləşdiyi dəhşətli faciələrdən biridir. Xocalı faciəsi Xatın, Lidisa, Oradur soyqırımı kimi insanlıq tarixinə düşmüş qanlı olaydır. Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş qətlialmlardan biri və bəlkə də, ən amansız Xocalıda quduz ermənilər tərəfindən törədilmiş soyqırımdır. Şəhidlərimizi unutmamaq və birgə anmaq hər birimizin müqəddəs borcudur. Artıq bəşəriyyət XX əsrin ən böyük faciəsi olan Xocalı soyqırımını tanımalı və buna siyasi qiymət verməlidir.

Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyası ölkəmizin zəngin tarixi-mədəni irsinin təbliğində də yaxından iştirak edir. Bu məqsədlə Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyasının təşkilatçılığı ilə Finlyandiyanın paytaxtı Helsinkidə "Novruz" bayramı keçirilib. Helsinkinin mərkəzində yerləşən ən böyük mədəniyyət mərkəzi sayılan CAISA mədəniyyət mərkəzində keçirilən tədbirdə Finlyandiyanın Mədəniyyət Nazirliyinin, Xarici işlər nazirliyinin, Təhsil Nazirliyinin, Helsinki və Espoo şəhərlərinin meriya nümayəndələri, Finlandiyadakı Türk səfirliyinin diplomatları, Türkiyə Cümhuriyyəti. Başbakanlık Yurd Dışı Türkləri Danışma Kurulu Finlandiya Təmsilçiliyinin nümayəndələri iştirak edib. Finlandiya-Türk cəmiyyəti də Novruz bayramını Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyası ilə birgə qeyd edib. Novruz bayramı və adət ənənələrini bu ölkədə tanımaq məqsədi

daşıyan “Novruz” bayramında Finlandiya Azərbaycan Assosiasiyasının nəzdində fəaliyyət göstərən Yeniyetmə Gənclər Təşkilatının hazırladığı bayram proqramı nümayiş etdirilib. Milli geyimlərdə olan gənclərimiz gülər üzlə gələn qonaqları qarşılayıblar. Milli geyimlərimiz gələn qonaqları heyran edib. Tədbiri Finlandiya Azərbaycan Assosiasiyasının nəzdində fəaliyyət göstərən Yeniyetmə Gənclər Təşkilatının sədri **Günay Muradlı** və Yeniyetmə Gənclər Təşkilatının sədr müavini **Vəfa Muradlı** aparıb. Yeniyetmə Gənclər Təşkilatının sədri Günay Muradlı və Yeniyetmə Gənclər Təşkilatının sədr müavini Vəfa Muradlı fin və Azərbaycan dillərində Novruz bayramı və onun adət ənənələri, Azərbaycanca və digər türk dilli ölkələrdə bu bayramın necə qeyd olunması haqqında maraqlı məlumatlar veriblər. Tədbir zamanı Azərbaycanda Novruz bayramı şənliklərindən bəhs edən video nümayiş etdirilib. Bayramın rəsmi hissəsi bitdikdən sonra səhnəyə **Ülviyyə Cabbarovanın** rəhbərlik etdiyi Azər-Türk uşaq musiqi qrupu dəvət olunub. Onlar Azərbaycan və türk mahnılarına ifa ediblər. **Ülviyyə Cabbarova və Leyli Hüseynovanın** ifa etdikləri canlı musiqi bayram şənliyində qonaqları heyran edib. Bütün ifaçılara Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyası tərəfindən Novruz hədiyyələri təqdim olunub.

Finlandiya Azərbaycan Assosiasiyasının mədəniyyət və musiqi işlər üzrə müdiri Ülviyyə Cabbarovanın rəhbərlik etdiyi “AZƏR-TÜRK” uşaq musiqi qrupu isə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəlik Günü ərəfəsində Helsinki mədəniyyət mərkəzində maraqlı konsert proqramı ilə çıxış etdilər. Konsertdə “AZƏR-TÜRK” uşaq qrupu azəri, türk, fin, polyak və digər xalqların mahnılarını ifa ediblər. “AZƏR-TÜRK” uşaq qrupunun maraqlı konsert proqramı qonaqların böyük marağına səbəb oldu və alqışlarla qarşılanıb. Helsinki mədəniyyət mərkəzinin rəhbərliyi tərəfindən konsertin sonunda “AZƏR-TÜRK” uşaq musiqi qrupunun rəhbəri, Finlandiya Azərbaycan Assosiasiyasının mədəniyyət və musiqi işlər üzrə müdiri Ülviyyə Cabbarovaya, 2013-cü ildə Helsinkidə keçiriləcək bir neçə konsert proqramlarında çıxış etmək təklif olunub.

Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyası həm yerli, həm də xarici kütləvi informasiya vasitələri ilə də yaxından əməkdaşlıq edir, onlarla birgə layihələr, tədbirlər həyata keçirir. Belə tədbirlərdən biri bir müddət əvvəl baş tutub. Azərbaycan Dövlət Teleqraf Agentliyi (AzərTAC) və Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyasının birgə təşkilatçılığı ilə Helsinkinin “Caisa” mədəniyyət mərkəzində görkəmli oftalmoloq alim, akademik **Zərifə xanım Əliyevanın** 90 illik yubileyinə həsr olunmuş “Qadınların cəmiyyətdə rolu” mövzusunda tədbir keçirilib. Tədbirdə AzərTAC-ın Helsinkiyə ezam edilmiş əməkdaşları, Finlandiya Türk Cəmiyyətinin, Finlandiya Azərbaycan Assosiasiyasının, Finlandiya Türk Dərnəyinin nümayəndələri və bu ölkənin fəal qadınları, həmçinin digər qonaqlar iştirak ediblər. İştirakçılar əvvəlcə AzərTAC-ın görkəmli alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın 90 illik yubileyi münasibətilə hazırladığı videoçarxa baxıblar.

Mərasimdə çıxış edən Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyasının nəzdində fəaliyyət göstərən Azərbaycanlı Qadınlar Cəmiyyətinin sədri Arzu Muradlı AzərTAC-la birgə təşkil edilmiş bu tədbirin əhəmiyyətindən danışaraq, akademik Zərifə xanım Əliyevanın keçdiyi şərəfli həyat yolu, tibb elminə verdiyi töhfələr barədə söhbət açıb. Bildirilib ki, Zərifə xanım Əliyeva ümummilli lider Heydər Əliyevin vəfalı ömür-gün yoldaşı, sədaqətli dostu və etibarlı silahdaşı olub. Görkəmli dövlət xadimi, tibb elmləri doktoru, professor Əziz Əliyevin ailəsində doğulan Zərifə xanım ulu öndər Heydər Əliyevə mənəvi dayaq, arxa olub. Arzu Muradlı akademik Zərifə Əliyevanın təmsalında bütün Azərbaycan qadınlarının qazandıqları uğurlar barədə də danışaraq, O, bu gün yüksək intellektual düşüncəyə malik, dünya görüşlü Azərbaycan xanımlarının həyatımızın müxtəlif sahələrində çalışdığını diqqətə çatdırıb. Mərasimdə çıxış edən Türkiyənin xaricdə yaşayan türklərlə iş komitəsinin Finlandiyadakı təmsilçisi Mina Eray belə tədbirlərin keçirilməsinin vacibliyini diqqətə çatdırıb. Türkiyə təmsilçisi bunun Azərbaycan, türk mədəniyyətinin, incəsənətinin, tarixi reallıqlarının təbliği baxımından böyük əhəmiyyət daşıdığını qeyd edib. Eyni mədəniyyətə, incəsənətə, tarixə malik Azərbaycan və Türkiyə birliyinin, qardaşlığının xaricdə daha çox diqqət cəkdiyini bildirilmiş, türk qadınlarının bu gün daha böyük uğurlara imza atdığı diqqətə çatdırıb. Mərasimdə çıxış edən Finlandiya-Türkiyə Körpüsü Cəmiyyətinin İdarə Heyətinin üzvü Anna Liza ölkəsində yaşayan azərbaycanlılar və türklərlə dostluq münasibətindən söz açıb, xalqlarımızın tarixi, mədəniyyəti və mətbəxi ilə yaxından tanış olduğunu diqqətə çatdırıb. Tədbirin əhəmiyyətinə də diqqət cəkən fin xanım, ölkəsində Azərbaycanın tanınmış oftalmoloq alimi Zərifə xanım Əliyevanın 90 illik yubileyi ilə bağlı tədbirin keçirilməsindən məmnunluq ifadə edib. İştirakçılara ölkəmizin tarixi, mədəniyyəti haqqında kitablar, Azərbaycan və türk mətbəxinin nümunələri də təqdim edilib.

“Azərbaycanın haqq səsinin Belarus ictimaiyyətinə çatdırırıq”

Sərdar Hüseynov: “Azərbaycanın böyük gələcəyi var”

“Bizim istəyimiz yalnız ondan ibarətdir ki, biliyimizi, ağılımızı, varlığımızı ancaq Azərbaycan üçün sərf edək”

Azərbaycan diasporunun inkişaf etdirilməsi, onun dünyada söz sahibinə çevrilməsi istiqamətində dövlətlə yanaşı qeyri-hökumət təşkilatları da uğurlu fəaliyyət göstərərək ölkəmizin haqq səsinin dünya birliyinə çatdırılmasında yaxından iştirak edirlər. Belə qeyri-hökumət təşkilatlarından biri də Beynəlxalq Diaspor Mərkəzidir.

Mərkəzin son illərdə müxtəlif ölkələrdə yaradılan nümayəndəlikləri də bu mənada aktiv fəaliyyət göstərirlər. Beynəlxalq Diaspor Mərkəzinin Belarus nümayəndəliyi də fəaliyyət göstərdiyi müddət ərzində sözügedən istiqamətlərdə bir sıra işlər görüb, uğurlu layihələr həyata keçirib. Beynəlxalq Diaspor Mərkəzinin Belarusun Qrodnu şəhərində yerləşən nümayəndəliyinin rəhbəri Sərdar Hüseynov Azərbaycan diasporunun mövcud durumu, bu günə qədər əldə edilən nailiyyətlər, eləcə də digər məsələlər barədə danışıb. Sərdar Hüseynov bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızın sayı və onların başlıca məşğuliyyəti barədə də danışıb: “Məlumat üçün qeyd edirəm ki, Belarusun Qrodnu vilayətində 700-ə yaxın azərbaycanlı ailə yaşayır. Ümumilikdə isə, Belarusda 6 vilayət var ki, həmin vilayətlərdə qeydiyyatdan keçmiş 5 mindən artıq azərbaycanlı yaşayır”. Sərdar Hüseynovun sözlərinə görə, Belarusda yaşayan azərbaycanlıların ən ciddi problemlərindən biri ondan ibarətdir ki, bu ölkədə yaşayan soydaşlarımız konsulluqlarda qeydiyyatdan keçmirlər. Nəticə etibarilə hansı vilayətdə nə qədər azərbaycanlının yaşadığı dəqiq bilinmir. Bu problemi bir müddət əvvəl diaspor təşkilatları olaraq müzakirə də etmişik”. Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ probleminin Belarus ictimaiyyətinə çatdırılması prosesinə gəlincə BDM-in Belarus nümayəndəliyinin rəhbəri deyib ki, Belarusda yaşayan azərbaycanlılar olaraq Azərbaycanın bayram günləri və hüznü tarixlərini həmişə qeyd edilir: “Ötən ilin sonunda 31 dekabr-Azərbaycanlıların Həmrəylik Günü, 20 Yanvar faciəsinin ildönümü, Xocalı soyqırımının 20-ci ildönümünü geniş şəkildə qeyd etmişik. Ümumiyyətlə, çalışırıq ki, Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi, ölkəmizin üzləşdiyi problemlər barədə Belarus ictimaiyyətini ətraflı şəkildə məlumatlandıraraq. Ümumiyyətlə, Belarusda yaşayan azərbaycanlılar olaraq Şuşanın işğalının ildönümü, 20 Yanvar, Xocalı faciələrini hər zaman anır, bununla bağlı tədbirlər keçiririk: “Mütəmadi olaraq yaşadığımız ölkələrdə müəyyən tədbirlər keçirir, torpaqlarımızın hələ də erməni işğalı altında saxlanıldığını Belarus ictimaiyyətinə çatdırırıq. Ümumiyyətlə, hər bir rayonun işğalı tarixlərini qeyd edir, bu barədə yerli ictimaiyyətə məlumat veririk”. Sərdar Hüseynov Azərbaycan diasporunun qarşısında duran vəzifələr barədə də danışıb: “Bu gün bizim qarşımızda duran əsas vəzifələr Azərbaycanın tarixi, qarşılaşdığı problemləri həm yaşadığımız ölkə, həm də dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq. Xaricdə yaşamağımıza baxmayaraq biz Azərbaycanla nəfəs alırıq. İstənilən zaman Azərbaycanla əlaqədə olur, hər ötən gün əldə edilən uğurlarla fəxr edirik. Məqsədimiz odur ki, hər şey Azərbaycan və azərbaycanlılar üçün olsun. Azərbaycanın böyük gələcəyi var. Bizim istəyimiz yalnız ondan ibarətdir ki, biliyimizi, ağılımızı, varlığımızı ancaq Azərbaycan üçün sərf edək. Məlumat üçün qeyd edirəm ki, mart ayının 20-də biz Belarusun Qrodnu şəhərində fəaliyyət göstərən diasporamıza yeni rəhbər seçdik. Əvvəlki diaspor rəhbəri son iki-üç ildə Azərbaycanın mədəniyyəti, irsini yetərincə təbliğ etmirdi. Biz də Belarusda yaşayan azərbaycanlılar olaraq xahiş etdik ki, münasib bir şəxsi diaspora rəhbəri seçək və kifayət qədər vətənpərvər, iş adamı Namiq Vəliyev diasporamıza yeni sədr seçildi. Onu da qeyd edirəm ki, Belarusda yaşayan xalqların iki ildən bir festivalı keçirilir. Əvvəlki diasporamız çox zəif olduğu üçün Azərbaycan olaraq həmin festivalda yüksək səviyyədə təmsil olunmurduq. Çünki həmin tədbirlərdə daha geniş spektrdə iştirak etmək üçün müəyyən dərəcədə maliyyə vəsaitinə də ehtiyac duyulur. Əvvəlki illərdə festivalda iştirak etmək üçün kifayət qədər vəsait ayrılmırdı. Hazırda isə Belarusda yaşayan azərbaycanlılar olaraq bu işi öz üzərimizə götürmüşük və festivalda iştirak üçün lazım olan vəsait dəyərli soydaşlarımız tərəfindən ayrılacaq. Əsas məqsədimiz odur ki, Belarusda yaşayan azərbaycanlıların tarixi, irsi, adət-ənənələri mədəniyyəti, mətbəxi barədə festivalda ətraflı məlumat verək, həmin tədbirdə ölkəmizi layiqincə təmsil edək. Ümumilikdə Azərbaycan diasporunun Avropa məkanındakı fəaliyyətinə nəzər salsaq bu fəaliyyətin ürəkaçan olduğunu söyləmək mümkündür. Etiraf etmək lazımdır ki, Azərbaycan diasporu bu gün kifayət qədər fəaldır. İstər Avropa məkanında, istər keçmiş SSRİ məkanına daxil olan respublikalarda Azərbaycan diasporu tam formalaşmış, güc mərkəzinə çevrilib. Eyni zamanda Azərbaycan diasporu birlik və bərabərliyə də nail olub. Bu gün ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən konqres və federasiyalarda, assambleyalarda onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı birləşib ki, bu da Azərbaycan diasporunun birlik və bərabərliyinin təcəssümüdür. Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, Azərbaycan dövləti də diaspor fəaliyyətinə yaxından dəstək olur. Müntəzəm olaraq keçirilən dünya azərbaycanlılarının qurultayları bu prosesə təkan verir, diasporumuzun daha aktiv olması, fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdə Azərbaycanı layiqincə təmsil etməsinə yardım göstərir. Məlumat üçün qeyd edirəm ki, 2012-ci il, iyunun 1-dən 3-dək keçirilən həmin festivalda Azərbaycanı yüksək səviyyədə həm Belarus ictimaiyyəti, həm də bu ölkədə yaşayan digər xalqların

nəzərinə çatdırdıq, Festivalda Azərbaycandan da nümayəndə heyəti iştirak edirdi. Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin sədri İsmayıl Ağayevin rəhbərliyi altında Azərbaycandan Belarusa nümayəndə heyəti gəlmişdi. Nümayəndə heyətinin tərkibinə millət vəkilləri, kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri və sənət adamları da daxil idi. Qeyd edirəm ki, hazırda Belarusda 50-yə yaxın xalq yaşayır. Həmin festival respublikadaxili festival olduğu üçün tədbirdə yalnız Belarusda yaşayan xalqlar iştirak edirdi. Ancaq eyni zamanda, bu ölkədə yaşayan xalqların mənsub olduğu dövlətlərdən də nümayəndələr gəlib festivala qatılır". Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin Belarus nümayəndəliyinin rəhbəri Dünya Azərbaycanlılarının üçüncü qurultayında prezident İlham Əliyev diaspor təşkilatlarına səfirlik və iş adamları ilə yaxından əməkdaşlıq etmək barədə verdiyi tövsiyələrdən sonra bu 7 sahədə müşahidə edilən irəliləyiş barədə də söhbət açıb: "İlk növbədə qeyd etmək istərdim ki, Dünya Azərbaycanlılarının üçüncü qurultayı Azərbaycan diaspor həyatı üçün mühüm əhəmiyyətə malik bir hadisə idi. Bu qurultaylar dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının bir araya gəlməsi, onların dövlətlə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsinə xidmət edən mühüm toplantılardır. Sonuncu, Dünya Azərbaycanlılarının üçüncü qurultayını da məhz belə xarakterizə etmək olar. Qurultayda cənab prezident İlham Əliyev geniş və əhatəli nitqi ilə diaspor təşkilatları qarşısında yeni vəzifələr qoydu, onlara öz tapşırıq və tövsiyələrini verdi. Biz də bir azərbaycanlı olaraq cənab prezidentin bizə verdiyi tapşırıq və tövsiyələrin icrası istiqamətində əlimizdən gələni əsirgəmir, fəaliyyətimizlə millətə, Vətənə xidmət etməyə çalışırıq. O ki, qaldı, dövlət başçısının diaspor təşkilatlarına səfirlik və iş adamları ilə yaxından əməkdaşlıq etmək tövsiyyəsinə, biz müntəzəm olmasa da, mütəmadi şəkildə Azərbaycanın Belarusdakı səfirliyi ilə telefon əlaqəsi yaradır, müəyyən məsləhətləşmələr aparırıq". Sərdar Hüseynov qeyd edib ki, Belarusda yaşayan azərbaycanlı ailələrin üzləşdiyi hər hansı bir problem barədə müntəzəm olaraq Azərbaycanın bu ölkədəki fəvqəladə və səlahiyyətli səfirliyinə məlumat verilir: Sərdar Hüseynov Belarusdakı azərbaycanlı iş adamları ilə mərkəzin nümayəndəliyinin əlaqələrinin yüksək səviyyədə olduğunu da söyləyib: "Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, azərbaycanlı iş adamları Belarusda kifayətqədər nüfuz qazanıb, bu ölkədə müxtəlif sahələrə sərmayələr yatırılırlar. İş adamı olan soydaşlarımız tərəfindən Belarusda şadlıq evləri, restoranlar tikilir, müxtəlif iaşə obyektləri inşa edilir. Bir sözlə Belarusda fəaliyyət göstərən azərbaycanlı iş adamları bir-biri ilə sıx əlaqəlidir. Həmçinin azərbaycanlılar yerli iş adamları ilə də birgə bir sıra işlər görürlər. İri yaşayış binalarının tikintisi zamanı müştərək fəaliyyət göstərilir". BDM-in Belarus nümayəndəliyinin rəhbəri yaxın günlərdə bu ölkədə Azərbaycanla bağlı daha bir neçə tədbirin keçiriləcəyini diqqətə çatdırıb. Bildirib ki, Azərbaycandan gələn nümayəndə heyətinin iştirakı ilə keçirilən tədbirlərdə Belarus ictimaiyyətinə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və ermənilərin işğalçılıq siyasəti barədə ətraflı məlumat veriləcək.

"Olaylar".-2013.-4 iyun.-№98.-S.15.

Azərbaycan diasporunda yeni bir mərhələnin başlanğıcı

XX əsrin 70-ci illərin əvvəllərindən başlayan iqtisadiyyat, mədəniyyət, elm və təhsil sahələrində inkişaf, mənəvi mühitin sağlamlaşdırılması bütövlükdə ölkədə milli özünüdərk prosesinin təkamülünə böyük təkan verdi. 70-80-ci illərdə Heydər Əliyev qətiyyət, müdriklik və cəsarətini xalqın tarixi yaddaşının qorunmasına, mədəniyyətimizin tərəqqisinə, Azərbaycanın bütün dünyada tanınmasına yönəlmişdir. Həmin dövrün mövcud siyasi reallıqları diaspor problemi ilə milli-ideoloji zəmində açıq və sistemli şəkildə məşğul olmağa imkan verməsə də, mədəniyyət, incəsənət, elm sahəsində ciddi iş aparılır, respublikamızın nailiyyətləri təbliğ edilir, dünya azərbaycanlılarının tarixi Vətənlə əlaqəsinə xidmət edəcək imkandan tam səmərə ilə istifadə edilirdi.

Xarici ölkələrlə mədəni əlaqələrin qurulması, bədii tərcümə işinin genişlənməsi, xaricdə yaşayan həmvətənlərimizlə Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətinin («Vətən» cəmiyyəti) yaradılması soydaşlarımızın birliyinə və Vətənlə ayrılmaz tellərlə bağlanması mühüm addımlardan biri idi. Eyni zamanda respublikamızın hərtərəfli inkişafı onlarda milli qürur hissi oyadır, Ata yurduna maraq və bağlılığı artırır. Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının elmi və intellektual potensialının gücləndirilməsinə həmişə böyük qayğı ilə yanaşırdı. Məhz elə bu qayğı və diqqətin sayəsində yüzlərlə azərbaycanlı gənc SSRİ-nin ən nüfuzlu təhsil ocaqlarında təhsil almaq imkanı qazanmışdır. Belə ki, keçmiş SSRİ məkanının 50-dən çox böyük şəhərinin 170-dən artıq ali təhsil ocağında elm, iqtisadiyyat, mədəniyyət, istehsalat və digər sahələri əhatə edən və Azərbaycanda zəruri ehtiyac duyulan 250-dən çox ixtisas üzrə 15 mindən çox mütəxəssis hazırlanmışdır. Bu kadrların bir çoxu yenidən Azərbaycana qayıdıb respublikanın inkişafına öz töhfələrini versə də onların bir qismi təhsil aldıkları şəhərlərdə məskunlaşmışdır. Bir sözlə, 70-80-ci illərdə sovet dövlətində gedən respublikalararası inteqrasiya prosesləri, gənclərin Azərbaycandan kənarında digər respublikalarda təhsil almaq imkanı azərbaycanlıların təbii miqrasiyasına təkan vermişdir. Respublikamızdan kənarında əmək fəaliyyətinə başlayan həmin mütəxəssislər bir tərəfdən həmvətənlərimizin mütəşəkkilliyinin güclənməsinə, digər tərəfdən elm və mədəniyyətimizin inkişafına əhəmiyyətli yardım göstərmişlər. Heydər Əliyevin Moskvada Sovet dövlətinin rəhbərlərindən biri kimi fəaliyyəti dünya azərbaycanlıları arasında milli təfəkkürün güclənməsində xüsusi rol oynamışdır. Bu gün xarici ölkələrdə «Azərbaycanlı» adını şərəf və ləyaqətlə daşıyan neçə-neçə dünya şöhrətli alimlər, ziyalılar, incəsənət xadimləri, iş adamları vardır və onlar yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak edirlər. Hər bir azərbaycanlı Rusiya neft sənayesinin qurucularından biri, əfsanəvi neft kəşfiyyatçısı, geoloq Fərman Salmanovun, dünya şöhrətli rəssam Tahir Salahovun, elm aləmində «Zadə» soyadı ilə tanınmış alim Lütfi Əliəsgərzadənin, Fransada yaşayan rəssam Toğrul Nərimanbəyovun, kinodramaturq, «Oskar» mükafatı laureatı Rüstəm İbrahimbəyovun, müğənni, bəstəkar Müslüm Maqomayevin adları ilə fəxr edir, qürur duyur. Ötən əsrin 80-ci illərin sonlarında SSRİ məkanında cərəyan edən hadisələr imperiyanın sərhədləri çərçivəsində demokratik düşüncə tərzinin genişlənməsinə və milli azadlıq hərəkatlarının güclənməsinə zəmin yaratmış oldu.

Azərbaycanda milli oyanış daha geniş vüsət almışdır. Təsadüfi deyildir ki, 1989-cu ildə azərbaycanlılar «Dünyanın ən mübariz xalqı» adına layiq görülmüşdülər. Erməni işğalçılarının ölkəmizin ayrılmaz parçası olan Dağlıq Qarabağın ərazisinin qəsb edilməsinə yönəldilmiş terror-təxribat aksiyaları xalqımızın milli özünüdərk hissini güclənməsində mühüm rol oynadı. 1990-cı il 20 Yanvar faciəsi Azərbaycan xalqının milli bütövlüyünü təsdiqləyən ən böyük hadisələrdən biri kimi tarixin yaddaşına əbədi həkk edilmişdir. Bu faciənin harada, hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, xalqı vahid qüvvə kimi birləşdirdi. Heydər Əliyev belə bir mürəkkəb vəziyyətdə vətəndaş mövqeyi və Vətən təəssübkeşliyi nümayiş etdirərək 20 Yanvar qırğını ilə bağlı Moskvada etiraz səsini ucaltdı, dünya azərbaycanlılarını ayağa qaldırdı, xalqın siyasi iradəsini bəyan etdi. Dünya azərbaycanlılarının bir millət kimi mütəşəkkilliyinə təkan verən bu bəyanat həmvətənlərimizi ölkənin, xalqın taleyi üçün tarixi məsuliyyət daşımaq qüdrətində olan yeganə siyasi xadim və milli lider ətrafında birləşdirdi. Lakin həmin məqamda respublikamızda bu imkandan istifadə edilmədi və nəticədə mövcud problemlər daha da dərinləşdi.

Azərbaycan diasporu müsəlman ölkələrində

Dünyanın əksəriyyət ölkələri kimi bu gün müsəlman dünyasında da Azərbaycan diasporu formalaşaraq inkişaf edib. Hazırda demək olar ki, əksər müsəlman ölkələrində Azərbaycan diaspor təşkilatları fəaliyyət göstərir. Azərbaycan diasporunun ən fəal olduğu müsəlman ölkələrindən biri qardaş Türkiyə Cümhuriyyətidir. Bu gün Türkiyədə onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir ki, bunlardan da biri Azərbaycan Kültür Dərnəyidir. Azərbaycan Kültür Dərnəyi 1949-cu ildə dünyada ilk Azərbaycan diaspor təşkilatı kimi yaranaraq tarixə düşüb. Bu təşkilat Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin banilərindən olan Məmməd Əmin Rəsulzadə tərəfindən təsis edilmişdir. Dərnəyin ilk sədri Həmid Atanan olmuşdur. 1952-ci ildə dərnək “Azərbaycan” jurnalının nəşrinə başlamış, istiqlaliyyət ideyalarının təbliğinə çalışmışdır. Bununla yanaşı, Azərbaycanın zəngin mədəni irsini və qədim tarixini təbliğ edən bir sıra kitablar da məhz bu dərnəyin yardımı ilə nəşr edilmişdir. Dərnəyin fəaliyyətinə H. Atanandan sonra R. Ünsal, Kərim Odal, Əhməd Yasaf, Cəmil Odeli, İsgəndər Ağuzum, Məhəmməd Kəngərli və Camal Unal rəhbərlik etmişlər. Hazırda Azərbaycan Kültür Dərnəyinin sədri Camal Ünalıdır.

Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası 2004-cü ildə Kocaelidə təsis edilmişdir. Federasiyanın fəaliyyəti nəticəsində demək olar ki, Kocaeli ictimaiyyəti Azərbaycanın dostluğu, qardaşlığı, tarixi əlaqələrinə yaxşı bələddir. Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının fəaliyyəti nəticəsində 2010-cu il Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü ərəfəsində Kartəpə bələdiyyəsində Heydər Əliyev parkı açılmışdır. 2011-ci il noyabrın 29-da isə Perincədə başqa bir park istifadəyə verilmişdir. Bundan başqa Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi və Mərkəzin tərkibində Heydər Əliyev kitabxanası, muzeyinin yaradılması da planlaşdırılır. Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və onun nəticələri barədə də işlər aparır, dünya ictimaiyyətini Azərbaycanın problemlərinə biganə qalmamağa çağırır. Bu istiqamətdə aparılan səylər nəticəsində Federasiya Balıkesir bələdiyyəsi tərəfindən ermənilərin Xocalıda törətdiyi vəhşiliklərin soyqırım kimi tanınması barədə qərarın qəbuluna nail olmuşdur. Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının sədri Bilal Dundardır.

Türkiyə-Azərbaycan Dostluq Vəqfi - 1996-cı ildə görkəmli alim İhsan Doğramacının təşəbbüsü əsasında ulu öndər Heydər Əliyev və Türkiyənin 9-cu Prezidenti Süleyman Dəmirəlin fəxri sədrliyi ilə Türkiyə-Azərbaycan Dostluq Vəqfi təşkil olunmuşdur. Vəqfin ilk təşəbbüsü isə Türkiyədə Azərbaycan Evinin açılmasının təşkili olmuşdur. Bununla yanaşı, 2003-cü ildə yaradılmış İzmir Azərbaycan Kültür Evi və Dayanışma Dərnəyi, Manisa Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi, Balıkesir Azərbaycan Evi Dərnəyi, İstanbul Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi, 2004-cü ildə təsis edilmiş Bursa Azərbaycan Evi Dərnəyi, Kocaeli Azərbaycan Evi Dərnəyi, Çanakkale Azərbaycan Evi Dərnəyi, Aydın Azərbaycan Evi Dərnəyi, Muğla Azərbaycan Evi Dərnəyi, Adana Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi, Antaliya Azərbaycan Evi Dərnəyi, Ankara Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi, İqdir Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi, Hatay Azərbaycan Türk Kültür Mərkəzi, Manisa Azərbaycan Kültür və Dayanışma Mərkəzi, Hatay-Durtyol Azərbaycan Türk Kültür Dərnəyi, Ədirnə Azərbaycan Evi Dərnəyi, Azərbaycanlıların Dayanışma Dərnəyi qardaş ölkədə yaşayan soydaşlarımızı öz ətrafında birləşdirərək, ölkəmiz haqqında həqiqətlərin yayılmasında fəal iştirak edir.

Türkiyə-Azərbaycan Strateji Araşdırmalar Mərkəzi-2006-cı ilin noyabr ayında Türkiyədə təsis edilmiş Türkiyə-Azərbaycan Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri də “erməni soyqırım” iddiaları ilə bağlı elmi-praktik konfranslar təşkil etmək, bu iddiaların reallıqdan tamamilə uzaq olduğunu sübut edən elmi araşdırmaların nəticələri barədə dünya ictimaiyyətini məlumatlandırmaqdır. Mərkəzin nəzdində ayrı-ayrı sahələr üzrə fəaliyyət göstərən bölmələr var. Mərkəz Azərbaycanla Türkiyə arasında münasibətlərin inkişafına da töhfə verməyə çalışır, iki qardaş ölkənin dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinin dərinləşməsinə xidmət edən tədbirlər təşkil edir.

Şimali Kipr Türk Respublikası-Bu ölkədə ilk yaranan diaspor təşkilatı Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətində Azərbaycan Dərnəyi olub. Bu ada ölkəsində Azərbaycan Dərnəyi 2005-ci ildə təsis olunub. Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətində Azərbaycan Dərnəyinin rəhbəri Fəxrəddin Məmmədovdur.

Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətində fəaliyyət göstərən ikinci bir təşkilat Azərbaycan-Kıbrıs Dostluq Cəmiyyətidir. Cəmiyyət yaxın vaxtlarda təsis edilib və iki ölkə arasında müxtəlif sahələrdə əlaqələrin inkişaf etdirilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərir. Azərbaycan-Kıbrıs Dostluq Cəmiyyətinin sədri Orxan Həsənoğludur.

İran İslam Respublikası-İran İslam Respublikasının ərazisində – Cənubi Azərbaycanda yaşayan azərbaycanlıların bir qismi XX əsrdə 5 əsas dalğa ilə xarici ölkələrə mühacirət ediblər. Cənubi Azərbaycanlılar ifadəsi 1813-cü il Gülüstan və 1828-ci il Türkmənçay müqavilələrindən sonra yaranıb. Bu tarixlərə qədər yalnız bir – bütöv Azərbaycan var idi ki, onun sərhədləri geniş idi və burada yaşayan millətlərin bir dili – Azərbaycan dili və bir vətəni Azərbaycan idi. Lakin Gülüstan və Türkmənçay müqavilələrindən sonra ikiye parçalanan Azərbaycana Rusiya təbəçiliyində Şimali, İran əsarəti altında olan hissəsi isə Cənubi Azərbaycan

adlandırılmağa başlandı. XX əsrin əvvəllərinə qədər Cənubi Azərbaycan Qərb və Şərq ölkələrinə mühacirət prosesləri baş verib. Lakin Cənubi Azərbaycan mühacirət tarixi bizdə lazımi səviyyədə tədqiq edilməyib. Tədqiqatçılar XX əsrdən etibarən Cənubi Azərbaycandan başlanan mühacirət prosesini siyasi və iqtisadi səbəblərlə bağlayırlar. Azərbaycan diasporunun mühüm qanadını təşkil edən cənublular, əsasən ziyalılar və biznesmenlərdən ibarətdir. Mühəndis, inşaatçı, həkim, texnoloq, nəqliyyatçı və s. peşələrdə çalışan soydaşlarımız öz peşələrində mütəxəssislər hesab olunurlar. Akademik təhsilə cənublular içərisində maraq böyük olduğundan, hazırda diasporumuzda ziyalılar təbəqəsi çoxluq təşkil edir. Ədəbiyyat, riyaziyyat, din, tarix, biologiya, iqtisadi elmlər sahəsində daha çox uğurlar əldə edən soydaşlarımız Qərb və Şərq ölkələrinin nüfuzlu ali və orta məktəblərində dərs deyir, elm dairələrində tanınırlar. Cənublu ziyalılarımızın elmi-bədii əsərləri Qərb və Şərqdə sevilən, oxunulan əsərlər olmaqla elmi araşdırmalar məqsədilə də istifadə olunur. Cənubi azərbaycanlıların böyük bir hissəsi də ticarət sahəsində çalışırlar və əminliklə söyləmək olar ki, kifayət qədər güclü mövqeyə və nəhəng kapital mənbələrinə malikdirlər. Güclü investisiya imkanları olan soydaşlarımızın sahib olduqları firmalar, şirkətlər, müəssisələr bir çox ölkələrin iqtisadiyyatına xeyir verir. Güclü iqtisadçı və biznesmenlərdən sayılan cənublu soydaşlarımız məskunlaşdıqları ölkələrin yüksək dövlət xadimləri və imkanlı biznesmenləri tərəfindən hörmətlə tutulur, bəzən onlardan məsləhət və kömək istənilir. Birləşmiş Ştatlar, Kanada, Böyük Britaniya, Fransa, Danimarka, İsveç, Avstraliya və digər ölkələrdə cənublular böyük imkanlara malikdirlər.

Misir-Azərbaycanlıların Misirdə məskunlaşması II dünya müharibəsindən sonrakı dövrə təsadüf edir. Alman ordusunun tərkibində fəaliyyət göstərən azərbaycanlı mühacirlərin müharibədən sonra köçdükləri ölkələr içərisində Misir də var. Bəzi tarixi mənbələrdə II dünya müharibəsindən sonra əsir düşən azərbaycanlıların ingilis və fransız hərbi qüvvələrindən xilas edilərək Misirdə yerləşdirilməsi barədə məlumatlara rast gəlmək mümkündür. Misir kralı və onun yaxın adamlarının sayəsində xilas olan soydaşlarımız Misirdə evlə, işlə təmin olunmuş və özlərini qorumaq məqsədi ilə pərakəndə və gizli formada yaşamağa məcbur olmuşlar. Cənubi Azərbaycandan da mühacirət prosesinin güclənməsi nəticəsində Misirdə azərbaycanlılar icması yaradıldı. Enerjili, intellektual və sosial baxımdan xeyli fəal və gənc hesab olunan azərbaycanlılar 90-cı illərdən etibarən ictimai həyatda fəal iştirak etməyə başlamışlar. Hazırda Misirdə on minlərlə həmvətənimizin yaşadığına dair təsdiqlənmiş məlumatlar var. Misirdə təhsil alan gənclərimizin işini qənaətbəxş hesab etmək olar. 1999-cu ildən başlayaraq, Qahirə radiosunda iqtisadi, siyasi, mədəni və dini proqramlar hazırlayan Azərbaycan xidməti yaradılmışdır. Bu ölkədə Azərbaycanı təbliğ edən yeganə təşkilat "Misirdəki Azərbaycan Diasporu" adlı qurumdur. Təşkilatın sədri Ramil Niftəliyevdir.

Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri- Birləşmiş Ərəb Əmirliklərindəki Azərbaycan Cəmiyyəti 2004-cü ildən fəaliyyət göstərir. Cəmiyyət Dubay şəhərində təsis edilmişdir. Azərbaycan Cəmiyyəti BƏƏ-də Dağlıq Qarabağ problemi haqda ictimaiyyətə və dövlət orqanlarına məlumat verən yeganə qurumdur. Cəmiyyət rəhbərliyi yerli qəzetlərə bununla bağlı mütəmadi müsahibələr verir, il ərzində dəfələrlə dövlət kitabxanalarına problemlə bağlı ərəb və ingilis dillərində kitablar, jurnallar təqdim edir, hər bir nazirlik və ya komitəni ayrı-ayrı ziyarət edib, rəhbərlərini bu haqda ətraflı məlumatlandırır. Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri Samir İmanovdur.

Küveyt-Bu ölkədə fəaliyyət göstərən yeganə diaspor təşkilatı da Küveyt Azərbaycan Mədəniyyət və Dostluq "Vətənsəvər" Cəmiyyətidir. Küveyt Azərbaycan Mədəniyyət və Dostluq "Vətənsəvər" Cəmiyyəti 2010-cu il, dekabrın 31-də yaradılmışdır. Cəmiyyət burada Azərbaycan mədəniyyətini, tarixini, ölkəmizdəki ictimai prosesləri Küveyt dövlətinə, xalqına layiqincə tanımaq, onlara mütəmadi informasiya ötürmək missiyasını yerinə yetirir. Hər il Azərbaycanın Müstəqillik Günü, milli lider Heydər Əliyevin doğum və anım günləri, Novruz bayramı və Azərbaycanın bir çox tarixi-mədəni əlamətdar günləri geniş şəkildə qeyd olunur. "Vətənsəvər" Cəmiyyəti tərəfindən qardaş Türkiyənin diaspor təşkilatları ilə güclü əlaqələr qurulmuşdur. Bu məqsədlə burada yaşayan türk diaspor təşkilatları, cəmiyyətləri ilə tez-tez görüşlər keçirilir, tədbirlər təşkil edilir. Azərbaycan-Küveyt Mədəniyyət və Dostluq Cəmiyyətinin sədri Könül Hacızadədir.

"Olaylar".-2013.-12 iyun.-№104.-S.15.

Azərbaycan diasporu dünyadakı gənc diasporlar sırasında

Azərbaycan diasporu hər keçən il inkişaf edib müəyyən nailiyyətlər əldə etdikcə, zamanın tələblərinə uyğun olaraq prosesə təkan verən yeni-yeni yanaşma və texnologiyalardan istifadə də zərurətə çevrilir. Diasporanın hərəkətverici, daim yeniləşmə və müasirləşmə tələb edən bir hərəkət olduğunu nəzərə alaraq dünyanın fərqli ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan cəmiyyət və təşkilatları da müntəzəm olaraq öz işlərində, fəaliyyətlərində yeniləşməyə, yeni texnologiyalardan istifadəyə üstünlük verirlər. Elə diaspora sahəsində fəaliyyət göstərən əksəriyyət insanlar da bunu təqdir edir, elmi yanaşmalar, yeni texnologiyalardan istifadə etməklə bu sahənin bir qədər də inkişaf etdirilməsini zəruri sayırlar.

Xaricdə Təhsil Alan və Məzun olmuş Azərbaycanlı Gənclərin Beynəlxalq Forumunun (ASAİF) baş katibi, Türk Dünyası Tələbə Birliyinin Azərbaycan Respublikası üzrə Koordinatoru Əbülfəz Şeydabəyov da bu qənaətdədir. Əbülfəz Şeydabəyov müxtəlif ölkələrin diaspor təşkilatları, onların sözügedən sahədə əldə etdikləri nailiyyətlər barədə də fikirlərini bölüşüb. Xaricdə Təhsil Almış və Məzun Olmuş Azərbaycanlı Gənclərin Beynəlxalq Forumunun baş katibi qeyd edir ki, hər millət diaspor ola bilməz. Əbülfəz Şeydabəyovun qənaətinə bunun da müxtəlif səbəbləri vardır: “Müəyyən dövrlərdə öz ana vətəmindən xarici ölkələrə köç etmiş insanların bir qismi geri dönmüş, bir qismi isə həmin ölkələrdə qalaraq zamanla immiqrant xalq və ya diaspor statusu almış, daha doğrusu bu adı qazanmışdır. Diaspor olmaq hər xalqa nəsib deyil. Çünki hər xalq güclü etnik kimliyə və milli mənəvi dəyərləri qürbət əldə nəinki qoruya bilmir, hətta onu bir nəsil sonra ümumiyyətlə itirir. Növbəti nəsil dalğası bir yerə toplanıb hər hansı özəl günü belə qeyd edəndə onları ataları filan ölkədən gələn immiqrant nəsil adlandırılır”. Əbülfəz Şeydabəyov bildirir ki, ancaq diaspor olmaq anlayışında fərqli aspektlər də vardır ki, bura da bir etnik qrupun çox güclü milli mənəvi dəyərləri və özünə xas mədəniyyətin xaricdə başqa toplumlar içərisində qoruyub saxlaması, eləcə də tarixi ana vətən ilə sıx bağlantı qurması daxildir: “Xüsusi ilə qeyd etmək istərdim ki, diaspora dedikdə xarici ölkədə yaşayan, o ölkənin vətəndaşı olan, həmin dövlətə rəsmi vergilər verən və atalarının bağlı olduğu vətənin mədəniyyətinin, mövqeyinin təbliğatını aparın insanlara deyilir. Diaspor dedikdə ilk ağıla dünyada bir neçə millətlərin adları gəlməkdədir yəhudi, irland, çin, hind, yunan, yapon, çərkəz, türk, rus, erməni və s. Bəli bu adlarını sadaladığım etnik qruplar həqiqətən də tarixin müxtəlif dövrlərində istər kilsə ətrafında, istər isə ana Vətənlərinin siyasi və iqtisadi dəstəyi ilə ayaqda qalan etnik kimliklərdir. Dünya diasporları köklərinin bağlı olduqları dövlətlərin müsbət imicinin formalaşması üçün çox güclü mexanizm vasitəsidir”. Xaricdə Təhsil Almış və Məzun Olmuş Azərbaycanlı Gənclərin Beynəlxalq Forumunun baş katibi qeyd edir ki, Azərbaycan diasporunun yaşı o qədər də çox olmadığı üçün, bizim diasporumuz gənc diaspora sırasına daxil edilib: “Araşdırmalar göstərir ki Azərbaycan diasporu da dünyada gənc - diaspora kateqoriyasına artıq daxil edilib. Bu çox sevindirici haldır. Milli diasporumuzun dünyanın müxtəlif coğrafiyalarında səpələnmiş tarixçəsi bizlərə artıq məlumdur. Digər güclü diasporların necə operativ və tarixi vətənləri ilə vəhdət halında olması mexanizmi də dünya diaspor praktikasında mühümdür. Belə ki, bir sıra xalqların kimlik kimi formalaşan torpaqlarında artıq müstəqil dövlətləri mövcuddur və o ölkələrdə diasporla mütəmadi işləyən nazirliklər, şuralar, Xarici İşlər Nazirlikləri nəzdində soydaşlarla iş, miqrasiya şöbələri və komitələr yaradılmışdır. Gəlin nəzərə alaq ki, dünyanın 70 ölkəsində bizim soydaşlarımız yaşamaqdadır. Hamıya məlumdur ki, xarici siyasətdə diaspor və lobbicilik çox güclü təsir elementidir. Bu istiqamətdə Azərbaycan Respublikasında ümummillət lider Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində 2002-ci ildə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır. Günümüzdə qədər hər beş ildə, bir dəfə olmaqla toplam üç böyük miqyasda Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayı keçirilmişdir”. Əbülfəz Şeydabəyov onu da vurğulayıb ki, xaricdəki soydaşlarımız Azərbaycanımızın bir parçasıdır və Azərbaycan dövləti səviyyəsində müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla məqsədyönlü iş aparılır, onlara lazımı səviyyədə diqqət, qayğı göstərilir: “Uzaq ölkələrdə azərbaycanlıların məktəblərinin açılması və dolğun təbliğatın aparılması istiqamətində dayanmadan işlər görülməkdədir. Vətəndən - diasporaya diqqətin möhürü təqvimimizdə bir günün, 31 dekabr tarixinin özəlliklə dünya azərbaycanlılarının həmrəylik günü olması buna ən bariz sübutdur. Bundan başqa ötən illər ərzində xaricdə yaşayan soydaşlarımız ilə mütəmadi işlərin aparılması zəruriliyi prioritet amilə çevrilmişdir. Digər xalqlarla müqayisədə lobbicilik istiqamətində qısa zaman ərzində böyük yol qət etməmizin başlıca səbəbi də xaricdəki azərbaycanlılarla bir başa işləyən belə bir qurumun uğurla fəaliyyət göstərməsidir”. ASAİF-in baş katibi deyir ki, müstəqillik öncəsi dağıntı, bir birindən xəbərsiz dünyanın müxtəlif bölgələrində Azərbaycan naminə çalışan xaricdəki soydaşlarımız indi bir-biri ilə hər zaman əlaqə saxlayır. Ana Vətən Azərbaycanın güclü dəstəyi ilə koordinativ şəkildə çalışırlar: “Azərbaycanın müstəqillik əldə etməsi, zamanla güclü dövlətə çevrilməsi öz-özlüyündə milli diasporumuza təsir etməməyə bilməz. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi qürbət ellərdə azərbaycanlı kimliyinin yaşadıkları toplumlar içərisində assimilyasiya yox, məhz uğurla inteqrasiya etməsini hədəf alaraq, yeni formalaşan nəslin də Vətənlə sıx bağlantı qurmasını başlıca hədəf götürməkdədir. Unutmayaq ki diaspor olmaq kriteriyalarından biri də budur ki, istənilən diasporanın tarixi ana Vətəni olmalıdır. Bu mövzuda çox nümunələr sadalamaq olar. Bir nümunəni vermək istərdim. Belə ki, hind

diasporu 1947-48- ci illərədək Birləşmiş Ştatlarda böyük problemlərlə üzləşirdi. Daima sıxışdırılır, arzu olunmaz xalq siyahısına belə salınmışdı. Ancaq Hindistanın müstəqillik əldə etməsi və Asiya regionunda öz sözünü deməsi ilə Birləşmiş Ştatlarda hindlilərin zamanla gözəl status almasından yan ötmədi. Eyni nümunəni yapon diasporu üçün də verə bilərik. Yaponların çalışqanlıqlarına görə istər Birləşmiş Ştatlarda, istər Latın Amerikasını ölkələrində onlara hər zaman qısqançlıqla yanaşılmışdır. Hələ Yaponiyanın 1941-ci ildə Birləşmiş Ştatların Havay adalarındakı hərbi bazalarına olan hücumu və şiddətli İkinci Dünya müharibəsinin acısını müttəfiq ölkələrin yapon diasporundan çıxdığının şahidi olmuşuq. Birləşmiş Ştatlardakı yapon diasporu beş fərqli ştatda gettolarda saxlanılır və ordan çıxmaqlarına belə icazə verilmirdi. Ancaq müharibə sonrası qısa zaman kəsində Yaponiyanın yenidən dünya iqtisadiyyatında öz sözünü deməsi ilə nəinki Birləşmiş Ştatlarda, hətta Latın Amerika coğrafiyasında bütün yapon diasporunun ən güclü sektorlar sayılan bank, sənaye və siyasətə təsir edəcək böyük yapon əsilli holdinglərin imtiyaz almasına səbəb oldu”. Əbülfəz Şeydabəyov erməni diasporu və onun tarixinə də qısa nəzər salıb: “Bir az da, mənfur erməni diasporunu müqayisə edək. Tarixin hər səhifəsində bizim mədəniyyətimizin təsiri altında yaşamış ermənilər Birinci dünya müharibəsindən də öncə istər Avropa istər Amerika qitələrinə mühacirət etmiş bir etnik qrupdur. Bəli, onların da diasporu və parazitar lobbicilik fəaliyyəti kifayət qədər məşhurdur. Ancaq beynəlxalq diaspor araşdırmaçılarına müraciət etdikdə görünür ki, hər diasporun formalaşma prosesinin ya dürüstcə, ya da xəyali amilləri var. Məsələn üçün irland diasporu XVIII-XIX əsrlərdən Amerika və Avstraliya coğrafiyasına mühacirət etmişlərin övladlarıdır. Yüz illərlə əziyyət və zəhmət bahasına Birləşmiş Ştatlar, Kanada və Avstraliyada öz sözünü demiş bir etnik millətdir. Digər xalqlarla müəyyən niğah qarışıqları olsa da öz zəngin mədəniyyət və adətlərini yaşadıkları ölkələrin xalqlarına sevdirməyi bacarmışlar. Hətta irland mədəniyyəti, folkloru həvəskarlarına yumoristik üslubda “keltomania” olmuş da deyirlər. Məsələn İngiltərə ilə Şimali İrlandiya probleminə Birləşmiş Ştatlarda güclü lobbicilik sərgiləyərək rəsmi Londonu sərt mövqə tutmaqdan vaz keçirə bilmişlər. Gələk erməniləri diaspor edən açar amilə. Burada zəhmət və yüz illərin çətin adaptasiyası yox məhz “əzilmiş”, “yazıq” faktoru önə çıxmaqdadır. Bəli, kimisi zəhmət və asimilasiyaya tab gətirərək immiqrantdan-diasporaya çevrilmiş, kimisi isə hazır siyasi oyunlara alət olunaraq əzilmiş-yazıqlar maskası taxaraq zamanla güclü lobbicilik mövqeyi əldə etmişlər. Beynəlxalq diaspor araşdırmaçıları xarici ermənilərin məhz bu kriteriya əsasında diaspor kimi formalaşdığını əsas tuturlar”. Əbülfəz Şeydabəyovun sözlərinə görə, müasir gənc və dinamik diasporlar dedikdə isə türk, ukraynalı, əlcəzair, mərakeş, qazax, pakistan, azərbaycanlı diasporlar nəzərdə tutulur: “Təbii ki, bizim milli diaspormuzun yüzdən çox yaşı vardır. Ancaq görünən o ki, müasir diasporçuluq kriteriyalarına görə bizlər də öz sözünü demiş gənc diasporlar sıralarındayıq. Bu uğura güclü Azərbaycan dövlətinin diasporçuluq siyasəti və xaricdə fəal təşkilatlanmış soydaşlarımızın birgə imza atdıqlarını unutmayaq. Çünki beynəlxalq müstəvidə güclü Azərbaycan, güclü diasporumuz deməkdir”.

“Olaylar”.-2013.-15 iyun.-№107.-S.15.

“Diaspor quruculuğu sonsuz bir prosesdir”

Samira Patzer-İsmailova: “Bu yolda davamlılıq, mütəmadiilik saxlanılarsa, sözsüz ki, diaspor işi ildən-ilə yeni və daha keyfiyyətli nailiyyətlər əldə edəcək”

"Bu gün də Avropa azərbaycanlıları öz fəaliyyətlərini durmadan kamilləşdirir, yeni səviyyələrə çıxırlar”

Azərbaycan diasporunun Avropa məkanında təşkilatlanıb genişlənməsi, ölkəmizin həqiqətlərinin təbliğ olunması istiqamətində davamlı və yorulmaz fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarından biri də Avropa Azərbaycanlıları Konqresidir. Artıq 7 ildir ki, fəaliyyət göstərən konqres ötən müddət ərzində ölkəmizin təbliği, Dağlıq Qarabağ probleminin avropalılara çatdırılması istiqamətində bir sıra uğurlara imza atıb. Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti Samira Patzer-İsmailova “OLAYLAR”-a verdiyi müsahibədə rəhbərlik etdiyi qurumun ötən müddət ərzində gördüyü işlər barədə danışıb. Eyni zamanda Almaniyaya Azərbaycanlılarının Koordinasiya Mərkəzinə rəhbərlik edən soydaşımız AAKM-in fəaliyyət istiqamətləri barədə də fikirlərini bölüşüb. Həyatını diaspor fəaliyyəti və Azərbaycanın təbliğinə həsr edən Samira Patzer-İsmailova Almaniyaadakı Azərbaycan diasporunun mövcud vəziyyətinə də aydınlıq gətirib.

-Samira xanım Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin cari ilin sonuna qədər əsas fəaliyyət istiqamətləri sırasına nələr daxil edilib və yaxın aylar üçün hansı tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulub?

-Avropa Azərbaycanlıları Konqresi artıq 7 ildir ki, fəaliyyət göstərir və mən konqresin 4-cü prezidentiyəm. Struktur cəhətdən Avropa Azərbaycanlıları Konqresi Avropanın 20-dən çox ölkəsini əhatə edir. AAK-nin sonuncu, IV qurultayı işgüzar şəraitdə keçərək təşkilatımızın yeni qətnaməsinə əsasən öz vəzifələrini müəyyən etdi. Bu vəzifələrin əsas fəaliyyət istiqamətləri və hədəfləri artıq bəllidir. Bunların ən ümudəsi Azərbaycan Respublikasının Avropa ictimaiyyətinə müstəqil bir dövlət kimi tanınması, Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi, Xocalı soyqırımı, 20 Yanvar faciəsi, 31 mart soyqırımı haqqında məlumatların yayımlanması və Azərbaycana qarşı törədilən haqsızlıqlara ədalət tələb edilməsidir. Əlbəttə ki, siyasi-coğrafi amillərin hərəkəti bu vəzifələri hər dəfə yenidən istiqamətləndirir, işimizə yeni üslub verir. Bu mənada araşdırma, tədqiqat prinsipi gün-gündən qüvvət alır. Son zamanlar prioritet məsələlər daha çox intellektual, akademik, elmi-mədəni kontekstdə müzakirəyə qoyulur və mübarizə məhz bu səviyyədə aparılır. Daha bir istiqamət də Azərbaycana qarşı çevrilmiş tənqidi kampaniyaların qarşısını almaqdır. Burada tez və məqsədyönlü reaksiya vermək, çevik düşüncəyə malik olmaq lazımdır. Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin işində diaspor fəaliyyəti ilə yanaşı lobbizm böyük yer almalıdır və biz çalışacağıq ki, buna nail olaq. Bu istiqamətdə Azərbaycanın mədəniyyət və incəsənətinin təqdimatı da böyük rol oynayır. Məhz bu istiqamətlərdə Avropa Azərbaycanlıları Konqresi keçən 11 ayda bir sıra tədbir və aksiya həyata keçirib. Bu sıraya həm Xocalı soyqırımının tanınmasına dair Avropa Parlamentinə yazılan petisiya və məktublar, həm də qan yaddaşı günlərinə həsr edilmiş anım mərasimləri daxildir. Eyni zamanda Qarabağ mövzusunda olan mədəni tədbirləri də qeyd etmək yerinə düşər. Məsələn Günel Anarqızının “Qarabağ hekayələri”kitabının alman dilində çap edilməsi, “Rənglərin dialoqu” sərgisinin nümayişi, Berlin şəhərində Xocalı qurbanlarına əklil qoyma prosesinin ilk dəfə keçirilməsi və s.

-Siz eyni zamanda Almaniyaadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin rəhbərisiniz. İki vəzifəni icra etmək bir qədər çətinlik yaratmırmı?

-Əlbəttə iki vəzifəni icra etmək daha böyük qüvvə, iş, zaman, ardıcıl diqqət tələb edir. Bu heç də sadə iş deyil. Amma mürəkkəbliklər hər zaman insan potensialının üzə çıxarılmasında bir imtahandır. Bəzən gözləmədiyiniz imkanlar aşkar edilir və nəinki iki, hətta daha çox vəzifələrin öhdəsindən gəliirsiniz. Bu da çalışdığınız sahədə təcrübəni kamilləşdirir. Etiraf edirəm ki, bundan əlavə, Türk-Azərbaycan Birliyinin sədr müavini və Alman-Azərbaycan Forumunun da İdarə Heyətinin üzvüyəm.

-Almaniya Azərbaycanlılarının Koordinasiya Mərkəzi fəaliyyət göstərdiyi 5 il ərzində əsas hansı istiqamətlərə diqqət yetirib?

-Almaniya Azərbaycanlılarının Koordinasiya Mərkəzi 2008-ci ildə Almaniyaadakı Azərbaycan səfirliyinin və Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin təşəbbüsü ilə təsis edilib. Artıq beş ilə yaxındır ki, Berlində fəaliyyət göstərir. Bu dövr ərzində AAKM Almaniyaadakı Azərbaycan diasporunun təşkilatlandırılması, Almaniya ictimaiyyətinə Azərbaycan haqqında həqiqi məlumatların çatdırılması və bütövlükdə Azərbaycanı layiqincə təqdim etməyə xidmət edən bir sıra layihələr həyata keçirib. Ümumiyyətlə, mərkəzin fəaliyyət istiqamətləri və sahələri müxtəlifdir. Bu illərdə 100-dən çox tədbir keçirilib. Bu tədbir və aksiyalar Almaniyaadakı Azərbaycan diasporunun vəziyyəti və tələbatlarını nəzərə almaqla təşkilatlanma, lobbichilik, inteqrasiya, təbliğat, mədəni irs və digər önəmli sahələri əhatə edib. Bu gün isə AAKM üç sütuna əsaslanaraq işləyir. Koordinasiya, kommunikasiya və informasiya. Diaspor fəaliyyətinin demək olar ki, bütün sahələrində AAKM ünsiyyət yaradır, əlaqələndirir.

AAKM bu illər ərzində Almaniyaadakı Azərbaycan cəmiyyətləri, Azərbaycan tələbə və doktorantları, ümumilikdə azərbaycanlıların əsas ünsiyyət vasitəsinə və məkanına çevrilib. O, Almaniya üzrə Azərbaycanlıların təkmilləşmiş məlumat bazasını yaradıb. Elektron şəbəkədə öz İnternet və Facebook səhifəsi ilə təmsil olunur. Bundan başqa müntəzəm olaraq diaspor fəaliyyəti barədə elektron poçtla press-revizlər yayımlayır. Bundan başqa AAKM Almaniyaadakı səfirliyimizin dəstəyi ilə uşaqlar, Berlin Steqliy-Zelendorf şəhər bələdiyyəsi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində isə yaşlılar üçün Azərbaycan dili kursları təşkil edib, Həmçinin “Pozulmuş sülh” cizgi filminin çəkilişi təşəbbüsü ilə çıxış edib. AAKM-nin ən ümdə mövzusu isə əlbəttə ki, Dağlıq Qarabağ məsələsi, qan yaddaşı günləri, Xocalı soyqırımındır. Bu mövzular Almaniya hətta siyasi, həm də xalq diplomatiyası səviyyəsində diqqət mərkəzindədir. 2012-ci ildə Almaniya üzrə səfirlik başda olmaqla Xocalı soyqırımına həsr edilmiş 30-a yaxın tədbir keçirildi. Klassik nümayiş və anım mərasimləri ilə yanaşı AAKM akademik üsullarla da işləyir. Belə ki, AAKM Xocalı mövzusu ilə bağlı Bundestaqın ayrı-ayrılıqda hər bir üzvünə məktub göndərilib və bu da ümumilikdə 624 məktub edir. Almaniyanın yeni seçilmiş prezidentinə göndərilən təbrik məktubunda da Xocalı Soyqırımı haqqında məlumat verilib. Eyni zamanda AAKM petisiya və bəyanatlar verir, mətbuat və media şirkətlərinə etiraz məktubları yazır, AAKM İslam Konfransı Gənclər Forumunun baş koordinatoru Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən “Xocalıya Ədalət” kampaniyasını təqdim edir. Alman ictimai və ali məktəb kitabxanalarına Azərbaycan haqqında publisistik materiallar təqdim edir. alman siyasətçi və alimlərinin, azərbaycanlı tələbə və elm xadimlərinin məruzə axşamlarını keçirir.

-Təşkilat rəhbəri olaraq Almaniya Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini necə qiymətləndirirsiniz?

-Ümumiyyətlə Azərbaycan diaspor fəaliyyətini müvəffəq hesab edirəm. Necə ki, 20 yaşlı gənc dövlətimiz qısa zamanda yüksək nailiyyətlər əldə edib, eləcə də gənc diasporumuz da bu illərdə çox fəallaşmış. 2001-ci ildə Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin 1-ci qurultayının çağırılması, mərhum prezident Heydər Əliyev tərəfindən edilən bu təşəbbüs uzaqgörən və müdrik bir addım idi. Məhz həmin ildə “Azərbaycan diasporu” məfhumu həyata vəsiqə almış, “diaspor quruculuğu kimi sonsuz bir prosesə” təkan verilmişdir. Müasir dünyadakı qloballaşma prosesi bir daha bu siyasətin müdrikliyini təsdiq edir və Azərbaycan dövlətinin bu günkü rəhbərliyi- Prezident İlham Əliyev də bu siyasəti layiqincə davam etdirir. Azərbaycan dövlət qurumları da diaspor faktorunu, onun rolunu nəzərə alırlar. Diasporla bilavasitə məşğul olan Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyəti və qayğısı dünya diaspor fəaliyyətini dəstəkləyir. Almaniyaadakı Azərbaycan Səfirliyinin nümunəsində səfirliklərin də diaspor işinə olan diqqətini qeyd etmək istərdim. Bu gün də Avropa azərbaycanlıları öz fəaliyyətlərini durmadan kamilləşdirir, yeni səviyyələrə çıxırlar. Əlbəttə görüləsi işlər hələ çoxdur. Diaspor quruculuğu sonsuz bir prosesdir və hər zaman inkişaf yolunda olması da bu prosesin şərtidir. Bu yolda davamlılıq, mütəmadi saxlanılarsa, sözsüz ki, diaspor işi ildən-ilə yeni və daha keyfiyyətli nailiyyətlər əldə edəcək.

-Almaniya təhsil alan gənclərimiz diaspora həyatında necə iştirak edirlər?

-Şadam ki, sualınıza müsbət cavabım var. Azərbaycan gənc ölkədir, bəlkə də dünya miqyasında böyük ölkə deyildir. Amma onun yetirmələrinin sorağı hər zaman dünyanın müxtəlif guşələrindən, eləcə də Almaniya eşidilir Doğurdan da, Almaniya gənclərimiz diaspor həyatında fəaldırlar. Xüsusilə də Almaniya təhsil alan və artıq doktorant, elmi işçi kimi fəaliyyətdə olanlar. Məsələn doktor Azər Babayev Hessen Sülh və Konfliktlər Elmi Araşdırmalar Mərkəzində elmi işçidir, Azərbaycan haqqında illik elmi məcmuəni hazırlayan Ruslana Süleymanova və Mərdan Ağayev. Bundan başqa Almaniyanın müxtəlif universitetlərində elmi araşdırmalarla məşğul olan həmvətənlərimiz var. Doktor Natiq Həsənov, İbrahim Əhmədov, Rəfət Səttarov, Rauf Cəfərov, Orxan Səttarov, Rauf Məmmədyanov və başqa tələbə gəncləri və elmi işçiləri birləşdirən cəmiyyətlər vardır, Məsələn ASN-Azərbaycan Tələbə Şəbəkəsi Avropa məkanında çox fəaldır. VASW-Azərbaycan tələbə və alimlərin birliyi, ASAV-Boxum Azərbaycan Akademik Birliyi, Aserbaidşanischer Akademischer Verein kimi təşkilatlar artıq uzun illərdir ki, fəaliyyətdədirlər. Bu yaxınlarda yeni cəmiyyətlər də yaradılıb Potzdanda Azərbaycan tələbə və gənclər Assosiyası, Nojs şəhərində Alman – Azərbaycan Gənclər Birliyi, Vürzburg Azərbaycan-Alman Dostluq Cəmiyyəti, Ştuttqart Azərbaycan-Alman Dostluq Cəmiyyəti, Kassel “Aşıq Şəmkir” cəmiyyəti, Manhaymda və Berlində təbabət üzrə Doktorant tələbələrımız çox fəaldırlar.

“Olaylar”.-2013.-20 iyun .-№109.-S.15.

Diaspor quruculuğu və lobbiciliyin dünya təcrübəsi və Azərbaycan

Hazırda diasporun dövlətin dayağı olması bir aksiomdur. Dünya təcrübəsi də, bəzi diasporların fəaliyyəti də bunu təsdiq edir. Diasporlar, faktiki olaraq, dövlət xaricində bir dövlət yaradırlar və öz dövlətlərinə dayaq olurlar. Azərbaycan da böyük potensialı olan diaspora malikdir - dünya azərbaycanlılarının yalnız beşdən biri Azərbaycanda yaşayır.

Vətəndən xaricdə yaşayan azərbaycanlıların (İran, Gürcüstan və s. ölkələrdə tarixi vətənlərində yaşayan azərbaycanlılar diaspor hesab olunmur) sayı on milyonla ölçüldüyü kimi, onların sərmayəsi də on milyardlarla ölçülür. Bu həm iqtisadi, həm də siyasi cəhətdən böyük qüvvədir. Bu qüvvəni cəmləşdirmək, Azərbaycan Respublikası ətrafında birləşdirmək olarsa, dağı dağ üstə qoymaq olar.

Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyev 1991-ci ildə, hələ Naxçıvanda işləyərkən dekabr ayının 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan etdi və diqqəti bu məsələyə yönəltdi.

1. Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması

Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, güclü diasporun yaradılması istiqamətində dövlət səviyyəsində əsaslı işlər Heydər Əliyev 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə hakimiyyətə qayıtdıqdan və Azərbaycan Prezidenti seçildikdən sonra başladı. Prezident xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması və güclü diaspora çevrilməsi məsələsini Azərbaycanın xarici siyasətində yeni bir istiqamət kimi dəyərləndirdi. Xarici ölkələrə səfərlərində Azərbaycan diasporu ilə görüşməyi, görüşlərdə çıxış etməyi, soydaşlarımızı eşitməyi bir ənənəyə çevirdi. (Bu tarixi həm də Azərbaycan diasporunun inkişafı tarixində birinci mərhələnin başlanğıcı hesab etmək olar). Ümummilli lider bu barədə deyirdi: “Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların bir-biri ilə daha sıx əlaqələr qurması, öz həmrəyliyinə bəyan etməsi və müstəqil Azərbaycan dövləti ilə əlaqələr yaratması tarixin bu mərhələsində çox əhəmiyyətli bir vəzifə kimi meydana çıxır”.

Diaspor hərfi mənada “dağılma”, “səpələnmə” demək olsa da, hər millətin, xalqın vətəndən ayrılması, dünyaya səpələnməsi diaspor yaratmır. Məsələn, dünyaya ən çox səpələnen xalqlar çinlilər və ərəblərdir, amma dünyanın heç bir yerində ərəb, ya da çin diasporu yoxdur. Diasporun meydana gəlməsi, yaranması vətəndən kənarda yaşayanların vətənə bağlı olmasıdır, vətənin problemləri ilə yaşamasıdır. Ümummilli lider Heydər Əliyev də bu mühüm amilə böyük əhəmiyyət verirdi və 1997-ci ildə ABŞ-da yaşayan azərbaycanlılarla görüşündə çıxışına bu sözlərlə başlamışdı: “Mən on il Moskvada yaşamışam, Sovetlər İttifaqının rəhbərlərindən biri olmuşam və bu rəhbərliyin imkan verdiyi ən yüksək şəraitdə yaşamışam. Bir an da Azərbaycanı unutmamışam, ürəyim daim Azərbaycanla vurub. Sonra qayıtmışam Azərbaycana, Naxçıvanda bir daxmada yaşamışam. Gecəm də Azərbaycan olub, gündüzüm də. Çünki bu, mənim Azərbaycanımdır, mənim Vətənimdir”. Azərbaycan Prezidenti soydaşlarımıza müraciət edir, deyir siz düşünməyin ki, Azərbaycan sizin üçün nə edib, düşünün ki, siz Azərbaycan üçün nə etmisiz. Onda Azərbaycan diasporu da irəli gedər, Azərbaycan dövləti də inkişaf edər.

Azərbaycanı düşünmək, Azərbaycanla yaşamaq isə ilk nəzərdən görüldüyü kimi sadə məsələ deyil, bunun üçün ideya lazımdır, mənəvi və maddi əsas lazımdır.

2. Mənəvi və maddi əsas

Dünya azərbaycanlılarının Azərbaycana bağlanması, Azərbaycanla yaşaması üçün mənəvi əsas ola biləcək bir ideya var - bu, azərbaycançılıqdır. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini qoruyub saxlamaq, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərə inteqrasiyasına nail olmaq deməkdir. Biz dünyaya inteqrasiya ediriksə, təbii ki, bizim mənəvi dəyərlərimiz də ümumbəşəri dəyərlərə inteqrasiya etməlidir. Deməli, insan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, öz milliliyini, milli mənsubiyyətini qoruyub saxlamağı bacarmalıdır. Ümummilli lider Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayındakı çıxışında bunu tövsiyə edirdi: “İnsanlar - mən azərbaycanlılar haqqında danışırım - gərək yaşadıkları ölkədə o şəraiti mənimsəyərək orada özləri üçün yaxşı mövqe tutsunlar. Ancaq öz milli-mənəvi dəyərlərinə, milli köklərinə sadıq olsunlar. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır”.

Azərbaycan diasporunun yaranması, birləşməsi üçün mənəvi əsas-azərbaycançılıq ideyası vacib olduğu kimi, bu ideyanın yaşaması, inkişaf etməsi üçün maddi əsas - aparıcı qurum lazımdır. Tarix boyu dövlətçiliyi olmayan, amma yaşayan və inkişaf edən yəhudi və erməni diasporları üçün belə bir qurum rolunu, məlum olduğu kimi, kilsə (məbəd) oynamışdır. Xaricdə yaşayan türklərin birləşməsində, güclü türk diasporunun (məsələn, Almaniya da olduğu kimi) yaranmasında aparıcı rol isə Türkiyə dövlətinə məxsusdur. Qeyd etmək lazımdır ki, diasporun yəhudi və türk modellərinin yaranması fərqli olduğu kimi, missiyası da fərqlidir. Yəhudi diasporu müstəqil İsrail dövlətinin yaranmasında maddi və mənəvi əsas rolu oynamışdır, faktiki olaraq, bu dövləti yaratmışdır. Türkiyə dövləti isə xaricdə, əsasən Avropada yaşayan türklərin təşkilatlanmasına dəstək vermiş, güclü türk diasporunun yaranmasına nail olmuşdur (hazırda Amerikada yaşayan türklərin təşkilatlanması və erməni diasporuna qarşı duracaq səviyyəyə çatması istiqamətində iş gedir). Odur ki, yəhudi

diasporu İsraili dəstəklədiyi kimi (bu dəstək əsasında ABŞ İsrailə ildə iki milyard dollardan çox yardım ayırır), Türkiyə də türk diasporunu dəstəkləyir. Azərbaycanda isə tarixi, sosial-siyasi şərait elə gətirib ki, Azərbaycan dövləti gənc olduğu, yenicə qurulduğu kimi, Azərbaycan diasporu da gəncdir, yenicə təşkilatlanır. Yəhudi və türk diasporlarından fərqli olaraq, Azərbaycan dövləti - Azərbaycan diasporu münasibətləri qarşılıqlı kömək, qarşılıqlı dəstək əsasında qurulmalıdır. Məsələn, Azərbaycan dövləti diasporun təşkilatlanmasında mühüm rol oynadığı kimi, diaspor da Dağlıq Qarabağ probleminin Azərbaycanın maraqları çərçivəsində həllində mühüm rol oynaya bilər.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurulması və dünya azərbaycanlılarına dayaq olacaq səviyyəyə çatması istiqamətində əsaslı işlər böyük siyasətçi Heydər Əliyev xalqın tələbi ilə siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra başladı. 1994-cü ilin mayında Azərbaycana zorla sınırmış qanlı müharibə dayandırıldı, Ermənistan - Azərbaycan cəbhəsində atəşkəs elan olundu. 1994-cü ilin sentyabrında ARDNŞ-lə dünyanın aparıcı neft şirkətləri arasında Əsrin neft müqaviləsi imzalandı, Azərbaycana xarici sərmayələr gəlməyə başladı. 1995-ci ildə Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanan və haqlı olaraq "İnsan haqları manifesti" adlanan Azərbaycan Konstitusiyası ümumxalq referendumu yolu ilə qəbul olundu. Elə həmin ildə də müstəqil Azərbaycanın ilk demokratik parlamenti çoxpartiyalı əsasda seçildi və dərhal siyasi və iqtisadi islahatların keçirilməsi üçün qanunvericilik bazası hazırlamaqla məşğul oldu. 1996-cı ildən etibarən iqtisadi tənəzzülün qarşısı alındı, iqtisadi və siyasi islahatlar aparmaq, o cümlədən diaspor quruculuğu ilə məşğul olmaq üçün vaxt və imkan yarandı.

1997-ci ilin avqustunda Azərbaycan Prezidenti Amerikada bütün dünya azərbaycanlılarına müraciət etdi: "Əgər sən azərbaycanlısansa, bilməlisən: dünya azərbaycanlılarının bir müstəqil dövləti var - Azərbaycan, dünya azərbaycanlılarının bir tarixi Vətəni var - Azərbaycan. Dünya azərbaycanlıları öz tarixi vətənlərini, müstəqil dövlətlərini müqəddəs hesab etməli, onun ətrafında birləşməlidirlər". Elə həmin ildə Prezidentin İcra Aparatında xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla iş üzrə xüsusi bölmə yaradıldı. Yaxın və uzaq xaricdə yaşayan Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması prosesi vüsət aldı və Azərbaycan Prezidentinin diqqəti və qayğısı altında davam etdi. Amerikada və Avropada de-fakto yaşayan azərbaycanlılar öz təşkilatlarını yaratdılar və de-yure fəaliyyətə başladılar.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin təşəbbüsü və xeyir-duası ilə dünya azərbaycanlılarının ən böyük təşkilatları olan Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi və Ukrayna Azərbaycan Konqresi yaradıldı. Sonrakı illərdə bu proses sürətlə davam etdi, postsovet məkanında, Avropada, bütün dünyada Azərbaycan diaspor təşkilatlarının yaranması ilə nəticələndi.

3. Diaspordan lobbiyə doğru

Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması, azərbaycançılıq ideyası altında müstəqil Azərbaycan dövləti ətrafında birləşməsi istiqamətində Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan məqsədyönlü işlər tezliklə öz nəticəsini verdi. 1994-cü ildə əsası qoyulan, 1997-ci ildən başlayaraq həyata keçirilən təşkilatlanma prosesi 2001-ci ildə daha yüksək mərhələyə daxil oldu - noyabrın 9-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı açıldı. Qurultayın keçirilməsi həm Azərbaycan dövləti, həm də dünya azərbaycanlıları üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Qurultayın işində dünyanın 36 ölkəsindən 1050 nümayəndə və 400-dən çox qonaq iştirak edirdi.

Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı yüksək həmrəylik və işgüzarlıq şəraitində keçdi. Diaspor Azərbaycan üçün nə etməlidir, Azərbaycan diaspor üçün nə etməlidir - bu məsələlər açıq müzakirə olundu, təkliflər verildi və qərarlar qəbul olundu. Qurultayda çıxış edən ümummilli lider elan etdi ki, Azərbaycan dünyada yaşayan hər bir azərbaycanlının Vətənidir, dünyada yaşayan hər bir azərbaycanlı da Azərbaycan üçün, Vətən üçün əlindən gələni etməlidir. Qeyd olundu ki, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, erməni faşizminin iç üzünün açılması, ifşa olunması əsas prioritetlərdən biridir. Çünki yalnız bundan sonra, Dağlıq Qarabağ probleminin beynəlxalq standartlara uyğun, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində ədalətli həlli reallaşa bilər.

2002-ci ilin yazında Azərbaycan diasporunun inkişafı üçün dövlət səviyyəsində daha bir addım atıldı. Azərbaycan Prezidentinin fərmanı ilə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Dövlət Komitəsinin yaradılması dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanmasında, diaspordan lobbiyə doğru inkişafında yeni bir mərhələnin başlanğıcını qoydu. Komitə qısa bir müddətdə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması və Azərbaycanla əlaqələrinin möhkəmlənməsi istiqamətində mühüm işlər görməyə müvəffəq oldu.

Hazırda ümummilli liderimizin davamçısı, Azərbaycan Prezidenti, möhtərəm İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan sürətlə inkişaf edir, dünyada sözü keçən güdrətli dövlətə çevrilir. Respublikamızda ictimai-siyasi sabitliyin daha da möhkəmləndirilməsi, dövlətçiliyin gücləndirilməsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, xalqın rifahının yaxşılaşdırılması istiqamətində əsaslı işlər görülür. Azərbaycan iqtisadi tərəqqisinə və adambaşına düşən xarici sərmayələrin həcminə görə nəinki postsovet məkanında, hətta bütün dünyada öncül yerlərin birini tutur.

Eyni zamanda, Azərbaycan diasporu da inkişaf edir, təşkilatlanmaq, birləşmək, "çəkici bir yerə vurmaq" istiqamətində böyük nailiyyətlər əldə edir. Bütün bunlar dünya azərbaycanlılarının yenidən bir araya gəlməsini, nailiyyətləri və problemləri birlikdə müzakirə etməsini zərurətə çevirdi. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə

2006-cı ildə Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının II, 2011-ci ildə III Qurultayı keçirildi və bu möhtəşəm tədbirlər Azərbaycan diaspor təşkilatlarının güclənməsinə təkan verdi.

Bu gün Azərbaycan dövlətinin dəstəyi ilə Azərbaycan diasporu sürətlə inkişaf edir və dünya azərbaycanlılarının haqlarını bütün dünyada qoruya biləcək bir qüvvəyə çevrilir. Azərbaycan diasporunun türk diasporu ilə qüvvələri birləşdirəcəyi, erməni lobbisinə layiqli cavab verəcək güclü lobbiyə çevriləcəyi gün uzaqda deyil. Bu, hazırda Prezident İlham Əliyevin uğurla həyata keçirdiyi diaspor siyasətinin əsas prioritetlərindən biridir: “Ermənistan iqtisadi, siyasi baxımdan o qədər də inkişaf etməyib və onun özünün potensialı, əlbəttə, nə Azərbaycanın, nə də Türkiyənin potensialı ilə müqayisə edilə bilməz. Amma onların dünyada mövcud olan dayaqları, müxtəlif ölkələrdə mütəşəkkil şəkildə fəaliyyət göstərən diasporu, əlbəttə, onlara böyük dəstəkdir, eyni zamanda, bizə qarşı istifadə olunan ən güclü alətdir. Türklər, azərbaycanlılar da dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayırlar və əlbəttə, onlar birgə fəaliyyət göstərməlidirlər. Bu yollarla biz dünyada öz mövqelərimizi möhkəmləndirməliyik və məqsədimizə çatmalıyıq”.

Qalib ARİF.

“Xalq qəzeti”.-2013.-23 iyun.-N 135.-S.4.

Diaspora təşkilatlarımız Azərbaycan həqiqətlərinin carçısıdır

Bu gün dünyada baş verən proseslər diasporun önəmini daha da artırır. Xüsusən Ermənistan kimi məkrli düşməni olan Azərbaycan üçün diasporun əhəmiyyəti olduqca böyükdür. Bu səbəbdən də Azərbaycan diasporunun inkişaf etməsi, güclənməsi xüsusilə vacibdir. Belə olduqda ölkə həqiqətlərinin, üzləşdiyimiz faciələrin, eyni zamanda mədəniyyətimizin, tariximizin və digər sahələrdəki uğurlarımızın dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına daha tez nail ola bilərik.

Bir çox dövlətlər öz milli maraqlarını məhz diasporlar vasitəsilə həyata keçirirlər. Bundan əlavə, regionda nüfuz əldə etmək istəyən qüdrətli dövlətlər diaspor faktoruna böyük diqqət verirlər...

Azərbaycan diasporu ildən-ilə daha da güclənir. Bu, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların cəmiyyətə daha yaxşı inteqrasiya olunması, yaşadıqları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirakının artması, onların bu ölkələrin ictimai-siyasi proseslərinə təsir imkanlarının genişlənməsi ilə xarakterizə olunur. İndi azərbaycanlıların ideya-siyasi birliyi yalnız ölkəmizin milli maraqlarından irəli gələn məsələ deyil, həm də müasir dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin tələbi ilə ortaya çıxan zərurətdir.

Bu gün xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın sürətlə təşkilatlanması prosesi müşahidə edilməkdədir. Azərbaycan Respublikası bu prosesə dəstək verir və onu daha da təkmilləşdirməyə, soydaşlarımızın diaspor quruculuğu sahəsində fəaliyyətini koordinasiya edir. Təşkilatlanmış Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakının təmin olunması diaspor quruculuğu işinin ən mühüm məsələlərindəndir. Xaricdə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının yaranmasında Avropa ölkələrində yaşayan soydaşlarımız fəallıq nümayiş etdiriblər. Daha sonralar isə kiçik təşkilatların federasiyalar və konqreslər şəklində birləşdirilməsi zərurəti meydana çıxıb.

Azərbaycan diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən böyük qurumlardan biri də Almaniyanın Berlin şəhərində təsis olunan Avropa Azərbaycanlıları Konqresidir (AAK). Təşkilatın yaranma zərurəti Avropada pərakəndə Azərbaycan təşkilatlarını birləşdirməkdən irəli gəlir. Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin (DİDK) təşəbbüsü ilə yaradılan AAK Avropada yaşayan azərbaycanlıların milli-mədəni xüsusiyyətlərini qorumaq, onların sosial-siyasi və hüquqi maraqlarını təmin etmək və digər ümummilli maraqları müdafiə etmək məqsədi daşıyır.

Sayına və fəaliyyətinə görə Azərbaycan diasporunun güclü olduğu dövlətlərdən biri Rusiyadır. Rusiyada Azərbaycan diaspor təşkilatları bu ölkənin demək olar ki, bütün bölgələrini əhatə edir. Rusiyada azərbaycanlıları ətrafında birləşdirməyə çalışan mərkəzlərdən Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresinin adını çəkmək olar.

Rusiya Azərbaycan Gəncləri Təşkilatının fəaliyyətinin müsbət nəticələr verməsini də vurğulamaq lazımdır. Təşkilatın sədri Leyla Əliyevanın beynəlxalq səviyyədə başladığı «Xocalıya Ədalət» kampaniyası effektiv nəticələr verdi. Bu təşkilatın mədəniyyət və digər sahələrdə gördüyü işlər təqdirəlayiqdir.

Dünya azərbaycanlılarının ilk təşkilatlarından biri sayılan Amerika-Azərbaycan Cəmiyyəti (AAC) 1958-ci ildə Nyu-Cersi şəhərində təsis olunub. Təşkilatın əsası 1942-ci ildə Türkiyədən ABŞ-a köçən soydaşlarımız tərəfindən qoyulub. Bu ölkədə qeydiyyatdan keçən diaspor təşkilatlarımızın sayı 30-a çatır.

Qeyd edək ki, ABŞ-da uğurlu fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri də Adil Bağirovun sədri olduğu ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsidir (USAN). Bu təşkilatın fəaliyyəti nəticəsində Xocalı faciəsi əvvəlcə Nyu-Cersidə həm qanunverici orqan səviyyəsində, həm də icraedici orqan olan qubernator səviyyəsində tanınıb. İndiyə qədər ABŞ-ın 6 ştatı Xocalı faciəsini tanıyıb.

Azərbaycan diasporunun təşkilatı strukturunun güclü olduğu dövlətlər içərisində Ukraynanı xüsusi olaraq qeyd etmək olar. Hazırda Ukraynada çoxsaylı Azərbaycan diaspor təşkilatları və milli mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Onlardan ən böyüyü bir çox regional diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresidir. 1999-cu ilin 21 martında təsis edilən UAK-ın yaranmasında Ukraynadakı Azərbaycan səfirliyinin və tanınmış azərbaycanlıların rolu böyükdür. Diasporumuzun daha fəal olduğu ölkələr içərisində Türkiyənin özünəməxsus yeri var. 1989-cu ildə Türk Dünyası Ümumdünya Azərbaycanlılar Konqresi, 1990-cı ildə Türk Dünyası Araşdırmalar Vəqfinin təşəbbüsü ilə Qeysəriyə I Millətlərarası Böyük Azərbaycan Konqresi və 1990-cı il noyabrın 30-dən 6-dək İstanbulda Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzlərinin Birinci Qurultayı bu istiqamətdə keçirilən tədbirlərdəndir.

Azərbaycan diaspor təşkilatlarının aktiv olduğu ölkələrdən Almaniya və İsveçin də adını çəkmək olar. Bu ölkədə ilk təşkilatlar 1985-ci ildən etibarən yaradılmağa başlanıb. Hazırda fəallığına görə Azərbaycan-İsveç Komitəsi xüsusi olaraq fərqlənir. Azərbaycanlıların və isveçlilərin birləşdiyi bu cəmiyyət İsveçdə fəal təşkilatlardan hesab olunur. Azərbaycan-İsveç münasibətlərini normallaşdırmaq üçün iş aparən komitə eyni zamanda lobbicilik və təbliğat işlə məşğul olur. Bu təşkilatdan başqa biz Azərbaycan-İsveç Federasiyası, «Azər» Cəmiyyəti və digərlərinin adını qeyd edə bilərik ki, onların fəaliyyətləri təkcə İsveçi deyil, digər Skandinaviya ölkələrini də əhatə edir.

Onu da bildirək ki, Böyük Britaniyada fəaliyyət göstərən «Vətən» Cəmiyyəti də Avropada tanınan qurumlardandır. 2000-ci ildə Londonda təhsil alan tələbələr tərəfindən təsis olunub. Bundan başqa, Avropa

Azərbaycan Cəmiyyəti mühüm işlər görür. Bu qurumun sədri Tale Heydərovun rəhbərliyi ilə Azərbaycanın milli maraqları naminə atılan addımları xüsusi qeyd etmək olar. Bu təşkilat Azərbaycanın maraqlarının Avropada müdafiəsi istiqamətində ciddi fəaliyyətilə seçilir.

Təşkilatların sayı ilbəl artır

Belçikada Azərbaycan Evi, Avstraliyada öz fəaliyyətilə seçilən Azərbaycanlılar Cəmiyyəti, Fransada 1990-cı ildə təsis edilən Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Cəmiyyəti diaspor təşkilatları içərisində öz fəallığı ilə tanınır.

Bir sıra ölkələrdə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini əlaqələndirən və bununla da onların səmərəliliyini artıran müxtəlif qurumlar — federasiya, konqres, assosiasiya, koordinasiya mərkəzləri yaradılıb. Bunlardan Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi, Gürcüstan Azərbaycanlıları Konqresi, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi, Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresi, Almaniyaadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi, Qazaxıstan Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyasının, Kanada Azərbaycan İcmaları Konqresi və digərlərini qeyd etmək olar. Ölkə daxilində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi ilə yanaşı, hazırda qitələr və ayrı-ayrı ölkələr üzrə də birliklərin yaradılması prosesi davam edir. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi, Avropa Azərbaycanlıları Konqresi səmərəli fəaliyyət göstərir. Bu proses hazırda davam etdirilir.

Qeyd edək ki, bu say isə ildən-ildə artmaqdadır. Buraya üzvlərinin sayı az olan xırda təşkilatları da aid etsək, dünyaya səpələnən soydaşlarımızın kifayət qədər təşkilati struktura malik olduğunu deyə bilərik.

Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsindən aldığımız məlumata görə, hazırda dünyanın müxtəlif ölkələrində 450-dən artıq Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Son 4 ildə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayında ciddi artım tendensiyası müşahidə olunmaqdadır. Belə ki, 2009-cu ildə dünyanın müxtəlif ölkələrində 384, 2010-cu ildə 408, 2011-ci ildə 416, 2012-ci ildə isə 423 diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərib.

Ermənilərin kilsə strategiyası

Bu yaxınlarda Hollandiya-Azərbaycan Türk Kültür Dərnəyinin Azərbaycan qollarının rəhbəri Elxan Həşimli ilə söhbətimizdə erməni diasporunun fəaliyyəti ilə bağlı ilginç faktlar əldə etdik. Elxan Həşimli bizimlə söhbətində bildirdi ki, Hollandiyada azərbaycanlılar qədər olmasa da, xeyli sayda ermənilər yaşayır. Amma buna baxmayaraq, erməni diasporu bizim diasporla müqayisədə daha fəaldır. Bunun da əsas səbəbi kilsədir. Onlar kilsədən dəstək alırlar, bundan çox məharətlə istifadə edirlər. Təbii ki, burada onların xristian olması faktoru mühüm rol oynayır. Ermənilər Qriqoryan məzhəbindən olmalarına baxmayaraq, onlar protestant kilsələri ilə sıx əlaqə saxlayırlar və onlardan dəstək ala bilirlər. Ermənilər protestant kilsələrinə gedirlər, orada Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı təbliğat aparırlar».

Onun sözlərinə görə, kilsələr də bu iş üçün təsadüfi seçilməyib: «Bununla həm də dövlətə təsir etmək imkanı qazanırlar. Orada kilsənin dövlətə təsir imkanları böyükdür və ermənilər də bunu gözəl anlayırlar. Dövlətə kilsə vasitəsilə yol tapmağa üstünlük verirlər. Onların öz qəzetləri var. Kilsəyə gələn hər bir şəxs o qəzeti oxuyur. Ermənilər kilsə qəzetlərində material çap etdirməyə daha çox önəm verirlər. Kilsə xristianların inanc yeridir, ona görə də kilsə qəzetlərində çıxan materiallar müzakirə olunmur, həqiqət kimi qəbul edilir. Təəssüf ki, ermənilər bir çox hallarda öz məkrli yalanları ilə məqsədlərinə nail olurlar. Əksər hallarda Hollandiyaya gələn ermənilər Azərbaycanda milliyətinə görə sıxışdırıldığını bildirir və daha rahat sığınacaq ala bilirlər. Hollandılara izah edəndə ki, Azərbaycanın torpaqları işğal olunub və 1 milyon azərbaycanlı qaçqın düşüb, bundan təəccüblənirlər».

O, həmçinin əlavə etdi ki, ermənilər onlarla kilsə arasında vasitəçilik yaradan qruplardan, lobbi xidmətlərindən də istifadə edirlər.

Burdan belə nəticə çıxır ki, uğurlarla yanaşı Azərbaycan diasporu hələ çox işləməli, fərqli və effektiv taktikalara üstünlük verməlidir, həmçinin kilsələrlə işləməli və din xadimlərinin Azərbaycana səfərlərini təşkil etməlidir.

Əli Zülfüqaroğlu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi
Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim edilir.

“Xalq Cəbhəsi”.-2013.-5 iyul.-N 118.-S.6.

Çelyabinskədə Azərbaycan diasporu

Rafael Quliyev: “Ozan dilimizin və ənənələrimizin qorunub saxlanmasına kömək göstərir”

Bu gün Azərbaycan diasporunun ən geniş yayıldığı ölkələrdən biri Rusiya Federasiyasıdır. Hazırda Rusiya Federasiyasının paytaxtı Moskva və digər iri şəhərlərdə deyil, eləcə də bu ölkənin ən ucqar belə subyektlərində Azərbaycan diaspor təşkilatları fəaliyyət göstərir. Paytaxt Moskvadan tutmuş uzaq Sibirə qədər şimal qonşumuzun hər bir vilayətində diaspor təşkilatımıza rast gəlmək mümkündür. Rusiya Federasiyasında fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımızdan biri də Çelyabinskədə fəaliyyət göstərən “Ozan” Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzidir. Çelyabinskədə mövcud olan çoxsaylı diaspor təşkilatları kimi “Ozan” Mədəniyyət Mərkəzi də öz aktiv fəaliyyəti ilə seçilir. 1999-cu ildə yaradılan “Ozan” Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi 2000-ci ildə rəsmi qeydiyyatdan keçib. Cəmiyyətə sədrlik edən dəyərli soydaşımız Rafael Quliyev eyni zamanda Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi Çelyabinsk regional təşkilatının rəhbəridir. Rafael Quliyev rəhbərlik etdiyi “Ozan” Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin ölkəmizin həqiqətlərinin, eləcə də zəngin tarixi-mədəni irsimizin yaşadığı vilayətdə yaşayan insanlara çatdırılması istiqamətində gördüyü işlərdən danışib. Bildirib ki, “Ozan” Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin əsas məqsədi xalqımızın zəngin mədəniyyəti, adət-ənənələrini qoruyub yaşatmaq və təbliğ etmək, soydaşlarımızın müdafiə hüquqlarının təminatına yardımçı olmaqdır: “Eyni zamanda fəaliyyətimiz Rusiyada yaşayan azərbaycanlı ailələrdə böyüməkdə olan yeni nəslin ana dilimizi, tariximizi, mədəniyyətimizi mənimsəmələri və Rusiya demokratik dəyərlərinə uyğunlaşmalarına kömək göstərməkdən ibarətdir. “Ozan” Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi şəhərin və vilayətin mədəni həyatında yaxından iştirak edir. “Ozan” Azərbaycan diasporunu birləşdirir və möhkəmləndirir, onun vətəndaş hüquqlarının, milli mədəni və sosial mənafelərinin gerçəkləşdirilməsinə, dilimizin və ənənələrimizin qorunub saxlanmasına kömək göstərir. Azərbaycanın dahi oğlu Heydər Əliyevin davamçıları kimi, biz Azərbaycan ilə Rusiya arasında dostluq əlaqələrinin möhkəmlənməsi üçün daim çalışırıq”. Mərkəz sədri qeyd edib ki, “Ozan” Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi Çelyabinsk Vilayəti Xalqları Assambleyası ilə birlikdə məktəblərdə beynəlmillətlik tərbiyəsi sahəsində iş aparılmasına da yardım edir: “Mədəniyyət Mərkəzinin fəaliyyətinin öncül istiqamətlərindən biri də xeyriyyəçilikdir. Uşaq müəssisələrinə, xeyriyyə fondlarına, Böyük Vətən müharibəsi veteranlarına müntəzəm maddi yardım göstərilir. Eyni zamanda bələdiyyə müəssisələrinə, ictimai qurumlara sponsor yardımı, azərbaycanlı idmançıların iştirakı ilə yarışların təşkili, şəhər rəhbərliyi ilə birlikdə məktəblilər arasında rüblük “Kim? Harada? Necə?” bilik yarışmasının keçirilməsi və s. işlər bu qəbildəndir. Onu da qeyd etmək istərdim ki, cəmiyyətin internet saytı (www.ozan.ru) və eyni adlı qəzeti var. “Ozan” qəzetində diasporun həyatında baş verən ən mühüm hadisələr işıqlandırılır. Qəzetimiz Çelyabinskədə kütləvi informasiya vasitələrinin VIII festivalında “Ən yaxşı korporativ qəzet” nominasiyasında 1-ci yerin qalibi olub. Fəaliyyətə başladıqdan sonra hiss etdik ki, yeni vasitədən istifadə etməliyik. Bu məqsədlə də “Ozan” qəzetini təsis etdik. İndi də hiss edirik ki, qəzetdən də artıq bir iş görməliyik. Başladıq kitablar, jurnallar çap etdirməyə”. Rafael Quliyev soydaşlarımızın cəmiyyətə fəal inteqrasiya etdiklərini söyləyib: “Bu gün Rusiyada elə bir ali məclis yoxdur ki, bizim səsimiz eşidilməsin. Biz, çalışırıq ki, azərbaycanlı biznesmenlər Çelyabinskə, onların biznesmenləri isə Azərbaycana sərməyə qoysunlar. Bu gün azərbaycanlı müəllim - professorlarımız, həkimlərimiz, biznesmenlərimiz Çelyabinskədə ilk onluğa düşürlər”. Mərkəz rəhbəri Çelyabinskədə yaşayan soydaşlarımızın sayı, onların başlıca məşğuliyyəti, xüsusilə gənclərin nə dərəcədə fəal olmaları barədə danışib: “Əvvəla onu qeyd edirəm ki, Çelyabinsk vilayətində 130-dan çox xalqın nümayəndəsi var. Hazırda orada 10 mindən artıq azərbaycanlı yaşayır. Onların ümumi məqsədi xalqlar arasında sülhün və əmin-amanlığın möhkəmləndirilməsidir. Ümumiyyətlə, ölkəmizlə bağlı nə qədər çox informasiya əldə etsək, bu bizim üçün çox önəmlidir. Biz orada fəaliyyət göstərən Xalqlar Assambleyasının üzvü olan digər diaspor təşkilatları - rus, alman, gürcü, qazax, tacik, özbəklərlə sıx əməkdaşlıq edirik, bir-birimizə dəstək oluruq, köməklik edirik. Bizim işlər nümunəvi olduğu üçün onlar bizə müraciət edir və keçirdiyimiz tədbirlərə onları da dəvət edirik. O ki qaldı, gənclərimizin nə dərəcədə aktiv olmasına, birmənalı olaraq qeyd edərdim ki, tarixi hadisələrin baş verdiyi zaman kəsiyində gənclər həmişə vacib və ciddi rollarını oynayıblar: “Ona görə də hər bir gənc hansı yerdə və proseslərə cəlb ediləcəklərsə, qarşıya qoyulan nəticənin həlli də o strategiyadan aslıdır.

Bu baxımdan “Ozan” Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin də ətrafında güclü gənclər toplaşmış və onlar çox fəaldırlar. Çelyabinskədə bizim gənclər Azərbaycan haqqında obyektiv fikir formalaşdırırlar. “Ozan” Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin gənclər üzrə sədr muavini İlkin Musayev Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin "Molodoy Гvordiya Edinoy Rossii" Çelyabinsk regional bölməsinin "Beynəlxalq əlaqələr" layihəsinin rəhbəri kimi əməkdaşlıq əlaqələrini möhkəmləndirərək gənclər təşkilatları ilə milli mədəniyyət mərkəzlərinin gənclərini bir araya toplayaraq, dəyrimi masa arxasında maraqlı mövzular araşdırırlar. Bunlarla yanaşı Azərbaycanın haqq səsinin yayan layihələrdən "Xocalıya ədalət" kampaniyası çərçivəsində Cənubi Ural Dövlət Universitetində keçirilən tədbir çox yadda qalan olub”. Rafael Quliyev deyib ki, Azərbaycanın qədim tarixini və mədəniyyətini təbliğ edən gənclərimiz şəhər və vilayət rəhbərlərinin keçirdiyi tədbirlərdə "Uralın Dostluq Rəngarəngliyi" və

"İctimai-siyasi birliklər" fəal iştirak edirlər: "Onlar hər il Çelyabinsk şəhər administrasiyası ilə birlikdə Böyük Vətən Müharibəsi veteranları və uşaqların müdafiə günündə keçirilən tədbirlərdə iştirak edirlər. Onu da qeyd edirəm ki, Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının rəhbəri Leyla xanım Əliyeva gənclərimizi daha da fərəhləndirir. Çelyabinsk gənclərini dəstəkləyir, bütün regionlardakı Gənclər təşkilatlarının qeydiyyatdan keçməsinə çalışır və istəyir ki, onlar güclü bir forum kimi fəaliyyət göstərsin". Mərkəz rəhbəri onu da bildirib ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 90 illiyinə həsr olunmuş "Rusiya-Azərbaycan: dostluq qanadlarında" Çelyabinsk vilayətinin uşaq və gənclər festival-müsabiqəsində nəinki azərbaycanlılar, həm də coxmillətli Çelyabinsk gəncləri böyük maraqla iştirak ediblər: "Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin memarı olduğu müstəqil Azərbaycan Respublikasının tarixini, mədəniyyətini, iqtisadiyyatını, mətbəxini öyrənərək zəngin bilik topladılar. Gənclərimizin idman sahəsindəki nailiyyətləri də ürəkaçandır. Xəyal Cəliyev tayboks üzrə dünya çempionu, İsmayıl Rzayev kinqboks üzrə dünya ikincisidir. İdman və bayram tədbirlərində daimi iştirak edən gənclərimiz, mədəniyyətimizi təbliğ etməklə yanaşı xalqlar arasında dostluğun möhkəmlənməsinə nail olurlar. Tədbirlərdə fəal iştirak etməklə, məntiqli çıxışları ilə reallığı təmsil edən gənclər kadr ehtiyatını təmin edirlər. "Gənclər bizim gələcəyimizdir" fikrini ümummilli liderimiz Heydər Əliyev 1996-cı ildə Azərbaycan gənclərinin I forumunda demişdir. Bir sözlə gənclər adətən yeniliklərin və onların qeyri-adi həllərini tapmaqla diasporun fəaliyyətini dəstəkləyir və yeni stimulları verir". "Ozan" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Çelyabinskədə fəaliyyət göstərən erməni diaspor təşkilatlarının Azərbaycan diasporuna təsir edib-edə bilməməsinə də aydınlıq gətirib. Bildirib ki, ermənilər hər zaman azərbaycanlıların arxasınca gəlirlər: "Ancaq çata bilmirlər. Onlar bizimlə rəqabət apara bilmirlər. Ermənilər bizə yalnız paxıllıq edirlər. Sayca 14 minə yaxın olsalar da, onlar siyasi baxımdan bizdən aşağı yerdədirlər. Biz Azərbaycanla bağlı bütün tarixi günlərimizi qeyd edirik.

Məsələn, Çelyabinskədə Xocalı soyqırımının, Azərbaycan həqiqətlərinin təbliğ olunması üçün xeyli işlər görmüşük. Qəzetimiz və internet saytımız vasitəsi ilə də təbliğat aparırıq. Bundan əlavə televiziyalarda materiallar yayırıq. Düzdür, müəyyən tapşırıqlar olur və problemlər yaradırlar. Ancaq biz müxtəlif vasitələrlə televiziyalara yol tapırıq və materiallarımızı yayırıq". Rafael Quliyev rəhbərlik etdiyi mərkəzin cəmiyyətindəki yeri və rolundan da söhbət açıb. Bildirib ki, mərkəz davamlı olaraq işlərini daha da gücləndirir: "İndiyədək bir sıra istiqamətlərdə layihələr həyata keçirmişik. Bunların bir qismi soydaşlarımızın problemləri, onların hüquqlarının qorunması ilə bağlı layihələrdir. Eləcə də dövlət orqanları ilə işbirliyimiz var. Belə ki, Çelyabinsk vilayətində qubernator yanında Milli Şuralar üzrə qurumda bizim təşkilat da təmsil olunur. Qanunvericilik orqanlarının nəzdində milli məsələlər üzrə qurumda, eləcə də Miqrasiya Xidmətinin tərkibində xüsusi şöbə var ki, orada da biz xalqımızı təmsil edirik. Bundan başqa orada yaşayan xalqların nümayəndələrinin təmsil olduğu Xalqlar Assambleyası var ki, cəmiyyətimiz yarandığı vaxtdan bu assambleyanın fəal üzvüdür.

Ümumiyyətlə, hansı bir qurumun tərkibində fəaliyyət göstərməyimizə baxmayaraq xalqımızı layiqincə təmsil etməyə çalışırıq. Xalqımızın tarixini, mədəniyyətini yaşadığımız ölkənin cəmiyyətinə çatdırırıq ki, bu da böyük rəğbətlə qarşılanır. Ümumiyyətlə, "Ozan" təşkilatı öz fəaliyyəti ilə fərqlənir. Məhz bunun nəticəsidir ki, Moskvada nəşr edilən "Rusiyanın ən yaxşı insanları" adlı kitaba Rusiyanın tanınmış dövlət xadimləri ilə yanaşı bizim təşkilatın nümayəndəsi kimi mən də daxil edilmişəm. Görülən işlər, mənəvi dəyərlərin təbliği istiqamətində həyata keçirdiyimiz tədbirlər bu müddət ərzində təşkilatımızın nümunəvi bir cəmiyyət kimi tanınmasına imkan yaradıb".

"Olaylar".-2013.-17 iyul.-№127.-S.15.

Azərbaycan mədəni irsinin fəal təbliğatçıları-diaspor təşkilatları

Azərbaycanın mədəni irsinin, klassik ədəbiyyatımızın, folklorumuzun, musiqimizin təbliği ilə bağlı dünyanın müxtəlif ölkələrində zaman-zaman kütləvi tədbirlər təşkil olunur. Belə tədbirlərin təşkili və keçirilməsində həmin ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları xüsusi fəallıq göstərirlər. Azərbaycan mədəniyyəti, klassik ədəbiyyatımızın təbliğində ayrı-ayrı ölkələrdə açılan “Azərbaycan Ev”lərinin də böyük rolu var. Belə ki, 2003-cü ilin may ayında Türkiyənin İzmir şəhərində “Azərbaycan Evi”nin açılışı olmuşdur. “Azərbaycan Evi”ndə xalqımızın mədəni irsi, tarixi ənənələri, ictimai-siyasi və mədəni həyatı ilə bağlı kitablar klassik ədəbiyyatımızın ən sanballı nümunələri, qiymətli incəsənət əsərləri və digər eksponatlar nümayiş etdirilir. “Azərbaycan Evi”ndə Azərbaycan mədəniyyət abidələri ilə bağlı vəsaitlər, kasetlər, disklər saxlanılır və burada milli mədəniyyətimizin, adət-ənənələrimiz təbliğ olunur. Eyni vaxtda İzmir şəhəri yaxınlığında inşa edilməsi nəzərdə tutulan “Azərbaycan parkı”nın təməl daşının qoyulması mərasimi keçirilmişdir. Artıq bu park Türkiyə ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin ən parlaq nümunələrindən birinə çevrilib.

Burada Azərbaycanın müxtəlif sahələrində şöhrət qazanmış mütəfəkkirlərinin büstləri, Azərbaycanın ərazisindəki qədim qalaların kiçik ölçülü modelləri, Azərbaycana dair rəsm və plakatların, tariximizi əks etdirən kitabların nüsxələrinin dəmir döymələri yerləşdirilib. Parkın ərazisində Azərbaycana dair böyük bir sərgi salonu da inşa edilib.

2003-cü ilin may ayında İzmir şəhərində keçirilən daha bir tədbir isə “Azərbaycan diasporuna dövlət qayğısı” kitabının təqdimat mərasiminə həsr olunmuşdur. Tədbirdə Türkiyənin və Azərbaycanın təmsilçiləri, dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən 20-dən artıq diaspor təşkilatının nümayəndələri və eləcə də xarici ölkələrdən bir sıra alimlər, tədqiqatçılar iştirak etmişlər. “Azərbaycan diasporuna dövlət qayğısı” kitabında ümummilli lider Heydər Əliyevin 1993-cü ildən bəri Azərbaycan diaspor təşkilatları nümayəndələri ilə keçirdiyi görüşlər barədə materiallar xronoloji ardıcılıqla toplanmışdır. Kitabda həmçinin 1993-cü ildən bəri diaspor fəaliyyətinə dair fərman və sərəncamlar, qəbul edilmiş dövlət sənədləri, normativ aktlar da öz əksini tapmışdır. Dövlət quruculuğunun mühüm sahələrindən biri olan xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasətinin hazırlanması və həyata keçirilməsində ümummilli liderimizin xidmətləri, fəaliyyəti, diaspor təşkilatları qarşısında qoyduğu məqsəd və vəzifələr kitabın əhatə etdiyi mövzular sırasındadır. Kitabın təqdimat mərasimində Azərbaycan Xalq Cumhuriyyətinin yaradıcılarından olan Fətəli xan Xoyskinin nəvələri Leyla xanım Keykurun və İbrahim Xoyxana, avstriyalı alim Erix Fayqla xatirə hədiyyələri təqdim edilmişdir. Görkəmli alim, ermənilərin iç üzünü bütün dünyaya çətdirən sanballı tədqiqat əsərlərinin müəlifli məhrum Samuel Vimsin layiq görüldüyü mükafat isə onun həyat yoldaşı Gülnur Uçqan-Vimsə göndərilmişdir. Almaniyanın Mayns şəhərində, Türkiyənin İzmir şəhərinin “Gündoğdu” meydanında, Ankaranın «Bilkənd» otelində, Vaşinqtonun “Fermont” otelində, Berlinin “Hilton” otelində, İsgəndərun, Ceyhan şəhərlərində və Hətay vilayətinin məşhur “Payas” qalasında açıq səma altında Azərbaycan incəsənət ustalarının iştirakı ilə on minlərlə insanın qatıldığı böyük konsert proqramları təşkil edilmişdir. Mədəni irsimizin, incəsənətimizin, milli adət-ənənələrimizin, xalqımızın qəhrəmanlıq salnaməsinin təbliği işində Azərbaycan icmalarının da rolu xüsusi qeyd olunmalıdır. Ötən müddətdə məhz onların fəal dəstəyi və təşəbbüskarlığı nəticəsində Moskvada tanınmış alimi Kərim Kərimovun, maestro Niyazinin, görkəmli bəstəkar Fikrət Əmirovun, Rusiya Təhsil Akademiyasının müxbir üzvü Qədiyyə Səlimovanın, Azərbaycanın xalq artisti, Rusiya Federasiyasının əməkdar artisti, professor Tamilla Mahmudovanın və şairə Alla Axundovanın yubileyləri, İsveçin Höteborq şəhərində «Babək» dərnəyinin təşkilatçılığı ilə “Füzüli festivalı” təntənəli şəkildə qeyd edilmişdir.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Çuvaşiya regional təşkilatının təşəbbüsü ilə Çeboksarı şəhərində dahi şairimiz Nizami Gəncəvinin abidəsinin açılışı, Rusiyanın Ulan-Ude, ABŞ-ın Sent-Luis şəhərlərində, Brüsseldə «Azərbaycan günləri»nin keçirilməsi, Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin təşəbbüsü ilə Kişinyovda “Nizami” parkının salınması ideyasının dəstəklənməsi bu tədbirlər sırasındadır. Bundan başqa, ötən dövrdə Belçikada “Avropa Azərbaycanlıları Mərkəzi”, Özbəkistanın Kaqan və Fərqanə şəhərlərində “Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi”nin, Almaniyanın Berlin və Ukraynanın Dneprepetrovsk şəhərlərində «Azərbaycan evi», Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Mədəniyyət İnstitutunun təşkilatçılığı ilə Almaniya-Azərbaycan Ticarət Palatası açılmışdır.

Azərbaycan dövlətinin milli bayramları da icma və birliklərimiz tərəfindən böyük təntənə ilə qeyd edilir. İsveçin Stokholm şəhərindəki “Azərbaycan dərnəyi”, İspaniyanın Torreviyexa şəhərindəki “Azəri” Cəmiyyəti, Helsinki şəhərindəki Finlandiya- Azərbaycan “Dostluq” Cəmiyyəti, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi, Moldova Azərbaycanlıları Konqresi, Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresi, «Dneprepetrovsk Azərbaycanlılarının Liqası», Estoniyanın Tallin şəhərində «Aydan» Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi, Litva Azərbaycanlıları cəmiyyəti, Latviya Azərbaycanlılarının «Azəri» cəmiyyəti, «Azəri-Çex» cəmiyyəti, Xarkov şəhərində Ukrayna-Azərbaycan «Dostluq» cəmiyyətinin və digər ölkələrdəki diaspor təşkilatlarımız «Respublika Günü» və digər əlamətdar bayramlar münasibətilə xüsusi təntənəli tədbirlər keçirmişlər.

2004-ci ilin may ayında Leninqradda yaşayan çoxsaylı həmyerlilərimizin iştirakı ilə Azərbaycanın nümayəndə heyəti və Rusiya rəsmiləri ilə birgə II Dünya müharibəsi illərində Leninqradın müdafiəsində qəhrəmancasına həlak olmuş həmvətənlərimizin xatirəsini əbədləşdirmək üçün Piskarev qəbiristanlığında izdihamlı mitinq keçirilmişdir. Sankt-Peterburq şəhərində yaşayan soydaşlarımızın təşəbbüsü və Piskarev memorial fondunun dəstəyi ilə həlak olmuş əsgərlərimizin xatirəsinə həsr edilmiş qranit lövhənin, mart ayında «Ukrayna-Azərbaycan» Dostluq cəmiyyətinin təşəbbüsü ilə Xarkovdakı Grizodubovlar adına şəhər Aviasiya və Kosmonavtika muzeyində Qarabağ müharibəsi zamanı həlak olmuş Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı Viktor Seryoginin 60-illiyinə həsr olunmuş sərginin, may ayında isə qəhrəmanın vaxtı ilə yaşadığı küçədə xatirə lövhəsinin açılış mərasimləri olmuşdur. Fərəhli haldır ki, Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı V.Seryoginin xatirə lövhəsini «Ukrayna-Azərbaycan» Dostluq cəmiyyətinin idarə heyətinin üzvü, Ukraynanın əməkdar heykəltəraşı soydaşımız Seyfəddin Qurbanov şərq ornamentləri ilə işləmişdir. 2004-cü ilin iyun ayında isə Belarus Respublikasında Azərbaycanlıların «Xəzər» İctimai Birliyinin təşəbbüsü ilə Mogilyov şəhərinin faşist işğalçılarından azad olunmasında iştirak etmiş briqada komandiri, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, həmyerlimiz polkovnik Aslan Vəzirov adına küçədə onun xatirə lövhəsinin açılış mərasimi keçirilmişdir.

Londonda gənc şairə Nigar Həsənzadənin «Arazın o tayı, bu tayı» mövzusunda yaradıcılıq gecəsi keçirilməsi müasir ədəbiyyatımızın təbliği sahəsində atılmış uğurlu addımlardan biri kimi yadda qalmışdır. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Ukraynanın Xarkov şəhərində yaşayan 11 yaşlı istedadlı bəstəkar Rəfail Səlimovun «Azəri Oğuz» adlı ilk albomu işıq üzü görmüşdür.

Qeyd olunan faktlar Azərbaycan mədəni irsinin, ədəbiyyatının, milli-mənəvi dəyərlərin təbliği sahəsində görülmüş işlərin ümumi mənzərəsini əks etdirir.

“Olaylar”.- 2013.- 24 iyul.-N 132.-S11.

Diaspor quruculuğu Azərbaycanın dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindədir

Əsası Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan bu siyasətin məntiqi olaraq Azərbaycan diasporu dünya ölkələrində yetkin və formalaşmış şəkildə fəaliyyətdədir

Azərbaycan diasporunun tarixən keçdiyi yol uzun bir zaman məsafəsində tarixi araşdırmalar zamanı aydın və dolğun görünür. Tarixin dövrlərində dünya ölkələrinə səpələnmiş soydaşlarımız milli düşüncəni, ziyalı mövqeyini ortaya qoysa da diasporun təşkilatlanmasına müvəffəq ola bilməmişdilər. Mənbələrdən bizə məlumdur ki, ümumbəşəri sivilizasiya xəzinəsinə misilsiz töhfələr bəxş etmiş yüzlərlə azərbaycanlı düha dünyanın bir sıra ölkələrində yaşamış və şöhrət tapmışdılar. Azərbaycan dünyaya səpələnmiş ziyalıların qismində elm, sənət ocağı kimi tanınsa da dünya ictimaiyyətinə öz həqiqi ictimai-siyasi-mədəni palitrasını tanıda bilməmişdir.

Ulu Öndər Heydər Əliyev ölkənin ictimai-siyasi həyatının bütün sahələrində sürətli inkişafa aparıcı islahatlara yol açdı. Azərbaycan qısa vaxt ərzində iqtisadi göstəricilərinə, intellektual potensialına görə SSRİ miqyasında ön sırada yer tutdu. Dahi Öndər Heydər Əliyevin ardıcıl surətdə apardığı islahatlar yalnız iqtisadi sahəni əhatə etmədi. Bu köklü dəyişikliklər elm və təhsildə, mədəniyyətdə də böyük sıçrayışlarla nəticələndi. Azərbaycanda elmin inkişafının stimullaşdırılması istiqamətində bir çox mühüm addımlar atıldı. Respublikada azad fikirlə ziyalıların təqibinə birdəfəlik son qoyuldu. Təsadüfi deyildir ki, məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin uzaqgörənliyi sayəsində 1969-cu ildən Sovet İttifaqı dağılana kimi Azərbaycanda bir nəfər də olsun dissident qeydə alınmayıb.

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra dövlətin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri də xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların ölkəmizin ümumi maraqlarının müdafiəsi işinə cəlb edilməsi olmuşdur. 1993-cü ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi, digər sahələrdə olduğu kimi, diaspor quruculuğu işində də əsaslı dönüş yaratmışdır. Ümummilli Lider bütün xarici səfərlərində Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşür, onların problem və qaygıları ilə maraqlanır, onları yenidən müstəqillik qazanmış respublikamızın tarixi mənafehlərinin reallaşdırılması prosesində fəal iştirak etməyə çağırırdı.

Beləliklə, Azərbaycan diasporu yeni bir inkişaf yoluna qədəm qoydu. Bu yolun əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən müəyyənləşdirildi və davamlı olaraq həyata keçirilir. Böyük Şəxsiyyət Heydər Əliyevin uzaqgörən müdrik siyasəti dünya ölkələrində Azərbaycanın tanınmasına böyük yollar açmış oldu. Dünyanın hər bir nöqtəsində formalaşmış Azərbaycan diasporu məhz Heydər Əliyevin diaspora quruculuğu siyasətinin məntiqidir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında" Fərman imzalamışdır. Fərman Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin mütəşəkkil qaydada əlaqələndirilməsi, dünya azərbaycanlılarının siyasi və ideoloji birliyinin təminatı baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edən mühüm tarixi sənəd olmuşdur. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması bu sahədə olan problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atmağa və Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini milli maraqlarımızın gerçəkləşdirilməsi istiqamətində mərkəzləşdirməyə imkan verdi.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərin fəaliyyətinin gücləndirilməsini və s. nəzərə alaraq Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi haqqında 2001-ci ilin may ayın 23-də Ümummilli Lider Heydər Əliyevin məlum Sərəncamı bu möhtəşəm ideologiyanın gerçəkləşməsinə istiqamətlənmişdir. Bu ideyanın sonrakı mərhələlərdə davam etdirilməsi diaspora quruculuğuna töhfələrini verməkdədir.

Bu gün Azərbaycan diasporu ABŞ, Fransa, Misir, Avstraliya, Gürcüstan, Moldova, Avstriya, İspaniya, Niderland, Almaniya, İspaniya, Norveç, Belarus, İsveç, Özbəkistan, Belçika, İsrail, Polşa, Birləşmiş Ərəb Əmirliyi, İsveçrə, Qazaxıstan, İtaliya kimi onlarla dövlətlərdə fəaliyyət göstərir. Belə ki, dünya ölkələrində "Azərbaycan Evi" Cəmiyyəti, Azərbaycan Fransız Gənclik Assosiasiyası, Azərbaycan Kültür Mərkəzi, Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyası, Fransa-Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Assosiasiyası, Avstraliyada Avstraliya-Azərbaycan-Türk dostluq birliyi, Azərbaycanlıların İsveçrədəki Mədəniyyət Mərkəzi, Azərbaycan-İsveçrə Türk Cəmiyyəti, İsveçrə Azərbaycan Türkləri Kültür Dərnəyi, İsveçrə-Azərbaycan Dərnəyi, Azərbaycan Türk Kültür Dərnəyi, Azərbaycan-İsveçrə Əməkdaşlıq Cəmiyyəti, İsveçrədə Azərbaycanın Demokratik Tələbə və Gənclər Birliyi, Vaşinqton-Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi, Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası, Hyuston Azərbaycanlıları Cəmiyyəti, Amerika-Azərbaycan Şurası, Qafqaz Yəhudiləri Cəmiyyəti və onlarla belə qurumlar müstəqillik dövründə məhz Ulu Öndərin diaspora quruculuğu siyasətinin məntiqi olaraq təşəkkül tapmışdır. Bu və ya digər qurumlar dünya ictimaiyyətinə Azərbaycan həqiqətlərini çatdırmaqda əhəmiyyətli rola malikdir.

Həqiqətən də Azərbaycan diasporunun məskunlaşma coğrafiyası genişlənir. Dünya azərbaycanlılarının 10 milyondan çoxu hazırda mühacirətdə yaşayır. Dünyanın 5 qitəsində məskunlaşan soydaşlarımızın siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir.

Müasir dövrümüzdə diaspor anlayışı beynəlxalq münasibətlərin vacib elementinə çevrilir. Qloballaşan dünyamızın reallıqları diaspor quruculuğu sahəsində Azərbaycanın qarşısında yeni vəzifələr qoymaqladır. Xalqlar arasında gedən sürətli inteqrasiya prosesləri, diaspor və lobbı təşkilatlarının beynəlxalq siyasətdə artan rolu bu sahədə daha genişmiqyaslı fəaliyyət göstərilməsini tarixi zərurətə çevirmişdir. Müasir həyatımızda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin yeritdiyi diaspor siyasəti uğurla həyata keçirilir.

Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının təbliğat sahəsində fəaliyyətin daha da gücləndirilməsi, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı beynəlxalq aləmin məlumatlandırılması və bu faktın dünya dövlətlərinin parlamentlərinin, siyasi dairələrinin müzakirəsinə çıxarılması ilə bağlı görülən faktlar da kifayət qədərdir. Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması istiqamətində bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirilməkdədir. İndiyədək əldə olunan təcrübə diaspor təşkilatlarımızın daha yetkin və nəzərəcarpacaq fəaliyyət göstərməsinə imkan verir. Diasporumuzun gördüyü işlər yaşadıkları ölkələrin siyasi həyatına təsir edəcək səviyyəyə yüksəlir. Bu da Ulu Öndərin təməlini qoyduğu diaspora siyasətinin məntiqi nəticəsidir.

ZÜMRÜD

“Səs”.-2013.-30 iyul.-№121.-S.11.

DAK Güney Azərbaycanla bağlı hesabat yayıb

Fars şovinist rejimi milli fəallara qarşı təqibləri davam etdirir, kütləvi həbslər aparılır

Dünya Azərbaycanlıları Konqresi Güney Azərbaycandakı son durumla bağlı hesabat hazırlayıb. DAK Mətbuat Xidmətinin yaydığı hesabatda bildirilir ki, fars şovinist rejimi milli fəalların hüquqlarını pozmaqda davam edir.

Qeyd olunur ki, iyulun 13-dən Təbriz şəhərinin mərkəzi həbsxanasında aclıq aksiyasına başlamış Yeni GAMOH təşkilatının üzvləri — doktor Lətif Həsəni, Yürüş (Ayət) Mehralibəyli, Mahmud Fəzli, Savalan (Səccad) Radmehr və Behbud Quluzadə öz mübarizələrini davam etdirirlər. Milli fəallar barələrində çıxarılmış ümumilikdə 45 illik hökmü ədalətsiz hesab edərək artıq 18 gündür aclıq aksiyası keçirirlər. Ancaq fars şovinist rejimi onların tələbləri yerinə yetirmək əvəzinə, iyulun 20-də Təbriz şəhərinin mərkəzi həbsxanasından Tehran şəhərinin Evin həbsxanasına, daha sonra isə Kərəc şəhərinin Rəcəyışəhr həbsxanasına köçürüb. Güney Azərbaycanın Təbriz, Mərənd və digər şəhərlərində onların azadlığa buraxılması üçün bildirişlər yayılıb, divarlara şüarlar yazılıb, eyni zamanda imzatoqlama kampaniyası başlandı.

DAK-ın hesabatında Güney Azərbaycanda çıxarılan ədalətsiz məhkəmə hökmləri barədə də faktlar yer alır. Bildirilir ki, İran islam inqilab məhkəmələrinin milli fəallarla bağlı ədalətsiz hökmləri də səngimdir. Ötən həftə AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun elmi işçisi, Şəhriyarşünas, araşdırmaçı-alim Xalidə Xalidlə birgə və sonra həbs edilmiş azərbaycanlı fəallara hökm oxunub. Hökmə əsasən, 2 azərbaycanlı fəal — İlqar Müəzzinzadə və Məhəmməd (Oxtay) Rəşidi ümumilikdə 31 ay azadlıqdan məhrum ediləblər. İ.Müəzzinzadəyə bir yerə toplaşmaqla milli təhlükəsizliyə xələl vurmağa cəhd göstərmək ittihamına görə 2 il, hakimiyyət əleyhinə təbliğat aparmaq ittihamına görə isə 91 gün həbs cəzası verilib. Məhəmməd Rəşidi isə eyni ittihamlara əsasən 91 gün və 1 ay həbs cəzasına məhkum edilib. Digər azərbaycanlı fəallar — aşiq İsa Qaraxanlı və Əmir Hadiyan isə bütün ittihamlar üzrə bəraət alıblar. Təbriz İnqilab Məhkəməsi azərbaycanlı fəalları X.Xalidlə əlaqə qurduqlarına, Azərbaycan türkcəsində kitab yaydıqlarına və İran İnfomasiya, Təhlükəsizlik və Kəşfiyyat Nazirliyinin (ETTELAAT) təqdimatına görə bu şəkildə cəzalandırıb. Məhəmməd Rəşidi aprelin 30-da, İlqar Müəzzinzadə isə mayın 8-də həbs edilib. Məhəmməd Rəşidi 56 gün saxlandıqdan sonra 150 milyon tümən zəmanətlə azadlığa buraxılsa da, İlqar Müəzzinzadə tutulduğu gündən həbsdədir.

Təbriz İnqilab Məhkəməsinin üçüncü şöbəsi tanınmış azərbaycanlı bəstəkar Həsən Dəmirçini 6 ay azadlıqdan məhrum edib. Azərbaycanlı bəstəkar Azərbaycan türklərinin problemləri ilə bağlı keçirilən iclaslarda iştirak etmək, İran dövlətinin icazəsi olmadan Qaradağ zəlzələsindən zərər çəkmiş insanlara köməklik göstərmək və ianə toplamaq, musiqi kursları təşkil etmək, Azərbaycan musiqisini tədris etmək, ölkə daxilində və xaricindəki istiqlalçı («separatçı») qüvvələrlə əlaqədə olmaq və həbsxanadan çıxan azərbaycanlı siyasi məhbusların qarşılama mərasiminə getməkdə günahlandırılıb. Hakim Həmid Purbağır İran İslam Cəza Qanununun 500-cü maddəsini əsas götürərək 60-dan çox yaşı olan azərbaycanlı fəala belə bir cəza verib. Ancaq bu ittihamlara görə həmin maddənin tətbiqi mümkün deyil.

Təbriz İnqilab Məhkəməsinin üçüncü şöbəsi həmçinin azərbaycanlı siyasi fəal Arəş Məhəmmədiyə də 6 ay həbs cəzası verib. Solçu tələbə fəal hakimiyyət əleyhinə təbliğat aparmaqda günahlandırılıb. A.Məhəmmədi hazırda Təbriz şəhərinin mərkəzi həbsxanasının maliyyə bölümündə saxlanılır. DAK-ın hesabatına görə, Güney Azərbaycanda həbslər, qeyri-qanuni sorğu-suala çəkilmək də davam edir. Belə ki, daha çox azərbaycanlıların milli-mədəni hüquqları mövzusunda türk dilində səsləndirdiyi tənqidi şeirləri ilə tanınan Əli Cabbari tutulub. Azərbaycanlı şair İran İnfomasiya, Təhlükəsizlik və Kəşfiyyat Nazirliyinin (Təbriz) şöbəsinə çağırılmasını səbəbini aydınlaşdırmaq üçün müraciət edərəkən həbsə alınaraq Təbriz şəhərinin mərkəzi həbsxanasına salınıb. Əli Cabbari isə öz şeirlərində «pantürkizm» və «separatçılıq» kimi ittihamlardan əsasən azərbaycanlı fəallara qarşı təzyiq üçün ortaya atılan bəhanələr kimi bəhs edir.

Bundan əlavə, milli fəallar Yədulla (Elman) Dəşti, Əli Hidayəti və Ramin Rzayi ifadə vermək üçün avqustun 3, 4 və 5-də Soyuqbulaq İnqilab Məhkəməsinə çağırılıb. Onlar hakimiyyət əleyhinə təbliğat aparmaqda və müxalif qruplarla əməkdaşlıqda günahlandırılırlar.

Həmçinin 5 nəfər məhbus yoldaşı ilə birlikdə heç bir dəlil olmadan və saxta ittihamlarla Tehranın Evin həbsxanasının 240-cı bölümünün təkadamlıq kamerasına salınan azərbaycanlı jurnalist Səid Mətinpur zindanın 350-cı bəndinə geri qaytarılıb.

Eyni zamanda bu il iyunun 12-də həbs olunmuş və 40 günə yaxın ETELAAT-ın Təbriz şəhərindəki təcridxanasında təkadamlıq kameralarda saxlanılmış azərbaycanlı fəallar Bəhram Axuni və Nasir Kazımpur Təbriz şəhərinin mərkəzi həbsxanasına köçürüldülər. Onlarla birlikdə tutulmuş Məcid Səfidani isə hazırda ETELAAT-ın Təbriz şəhərindəki təcridxanasında saxlanılır.

Bundan əlavə, azərbaycanlı tələbə fəal Mehdi Həmidi Şəfiq iyulun 22-də Təbriz şəhərinin mərkəzi həbsxanasından ETELAAT-ın Təbriz şəhərindəki təcridxanasına köçürülüb.

Sənəddə qeyd olunur ki, Güney Azərbaycanın Urmiya gölündəki ekoloji fəlakətlə bağlı da həyacan təbili çalınmaqdadır. Belə ki, Urmiya gölündəki ekoloji fəlakət hövzəsinin ətrafında yerləşən 7 şəhər böyük təhlükəylə üzləşib. İranın Şərqi Azərbaycan vilayətinin Kənd Təsərrüfatı İdarəsinin rəhbəri Məsud Məhəmmədiyan Urmiya gölünün qurumasının hövzənin ətrafında yerləşən 7 şəhərin artezian quyularına ciddi təsir göstərdiyini və quyuların suyunun şorlaşmasının artmasına gətirib çıxardığını söyləyib. Onun sözlərinə görə, hazırda Urmiya gölü hövzəsi ətrafındakı 600 min hektardan çox əkin və bağ sahəsi ekoloji fəlakətin mənfi təsiri ilə qarşı-qarşıyadır və ciddi ziyan görməkdədir. Eyni zamanda artezian quyularında da duzluluğun miqdarı getdikcə artır.

Bundan əlavə, İran parlamentinin 10 nəfər deputatı da Urmiya gölü ilə bağlı ölkə prezidenti Mahmud Əhmədiyədə məktub yazıb. Deputatlar İran parlamentinin 90-cı komissiyasına da eyni məzmunlu müraciət ediblər. Məktubda Urmiya gölü ətrafında duz tufanları başladığı qeyd olunub və ölkə rəsmilərindən Urmiya gölünü ekoloji fəlakətdən xilas etmək üçün təcili addımlar atmaq tələb olunub. Məktubu Təbriz, Ərdəbil, Urmiya, Tehran, Abadan və Qum şəhərlərini İran parlamentində təmsil edən deputatlar imzalayıblar.

İran rejimi isə zahirən addımlar atdığını göstərmək üçün iyulun 27-də Araz çayının suyunun Urmiya gölü axıtılması layihəsinin icrasına başlayıb. Layihə Araz çayının suyunun Culfa, Mərənd, Şəbüstər və Təbriz şəhərlərinin çöllərinə, ümumilikdə 15 min hektar əraziyə axıtılmasını özündə ehtiva edir. Ümumilikdə, 22 şəhər və 286 kənd içməli su ilə təchiz olunacaq.

Turqut

“Xalq Cəbhəsi”.-2013.-31 iyul.-N 136.-S.4.

Azərbaycan diasporunun gənc siması - Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı (AMOR)

Azərbaycan diasporunun inkişafında müstəsna xidmətləri olan təşkilatlardan biri də Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatıdır. Təşkilatın yaranma tarixi və fəaliyyət istiqamətlərinə nəzər salmamışdan əvvəl onu qeyd edək ki, Rusiyada azərbaycanlıların sayının kütləvi şəkildə artması 90-cı illərin əvvəllərində soydaşlarımızın əməkçi miqrant kimi bu ölkəyə işləməyə gəlməsi ilə bağlıdır. Təxminən 20 il əvvəl Azərbaycandan Rusiyaya gəlmiş soydaşlarımız həmin vaxt Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiya etməkdə böyük problemlər yaşayırdılar. Dil bilməmək və digər səbəblərdən onlar sıxışdırılır, incidilirdilər. Təəssüf ki, həmin nəslin inteqrasiya problemi indi də qalmaqdadır. Onları bəzən cəmiyyət içinə buraxmır, bəzən də onlar sürətlə yenilənən Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiya etməkdə lazımi imkanlara sahib ola bilmirdilər. Soydaşlarımız min bir əziyyətlə qazandıqları pulu övladlarının təhsilinə yatırıdılar. Nəticə bu gün göz qabağındadır. İndi 17-20 yaşında olan gənc soydaşlarımız Rusiyanın ən prestijli ali məktəblərinin tələbələridir. Lakin bu gənclər ayrı ayrılıqda, təklikdə Rusiyada azərbaycanlıların bir çox halda şişirdilmiş bazar adamı, davakar obrazını dağıda bilməzlər. Yeni Azərbaycan, yeni azərbaycanlı simasını Rusiyaya tanıtmmaq üçün onları bir araya toplamaq, real qüvvəyə çevirmək lazım idi. Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı məhz bu səbəbdən yarandı. Gənc soydaşlarımız AMOR adı altında bir araya toplanaraq Azərbaycan xalqının tolerantlığını, bəşəriyyətini, sevgisini dünyaya bəyan etdilər. AMOR-un yaranması ilə Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun yeni nəslini yarandı. Yaxın tarixə nəzər salsaq görərik ki, Rusiya Azərbaycan Gənclər Təşkilatı (AMOR) 2009-cu il aprelin 18-də Moskva şəhərində təsis edilmişdir. Bu təşkilat Azərbaycan həqiqətlərinin Rusiya və dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında xüsusi fəaliyyət göstərir. Təşkilatın məqsədi Azərbaycan mədəni irsinin Azərbaycan milli-mədəni dəyərlərinin qorunması, sosial, bədii, təhsil təşəbbüsləri, Azərbaycan gənclərinin dəstəklənməsi, Azərbaycan gənclərinin inkişafının təbliği, Rusiya cəmiyyətinin mədəni həyatında Azərbaycan gənclərinin daha yaxşı inteqrasiyası, təhsilin inkişaf etdirilməsi, ailə və cəmiyyətin mənəvi və əxlaqi əsasları qorumaq və möhkəmləndirmək, dostluq, etimad və xalqlar arasında anlaşmanın təşviqidir. Rusiya Azərbaycan Gənclər Təşkilatının Mərkəzi ofisi Moskva şəhərində yerləşir. Bundan başqa təşkilatın bir neçə regional bölmələri – Şimal-qərb, Volqa ətrafı, Şimali Qafqaz, Cənub, Uzaq Şərq və Sibir bölmələri fəaliyyət göstərir. AMOR Rusiya Azərbaycan Gənclər Təşkilatının sədri Leyla Əliyevadır. Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı fəaliyyət göstərdiyi çox qısa bir vaxt ərzində Rusiyada yaşayan və təhsil alan soydaşlarımızı öz ətrafında birləşdirən, onların Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiyasına dəstək verən güclü bir quruma çevrilib. Bundan başqa təşkilat Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi və xalqımızın zəngin tarixi-mədəni irsinin Rusiya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində də aktiv fəaliyyət göstərmiş, müxtəlif layihələr, tədbirlər reallaşdırıb. Belə ki, 2010-cu ildə qurumun sədri Leyla Əliyevanın başçılıq etdiyi Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı növbəti dəfə "Qanın milləti yoxdur" xeyriyyə aksiyası keçirmişdir. Həmin vaxta qədər Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı artıq üçüncü il idi ki, İ.M.Seçenev adına Birinci Moskva Dövlət Tibb Universitetinin Azərbaycanlı Gənclər Klubunun dəstəyi ilə "Qanın milləti yoxdur, həyat bəxş et - donor ol!" devizi altında xeyriyyə aksiyası təşkil edirdi. Aksiya azərbaycanlı tələbə klubları üzvlərinin iştirakı ilə universitetin həmvətənimiz Əliheydər Rəhimovun başçılıq etdiyi Klinik transfiziologiya və hematologiya kafedrasında baş tutmuşdur. Xeyriyyə aksiyasında 60-dan çox azərbaycanlı tələbə iştirak etmişdir. Dünya Qan Donoru Gününə həsr olunmuş aksiyaya ilk dəfə Kaluqa vilayətindəki azərbaycanlı gənclər klubunun nümayəndələri də qatılmışlar. 2011-ci il, may ayının 8-də isə Rusiyanın Rostov vilayətində Azərbaycanlı gənclərin möhtəşəm mitinqi olmuşdur. Belə ki, Rusiya Federasiyası Rostov vilayətindəki ən böyük abidə olan "Sambek memorialı" önündə 9 may faşizm üzərində qələbənin ildönümüylə bağlı möhtəşəm mitinq baş tutmuşdur. Mitinq Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı və "Мир на Земле" millətlərarası təşkilatı keçirmişdir. Tədbirin təşkilatçısı Taqanroq parlamentinin vitse-spikeri, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının Rostov bölməsinin rəhbəri Fuad İbrahimov olub. Tədbirdə əbədi məşələ od vurulmuş, memorialın qarşısına çiçəklər qoyulmuş, Taqanroq şəhərini faşistlərdən azad etmiş, əsasən azərbaycanlılardan ibarət 130 və 416-cı diviziyaların əsgərlərinin ruhuna dua oxunmuşdur. Tədbirin sonunda Taqanroq və Rostov şəhərləri arasında Rusiya və Azərbaycan bayraqlarını dalğalandıraraq avtoyürüş keçirilmişdir. Avtoyürüşün məqsədi Azərbaycan və Rusiya xalqlarını bir-birinə daha da yaxınlaşdırmaqdır. Qeyd edək ki, Taqanroq şəhərindəki Şöhrət Memorialı 1980-ci ildə Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında açılmışdır.

Rusiya Milli Tədqiqatlar Universitetinin Ali İqtisadiyyat Məktəbində (MTU AİM) Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının və Ali İqtisadiyyat Məktəbinin Millətlər Palatasının təşkilatçılığı ilə Azərbaycan mədəniyyəti gecəsi keçirilib. Məktəbin foyesində Azərbaycanın qədim və müasir tarixini özündə birləşdirən sərgi təşkil olunub. Sərgidə XVI əsrə aid qadın geyimləri, kələğayı, müxtəlif məişət əşyaları, eyni zamanda, Azərbaycan rəssamlarının modern art üslubunda əsərləri nümayiş etdirilib. Azərbaycanın Rusiyadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Polad Bülbüloğlu mədəniyyət gecəsini açaraq bildirib ki, humanitar əməkdaşlıq, o cümlədən mədəni əlaqələr xalqlar arasında dostluq münasibətlərinin inkişafının ən başlıca istiqamətidir.

Gənclərin bu sahədə fəaliyyəti olduqca əhəmiyyətlidir və hərtərəfli dəstəklənməlidir. Səfir Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının Azərbaycan mədəniyyətinin və incəsənətin təbliğində rolunu yüksək qiymətləndirib. Tədbirin bədi hissəsində “Odlar Yurdu” rəqs ansamblı, Beynəlxalq Muğam Festivalının laureatı Mirpaşa Şükürov və başqaları Azərbaycan incəsənətini ən müxtəlif janrlarda təqdim ediblər. Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının əlaqələndiricisi Natiq Əliyev bildirib ki, MTU AİM-in Millətlər Palatası indiyədək müxtəlif millətlərin mədəniyyətinə həsr olunmuş onlarla tədbir keçirib. Azərbaycan mədəniyyətinə həsr olunmuş gecə isə burada ilk dəfə təşkil olunur. Məqsədimiz Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği ilə yanaşı, azərbaycanlı abituriyentlərin diqqətini bu ali təhsil ocağına cəlb etməkdir.

Sankt-Peterburq şəhərində isə Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının yaradılmasının ikinci ildönümünə həsr edilmiş təntənəli tədbir keçirilib. Tədbirdə Heydər Əliyev Fondunun Rusiyadakı nümayəndəliyinin rəhbəri, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri Leyla Əliyeva, Azərbaycanın gənclər və idman naziri Azad Rəhimov, Azərbaycan Prezidenti Administrasiyasının rəsmiləri və Azərbaycanın Rusiya Federasiyasındakı səfiri Polad Bülbüloğlunun daxil olduğu nümayəndə heyəti iştirak edib. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri Leyla Əliyeva tədbirdə çıxış etmişdir. O, təşkilatın iki illik fəaliyyəti barədə məlumat verərək vurğulamışdır ki, bu dövrdə kifayət qədər yaxşı nəticələr əldə edilmişdir. Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri bildirmişdir ki, təşkilatın coğrafiyası genişlənir, indi Moskva və Sankt-Peterburq ilə yanaşı Arxangelsk, Tver, Yekaterinburq və bir sıra başqa regionlarda da azərbaycanlı gənclərin klubları fəaliyyət göstərir. Leyla xanım Əliyeva Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının iki illik fəaliyyəti dövründə keçirilmiş aksiyalar, tədbirlər və görüşlər barədə də məlumat vermişdir. O, “Xocalıya ədalət” kampaniyasına xüsusi diqqət yetirərək qeyd etmişdir ki, bu aksiya sayəsində dünyada insanların getdikcə daha çox hissəsi Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş bu faciədən xəbər tutur. Leyla Əliyeva əmin olduğunu bildirmişdir ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münacişəsi ədalətli həllini tapacaq və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa ediləcəkdir.

Konfransın açılışında MDB Parlamentlərarası Assambleyasının baş katibi Mixail Krotov, Sankt-Peterburq Dövlət Universitetinin prezidenti Lyudmila Verbitskaya da çıxış ediblər. Həmçinin Tavrıda sarayında “Azərbaycan: Müstəqilliyin bərpasının 20-ci ildönümü” və “Azərbaycan - Sankt-Peterburq” sergiləri də təşkil olunub. Sankt-Peterburqdakı konfransın işində Rusiyanın 80 regionundan Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının 400-ə yaxın nümayəndəsi iştirak edib. Axşam isə Petropavlovsk qalasında Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının yaradılmasının ikinci ildönümünə həsr olunmuş bayram konserti keçirilib. Konsertdə “Eurovision 2011” mahnı müsabiqəsinin azərbaycanlı qalibləri Eldar və Nigar, “Eurovision 2010”-un iştirakçısı Safura Əlizadə, “Fabrika” qrupu, Yuliya Saviçeva, Timati, “Quest Pistols” və Azərbaycan və Rusiya estradasının digər ulduzları iştirak ediblər. Konsertin təşkilatçıları Azərbaycan Gənclər və İdman Nazirliyinin və Sankt-Peterburq Administrasiyasının dəstəyi ilə Heydər Əliyev Fondunun Rusiyadakı nümayəndəliyi olub. Ertəsi gün isə Tavrıda sarayında Rusiya regionlarından olan Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının nümayəndələri “Regionlardakı gənclər: şəxsi artım və sosiallaşma”; “Qloballaşma, informasiya cəmiyyəti, sosial şəbəkələr və gənclik”; “RAGT-nin beynəlxalq fəaliyyətinin inkişaf perspektivləri”; “Mədəniyyət, milli özünüdərk və idman”; “Gənclərin məşğulluğu. Biznes və sahibkarlıq”; “Təhsil, elm və innovasiyalar” sekiyalarında plenar müzakirələrdə iştirak ediblər. Elə həmin gün Nizami Gəncəvinin anadan olmasının 870 illiyi münasibətilə şairin adını daşıyan bağın açılışı keçirilib. Məlumat üçün qeyd etmək yerinə düşər ki, 2002-ci il iyunun 9-da Kamenoostrovski prospektində bağda XII əsrin dahi şairinə qoyulan abidənin açılışında Rusiya Prezidenti Vladimir Putin və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev iştirak etmişdi.

“Olaylar”.-2013.-2 avqust.-№136.-S.7.

Azərbaycan diasporası hücum taktikasını seçib

Erməni diasporası küncə sıxılıb

Azərbaycanın diaspora tarixinin nisbətən cavan olmasına baxmayaraq yarandığı müddətdən bu vaxta qədər xeyli nailiyyətlərə imza ata bilib. Bunun əsas səbəbi kimi Azərbaycan dövlətinin diaspora təşkilatları ilə yüksək səviyyədə əməkdaşlığının olması göstərilir. Məlumdur ki, ümummilli lider Heydər Əliyev bir çox sahələrdə olduğu kimi diaspora fəaliyyətinin də memarı olub və dövlət səviyyəsində diaspora siyasətinin formalaşmasının əsasını qoyub. Yalnız bundan sonra diaspora qurumlarımız təşkilatlanaraq əməli fəaliyyətə start veriblər.

Bundan fərqli olaraq ermənilərin bu işdə səriştəsi, təcrübəsi yüz illərlə ölçülür. Yüz ildən çoxdur ki, ermənilər diaspora hərəkəti yaradıblar və bizim tarixi torpaqlarımızda Etmənistan dövlətinin yaradılması və təşəkkül tapmasında erməni diasporunun böyük rolu olub. Buna baxmayaraq, Azərbaycanda da dövlət səviyyəsində bu işin qurulması erməni diasporunu çıxılmaz vəziyyətə salıb. Təbii ki, indiyə qədər istər Avropada, istərsə də dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində bizim belə kəsərli, sözünü deyə bilən diaspora təşkilatlarımız olmayıb. İndi diaspor təşkilatların hamısı Azərbaycan dövləti tərəfindən koordinasiya olunur, onlar da fəaliyyətində Azərbaycan dövlətinin dəstəyini hiss edirlər. Ona görə də ürəkli, kəsərli fəaliyyətləri ilə seçilir. Məsələn, bir müddət öncə, Fransada azərbaycanlı tələbələrin ermənilərin aksiyasına əngəl törətmələri böyük səs-küyə səbəb olmuşdu. Ermənilərin ən çox təsir imkanına malik olduğu Fransa kimi ölkədə baş verən hadisə bir daha göstərdi ki, soydaşlarımız arxalarında güc hiss etdiklərindən öz haqları uğrunda savaşa belə atıla bilirlər. Bu, doğrudan da bizim diaspora təşkilatlarının çox güclü olmasından xəbər verir. Artıq birmənalı şəkildə deyə bilərik ki, diaspora məsələsində erməniləri dalana dirəmişik və yaxın zamanlarda erməni diasporu bizim diaspora təşkilatları qarşısında heç nə edə bilməyəcək. Bu istək isə dövlətimiz və Diaspora Komitəmiz qarşısında daha mühüm vəzifələr qoyur. Baxmayaraq ki, bu diaspora qurumları bizim üçün, dövlət üçün yeni bir qurumdur, ancaq fəaliyyəti müddətində xeyli işlər görüb. Bununla yanaşı, dünya, Türkiyə təcrübəsi var ki, onları daha yaxşı öyrəniş əxz etmək tələb olunur. Yalnız bu halda daha güclü bir fəaliyyət ortaya qoymaq mümkün olar. O da bir faktdır ki, bizim diaspora hərəkətimiz erməniləri üstələyib, dövlətin və millətin haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında diaspora hərəkətimizin töhfələri danılmazdır.

Ziyahı potensialımız diasporamızı daha güclü edir

Məlumdur ki, Azərbaycanın Rusiya, ABŞ və Fransa kimi ölkələrdə güclü diaspor təşkilatları fəaliyyət göstərir. Təbii ki, bu, qurumların fəaliyyəti digər dövlətlərdəki diaspora təşkilatlarımız üçün bir nüsxə olmalıdır. Baxmayaraq ki, Fransa ermənilərin ən çox yaşadığı və ən güclü diasporun fəaliyyət göstərdiyi bir ölkədir, Rusiya və ABŞ-da güclü erməni diasporu fəaliyyət göstərir. Bizim bu ölkələrdəki diaspor təşkilatlarımız arasında əlaqələrin yüksək səviyyədə olması ilə heç şübhəsiz ki, həmin ölkələrdəki erməni diaspor təşkilatlarına çox ciddi zərbə vura bilərik. Amma o da faktdır ki, müxtəlif ölkələrdəki diaspora təşkilatlarının atdıqları addımları elə də adekvat hesab etmək düzgün olmazdı. Çünki bir çox hallarda diaspora təşkilatlarımız fəaliyyətlərini yalnız baş verən hadisələrə münasibətdə bəyanat verməklə kifayətlənirlər. Lakin reallıq ondan ibarətdir ki, diaspora fəaliyyətini sadəcə sözlə, bəyanatla məhdudlaşdırmaq olmaz. Diaspora təşkilatlarımız daim hücum taktikasını seçməli və hücum mövqeyində olmalıdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, biz ən azı haqq mövqeyindəyik və beynəlxalq hüququn dəstəklədiyi tərəfdəyik. Beynəlxalq hüquq da imkan verir ki, xalqımızın haqq səsinə dünya ictimaiyyətinə, beynəlxalq təşkilatlara çatdırmaqda sərbəst fəaliyyət göstərə bilək. Bəs, reallıqda necə, Azərbaycan diaspora təşkilatlarının inkişaf səviyyəsini necə dəyərləndirmək olar, diaspora təşkilatlarımız qarşıya qoyulan məqsədlərə nail ola bilirlərmi? Əvvəla onu qeyd edək ki, Azərbaycan diaspora hərəkəti hələ təşəkkülənmə mərhələsindədir. Yəni, diaspora təşkilatlarımız hələ tam formalaşmayıb, tam gücü ilə fəaliyyətə başlamayıb. Buna baxmayaraq bizim diaspora potensialımız indiyə qədər mövcud olmuş bir sıra xalqların diaspora imkanlarından, o cümlədən ermənilərdən qat-qat güclüdür. Biz həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət baxımından həmin güclərdən dəfələrlə yüksəkdə dururuq. İstər Rusiya, istər Amerika, istərsə də Fransada bizim potensialımız keyfiyyət baxımından xeyli irəlidedir. Ziyalıların çoxluğu baxımından bizim diaspora təşkilatlarımız ermənilərlə müqayisədə daha güclü və çevik ola bilər. Bizim tanınmış elm adamlarımız təbii ki, Rusiya, Fransa və Amerikada kifayət qədərdir. Bu baxımdan hesab etmək olar ki, diaspora strukturların görə biləcəyi işlər daha çoxdur. Təbii ki, bu işin koordinasiyası Azərbaycandan olmalıdır. Buna isə Azərbaycan dövlətinin və diaspora komitəsinin birgə fəaliyyəti nəticəsində nail olmaq mümkündür.

İcmalar arasında əlaqələrin genişlənməsi mühüm şərtidir

Daha konkret desək, diaspora təşkilatlarımızın fəaliyyətinin daha da gücləndirilməsi üçün bir sıra qurumların qarşılıqlı fəaliyyətinə ehtiyac var.

Xüsusən, diaspora ilə əlaqədar təcrübənin bir az da artırılmasına diqqət yetirilməlidir. Dünyanın bir çox xalqları var ki, onlar artıq çoxdan belə strukturlar yaradıblar və xaricdə yaşayan həmvətənləri ilə çox gözəl iş qura biliblər. Biz də digər ölkələrin təcrübəsindən öyrəniş, həmən təcrübədən öz işimizdə istifadə etməyi bacarmalıyıq. Diaspora təşkilatlarına tanınmış, dünya şöhrətli alimlərimizi cəlb etmək məqsədilə harada yaşamasından asılı olmayaraq yer üzündə yaşayan bütün azərbaycanlıların hüquq və azadlıqları qorunmalıdır.

Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması üçün maksimum imkanlardan istifadə edilməlidir. Bu işə Azərbaycanda və xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən bütün dövlət və qeyri-dövlət təşkilatlarımız cəlb edilməlidir. Məsələn, harada azərbaycanlıların hüquqları pozulursa, dərhal həmən dövlətlərin hökumət və parlamentlərinə müraciətlər edilməli, onların hüquq və azadlıqlarının beynəlxalq hüquq çərçivəsində qorunmadığı üçün irad bildirilməlidir. Həmin ölkələrdən tələb edilməlidir ki, həmvətənlərimizin hüquq və azadlıqları layiq olduğu səviyyədə qorunsun. Azərbaycanlıların dilimizə, dinimizə, mədəniyyətimizə yadığamamaları üçün yaşadıkları ölkələrdə soydaşlarımızın yaratdıqları cəmiyyətlərin nəzdində kurslar açılmalı, kitabxanalar yaradılmalıdır ki, onların övladları Azərbaycan dilini unutmasınlar. Ən əsası isə Azərbaycan xalqının övladı olmalarını unutmasınlar.

Nəzərə alınmalıdır ki, yeni nəsil özündən asılı olmayan səbəblərdən yadlaşmağa başlayır ki, buna da imkan vermək olmaz. İndinin özündə də bu işi elə qurmaq lazımdır ki, harada yaşamasından, hansı dövlətdə olmasından asılı olmayaraq hər bir Azərbaycan övladı bilsin ki, onun doğma vətəni Azərbaycandır, atası-babası kimdir, millətinin tarixi nədən ibarətdir. Aparılan təbliğat işi ona hesablanmalıdır ki, harada yaşamalarından asılı olmayaraq azərbaycanlılar öz etnik mənsubiyyətlərini unutmasınlar, əksinə Azərbaycanın elçilərinə çevrilsinlər. Azərbaycanı dəstəkləsinlər, yaşadıkları ölkələrdə Azərbaycanın sözünü desinlər, Azərbaycanın müstəqil dövlət olaraq daha da inkişaf etməsində öz töhfələrini versinlər. Buna nail olmağın yolu xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımıza Azərbaycanın üzləşdiyi problemlər haqqında daha dolğun məlumatlar vermək, onlar da yaşadıkları ölkələrdə Azərbaycanda baş verənlər, xüsusilə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə ətraflı məlumatların çatdırılmasından keçir. Bununla yanaşı, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təhsil problemi diqqət mərkəzində olmalıdır. Milli-mədəniyyətimizin inkişafına hesablanmış proqramlar ortaya qoyulmalıdır. Milli qürurumuzu, milli varlığımızı qoruyub saxlamaq üçün konkret işlər görülməlidir. Elə etmək lazımdır ki, xaricdə yaşayan soydaşlarımız bu işlərdə bir dəstək hiss etsinlər, maddi və mənəvi dəstək görsünlər. Müxtəlif proqramların hazırlanması, onların həyata keçirilməsində sözsüz ki, Azərbaycan dövləti birbaşa iştirak etməlidir. Təbii ki, xaricdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan cəmiyyətləri, milli-mədəniyyət mərkəzləri, icmaları arasında da əlaqələrin qurulması son dərəcədə vacibdir. Onların fəaliyyətini koordinasiya edən regional mərkəzlərin sayının artırılması qarşıya qoyulan hədəflərə çatmağa imkan vermiş olar.

“Olaylar”.-2013.-13 avqust.-№141.-S.7.

Azərbaycan dövləti diaspora fəaliyyətinə lazımi dəstək verir

Diaspora təşkilatlarımız ölkə həqiqətlərinin qarçısına çevriliblər

Azərbaycanın müstəqil dövlət statusuna sahib çıxması və hazırda dünyada baş verən proseslərin müxtəlifliyi diasporun önəmini daha da artırır. Xüsusən ölkəmizin üzleşdiyi haqsız münaqişə diaspora fəaliyyətinin daha da genişlənməsini zəruri edir. Ermənistan kimi məkrli düşməni olan Azərbaycan üçün güclü diasporun mövcudluğunun əhəmiyyəti olduqca böyükdür. Bu səbəbdən də Azərbaycan diasporunun inkişaf etməsi, güclənməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Yalnız bu halda ölkə həqiqətlərinin, üzleşdiyimiz faciələrin, eyni zamanda mədəniyyətimizin, tariximizin və digər sahələrdəki uğurlarımızın dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına daha tez nail ola bilərik. Sırr deyil ki, hətta bir sıra inkişaf etmiş dövlətlər də öz milli maraqlarını diasporlar vasitəsilə həyata keçirirlər. Bundan əlavə, regionda nüfuz əldə etmək istəyən qüdrətli dövlətlər diaspor faktoruna böyük diqqət verirlər.

Diasporaya dövlət dəstəyi öz nəticəsini verməkdədir

Baxmayaraq ki, Azərbaycan diasporunun inkişaf mərhələsi müstəqillik illərinə təsadüf edir, ancaq tarixi sənədlər və faktlar diasporumuzun hələ ötən əsrin əvvəllərindən formalaşmasını inamla söyləməyə əsas verir. Belə ki, 1920-ci ildə Azərbaycan Demokratik Respublikasının süqutundan sonra xarici ölkələrə səpələnən soydaşlarımızın siyasi fəaliyyətini də diaspor adlandırmaq olar. Nəzərə almaq lazımdır ki, hələ ötən əsrin əvvəllərində bir çox azərbaycanlı ziyalılar öz fəaliyyətləri ilə lobbicilik funksiyasını yerinə yetiriblər. Ümumilikdə Azərbaycan diasporunun təşəkkülü, formalaşması və inkişaf tarixi bilavasitə xalqın mühacirət tarixi ilə bağlıdır. Azərbaycanlıların xarici ölkələrə mühacirəti tarixən qədim köklərə malik olsa da, sistemli şəkildə bu proses XIX əsrin birinci yarısındakı siyasi-hərbi münaqişələr, İran-Rusiya müharibələri, Qafqaz regionundakı məcburi miqrasiya prosesləri ilə bağlıdır. Lakin reallıq ondan ibarətdir ki, ümummillə lider Heydər Əliyev də bu sahəyə böyük önəm verirdi. Məhz onun təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə diaspora fəaliyyətinin qanunvericilik bazası yaradıldı, icra orqanı olaraq Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi) təsis edildi. Yeni qanun xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətinin məqsəd və prinsiplərini və bu siyasətin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar dövlət orqanlarının fəaliyyətinin əsaslarını müəyyən etdi. Müvafiq komitənin yaradılması isə xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasətini müəyyən etdi. Beləliklə dövlət qarçısına məqsəd qoydu ki, beynəlxalq hüququn hamılıqla qəbul edilmiş prinsip və normalarına, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə və Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq, eləcə də müvafiq xarici dövlətlərin qanunvericiliyi nəzərə alınmaqla, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların əsas hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinə və onların öz milli özgürlüyünü qoruyub saxlamasına və inkişaf etdirməsinə kömək göstərsin. Hazırda ölkə Prezidenti İlham Əliyev də diaspor sahəsinə böyük diqqət yetirir. Məlumat üçün qeyd edək ki, indi Azərbaycan diasporu gərgin əməyi və çevikliyi ilə fərqlənir. Diaspor təşkilatlarımız öz fəaliyyətlərini hamılıqla qəbul edilən beynəlxalq hüquq çərçivəsində qurduğundan mövcud olduqları ölkələrin siyasi rəhbərliyi tərəfindən qəbul edilirlər. Eyni zamanda xaricdə yaşayan azərbaycanlıların Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanları, eləcə də qeyri-hökumət təşkilatları ilə sıx əlaqələr qurmasına və inkişaf etdirməsinə, ölkəmizin daxili və xarici siyasəti, iqtisadi, sosial və mədəni həyatı haqqında informasiya almasına şərait yaradılır. Dövlət diaspora təşkilatlarına öz dəstəyini əsirgəməyərək xaricdə yaşayan azərbaycanlıları Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin və suverenliyinin qorunmasına və möhkəmləndirilməsinə, iqtisadi, sosial və mədəni inkişafına, cəmiyyətin və dövlətin siyasi həyatına, habelə Azərbaycan Respublikası ilə digər dövlətlər arasında qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlərin qurulması və inkişaf etdirilməsinə cəlb edir. Paralel olaraq beynəlxalq hüquq normaları və müvafiq dövlətlərin qanunvericiliyinə uyğun olaraq, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların milli-mədəni muxtariyyətlər və ictimai birliklər yaratmaq hüququnun həyata keçirilməsinə yardım göstərir. Təsadüfi deyil ki, Prezident İlham Əliyev bəyan edib ki, artıq Azərbaycan diasporu hücum taktikasına üstünlük verməlidir. Həqiqətən də Azərbaycan diasporunun buna potensialı var və artıq bu istiqamətdə ciddi addımlar atılıb.

Təşkilatlanma diaspora fəaliyyətinin əsas şərtidir

Azərbaycan dövləti diasporanın təşkilatlanması məsələsinə də önəm verir. Qeyd edək ki, Dünya Azərbaycanlılarının birinci qurultayının keçirilməsi diasporun təşkilatlanması baxımından önəmli rola malik idi. Məhz bu kimi addımların nəticəsində Dünya Azərbaycanlılarının 3-cü qurultayının keçirilməsi zamanı artıq Azərbaycan diasporu pərakəndə şəkildə deyil, mütəşəkkil formada fəaliyyət göstərirdi. Qurultaya qatılan təşkilat rəhbəri real konsepsiya ilə çıxış edir və əldə olunan nəticələrdən danışdırdılar. Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin təsis qurultayı da diasporun təşkilatlanması baxımından önəmli hadisələrdən biri idi. İndi azərbaycanlıların ideya-siyasi birliyi yalnız ölkəmizin milli maraqlarından irəli gələn məsələ deyil, həm də müasir dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin tələbi ilə ortaya çıxan zərurətdir. Bu gün xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların sürətlə təşkilatlanması prosesi müşahidə edilməkdədir. Azərbaycan Respublikası bu prosesə dəstək verir və onu daha da təkmilləşdirməyə, soydaşlarımızın diaspor quruculuğu sahəsində

fəaliyyətini koordinasiya edir. Təşkilatlanmış Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakının təmin olunması diaspor quruculuğu işinin ən mühüm məsələlərindəndir. Bu məqsədlə ötən dövrdə soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrdə keçirilən seçkilərə təsiretmə mexanizmlərinin hazırlanmasına nail olmaq üçün müəyyən işlər görüldü və uğurlu nəticələr qazanılıb. Artıq dünyanın bir sıra ölkələrində diaspora təşkilatlarımız uğurlu fəaliyyəti ilə seçilir. Baxmayaraq ki, vaxtilə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının yaranmasında Avropa ölkələrində yaşayan soydaşlarımız fəallıq nümayiş etdiriblər. Daha sonralar isə kiçik təşkilatların federasiyalar və konqreslər şəklində birləşdirilməsi zərurəti meydana çıxıb. İndi Azərbaycan diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən böyük qurumlardan biri də Almanyanın Berlin şəhərində təsis olunan Avropa Azərbaycanlıları Konqresidir (AAK). Təşkilatın yaranma zərurəti Avropada pərakəndə Azərbaycan təşkilatlarını birləşdirməkdən irəli gəlir. Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin (DİDK) təşəbbüsü ilə yaradılan AAK Avropada yaşayan azərbaycanlıların milli-mədəni xüsusiyyətlərini qorumaq, onların sosial-siyasi və hüquqi maraqlarını təmin etmək və digər ümummilli maraqları müdafiə etmək məqsədi daşıyır. Sayına və fəaliyyətinə görə Azərbaycan diasporunun güclü olduğu dövlətlərdən biri Rusiyadır. Rusiyada Azərbaycan diaspor təşkilatları 89 obyektin hamısında var. Rusiyada azərbaycanlıları ətrafında birləşdirməyə çalışan mərkəzlərdən Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresinin adını çəkmək olar. Rusiya Azərbaycan Gəncləri Təşkilatının fəaliyyətin müsbət nəticələr verməsini də vurğulamaq lazımdır. Təşkilatın sədri Leyla Əliyevanın başladığı “Xocalıya Ədalət” kampaniyası effektiv nəticələr verir.

Azərbaycan dilinin və mədəni irsin qorunub saxlanması ənənəsi

Xatırlatmaq yerinə düşərdi ki, Azərbaycan dövlətinin xaricdə yaşayan soydaşlarımızla bağlı mədəniyyət, dil və təhsil siyasəti mövcuddur və bu siyasət uğurla həyata keçirilməkdədir. Sırr deyil ki, Azərbaycanın dövlət orqanları mütəmadi olaraq xaricdə yaşayan azərbaycanlılara öz mədəni irsinin və dilinin qorunub saxlanmasında və inkişaf etdirilməsində, öz ana dilində təhsil almaq imkanının həyata keçirilməsində yardım göstərir və bu məqsədlə zəruri tədbirlər görürlər. Sadalanan məqsədlərə nail olmaq üçün dövlət orqanları digər dövlətlərdə yaşayan azərbaycanlıların milli-mədəni muhtariyyətləri ilə hərtərəfli əməkdaşlıq həyata keçirirlər. Konkret olaraq xaricdə yaşayan azərbaycanlıların mədəniyyət mərkəzlərinə, mədəni-maarif təşkilatlarına, kitabxanalarına, arxivlərinə, muzeylərinə, teatrlarına, musiqi ansambllarına və digər yaradıcı kollektivlərinə yardım göstərilir, xarici ölkələrdə Azərbaycan dilində fəaliyyət göstərən məktəblərin tədris-metodik və maddi-texniki təminatına və inkişafına, eləcə də həmin məktəblər üçün kadrların hazırlanmasına yardım edilir, soydaşlarımızın öz ana dilini qoruyub saxlamaqda, ana dilinin öyrənilməsinə, təhsil almaq və informasiya əldə etmək üçün bu dildən istifadəyə şərait yaradılmasında kömək göstərilir. Ən əsası xaricdə yaşayan azərbaycanlılara Azərbaycan Respublikasında təhsil almaq, elmi və digər yaradıcılıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün güzəştli şərtlərlə yardım göstərilir.

“Olaylar”.-2013.-15 avqust.-№121.-S.7.

**“Azərbaycan diasporunun güclənməsi gənclərimizin gələcəyindən,
onların birliyindən çox asılıdır”**

Afil Hüseynov: " Çalışırıq ki, onları bir araya toplayaq, bir-birinə daha da yaxınlaşdıraq"

“Deyəsən məqsədimizə yavaş-yavaş nail oluruq”

Azərbaycan diaspor təşkilatları sırasında ən geniş şəbəkəli və çoxsaylı üzvü olan təşkilatlardan biri ÜmumRusiya Azərbaycanlıları Konqresidir ki, hazırda sözügedən konqresin təkcə şimal qonşumuzun mərkəzi şəhərləri deyil, eləcə də ən ucqar vilayətləri, ayrı-ayrı subyektlərində də regional təşkilatları mövcuddur. ÜmumRusiya Azərbaycanlıları Konqresinin regional təşkilatları sırasında Murmansk vilayət bölməsi də öz aktivliyi ilə seçilir. Hazırda ÜmumRusiya Azərbaycanlıları Konqresi Murmansk vilayəti bölməsinə dəyərli soydaşımız Afil Hüseynov rəhbərlik edir. Azərbaycanı Rusiya Federasiyasının Murmansk vilayətində layiqli təmsil edən həmvətənlərimizdən biri olan Afil Hüseynov 1966-cı ildə Şərur rayonunun Kərimbəyli kəndində dünyaya gəlib. A.S.Qriboyedov adına Moskva Beynəlxalq əlaqələr və İqtisadiyyat İnstitutunun hüquqşünaslıq fakültəsini bitirən Afil Hüseynov ÜAK-ın regional təşkilatına rəhbərlik etməklə paralel olaraq hazırda sahibkarlıq fəaliyyəti ilə də məşğuldur.

Lobbicilik işi ilə də məşğul olan Afil Hüseynov vilayətin yerli icra orqanları ilə də yaxından əməkdaşlıq edir, rəsmi dairələrdə Azərbaycanı layiqincə təmsil edir. Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresinin Murmansk vilayət bölməsinin sədri olan soydaşımız həmçinin Murmansk vilayəti İctimai Palatasının üzvü, Murmansk vilayətinin qubernatoru yanında Milli Məsələlər üzrə Məşvərət Şurasının üzvüdür. Bir neçə vəzifəni icra etməkdə heç bir çətinlik çəkmədiyini deyən Afil Hüseynov bütün fəaliyyəti boyunca Azərbaycanın haqq işi uğrunda mübarizə apardığını diqqətə çatdırıb. Soydaşımız bildirib ki, icra etdiyi bir vəzifə digərini daha effektiv icra etməyə şərait yaradır: “Məsələn, mənim, yerli icra strukturlarında təmsil olunmağım, oradakı əlaqələrim ÜmumRusiya Azərbaycanlıları Konqresinin Murmansk bölməsinin sədri kimi işlərimi daha səmərəli həyata keçirməyə imkan verir. Yəni Murmanskda yaşayan soydaşlarımızın problemlərini həll etməkdə bir növ mənə kömək olur”. Afil Hüseynov qeyd edib ki, hazırda onun yaşadığı vilayətdə on minə, Murmansk şəhərinin özündə isə altı minə yaxın azərbaycanlı yaşayır: “Bu soydaşlarımız bizə ən müxtəlif - qeydiyyat, iş, mənzil, hətta məişət problemləri ilə belə müraciət edirlər. Mən də diaspora rəhbəri olaraq, əlaqələrimdən istifadə edib hər cür yardım göstərməyə çalışıram.

Əsasən də gənc nəsə dəstək olmağı özümə borc bilirəm. Hesab edirəm ki, Murmanskda Azərbaycan diasporunun güclənməsi gənclərimizin gələcəyindən, onların birliyindən çox asılıdır. İndiki gənclik ağıllı, istedadlı, təhsilli və eyni zamanda çox aktivdir. Biz çalışırıq ki, onları bir araya toplayaq, bir-birinə daha da yaxınlaşdıraq. Deyəsən məqsədimizə yavaş-yavaş nail oluruq. Təxminən on il əvvəl bir-birini tanımayan Murmanskın azərbaycanlı gəncləri apardığımız işlərin nəticəsində artıq öz aralarında ünsiyyət yaradıblar. Onlar birlikdə həm əylənirlər, həm də maariflənilirlər. Murmanskda gənclərimizin diskotekası var ki, hər şənbə günü orada görüşüb, əylənir, söhbət edir və fikir mübadiləsi aparırlar. Gənclərimizin ayrıca birliyi də fəaliyyət göstərir ki, burada artıq onlar müxtəlif mövzularda forumlar, tədbirlər keçirir, Azərbaycanı təbliğ edirlər”. Afil Hüseynovun sözlərinə görə, tədbirlər əsasən Azərbaycan üçün əlamətdar olan tarixləri, milli bayramlarımızla əlaqədar əlamətdar günləri özündə ehtiva edir: “ Məsələn, hər il mütləq 20 Yanvar, Xocalı, 31 Mart-Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü faciələrinin ildönümlərinə həsr olunmuş anım tədbirlərini yüksək səviyyədə keçiririk. Bununla dərdimizi həm yerli əhaliyə çatdırır, təbliğ edirik, həm də azərbaycanlı gənclərin milli faciələrimizdən xəbərdar olması, bu tarixləri unutmaması üçün müəyyən işlər görmüş oluruq. Hesab edirəm ki, Azərbaycan tarixinin bu səhifələrini vətəndən kənar da böyüməkdə olan gənc nəslimizin yaddaşına həkk etmək lazımdır ki, sabah onlar istədiyimiz səviyyədə təbliğat apara bilsinlər. Biz milli bayramlarımızın keçirilməsinə də xüsusi önəm veririk. Ümumiyyətlə, harada yaşamağımızdan asılı olmayaraq milli adət-ənənələrimizi yaşatmaq bizim borcumuzdur. Bütün bu tədbirlərimizə - istər anım mərasimi olsun, istər bayram şənliyi – biz Murmanskda yaşayan digər millətlərin, eləcə də ictimaiyyətin nümayəndələrini də dəvət edirik. Hazırda vilayətdə altmışa yaxın millətin nümayəndəsi yaşayır. Qeyd edim ki, üzvü olduğum Murmansk vilayəti İctimai Palatasında da paralel olaraq təbliğat işləri görürük”. Afil Hüseynov yaşadığı bölgədə mövcud olan digər diaspor təşkilatları və onlarla mümkün əməkdaşlıqdan da söhbət açıb: “ Bu yaxınlarda Murmanskda millətlərarası forum keçirdik. Məncə bu tədbir özü digər diaspor təşkilatları ilə isti əlaqələrimizin bariz nümunəsidir. Amma Murmanskdakı digər millətlərin nümayəndələri etiraf edir ki, hər hansı problem ortaya çıxanda və ya bir məlumat almaq lazım gəldikdə azərbaycanlılara müraciət edir, onlardan öyrənirik. Biz işimizi layiqli görməyə çalışırıq”.

Həmyerlimiz Murmanskda yaşayan azərbaycanlıların Rusiya siyasətinə inteqrasiyasına olan marağı barədə də danışıb: “Mən özüm həm bizneslə məşğulam, həm də dövlət qurumunda çalışıram və istəyirəm ki, bu, bir və ya bir neçə adamla məhdudlaşmasın. Orada yaşayan gənclərimizə göstərdiyim xüsusi dəstəyin əsas səbəbi də məhz budur ki, onlar tədricən vilayətin ictimai-siyasi həyatında öz yerini tuta bilsin. Bu, onların gələcəkdə

hətta siyasətdə yer ala biləcəyinə böyük zəmin yaradır. Sizə maraqlı bir fakt deyim: şəhərin beş il əvvəlki qubernatoruna dedik ki, ruslar kütləvi şəkildə Murmanskı tərk edir, azərbaycanlıların sayı isə çoxalır. Qubernator isə belə cavab verdi ki, belə davam etsə, şəhəri sizə saxlayıb buradan getməli olacağıq. Mən dedim, etiraz etmirəm, biz özümüz də idarə edə bilərik. Əlbəttə, bu, qubernatorla aramızda bir zarafat idi. Amma mən bu barədə ciddi düşünürəm və bütün söylərimi də bu istiqamətə yönəltdim. Orada yaşayan hər bir təhsilli gəncimizi şəhərin ən yuxarı qurumlarına, məsələn, vilayət dumasına və s. inteqrasiya etdirmək fikrindəyəm. Biz də yeni fəaliyyətə başlamışıq, ictimai birliyimiz 2008-ci ildə yaradılıb. Bu az müddətdə qeyd etdiyim kimi kifayət qədər işlər görmüşük. Mənim niyyətim odur ki, Murmanskda yaşayan hər bir azərbaycanlı, xüsusən də gənclərimiz özünü vətəndən uzaqda yox, elə Azərbaycandakı kimi hiss etsin. Düzdür, əvvəllər gənclərimiz Azərbaycan dilini bilmirdilər, ünsiyyətdə çətinlik çəkirdilər. Amma artıq bu məsələni demək olar həll etmişik, Artıq dili öyrəniblər və ünsiyyət problemi geridə qalıb. Müqayisə edəndə indi vəziyyət daha yaxşıdır”.

Süleyman İsmayılbəyli

“Olaylar”.-2013.-29 avqust.-№153.-S.7.

Diaspor təşkilatlarını ətrafında sıx birləşdirilən konqreslərin yaradılması diasporun inkişafına təkan verən amillərdəndir

Bu gün ölkənin xarici siyasət kursunda diasporla iş prinsipinin necə qurulması ilə bağlı müxtəlif yanaşmalar ortaya qoyulur. Mütəxəssislərin bu məsələ ilə bağlı fərqli fikirləri səsləndirilir. Bəs görəsən Azərbaycan Respublikası xarici siyasət kursunda diasporla iş aparmaq prinsipləri necə tərtib olunmalıdır? Bunun üçün ilk olaraq azərbaycanlıların vətəndaşlıq mənsubiyyəti mütləq nəzərə alınmalıdır. Eyni zamanda azərbaycanlıların məskunlaşdığı dövlətlərin siyasi sistemi, Azərbaycan Respublikasına olan münasibəti, burada məskunlaşan soydaşlarımızın mühacirət səbəbi, sosial-iqtisadi durumları, Vətənə münasibətləri və s. səbəblər ciddi olaraq öyrənilməlidir. Dövlət xarici siyasətində tez-tez statistik araşdırmalara diqqət yetirməlidir. İlk olaraq – informasiya sahəsinə xarici siyasət konsepsiyasında mühüm yer ayırmaq lazımdır. Qeyd etdiyimiz kimi informasiya sahəsində irəlidə olmaq bütün problemlərin həll olunmasına nail olmaq üçün atılan zəruri addımdır. Məlumdur ki, hazırda Azərbaycan diasporuna məxsus 30-dan çox ölkədə informasiya işinin aparılması üçün TV-Radio kanallar, qəzet-jurnallar, internet saytları və s. vasitələr mövcuddur. Lakin saytların primitiv dizaynı, hər bir saytın məğzinin yalnız mədəniyyət və öz-özünü öymələrdən ibarət olan açıqlamalar təşkil etməsi qloballaşan dünyada özünü sübut etməyə yetərli deyil. Bu barədə Danimarkada Azərbaycan diasporunun yaradıcılarından olan Yaşar Azəroğlu maraqlı fikirlər irəli sürür. Onunla bu istiqamətdə aparılan müzakirələr zamanı saytların 4 dildə məlumatları özündə əks etdirməyin zəruri olduğu aşkar olur. Yaşar Azəroğlunun təklif etdiyi Azərbaycan, rus, türk və fars dillərində saytların tərtib edilməsi birbaşa vətəndaşlıq mənsubiyyəti ilə bağlıdır. Azərbaycan diasporunun bir hissəsinin fars, bir hissəsinin isə rus-türk təhsilli olması, onların anlama bildiyi dildə məlumatlarla onları təmin edilməsinə xidmət edir.

Müasir dünyada təbliğatın ən əsas vasitəsi televiziya kanalları sayılır. Avropa və Amerika ölkələrində televiziya kanalı açmaq çox maliyyə tələb edir. Lakin hər hansı bir kanalda müəyyən vaxt əldə etmək üçün yalnız bu ölkələrdə yaşayan diaspor təşkilatlarının müraciəti yetərli olar. Ancaq bu verilişlərin yayım dairəsi müəyyən şəhərin həddləri çərçivəsində olur. Hazırda Almanyanın Boxum şəhərində ASAV təşkilatı yerli TV kanalda vaxt hüququnu əldə edib. Bu TV vasitəsilə yayımlanan verilişlərin bütün Almaniyada baxılması üçün isə mütləq Almaniyada Konfederasiya və ya Federasiya halında birləşən qrupların müraciəti önəmlidir. Televiziyadan fərqli olaraq yerli, yaxud ölkə radiosunda vaxt almaq, daha asandır, sadəcə olaraq təşkilat adından müraciət hazırlamaq və yayımlanan verilişlərin proqramını təqdim etmək bəs edər.

“Diaspor və Lobbi” Elmi Araşdırmalar Mərkəzinin sədri Zaur Əliyev deyir ki, internet saytları açmaqda isə heç bir məhdudiyyət yoxdur. Müəyyən məbləğə satılan domenlər və yaxud pulsuz olaraq xidmətə verilən saytları açmaq üçün yalnız vaxt və səbr lazımdır. Bu gün Azərbaycan diasporuna məxsus 1000-dən çox sayt var və onların saytı gündən-günə artsa da, məzmununda heç bir dəyişikliklər baş vermir. Bunun aradan qalxması üçün dövlət müxtəlif müxtəlif elmi-tədqiqat mərkəzləri və qurumlara xaricdə yaşayan soydaşlarımızın sərbəst çıxışını təmin etməlidir. Azərbaycanla əlaqəli saytı yaratmaq istəyən diaspor təşkilatları və yaxud fərdi şəxslərin üzləşdiyi ən böyük problem tarix, mədəniyyət və s. ilə bağlı dolğun və səhifəli məlumatların yoxluğuudur. Bu səbəbdən də digər saytlardan plagiatlıq nəticəsində informasiyaların götürülməsi saytların bir qrafikasında olan ədəbiyyatların elektron versiyasını müəyyən qruplar sərbəst olaraq hər bir sayt yaradıcısına təqdim etməlidir. Bu00 saytlarda isə ilk olaraq Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ön planda durmalı və bir-birlərinə çıxış-linkləri olmalıdır: “Qəzet-jurnal nəşr etmək də elə çox maliyyə tələb etmir. Bu işdə dövlətin xüsusi fondu olmalıdır ki, diaspor təşkilatlarına qismən yardım etməklə rus, ingilis, fars dilli mətbuat təsis edə bilərlər. Bu mətbuat orqanlarına hər bir diaspor nümayəndəsinin çıxış əldə etmək hüququ olmalı, burada dərc edilən yazılarda müstəqil fikirlərin əks edilməsində əngəlliklər olmamalıdır. Kitab, broşur və digər məlumatlandırıcı materialların çıxışına da xüsusi yer vermək lazımdır. Azərbaycan barədə dolğun məlumatların əks olunduğu kitabların çap edilməsi diasporla əməkdaşlıq strategiyasında özünəməxsus mövqe tutmalıdır. Hazırda xaricdə yaşayan soydaşlarımız içərisində elə dəyərli alimlər var ki, onların kitabı dövlət səviyyəsində maliyyələşməsi diasporun digər üzvlərinin Azərbaycana münasibətində müsbət dəyişikliklərə nail olmaq olar. Həmçinin incəsənət sahəsində diasporla əməkdaşlığa ciddi fikir verilməklə, onların bu istiqamətdə həmrəyliyinə nail olmaq olar. Etiraf edək ki, son 15 ildə Azərbaycanla bağlı bir-iki sənədli film çıxsə, bu istiqamətdə boşluq hiss olunur. Diaspor təşkilatları incəsənətə çox meyilli olsalar da burdan lazımi səviyyədə istifadə etmək iqtidarında deyillər. Bu günə qədər diaspor nümayəndələri Azərbaycan filmlərinin həftəsini yaşadıkları ölkələrdə təşkil edə bilmirlər. Və yaxud hər hansı bir mükafat təsis edib, onu daha çox seyrçi kütləsi qazanan filmə təqdim etməyiblər. Bunlarla paralel olaraq onların çox hissəsi öz köməkliklərini təklif etməsindən istifadə edərək, bəzi Azərbaycan filmlərinin xarici dillərə tərcümə etməsi işinə onları cəlb etmək olar. Teatrla bağlı isə kiçik bir teatr truppası təşkil edib, diaspor nümayəndələri üçün vaxtaşırı səhnə əsərlərinin təqdim edilməsindən istifadə etmək olar. Paralel olaraq musiqili-ədəbi gecələrin təşkil edilməsi məsələsinə xarici siyasət konstitusiyasında yer ayırmaq zəruridir. Son zamanlar Azərbaycan təşkilatlarının istifadə etdikləri musiqili gecələrin, konsert turnelərinin, musiqi festivallarının keçirilməsi işini daha da fəallaşdırmaq mütləq addımdır. Çünki musiqidən

güclü təbliğat yoxdur. Azərbaycan barədə güclü təbliğat xaricdə Workshop adlanan istirahət-təbliğat vasitələrindən də məharətlə istifadə etmək olar. Bunun üçün Azərbaycan rəqslərinin bilicilərini bir müddətə xarici ölkələrə səfərinin dövlət tərəfindən maliyyələşdirərək Azərbaycan diasporunun gənc nümayəndələrini bura dəvət edib, onlara milli rəqsləri elmi və ədəbi formada təbliğ etmək olar. Eyni zamanda xarici gəncləri də bu işə cəlb etmək məqsədə uyğun olar. İncəsənət sahəsində təbliğatın başqa bir qolu olan foto-rəsm sərgilərinin keçirilməsidir. Foto festival tərəfindən daha çox yararlanan yəhudi, yunan və irlənd faktorlarıdır ki, onların tutduqları mövqe bəllidir. Müxtəlif idman yarışlarının təşkili, festivalların başqa millətlərlə birgə keçirilməsi, diaspor nümayəndələrinin həftə sonu görüşlərinin təşkili, dil kursları açmaq, kitabxanalar yaratmaq və bura sərbəst gəliş-gedişi təmin etmək, milli mətbəxin təbliği məqsədilə hansısa bir mərkəzdə müxtəlif xörəklər bişirib, pulsuz olaraq paylaşmaq, xarici vətəndaşları çay süfrəsi axşamlarına dəvət etmək və s. kimi vasitələrin xarici siyasət konsepsiyasında əks olunmaq Azərbaycan diasporunun güclənməsi ilə yanaşı dövlətimizin təbliği işinə çox böyük yardım olacaq”.

Göründüyü kimi qanunvericilik sahəsində dövlət ilk addımları atıb. Bunu Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaranması və Qanunun qüvvəyə minməsində görə bilərik. Lakin bəzi nüanslar, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın vətənə güzəştli qaydada gəlib-gətməsində, torpaq alıb tikinti işi aparmasında, investisiya məsələsində iqtisadi maraqlarının təmin olunmasında hüquqi qaydada bir sıra qərarlar qəbul edilməli və dövlətin birbaşa dəstəyi və nəzarəti onlar üzərində olmalıdır. Təhsil sahəsinə də xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Müşahidələrimizə görə son bir neçə ildə Azərbaycan ali məktəblərinin diplomlarını əldə etmək istəyən soydaşlarımızın sayı artmaqdadır. Onlar üçün güzəştli şərtlər verməklə yanaşı, xaricdə təhsil alan diaspor nümayəndələri ilə sıx bağlı olan tələbələrimiz üçün dəstək verməklə, universitetlərdə Azərbaycanla bağlı guşələr açmaq, kitab sərgisi təşkil etmək, rəsm-foto festivallar keçirmək, Azərbaycanla bağlı bilgi əldə etmək istəyən əcnəbilər üçün köməkliklər göstərilməsinə xarici siyasət konsepsiyasında özünəməxsus diqqət verilməlidir. Dil kursları açmaq və Azərbaycan dili ilə paralel xarici dillərdə çap olunan elmi-bədii ədəbiyyatları nəşr etmək, virtual universitetlər təsis etmək görülməsi zəruri olan işlərdən hesab edilir. Məktəblərarası dostluq və mübadilə proqramından da istifadə edilsə uğurlu nəticələr əldə etmək olar.

Bu bir danılmaz faktdır ki, təşkilati sahədə xarici siyasətdə müəyyən irəliləyişlər hiss olunur. Son zamanlar bir sıra ölkələrdə yeni təşkilatların və bu təşkilatlar ətrafında sıx birləşdirilən konqreslərin yaradılması diasporun inkişafına təkan verən amillərdəndir. Lakin burada bəzi neqativ hallar da var ki, bu da təşkilatlar arasında ayrışma seçkiliyə yol verilməsidir. Bəzən isə yaradılan təşkilatlarda iqtidar-müxalifət meyillərinin təzahür edilməsi diaspor daxili problemləri ortaya çıxarır. Belə neqativ halların aradan qaldırılması üçün mütləq siyasi baxışların müstəqilliyi qorunub saxlanması, onlara yalnız dövlətçilik mövqeyindən çıxış etməyi təklif etmək düzgün olardı.

“Olaylar”.-2013.-12 sentyabr.-№121.-S.15.

Qloballaşan dünyada Azərbaycan diasporu

Soydaşlarımızın daha sıx şəkildə birləşməsi zərurətə çevrilir

Qloballaşan dünyanın doğurduğu reallıqlar Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə də öz təsirini göstərməkdədir. Cərəyan edən inteqrasiya prosesləri dünyanın müxtəlif regionlarında yaşayan həmvətənlərimizin daha sıx şəkildə birləşməsinə zərurətə çevirir. Başqa sözlə desək, indi azərbaycanlıların ideya-siyasi birliyi yalnız ölkəmizin milli maraqlarından irəli gələn məsələ deyildir, həm də müasir dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin tələbi ilə ortaya çıxan zərurətdir.

Bu gün xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların sürətlə təşkilatlanması prosesi müşahidə edilməkdədir. Azərbaycan Respublikası bu prosesə dəstək verir və onu daha da təkmilləşdirməyə, soydaşlarımızın diaspor quruculuğu sahəsində fəaliyyətini koordinasiya etməyə çalışır. Təşkilatlanmış Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakının təmin olunması diaspor quruculuğu işinin ən mühüm məsələlərindəndir. Bu məqsədlə ötən dövrdə soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrdə keçirilən seçkilərə təsiretmə mexanizmlərinin hazırlanmasına nail olmaq üçün müəyyən işlər görülmüş və uğurlu nəticələr qazanılıb. Diasporumuzun daxili strukturunda vahid vətəndaşlıq məhfumunun olmaması, ölkə daxili proseslərin birbaşa xaricdə yaşayan və müxtəlif təşkilatlarda təmsil olunan soydaşlarımızın siyasi baxışlarına təsir etməsi, iqtisadi maraqların önə çəkilməsi bu qitələrdəki təşkilatların konqreslər və federasiyalar halında formalaşmasında ciddi çətinliklər yaradır. “Lobbi və Diaspor” Elmi Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Zaur Əliyev deyir ki, Azərbaycan diasporunun təşkilatı sistemində başqa bir mənfi cəhət hər bir qurumun yaranması və fəaliyyəti zamanı onların Azərbaycandakı daxili məsələlərlə bağlılığının olmasıdır. Onlar diaspor təşkilatlarına xas olan təsis olunduqları ölkələrin ictimai fikrində və beynəlxalq təşkilatlar içərisində təmsil etdiyi milləti və dövləti təbliğ etmək və siyasi-lobbiçilik işi aparmaq əvəzinə daha çox bir-birləri arasında münasibətləri aydınlatmağa çalışırlar. Son zamanlar bəzi neqativ cəhətlərin aradan qaldırılmasına baxmayaraq, verilən bəyanatlarda Azərbaycandakı siyasi partiya və liderlərin mövqeyindən çıxış edilməsi fikirlərinə gəlmək olar.

Xaricdə yaranan Azərbaycan diaspor təşkilatlarının yaranması tarixinin hələ ötən əsrin əvvəllərinə təsadüf etməsinə baxmayaraq müasir mərhələdə bu istiqamətdə canlanma 1988-ci ildən etibarən başlandı. Belə təşkilatlanma prosesi 1993-cü ilə qədər davam etdi. Bu işdə xüsusilə Avropa ölkələrində yaşayan soydaşlarımız fəallıq nümayiş etdiriblər. Bir-birinin ardınca Avropa ölkələrində yaranan təşkilatlar üç mərhələli sistem üzərində fəaliyyət göstərirdilər. Burada diqqəti çəkən əsas məqam yaranan bəzi təşkilatların adlarında fərq olmasına baxmayaraq, onların bir şəxs tərəfindən təsis edilməsi idi. Belə təşkilatların yaranması isə eyni sxem üzrə bir neçə təşkilatın fəaliyyət göstərməsinə gətirib çıxarırdı. Bu cür təşkilatlar «ailə təşkilatları» adı almaqla, onların kimin mövqeyindən çıxış etməsi və tələblərinin nə olması barədə ortaq fikrə gəlməsinə əngəlliklər törədirdi. İlk olaraq Avropada bu illərdə ardıcıl yaranan təşkilatların apardıqları işlər sırf mədəni xarakterli idi. Bu təşkilatların bir çoxu cənublu soydaşlarımız tərəfindən təsis olunduğundan onların fəaliyyətində sol meyilli İran müxalifətçilik mövqeyi daha aşkar görünürdü. Bəzi təşkilatlar isə iqtisadi maraqlar naminə təsis edilirdi. Belə təşkilatlar digərləri kimi konsert proqramları təşkil etməklə yanaşı, İrana və «yenidənqurma» dövrü yaşayan Azərbaycana gediş-gəliş işlərini əllərində cəmləməyə çalışırdılar. Gəlirli sahə olduğundan bu təşkilatlara rəqib çıxan başqa təşkilatlar da bu istiqamətdə işlər aparmaq qərarına gəldikdə Avropada təşkilatlanma prosesində ziddiyyətlər yarandı və təşkilatların özləri bir neçə yerə parçalanmalı oldu. Beləliklə, kiçik təşkilatların federasiyalar və konqreslər şəkilində birləşdirilməsi zərurəti meydana çıxdı. İlk olaraq bu addımı Birləşmiş Ştatlarda məskunlaşmış soydaşlarımız atdılar və Dünya Azərbaycanlıları Konqresi (DAK) adlı qurumun təsis olunması prosesinə başladılar. Adından göründüyü kimi, ətrafında dünyanın müxtəlif bölgələrində məskunlaşan azərbaycanlıları birləşdirən bu qurumun 1997-ci ilin iyun ayının 27-29-u Birləşmiş Ştatlarda keçirilən ilk toplantı zamanı yaradılması diasporumuzun formalaşması istiqamətində mühüm tarixi addım hesab olunur. I Konqres dünya azərbaycanlılarının yaratdıqları təşkilatların vahid mərkəzdən idarə olunmasında əhəmiyyətli qurum kimi gözlənilirdi. Konqresdə Şimali və Cənubi Azərbaycanın problemlərinin bərabər səviyyədə götürülməsi nəzərdə tutulurdu. Lakin ilk konqres mövcud problemlərin zahirə çıxmasına sanki təkan verdi. Vətəndaşlıq mənsubiyyəti məsələsində olan neqativ hallar Cənubdan və Şimaldan olan azərbaycanlılar arasında anlaşılmazlıqları üzə çıxartdı. Tədbirin hansı, İran yoxsa Azərbaycan bayrağı altında keçirilməsi məsələsində fikir ayrılıqları yaşanan ilk konqresin növbəti görüşlərində də belə hallara tez-tez təsadüf olunmağa başlandı. Dünyanın müxtəlif bölgələrinə səpələnən azərbaycanlıların müəyyən hissəsini ətrafında birləşdirən DAK-ın fəaliyyətində hazırda da ciddi problemlər var.

DAK-dan başqa onun özünün də daxil olduğu Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurası (DAƏŞ) diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən II böyük qurum sayılır. Bu qurum 2001-ci ildə Bakı şəhərində keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı zamanı yaradılıb. 102 nəfərdən ibarət Dünya Azərbaycanlılarının

Əlaqələndirmə Şurasının 23 nəfərlik idarə heyətində xaricdə yaşayan soydaşlarımızla birgə yerli dövlət qurumlarında çalışan vətəndaşlarımız da təmsil olunur.

Azərbaycan diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən III böyük qurum 2004-cü ilin aprel ayının 17-də Almanyanın Berlin şəhərində təsis olunan Avropa Azərbaycanlıları Konqresidir (AAK). Təşkilatın yaranma zərurəti Avropada pərakəndə halında olan, Dünya Azərbaycanlıları Konqresi və Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurası kimi qurumlarda təmsil olunan və olunmayan Azərbaycan təşkilatlarını birləşdirməkdən irəli gəlir. Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin təşəbbüsü ilə yaradılan Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin Əsasnaməsinə daxil olan məqsəd və vəzifələr Avropada yaşayan azərbaycanlıların milli-mədəni xüsusiyyətlərini qorumaq, onların sosial-siyasi və hüquqi maraqlarını təmin etmək, bu qitədə çoxtirajlı dövrü mətbuat və elektron kütləvi informasiya vasitələrində təbliğat işinin aparılması, müxtəlif mövzulara aid konfrans, seminar, diskussiya, mətbuat üçün brifinqlər, musiqili tədbirlər, sərgilər və başqa istiqamətli tədbirlər həyata keçirmək; Azərbaycan və türk dünyası ilə bağlı elmi işlər və kitabların dəstəklənməsi; lobbicilik və s idi.

Zaur Əliyev deyir ki, sayına və fəaliyyətinə görə Azərbaycan diasporunun güclü olduğu dövlətlərdən biri Rusiyadır. Rusiyada Azərbaycan diaspor təşkilatları 89 obyektin hamısında var. Rusiyada azərbaycanlıları ətrafında birləşdirməyə çalışan 13 mərkəz fəaliyyət göstərsə də, bunlardan ikisi Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi və Rusiya Azərbaycanlılarının Federal Milli Mədəniyyət Avtonomiyası FNKA-Azerros ətrafında Azərbaycan cəmiyyətləri və təşkilatları toplaşmış və Rusiyanın bir çox bölgəsində filialları var. Azərbaycan diaspor təşkilatlarını bir qədər aktiv olduğu ölkələrdən Almanyanın adını qeyd etmək olar. Burada hələ II Dünya Müharibəsindən sonra təsis edilən təşkilatların bugünkü sələfi olan qurumlar fəaliyyətinə görə çox geri qalırlar. Almaniyada son zamanlar təsis edilən qurumlar iqtidar və müxalifət yönümü ilə seçilirlər. Bitərəf qalan təşkilatlar isə hər iki tərəfin kölgəsində qalıblar. Məsəl üçün burada fəaliyyət göstərən Dünya Azərbaycanlıları Mərkəzinin üzvlərinin bir çoxunu siyasi mühacirlər təşkil edir, Nizami Gəncəvi adına Mədəniyyət İnstitutu isə bu ölkədə biznes maraqları güdən soydaşlarımızın əsas birləşdiyi təşkilatdır. Diaspor təşkilatlarının fəal olduğu ölkələr içərisində İsveçin də adını çəkmək olar. Bu ölkədə ilk təşkilatlar 1985-ci ildən etibarən yaradılmağa başlanmış. Hazırda bu ölkədə fəallığına görə Azərbaycan-İsveç Komitəsi xüsusi olaraq fərqlənir. Azərbaycan və isveçlilərin birləşdiyi bu cəmiyyət İsveçdə fəal təşkilatlardan hesab olunur. Azərbaycan-İsveç münasibətlərini normalaşdırmaq üçün iş aparən Komitə eyni zamanda lobbicilik və təbliğat işi ilə məşğul olur. Bu təşkilatdan başqa biz Azərbaycan-İsveç Federasiyası, Azər Cəmiyyəti və digərlərinin adını qeyd edə bilərik ki, onlar öz fəaliyyətləri tək İsveçi deyil digər Skandinaviya ölkələrini də əhatə edir.

Belçikadakı "Azərbaycan Evi"də fəallıq nümayiş etdirən diaspor təşkilatlarından biridir. Belçikada əvvəl fəaliyyət göstərən Azərbaycan Mədəniyyət Evinin əsasında qurulan təşkilat 2000-ci ildən fəaliyyətə başlayıb. Əsasən lobbicilik, təbliğat, mədəni tədbirlər ikitərəfli əlaqələrin yaxşılaşması istiqamətində iş aparır. Hazırda da yeni-yeni diaspor təşkilatlarının yaradılması istiqamətində işlər davam etdirilir ki, bu da diaspora hərəkətinin inkişafına öz töhfəsini verir.

“Olaylar”.-2013.-27 sentyabr.-№174.-S.15.

Diaspor fəalları mövqelərini açıqladı

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Rusiyanın Mərkəzi Federal Dairəsi üzrə regional bölmələri qarşıdakı seçkilərdə İlham Əliyevi dəstəkləyir

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) nümayəndə heyəti İvanovo şəhərində bir sıra görüşlər keçirib, vacib tədbirlərin iştirakçısı olub. Nümayəndə heyəti tədbirlər proqramına xeyriyyə aksiyası ilə start verib. Trend-in məlumatına görə, İvanovo şəhərinin Qocalar Evinə gələn diaspor fəalları Beynəlxalq Qocalar Günü münasibətilə İvanovo veteranlarını təbrik edib, onlara hədiyyələr təqdim ediblər.

"Böyük Vətən Müharibəsində həlak olmuş qəhrəmanlar"ın abidəsi önünə əklil qoyduqdan sonra İvanovo şəhərinin Millətlər Evində Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Rusiyanın Mərkəzi Federal Dairəsi üzrə nümayəndəliklərinin toplantısı keçirilib. ÜAK-ın Moskvadan gəlmiş nümayəndə heyəti, İvanovo vilayətinin əksər rayonlarının diaspor fəalları, adicəkilən təşkilatın Kostroma, Smolensk, Vladimirdəki nümayəndəliklərinin rəhbərləri və aktivləri toplantının əsas kontingentini təşkil edib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan nümayəndə heyətinin rəhbəri, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin icraçı direktoru İlqar Hacıyev regiona olan səfərin baş məqsədi kimi qarşıdakı prezident seçkilərinin olduğunu vurğulayıb. ÜAK təmsilçisinin fikrincə, diaspor üzvləri vətəndaşlığından asılı olmayaraq, qarşıdakı məsuliyyətli siyasi hadisədə yaxından iştirak etməlidir. Çünki bu gün Azərbaycan diasporunun Rusiyada fəaliyyət göstərməsi, milli özünəməxsusluğunu qoruyub saxlaması və inkişaf etdirməsi üçün tam şərait var ki, bu da ilk növbədə Rusiya və Azərbaycan prezidentlərinin düzgün milli siyasəti nəticəsində mümkün olub.

Konqresin İvanovo vilayəti üzrə regional bölməsinin rəhbəri, İvanovo şəhər Dumasının deputatı Sərraf Məmmədov öz nitqində qeyd edib ki, ÜAK-ın Rusiyanın Mərkəzi Federal Dairəsi üzrə regional bölmələri qarşıdakı prezident seçkiləri ilə əlaqədar yekdil fikir formalaşdırıb. Diaspor fəalının fikrincə, regiondakı soydaşlarımız Azərbaycan Respublikasının prezidentlik kürsüsünə cənab İlham Əliyevi layiq bilir və onunla müqayisə ediləcək alternativ namizəd görmür. Bu fikri tədbirə digər regionlardan qatılmış diaspor rəhbərləri də təsdiqləyiblər. Diaspor fəallarının fikrincə, regionlarda bu vacib siyasi hadisə ilə bağlı "dəyirmi masa"lar təşkil edilib, toplantılar keçirilib.

İvanovo vilayətinə səfərin yekun tədbiri kimi nümayəndə heyəti İvanovo Dövlət Filarmoniyasında möhtəşəm konsert təşkil edib. Azərbaycan diasporunun mədəni kütləvi tədbirinə İvanovo şəhərinin meri Vyacheslav Sverçkov, İvanovo Şəhər Dumasının deputatları, şəhərin və vilayətin müxtəlif instansiyalarının rəhbərləri də qatılıblar.

Tədbiri giriş sözü ilə açan İvanovo şəhərinin meri V.Sverçkov qeyd edib ki, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin İvanovo şəhərində qarşıdakı mühüm siyasi hadisə ilə bağlı konsert təşkil etməsi bir daha İvanovodakı Azərbaycan diasporunun həm Rusiya, həm də Azərbaycanın həyatında yaxından iştirak etdiyini sübut edir.

Merin fikrincə, Azərbaycan diasporunun Azərbaycan Prezidentinin daxili və xarici siyasəti ilə həmrəy olmasının çox vacib əsasları var. "3 ildir ki, ardıcıl olaraq mən öz ezamiyyətimi Azərbaycanda keçirirəm və ildən-ildə Azərbaycanın çiçəkləndiyini, dəyişdiyini, qüdrətləndiyini öz gözümlə görürəm. Deməliyəm ki, təkəcə Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhəri deyil, Şəki, Gəncə, Naftalan kimi şəhər və regionlarda da əsaslı inkişafın olduğunu görürəm. Azərbaycanın və Rusiyanın inkişafı yalnız bizim dostluq münasibətlərimizin inkişaf etməsinə müsbət təsir edə bilər".

Tədbirin qeyri-rəsmi hissəsində Azərbaycandan gələn müğənnilər musiqi proqramı ilə çıxış ediblər.

"Şərq".-2013.-2 oktyabr.-№179.-S.5.

Rusiya azərbaycanlılarının doğru seçimi

Soydaşlarımızın İlham Əliyevi dəstəkləməsinin kifayət qədər əsasları var

Prezident seçkiləri yaxınlaşdıqca ölkənin bir nömrəli postu uğrunda mübarizə aparan namizədlər arasında gərginlik də artır. Əksər namizədlər bir-birinə qarşı “qara piar” kampaniyasından istifadə etməklə cəmiyyətin diqqətini özünə cəlb etməyə, bu yolla xalqın səsini qazanmağa çalışır. Həmin namizədlərdən fərqli olaraq hakim Yeni Azərbaycan Partiyası tərəfindən prezidentliyə namizədliyi irəli sürülmüş hazırkı dövlət başçısı İlham Əliyevin təbliğat-təşviqat kampaniyası isə sırf seçki qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun şəkildə həyata keçirilir. Məhz bunun nəticəsidir ki, hakim partiyanın namizədi İlham Əliyevi dəstəkləyən və seçkilərdə ona səs verəcəyini açıqlayan insanların sayı durmadan artır. Bu bir tərəfdən İlham Əliyevin prezidentliyinin on ilində ölkənin inkişafı istiqamətində gördüyü işlərlə bağlıdır, digər tərəfdən onun siyasi liderə xas xüsusiyyətlərə malik olması ilə əlaqədardır. Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, təkcə ölkə daxilində yaşayan Azərbaycan vətəndaşları deyil, eləcə də dünyanın müxtəlif dövlətlərində yaşayan soydaşlarımız İlham Əliyevə öz dəstəyini nümayiş etdirir, oktyabrın 9-da keçiriləcək seçkilərdə ona səs verəcəklərini açıq şəkildə ifadə edirlər. Bu günlərdə prezident İlham Əliyevə daha bir dəstək şimal qonşumuz olan Rusiya Federasiyasında yaşayan soydaşlarımız tərəfindən gəlib. Xəbərlərdən də aydın olduğu kimi Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi və Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı (RAGT) Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin prezident seçkilərində namizədliyinə dəstək məqsədilə Moskvada mədəni-kütləvi tədbir keçirib. 1000-dən artıq soydaşımızın iştirak etdiyi tədbirdə çıxış edən Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti, akademik Məmməd Əliyev bildirib ki, ölkəmizin ən tarixi və məsuliyyətli gününə diaspor yekdil seçimlə gedir: "İlham Əliyev - ona alternativ yoxdur". Məmməd Əliyev deyib ki, Azərbaycan və Azərbaycan xalqı vacib siyasi hadisə astanasındadır: “Rusiyada yaşayan azərbaycanlılar artıq öz seçimlərini ediblər. İnanıram ki, Azərbaycan xalqı düzgün seçim edəcək və öz liderini seçəcək. Düşünürəm ki, bu, İlham Əliyev olacaq”.

Məlumat üçün qeyd edək ki, Moskva diasporumuzun öz seçimində İlham Əliyevi dəstəklədiyi 4-cü Rusiya şəhəridir. Buna qədər Ulyanovsk, Tomsk və Pyatiqorsk şəhərlərindəki diaspor fəallarımız kütləvi tədbirlər keçirməklə yerlərdə yaşayan Azərbaycan vətəndaşlarının mövqeyini açıqlayıblar. Qarşıda isə İvanovo, Domodedovo, Yekaterinburq, Peterburq, Murmansk şəhərlərində yaşayan soydaşlarımız vahid namizədini aksiyalarla dəstəkləyəcəklər. Dünyanın ən çoxsaylı Azərbaycan diasporunun yaşadığı Moskvada ölkə prezidentinə olan rəğbətə səbəbləri isə çoxdur.

Birincisi, Azərbaycan Hökuməti hər zaman Rusiya Federasiyasında yaşayan azərbaycanlılara qarşı xüsusi diqqət göstərib. Hələ ümummilli lider Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi illərdə Rusiya Federasiyasına etdiyi hər bir səfər zamanı orada yaşayan soydaşlarımızla xüsusi maraqlanıb, Rusiyadakı Azərbaycan diasporu ilə görüşlər keçirirdi. Təsədüfi deyil ki, şimal qonşumuzdakı ən iri diaspor təşkilatımız sayılan Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi də məhz Heydər Əliyevin zamanında təsis edilib. Belə ki, ÜAK-ın təsis qurultayı 2001-ci il, mart ayının 5-də Heydər Əliyev və Vladimir Putinin dəstəyi ilə baş tutub. Heydər Əliyev siyasi kursunun layiqli davamçısı cənab İlham Əliyev də dünyada yaşayan bütün soydaşlarımıza, eləcə də Rusiya azərbaycanlılarına hər zaman xüsusi diqqətlə yanaşır. Cənab İlham Əliyev də Rusiya Federasiyasına səfərləri zamanı vaxt taparaq bu ölkədəki diaspor nümayəndələrimizlə görüşüb, onların fəaliyyəti ilə tanış olub. Azərbaycan Hökumətinin diaspor siyasətinə xüsusi diqqət və qayğısının İlham Əliyevin zamanında da davam etməsi ötən müddət ərzində şimal qonşumuzda yeni-yeni diaspor təşkilatlarının təsis olunmasına gətirib çıxarıb. 2009-cu il, aprelin 18-də Moskvada Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının təsis olunmasını buna örnək olaraq göstərmək mümkündür.

Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın, xüsusilə Rusiyadakı həmvətənlərimizin İlham Əliyevi dəstəkləməsinin digər bir səbəbi ölkə başçısının ötən on il ərzində hər bir azərbaycanlının prezidenti olmasıdır. Dünyanın istənilən bölgəsində yaşayan azərbaycanlının probleminə şərik çıxan, onun aradan qaldırılması istiqamətində konkret addımlar atan İlham Əliyev 2007-ci ildə bunu bir daha sübut etdi. Belə ki, Rusiya Federasiyası hökumətinin 15 noyabr, 2006-cı il tarixli 683 sayılı məlum qərarına əsasən, 2007-ci il, yanvar ayının 15-dən etibarən ölkə ərazisində miqrantların ticarətlə məşğul olmasına məhdudiyyətlərin tətbiq edilməsi nəzərdə tutulurdu. Həmin qərar müvafiq olaraq bu ölkədə ticarətlə məşğul olan çoxsaylı Azərbaycan vətəndaşlarına da şamil olduğundan noyabr ayının 22-də prezident İlham Əliyev “Rusiya Federasiyası ərazisində ticarətlə məşğul olan Azərbaycan vətəndaşlarının problemlərinin həlli haqqında” sərəncam imzaladı. Dövlət başçısının imzaladığı sərəncama uyğun olaraq sözügedən məsələ ilə bağlı Dövlət Komissiyası yaradıldı. Dövlət Komissiyasının həmin il, dekabrın 2-də keçirilmiş iclasında komissiyaya daxil olan qurumların məsul şəxslərindən ibarət işçi qrupu formalaşdı. Qərara uyğun olaraq Rusiya Federasiyasında ticarətlə məşğul olan azərbaycanlıların problemlərinin öyrənilməsi, həmin problemlərin ümumiləşdirilməsi və müvafiq tədbirlər planının hazırlanması həyata keçirildi. Həmçinin soydaşlarımıza operativ köməyin göstərilməsi məqsədilə Rusiya Federasiyasının müxtəlif regionlarında Azərbaycan diaspor təşkilatlarının, ölkəmizin Rusiyadakı

səfirliyinin və konsulluqların adı çəkilən Dövlət Komissiyasında təmsil olunan nümayəndələrindən ibarət operativ qərargah yaradıldı. Məhz prezident İlham Əliyevin birbaşa nəzarəti altında Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi operativ tədbirlər nəticəsində soydaşlarımızın Rusiya Federasiyasından kütləvi şəkildə köçürülməsi ehtimalının qarşısı alındı. Bu ölkədə yeni qanunun qəbulu azərbaycanlıların öz iş və yaşayışlarını leqallaşdırmasına stimül verdi. 2007-ci il, fevralın 20-dən etibarən Azərbaycanın Moskvadakı səfirliyində Rusiyada yaşayan həmvətənlərimizə ümumvətəndaş pasportlarının verilməsinə başlandı.

Yuxarıda qeyd edilən faktlar Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin dünyada yaşayan soydaşlarımıza, eləcə də Rusiya azərbaycanlılarına olan diqqət və qayğısının cüzi bir hissəsidir. Bütün bunlar da öz-özlüyündə soydaşlarımıza doğru-düzgün seçim etməyə və oktyabrın 9-da keçiriləcək prezident seçkilərində Yeni Azərbaycan Partiyasının namizədi cənab İlham Əliyevə səs verməyə sövq edir.

Süleyman İsmayılbəyli

“Olaylar”.-2013.-2 oktyabr.-№177.-S.8.

Azərbaycan diasporu dünyada ideoloji taktika ilə işləyir

Erməni diasporu Azərbaycan diasporunun dünyada möhkəmlənməsindən ciddi narahatçılıq keçirir

Təxminən on ildən artıq bir müddət ərzində yaranmaq və təşkilatlanmaq səviyyəsində olan Azərbaycan diasporu bu gün dünyada aparıcı mövqedə olan diaspor təşkilatları səviyyəsindədir və ayrı-ayrı ölkələrin diasporları ilə yaxından əməkdaşlıq edir. Bu gün Azərbaycan icmaları fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi həyatına inteqrasiya edir, siyasi partiya və təşkilatlarla əlaqələr qurur. Müşahidə edilən bu müsbət tendensiya lobbı quruculuğu istiqamətində də uğurlar əldə etmək üçün zəmin yaradır. Qurulan əlaqələr xarici siyasi dövlət xadimlərinin, parlament üzvlərinin, kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələrini Azərbaycana dəvət etməyə və onları respublikamızda gedən iqtisadi inkişaf prosesləri, quruculuq işləri ilə yaxından tanış etməyə imkan yaradır.

Bu gün qətiyyətlə demək mümkündür ki, Azərbaycan diasporu özünün çox geniş inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Biz artıq bütün dünyada Azərbaycan diasporunun fəaliyyətində çox müsbət meyillər və strateji əhəmiyyətə malik inkişaf istiqamətləri görürük. Bu sahədə çalışan ekspertlər, analitik təhlilçilərin də söylədiyi fikirlərdən aydın olur ki, yaxın illərdə Azərbaycan diasporu dünyada tanınmış diasporların sırasında önə çıxacaq. Bunun şərtlərini artıq bu gün görmək mümkündür. Buna ən bariz nümunə bütün dünyada olan azərbaycanlıların və diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyətini istiqamətləndirəcək bir sənədin - xartiyanın qəbul edilməsini göstərmək olar. Heç şübhəsiz ki, həmin sənəd xaricdə yaşayan soydaşlarımızın sıx birliyinin yaranmasına, diasporlararası münasibətlərin güclənməsinə, onların ümumi iş fəaliyyətinin istiqamətlənməsinə, yaşadıkları ölkələrdə ictimai-siyasi həyata inteqrasiya olmalarına imkan verəcək.

Bir məqamı da qeyd etmək yerinə düşər ki, Azərbaycan diasporunun inkişaf etməsi, soydaşlarımız arasında birlik və bərabərliyin təmin olunmasında Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurası da məqsədyönlü iş aparır. 2001-ci ildə ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və iştirakı ilə Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının yekunları əsasında yaradılan Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının əsas vəzifəsi xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması prosesini gücləndirmək, onların ictimai-siyasi həyatda iştirak səviyyəsini yüksəltməkdir. Bu illər ərzində Şuranın apardığı gərgin iş nəticəsində Azərbaycan həqiqətlərinin dünya birliyinə çatdırılması, dünya azərbaycanlılarının milli birlik və həmrəyliyinə möhkəmləndirilməsi, mədəni irsimizin təbliği, dünyanın tanınmış diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin inkişafı, türk dünyasının birliyi istiqamətində mühüm nailiyyətlər əldə olunub. Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının fəaliyyəti dünyaya səpələnmiş diaspor təşkilatlarını bir araya gətirmək və istiqamət fəaliyyətlərini müzakirə etmək nöqtəyi nəzərindən də çox önəmlidir. Əlbəttə, bu yolda görüləsi işlər hələ çoxdur. Çalışılır ki, gələcəkdə diaspor təşkilatlarımız sıx əlaqədə olsunlar. Yeni informasiya-kommunikasiya vasitələri də buna imkan verir.

Müsbət qiymətləndiriləli olan məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, Azərbaycan diasporu dünyada ideoloji taktika ilə işləyir. Diasporumuz Dağlıq Qarabağ münaqişəsi məsələsində də olduqca həssasdır və təşkilatlarımız artıq əvvəlki illərdə olduğu kimi yalnız müdafiə taktikası ilə kifayətlənmir. Paralel olaraq hücum taktikası da diasporumuzda əsas prioritet hesab edilir. Elə bunun nəticəsidir ki, erməni diasporu Azərbaycan diasporunun dünyada möhkəmlənməsindən ciddi narahatçılıq keçirir. Hələ bir neçə il əvvəl erməni tərəfi bunu açıq şəkildə etiraf etmək məcburiyyətində qalıb. Belə ki, Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısı ərəfəsində Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə, onun getdikcə güclənməsinə diqqət çəkən Ermənistanın kütləvi informasiya vasitələri Azərbaycan diasporunun güclənməsini real təhlükə mənbəyi kimi qələmə vermişdilər. Belə ki, "PanArmenian" agentliyi "Azərbaycan diasporuna qarşı Ermənistanın dövlət siyasəti gərəkdir" başlığı altında məqaləsində qeyd edirdi: "Bəzi analitiklər Azərbaycan diasporunun süni yaranan bir qurum olduğunu və heç vaxt erməni lobbisinin səviyyəsinə çatmayacağını söyləyirlər. Azərbaycandan gələn xəbərlər bunun əksini söyləməyə vadar edir". Agentlik yazırdı ki, hazırda Azərbaycan diaspor təşkilatları Birləşmiş Ştatlar, Kanada və Avropada türk diaspor təşkilatları ilə sıx əlaqə yaradıblar: "Düzdür, hələ ki, bu təşkilatlar lobbicilik fəaliyyətində erməni diasporu ilə müqayisə oluna bilməz. Amma düşünürük ki, bu, müvəqqəti bir haldır. Türk və Azərbaycan diaspor təşkilatları bütün məsələlərdə ümumi fikrə gəlsələr, çox güclü olacaqlar. Əslində, hər ikisinin hədəfi 100 ilə yaxın xaricdə uğurla fəaliyyət göstərən erməni diasporunun dünyada siyasi təsirini neytrallaşdırmaqdır". Agentlik yazır ki, bunu həyata keçirmək üçün Azərbaycanın hər cür maddi imkanları var: "Neftdən və qazdan əldə etdikləri vəsait hesabına Azərbaycan hökuməti yüksək səviyyədə sərgilər təşkil edir, xarici dillərdə nəfis tərtibatlı kitablar yayır və konfranslar keçirir". Ermənilərin ehtiyat etdiyi amillərdən biri də 90-cı illərdə xarici ölkələrə miqrasiya etmiş azərbaycanlıların ermənilərə qarşı ideoloji mübarizəsi və buna olan əzmidir. "PanArmenian"ın müxbiri ilbəlil güclənən "Azərbaycan diasporu faktoruna" qarşı Ermənistanda dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təklif edir və fikrini: "Rəsmi Bakı erməni lobbisinə qarşı öz siyasətini məhz bu cür yürüdür", - qənaəti ilə

yekunlaşdırmışdı. Ermənistandakı "Nərvank" fondu isə Azərbaycan diasporunun güclənməsində dünyanın aparıcı ölkələrinin və beynəlxalq təşkilatlarının rolu olduğunu qeyd edirdi. Fond belə zənn edir ki, Azərbaycan diasporu bölgədə strateji mövqeyi artan ölkəsinin xarici dövlətlərlə əlaqələrinin qurulmasında və iqtisadi layihələrin həyata keçirməsində vasitəçi missiyasını yerinə yetirir. Fondun qənaətinə görə, bu səbəbdən diaspora həm beynəlxalq, həm də yerli nüfuz dairələrinin marağına səbəb olur. Göründüyü kimi, Azərbaycanın bölgədə lider ölkəyə çevrilməsi Ermənistanı rahat buraxmır.

Qazanılan uğurlar, əldə edilən nəticələrlə yanaşı, unutmaq lazım deyil ki, hələ görüləsi işlər irəlidədir və Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı haqlı mövqeyimizi dünyaya daha geniş mənada çatdırmaq üçün ayrı-ayrı ölkələrin diaspor təşkilatları ilə sıx əməkdaşlıq etmək lazımdır. Yalnız birləşərək məqsədimizə nail ola bilərik. Xüsusilə, türk dünyasını bu prosesə səfərbər etmək zəruridir. Unutmaq lazım deyil ki, Dağlıq Qarabağ problemi təkcə Azərbaycanın deyil, bütün Türk dünyasının problemi. Eyni ilə Türkiyə, Şimali Kipr, Qazaxıstan, ümumilikdə dünya türklərinin problemi və acısı bizim problemimiz, bizim acımızdır. Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, bu gün Azərbaycan tək deyil, bu gün Azərbaycanın arxasında böyük türk dünyası var. Yeni daha mütəşəkkil qüvvənin siyasi arenaya çıxdığı, istər Qərbdə, istərsə də Şərqdə cərəyan edən proseslərə təsir etmək imkanında olduğu göz qabağındadır. Həqiqətən də, 200 milyondan çox insanı birləşdirən türk dünyası böyük gücə malikdir. Son illər türk dünyasının əzəməti, dünyadakı rolu daha da artıb. Beləliklə, bütün türk toplumlarının, diasporların fəaliyyətinin birləşdirilməsi, bir nöqtəyə vurması zərurətə çevrilib. Amerikada, Kanadada, Almaniyada və başqa ölkələrdə Türk-Azərbaycan diaspor təşkilatları bir araya gələrək fəaliyyətlərini qurmağa çalışırlar. Məlumdur ki, Azərbaycandan xarici ölkələrə pənah aparan soydaşlarımızın əksəriyyəti vətənlərini 90-cı illərdə tərk ediblər. Həmvətənlərimizdən fərqli olaraq türklərin xarici ölkələrdə, məsələn, Birləşmiş Ştatlarda, Almaniyada artıq üçüncü nəsil nümayəndələri yaşayır. Bunlar yaşadıkları ölkələrdə assimilyasiya olub və həmin ölkələrin ictimai-siyasi həyatına fəal qatılıblar. Türk icmalarının bu kimi təcrübəsi xarici ölkələrdə yeni məskən salan həmvətənlərimiz üçün çox əhəmiyyətli və faydalıdır.

Diqqət yetirməli olan məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, diaspora sahəsində ictimai və siyasi baxımdan fəal adamlara ehtiyacımız var. Bu gün həm Azərbaycan, həm də Türkiyə, ümumilikdə Türk dünyası üçün həllini gözləyən problemlər var ki, bunlar hökumətin deyil, diasporun üzərinə düşür. Məsələn, 907-ci maddənin qaldırılması, Xocalı soyqırımının tanınması. Bu məsələlərin həlli üçün diasporumuz daha fəal olmalıdır. Bunun üçün güclü ideoloji iş aparmalıyıq. Hər bir türkün, hər bir azərbaycanlının ölkəsindən kənarında uğurlu fəaliyyəti dolayısı ilə uzaq düşdüyü Vətəninin uğurudur. Uğur qazanmış hər bir şəxs öz adı ilə əcnəbilərə ölkəsini tanıdır və sevirir.

“Olaylar”.-2013.-9 oktyabr.-№182.-S.15.

Ukraynadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları vahid qurumda birləşib

Ukraynada fəaliyyət göstərən regional azərbaycanlı diaspor təşkilatları birləşərək keçmiş Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin əsasında yeni Birləşmiş Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin (BUAK) yaradılmasını rəsmən elan ediblər.

BUAK-dan APA-ya verilən məlumata görə, təşkilat oktyabrın 5-də Azərbaycanın Ukraynadakı səfiri Eynulla Mədətlinin, Ukrayna Yəhudiləri Konqresinin, Ukrayna Türk Xalqları Konqresinin, Ukrayna regional diaspor rəhbərlərinin, müxtəlif millətlərdən olan yerli deputatların və ictimai xadimlərin iştirakı ilə təşkil edilən konfransda elan olunub.

BUAK vaxtilə keçmiş Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresində (UAK) toplaşan 20-yə yaxın regiondan və yeni yaradılmış, azərbaycanlılardan ibarət diaspor təşkilatların birləşməsindən yaranıb. Əvvəllər UAK-a müvəqqəti rəhbərlik edən Rövşən Tağıyev yeni təşkilatın sədri seçilib. Təşkilat Ukrayna Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınıb. Səfir Eynulla Mədətli konfransda çıxış edərək yeni təşkilata fəaliyyətində uğurlar arzulayıb və bildirib ki, son illər rəsmi durumunda problem yaranmış UAK-dan sonra yaranan BUAK bu boşluğu layiqincə dolduracaq. O, diasporun Azərbaycanla Ukrayna arasında əlaqələrdə mühüm rol oynayacağını söyləyib. Türk Xalqları Konqresinin sədri Timur Masautov, Ukrayna Yəhudiləri Konqresinin sədri Arkadi Monastırski, Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının Ukrayna üzrə təmsilçisi Firudin Məmmədov, keçmiş UAK – ın eks sədri İlqar Abbasov “Qubernator” jurnalının baş redaktoru Boqdan Bileyçuk, Dnepropetrovsk Vilayət Şurasının deputatı Fəxrəddin Muxtarov və digərləri çıxış edərək Azərbaycan – Ukrayna əlaqələrində diasporun rolundan danışıblar. Onlar yeni təşkilatda birləşən şəxslərin bundan əvvəl olduğu kimi, bundan sonra Azərbaycan dövlətinin və hakimiyyətinin ətrafında sıx birləşəcəyinə ümidvar olduqlarını bildiriblər. BUAK sədri R. Tağıyev də çıxış edərək xatırladı ki, məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü və dəstəyi ilə Rusiyadan sonra ən çox azərbaycanlıların yaşadığı ikinci MDB dövləti olan Ukraynada dünyada ilk vahid azərbaycanlılar konqresi yaranıb və hazırkı diaspor fəaliyyəti də o ənənənin davamıdır.

“Palitra”.-2013.-8 oktyabr.-№184.-S.8.

Uğurlu inkişaf yolunda olan Azərbaycan diasporu

XX əsrin əvvəlində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutu, II Dünya Müharibəsi və əsrin sonlarında müstəqil Azərbaycan Respublikasının yaranması ictimai-siyasi prosesləri daha da gücləndirdi. 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdan ümummilli Heydər Əliyev Azərbaycanın üzləşdiyi bəlalardan onu xilas etmək missiyası ilə bərabər illərdən bəri Vətəndən kənarında məskunlaşmağa məcbur olan soydaşlarımızın təşkilatlanmaq arzusunu da gerçəkləşdirdi. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri vəzifəsində olarkən Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik gününün qeyd olunması məqsədi ilə 16 dekabr 1991-ci il tarixdə əhəmiyyətli qərar qəbul edildi. Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyinin 10-cu ildönümü günlərində, 2001-ci ilin noyabr ayında Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayını təşkil etməklə bütün türk dünyasının arzularını həyata keçirdi.

Həmin qurultayda milli mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanması üçün başlıca amil olan azərbaycançılıq ideyasını gücləndirmək əsas məsələ kimi qarşıya qoyuldu. Eyni zamanda bildirildi ki, azərbaycanlıların vətəndaşlığını qəbul etdikləri ölkələrin iqtisadi, siyasi həyatında fəal iştirak etmələri, siyasi partiyalarda təmsil olunmaları, qanunvericilik orqanlarında çalışmaları Azərbaycanın dünya birliyində tanınmasına imkanları artıran başlıca məsələdir. Bu isə hər bir soydaşımızın əsas vəzifəsi olmalıdır. Çünki Dağlıq Qarabağ kimi qlobal münaqişəyə cəlb olunan Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün bu məsələyə diqqət yetirilməlidir. Qurultayda Heydər Əliyevin nitqində belə bir fikir səsləndirildi ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı - Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq... Ona görə də mən arzu edirəm ki, hər bir ölkədə Azərbaycan icmasında azərbaycanlılar həmrəy bir-birlərinə dayaq olsunlar, bir-birlərinə yardım etsinlər, bir-birinin dərdinə yansınlar və bizim milli adət-ənənələrimizi, milli dəyərlərimizi birlikdə gözləsinlər, milli bayramlarımızı qeyd etsinlər.

Qurultaydan sonra bu məqsədə çatmaq üçün dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə genişləndirilməsi, inkişaf etdirilməsi, diaspor təşkilatlarının yaradılması dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən biri kimi qarşıya qoyuldu. Bu sahədə məqsədyönlü, böyük əhəmiyyətli iş aparılması üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 5 iyul 2002-ci il tarixli fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Həmin komitənin yaxından iştirakı və təşkilatçılığı ilə qısa zamanda soydaşlarımızın ən çox məskunlaşdığı ölkələrdə azərbaycanlıların icmaları, mədəniyyət ocaqları, dərnəkləri yaradıldı. Diaspor təşkilatları arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə başlandı.

Dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması, milli həmrəyliyin möhkəmlənməsi ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən başlandısa, soydaşlarımızın təşkilatlanmasının keyfiyyətə yeni mərhələ üzrə inkişafı, diaspor fəaliyyətinin əsas prinsipləri strateji məqsədlərdən biri kimi qarşıya qoyuldu. Bu ideyaların zərurəti nəzərə alınaraq 2003-cü ilin aprelində Almanyanın Maynts şəhərində Dünya Azərbaycanlıları diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumu keçirildi, problemlər təhlil olundu.

2006-cı il, mart ayının 16-da keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayında çıxış edən Prezident İlham Əliyev I Qurultaydan ötən müddət ərzində görülən işləri Azərbaycan icmalarının formalaşması istiqamətində mühüm mərhələ adlandırdı, perspektivləri bu sözləri ilə müəyyənləşdirdi: "Bizim hamımızın bir Vətəni var - Azərbaycan. Çalışmalıyıq ki, doğma Vətənimizi möhkəmləndirək, zənginləşdirək, qüdrətli dövlətə çevirək."

Türkiyə ilə dostluğumuza böyük önəm verən, "biz bir millət, iki dövlətlik" söyləyən ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin siyasi kursunu ləyaqətlə davam etdirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bildirir ki, bir millətin iki diasporu ola bilməz. Buna görə də Türkiyə-Azərbaycan diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyəti əsas vəzifədir. Bu birliyə böyük əhəmiyyət verən, diaspor hərəkətinin inkişafının yeni istiqamətlərini müəyyənləşdirən möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev Türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının VIII Zirvə görüşündə vurğuladı ki, birgə fəaliyyətimiz bölgəni inkişaf etdirmək, sülhün, təhlükəsizliyin, sabitliyin tam şəkildə bərqərar olması üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Dünya Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumunda isə cənab İlham Əliyev qeyd etmişdir ki, xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın fəallığı bizi çox sevindirir. "Azərbaycanlılar yaşayan bütün xarici ölkələrdə təşkilatlanma prosesi gedir və bu gün Azərbaycan diaspor təşkilatları artıq böyük gücdür. Bu fəaliyyətin daha da canlanması üçün onlara dəstək göstərilməsi daimi proses kimi diqqətdə saxlanmalıdır".

Azərbaycan diasporunun tarixində yeni bir mərhələnin başlanması üçün ideoloji bazanın yaradılması başlıca amil hesab edilirdi. Prezidentimiz, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının sədri İlham Əliyevin tövsiyələri dünyanın siyasi reallıqlarını nəzərə alaraq diaspor quruculuğunu müasir tələblər səviyyəsinə qaldırmaq baxımından proqram sənədi oldu. İcmalar arasında əlaqələri daha da genişləndirmək, onların Vətənə bağlılığını artırmaq, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar arasında mənəvi-psixoloji, siyasi-ideoloji əlaqələri daha da möhkəmləndirmək istiqamətində konseptual qərarlar qəbul olundu, önəmli addımlar atıldı. Azərbaycan və türk icmaları arasında əməkdaşlığın inkişafı, türkdilli xalqların birliyinin və həmrəyliyinə möhkəmləndirilməsinə

xidmət edən mühüm tədbirlərin sayı kimi coğrafiyası da genişləndirildi. Azərbaycan icmaları fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi həyatında daha fəal iştirak etməklə siyasi partiya və təşkilatlarla əlaqələr qurur. Bu tendensiya lobbini quruculuğu istiqamətində də uğurlar əldə etmək üçün zəmin yaradır. Belə ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan tanınmış siyasət adamları, ictimai xadimlər, ziyalılarla əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, Azərbaycana dost münasibət bəsləyən insanlarla əməkdaşlığın genişləndirilməsi, güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirildi. Bir sıra ölkələrin siyasi dövlət xadimləri, parlament üzvləri, kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri Azərbaycana gəlib, respublikamızda gedən iqtisadi inkişaf prosesləri, quruculuq işləri ilə yaxından tanış oldular. İndi tam mənada demək olar ki, diaspor hərəkatı davamlı, eyni zamanda dinamik sürətlə inkişaf edir.

Bu gün xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın birliyi naminə həyata keçirilən tədbirlər Azərbaycan həqiqətlərinin dünya birliyinə çatdırılması yönündə atılan ən mütərəqqi addımlardır. Arxada qalan illər ərzində diaspor təşkilatları formalaşmış, fəaliyyətləri sürətlənmiş, nüfuzları artmışdır. Dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən olan diaspor işinin təkmilləşdirilməsi 50 milyondan artıq soydaşımızın vahid ideya ətrafında sıx birləşməsi deməkdir. Bakıda Türk dövlət və cəmiyyətlərinin XI Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayının, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurası üzvlərinin iştirakı ilə "Azərbaycan-Şərqi dünyaya açılan qapısı" adlı silsilə tədbirlərin keçirilməsi diasporun inkişafına təkan verən mühüm tarixi hadisələrdir. Təşkilatlanma işinin sistemli fəaliyyətini müəyyənləşdirən "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası" sənədi bəşəri və milli-mənəvi ideyalar əsasında hazırlanmışdır. Əsas odur ki, bu sahədəki strategiyamızı düzgün müəyyənləşdirək. Bu yolu bizə Prezidentimiz İlham Əliyev bir daha göstərdi. Müdafiə taktikasını ideoloji hücum taktikası ilə əvəz etməyi tövsiyə edən cənab İlham Əliyevin diaspor təşkilatlarına göstərdiyi qayğı bu strategiyanın əsas istiqamətlərindən biridir. "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası" diaspor təşkilatları üçün proqram sənədi olmaqla soydaşlarımızın birlik və həmrəyliyinə möhkəmlənməsinin yeni mərhələ üzrə davamını aktual məsələ kimi qarşıya qoyur. Eyni zamanda ortaqlar, əlifba, televiziya kanalının yaradılması istiqamətində də birgə fəaliyyətə üstünlük verilir. Azərbaycançılıq ideologiyasına əsaslanan vahid konsepsiya kimi hazırlanan layihələr, həmçinin, soydaşlarımızın məskunlaşdıqları ölkələrdə hüquq və azadlıqlarının yerli qanunvericilik, xüsusilə beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində təmin edilməsinin prinsip və mexanizmlərini müəyyənləşdirəcək. Azərbaycanlıların ictimai-siyasi fəallığının yüksəldilməsi, cəmiyyətə inteqrasiya prosesində qarşıya çıxan problemlərin aradan qaldırılması, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanması və təbliği metodologiyasını müəyyən etmək də Xartiyanın məqsədləri sırasına daxildir. Həmrəylik Xartiyası xarici ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimizin Azərbaycan dövlətçiliyi və Vətənin milli maraqları ətrafında daha sıx birliyinə nail olunmasını, diasporumuzun digər xalqların diasporları ilə əməkdaşlıq imkanlarının genişləndirilməsini, gələcəkdə güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması üçün real zəminin yaradılmasını tənzimləyəcək.

Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar yeni əsrdə ümummilli ideallar əsasında mütəşəkkil bir xalq kimi birləşmək imkanı qazanmışlar. Son illər ərzində Azərbaycan dövlətinin xaricdəki soydaşlarımızla yaratdığı əlaqələr öz bəhrəsini verir, təşkilati və ideoloji sahədə böyük uğurlar qazanılır. Bizim yaşadığımız günlərdə dünyanın müxtəlif ölkələrində məskunlaşan soydaşlarımız Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevi özlərinə lider, ümid yeri və mənəvi dayaq bilir.

“Olaylar”.-2013.-11 oktyabr.-№184.-S.15.

Qırğızistandakı Azərbaycan diasporu birdir

Çingiz Ələsgərov: “Dağlıq Qarabağ problemi dünyada yaşayan hər bir azərbaycanlı kimi bizim də ağırlı yerimizdir”

Qırğızistanda fəaliyyət göstərən çoxsaylı diaspor təşkilatlarından biri də Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresidir. Fəaliyyət göstərdiyi qısa müddət ərzində Azərbaycanın təbliği, xalqımızın üzləşdiyi problemlər barədə bir sıra mühüm addımlar atan təşkilat qarşıdakı müddətdə də qeyd edilən istiqamətlərdə çalışmağı nəzərdə tutub. Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Çingiz Ələsgərov “OLAYLAR”-a verdiyi müsahibədə rəhbərlik etdiyi qurumun bundan sonra atacağı addımlar barədə danışdı. O, Qırğızistandakı Azərbaycan diasporunun durumu və ayrı-ayrı təşkilatların birlik, həmrəylik istiqamətindəki fəaliyyətinə də toxunub.

-Çingiz müəllim, rəhbərlik etdiyiniz Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresi nə zamandan fəaliyyət göstərir və konqresin əsas fəaliyyət istiqamətləri hansılardır?

-Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresi 2012-ci ilin may ayında yaradılmışdır. Konqres Qırğızistanda yaşayan azərbaycanlıların təmsil olduğu 4 ictimai təşkilatdan ibarətdir. Bura Cəbi Rəsulovun rəhbərlik etdiyi Qırğızistandakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi, Ziyəddin Hüseynovun sədri olduğu Azərbaycanlıların “Xəzər” İctimai Assosiasiyası, Mirzə Əli Mirəhmədovun Regional Əməkdaşlıq Şurası və Nüsrət Məmmədovun sədri olduğu Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondu daxildir. Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresinin tərkibinə daxil olan bütün bu təşkilatları ortaq platforma və həmrəylik birləşdirir.

-Konqresi olaraq fəaliyyət göstərdiyiniz bu illər ərzində Azərbaycanın üzləşdiyi problemlər, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi kimi məsələni qırğız cəmiyyətinə tam mənada çatdırma bilmisinizmi?

-Təbii ki, Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresi yaranarkən ölkəmizin üzləşdiyi problemlər, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə qırğız ictimaiyyətini məlumatlandırmağı qarşısına başlıca məqsədlər olaraq qoymuşdu. Paralel olaraq Azərbaycanın zəngin tarixi mədəni irsinin təbliği, birlik və həmrəyliyin daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində müvafiq addımların atılması da Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresinin başlıca prioritetlərinə aiddir. Məlumat üçün qeyd edirəm ki, Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresi olaraq fəaliyyət göstərdiyimiz qısa zaman ərzində qeyd etdiyim istiqamətlərdə bir sıra mühüm tədbirlər keçirmişik. Cari ilin fevral ayında Xocalı soyqırımının ildönümü ilə bağlı konqres olaraq anım tədbiri keçirmişik. Bundan əvvəl isə 20 Yanvar faciəsinin ildönümü konqres səviyyəsində keçirilib. Eyni zamanda konqresimiz 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırım Günü ilə bağlı da qırğız cəmiyyəti, əməkdaşlıq etdiyimiz təşkilatları məlumatlandırıb. Qeyd etdiyim kimi zəngin tarixi-mədəni irsimizin təbliği, mədəniyyətimizin tanınması sahəsində də qısa müddət ərzində bacardığımız qədər işlər görmüşük. Keçən ilin dekabrında 31 dekabr-Dünya Azərbaycanlıların Həmrəylik Günü ilə bağlı bayram tədbiri keçirmişik. Həmçinin Novruz bayramı da tərəfimizdən qeyd edilib, bu bayramın tarixi, zənginliyi barədə Qırğızistanda yaşayan digər xalqların nümayəndələrinə məlumat verilib.

-Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresinin tərkibində əsasən kimlər təmsil olunur? Konqresdə hər bir təbəqənin nümayəndəsi varmı?

-Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresinin tərkibi olduqca rəngarəngdir desək yanılmırıq. Konqresin üzvləri arasında həm ziyalılar, həm biznesmenlər, həm də dövlət qulluqçuları, hüquqşünaslar və gənclər var. Demək olar ki, konqresin tərkibində bütün təbəqələrin nümayəndələri təmsil olunur.

-Qırğızistanda fəaliyyət göstərən Azərbaycan təşkilatları birlik və bərabərlik şəraitində fəaliyyət göstərən vahid mövqedən çıxış edə bilirlərmi?

-Mən rəhbərlik etdiyim Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresi adından deyə bilərəm ki, bizim konqresin tərkibində fəaliyyət göstərən bütün təşkilatlar vahid mövqedən çıxış edirlər. Bizim konqres daxilində möhkəm həmrəylik mövcuddur. Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresinin üzvü olan hansısa bir təşkilat tədbir keçirdikdə hamılıqla həmin tədbirə qatılır, öz dəstəyimizi veririk. Məsələn, konqresin üzvü olan Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondu və onun rəhbəri Nüsrət Məmmədov müntəzəm şəkildə Azərbaycan, həmçinin iki ölkə arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə yönəlik tədbirlər təşkil edir ki, biz də həmin tədbirlərin yaxından iştirakçısı oluruq. Adıçəkilən fondun Azərbaycan və Qırğızistanın görkəmli şəxsiyyətləri, yazıçı və şairlərinin kitablarının qırğız dilinə tərcümə edilmiş variantının təqdimat mərasimində konqres üzvlərinin əksəriyyəti iştirak edir. Bu da öz-özlüyündə Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresinin birlik və bərabərlik şəklində fəaliyyət göstərdiyinin bir nümunəsidir. Ümumiyyətlə, ölkədən kənar fəaliyyət göstərən istənilən diaspor təşkilatı ümummilli mövqelərdən çıxış etməli, birlik və həmrəyliyimizin daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində çalışmalıdır.

-Qırğızistan Azərbaycanlıları Konqresi qısa müddətli fəaliyyəti dövründə Azərbaycanın haqq səsinin dünyaya çatdırılması istiqamətində konkret hansı tədbirlər keçirib?

-Əvvəla onu qeyd edirəm ki, Dağlıq Qarabağ problemi, ərazilərimizin erməni separatçıları tərəfindən işğal dünyada yaşayan hər bir azərbaycanlı kimi bizim də ən ağırlı yerimizdir. Biz də Qırğızistan Azərbaycanlıları

Konqresi olaraq problemin yaranma səbəbi, ermənilərin işğalçılıq siyasəti barədə qırğız ictimaiyyətini məlumatlandırmağı özümüzə borc bilirik. Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı indiyə qədər bir sıra kitablar, tarix faktlar əks olunan materiallar çap edilib ki, biz də həmin materialların qırğız dilinə tərcüməsini təşkil edirik. Bundan başqa faciəli günlərimizdə, xüsusilə Xocalı soyqırımını ərafəsində tariximiz, başımıza gətirilən müsibətlər, ermənilərin deportasiya və soyqırım siyasətini əks etdirən filmlər nümayiş olunur.

-Qırğızıstanda təxminən nə qədər azərbaycanlı yaşayır? Soydaşlarımızın Qırğızıstana mühacirəti hansı dövrə təsadüf edir?

-Məlumat üçün qeyd edim ki, Orta Asiya regionunun bu dövləti ilə Azərbaycan arasında münasibətlər əsasən XX əsrin əvvəllərindən inkişaf etməyə başlayıb. Təqribən 16 min nəfərə yaxın soydaşımızın yaşadığı Qırğızıstana azərbaycanlıların ilk mühacirəti 1929-1930-cu illərə təsadüf edir. Bu mühacirət, əslində, məcburi köçürülməsi sayəsində baş vermişdir ki, bunun əsas səbəbi Azərbaycanda baş verən repressiya və təzyiqlər idi. Buraya köçürülən azərbaycanlılar kənd rayonları olan Cuy vadisi və onun əyaləti Arovan rayonunda yerləşdirilmişlər. Burada heç bir yerə köçmək hüququ olmadan çətin şəraitdə yaşayan azərbaycanlılar taxılçılıq, pambıqçılıq və digər kənd təsərrüfatı sahələrində çalışırdılar. Bu cür ağır şəraitə baxmayaraq, soydaşlarımız Centi- Cer, Centi-Paxta sovxozları, Sonkul rayonunda Qırğızıstan elektrik stansiyasını tikib başa çatdırmışlar. İlk zamanlar ağır iş şəraiti və soyuq iqlimə dözməyən yüzlərlə soydaşımız vəfat edirdi. Yerli əhəlinin dəstəyi və yerli şəraitə çətinliklə də olsa adaptasiya olunmaları azərbaycanlıların tamamilə məhvinin qarşısını almışdır. II dünya müharibəsindən sonra Qırğızıstan azərbaycanlıları elm və təhsil almaq üçün ölkənin ali məktəblərinə daxil olmağa başladılar. Bunun sayəsində Qırğızıstanda Azərbaycan diasporunun ziyalı təbəqəsi yarandı. Müəllim, zootexnik-veteranlar, mühəndis, həkim və digər peşələr üzrə təhsil alan soydaşlarımızın bir çoxu öz sahələri üzrə peşəkar mütəxəssis kimi tanınırdılar. Tədrisən Qırğızıstanda yaşayan soydaşlarımızın ölkənin ictimai-mədəni həyatında rolu artmağa başlayıb.

-Bəs soydaşlarımızın qırğız cəmiyyətinə inteqrasiyası hansı səviyyədədir?

-Paytaxt Bişkek başda olmaqla, digər şəhərlərə köçməyə başlayan soydaşlarımız öz milli adət-ənənələrini qoruyub saxlamaqla yerli cəmiyyətə sürətlə inteqrasiya olunur. Burada öz milli bayramlarını daim təmtəraqla qeyd edən azərbaycanlılar milli mətbəximizi qırğızlara təbliğ edirlər.

-Qırğızıstan Azərbaycanlıları Konqresi olaraq azərbaycanlıların üzləşdiyi problemlərin həllinə köməklik göstərirsinizmi? Ümumiyyətlə, soydaşlarımızın Qırğızıstanda üzləşdiyi başlıca problemlər hansılardır?

-Qırğızıstan Azərbaycanlıları Konqresi bacardığı qədər soydaşlarımızın üzləşdiyi hər hansı bir problemin həllinə yardım etməyə çalışır. Əsasən bu ölkədə təhsil alan bir qədər imkansız gənclərə yardım edir, onlara dəstək oluruq. Eyni zamanda soydaşlarımıza müəyyən hüquqi yardım göstəririk. Bundan başqa ana dilimizin qorunub saxlanılması, onun inkişaf etdirilməsi, yetişməkdə olan gənc nəslimizin tariximiz barədə ətraflı bilgiləndirilməsi istiqamətində çalışırıq. Bizim kifayət qədər dəyərli vəkillərimiz var ki, onlar soydaşlarımıza hüquqi və digər yardımlar edirlər.

-Ümumilikdə hazırda Qırğızıstanda Azərbaycan diasporunun durumunu necə qiymətləndirirsiniz? Azərbaycan diasporu bu ölkədə vahid bir mövqe ortaya qoya bilirmi?

-Qırğızıstandakı Azərbaycan diasporası müxtəlif fəaliyyətlərə baxmayaraq birlikdədir, biridir. Düzdür, diaspor təşkilatları vahid bir təşkilat daxilində cəm olmasalar da, lakin vahid mövqedən çıxış edirlər.

-Bir sıra Avropa ölkələrində diaspora daxilində parçalanma yaratmağa cəhdlər göstərilir. Qırğızıstanda da bu kimi mənfi hallar varmı?

-Biz qətiyyətlə bu kimi halları pisləyirik. Azərbaycan diasporu daxilində parçalanma yaratmaq istəyən insanlar Azərbaycanı sevməyən qüvvələrdir. Belə hallara qətiyyətlə yol vermək olmaz. Bu düşmən dəyirmanına su tökmək deməkdir.

-Siz bir diaspor təşkilatı kimi Qırğızıstandakı Azərbaycan səfirliyi ilə necə əməkdaşlıq edirsiniz? Səfirlik sizə öz dəstəyini verirmi?

-Çalışırıq ki, diaspor təşkilatı olaraq səfirliklə sıx əlaqə yaradaq, onlarla əməkdaşlıq edək. Ancaq eyni zamanda səfirlik də buna maraqlı olmalıdır. Ümumiyyətlə, cənab prezident İlham Əliyevin də qeyd etdiyi kimi hər bir ölkədə fəaliyyət göstərən Azərbaycan səfirliyi o ölkədəki diaspor təşkilatı ilə əlaqəli şəkildə işləməlidir.

-Qırğızıstan Azərbaycanlıları Konqresinin yaxın vaxtlar üçün qarşısına qoyduğu başlıca vəzifələr hansılardır?

-Qırğızıstan Azərbaycanlıları Konqresi qurumun üzvü olan Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondu və onun rəhbəri Nüsret Məmmədovun təşəbbüsü və dəstəyi ilə yaxın vaxtlarda uşaqlar üçün bazar günü məktəbi açmağı düşünür. Burada məqsəd Qırğızıstanda yaşayan azərbaycanlı ailələrin uşaqlarına öz doğma dilimizi öyrətmək, tariximizi təbliğ etməkdir. Bundan başqa bir mədəniyyət mərkəzinin tikintisi planımız da var.

Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporu

Ukrayna da postsovet məkanında Azərbaycan diasporunun fəal olduğu ölkələrdən hesab edilir. Ukraynaya azərbaycanlıların mühacirəti XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində başlayıb. XX əsrin əvvəllərindən buraya təhsil almağa gələn azərbaycanlı tələbələr ictimai fəallıq göstərməyə başlayıblar. Onların fəallığı sayəsində paytaxt Kiyev şəhərində Azərbaycan Milli Mədəniyyət Mərkəzi yaranmış və burada yığılan azərbaycanlılar Azərbaycan mədəniyyəti, poeziyası, ədəbiyyatı barəsində müzakirələr aparmışlar. Kiyevdən başqa, digər böyük şəhərlər - Xarkov və Lvovda da azərbaycanlı gənclər təhsil aldıkları müəssisələrdə eyni istiqamətdə iş aparırdılar.

Ukraynada 1917-1918-ci illərdə tanınmış yazıçı Tağı Şah bəzi Simurq Xorvak şəhərində məskunlaşaraq "Cənub səsi" adlı qəzet nəşr etmişdir. Ukraynada 1920-ci ildə bolşevik işğalına məruz qalandan sonra Azərbaycan-Ukrayna münasibətlərində xeyli irəliləyişlər yarandı. O, dövrdə Ukrayna-Azərbaycan arasında, eyni zamanda, tələbə-mütəxəssis mübadiləsi də aparılırdı. Müxtəlif sahələr üzrə mütəxəssis hesab olunan yüzlərlə azərbaycanlı Ukraynaya köçərək buranı özlərinə daimi yaşayış məskəni seçdilər. Bunun nəticəsində Kiyev, Xarkov, Odessa, Lvov, Krım şəhərlərində və Valın, Vinnitso, Dnepropetrovsk, Donetsk, Zakarpatye, Zaporodce, Jitomir, İvano-Frankovsk, Kirovoqrad, Nikolayev, Poltava, Rovina, Ternopol, Suşk, Xerson, Xmelnitski, Cerkask, Cerniqo, Cernovisti vilayətlərində soydaşlarımız məskunlaşırlar. Məskunlaşdığı şəhər və vilayətlərin ictimai işində fəallıq göstərən azərbaycanlılar Ukrayna dövlət idarələrində də irəli çəkilməyə başlayırlar. 1991-ci ildə Sovetlər Birliyinin dağılmasından sonra müstəqillik əldə edən Ukrayna və Azərbaycan arasında ikitərəfli diplomatik münasibətlər quruldu. Artıq beynəlxalq birliyin bərabər hüquqlu üzvü olan Ukrayna və Azərbaycan bütün sahələr üzrə münasibətləri inkişaf etdirirlər. Hazırda Ukraynada 500 min azərbaycanlı yaşayır. Bu şəxslər ötən əsrin əvvəllərindən ta bu günə qədər davam edən intensiv mühacirət nəticəsində buraya gələnlərdir. 500 min azərbaycanlının bir-biri ilə əlaqə saxlaması və ictimai fəaliyyəti bəzi ölkələrdəki azərbaycanlıların fəaliyyətindən nisbətən daha fəaldır. Bu ölkədə onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı, mədəniyyət mərkəzi, kütləvi informasiya vasitəsi olmaqla yanaşı, ana dilimiz həm Ukrayna ali məktəblərində, həm də Azərbaycan dilli "Həftə sonu" məktəblərində tədris edilir. Azərbaycan folklor ansambllarının yaradılması isə Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğinə xidmət edir. Hazırda Ukraynada çoxsaylı Azərbaycan diaspor təşkilatları və milli mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Onlardan ən böyüyü bir çox regional diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən Ukrayna azərbaycanlıları Konqresidir.

Müstəqillik illərində Ukraynada Azərbaycan diasporunun formalaşması və ictimai qüvvəyə çevrilməsində ümummilli lider Heydər Əliyevin xüsusi xidməti olub. Məhz Heydər Əliyevin tapşırığı və xüsusi diqqəti sayəsində Ukraynada Azərbaycan diasporu təşkilatlanmış və inkişaf yolu tutmuşdu. 1997-ci ildə Ukraynaya rəsmi səfər edən Prezident Heydər Əliyev burada yaşayan azərbaycanlılarla görüşdə deyirdi: "Harda yaşamasından asılı olmayaraq heç bir azərbaycanlı öz Vətənini, ulu babalarını, dilini unutmamalıdır. Harda yaşayırsansa yaşa, yaxşı da, pis də yaşasan, gərək ürəyin öz vətənlə, torpaqla döyünsün. Gərək nəbzın vətənin nəbzi ilə vursun. Bu vətənpərvərlik hissi bizim hər birimizdə olmalıdır. O cümlədən, respublikamızdan kənar, Ukraynada yaşayan azərbaycanlılarda da olmalıdır."

Azərbaycan və Ukrayna münasibətlərinin dostluq və qarşılıqlı etimad əsasında inkişafında Ukraynadakı Azərbaycan icması fəal iştirak edir. Ukrayna Prezidenti cənab Viktor Yanukoviçin 28 aprel 2011-ci ildə Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfəri zamanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev demişdir: "Diasporlarımız ölkələrimizi, xalqlarımızı birləşdirən təbii körpüdür. Mənə çox xoşdur ki, həm Azərbaycanda yaşayan ukraynalılar, həm də Ukraynada yaşayan azərbaycanlılar özlərini rahat, inamlı, öz evlərindəki kimi hiss edir, öz dövlətlərində bir ailə kimi yaşayır, eyni zamanda, Ukrayna ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin, indi olduğu kimi, fəal inkişaf etməsinə çalışırlar." Ukraynada yaşayan bir neçə yüz minlik Azərbaycan diasporu bu gün də ölkələrimiz və xalqlarımız arasında dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinin möhkəmlənməsində mühüm rol oynayır.

Ukraynada son illərdə diaspor təşkilatları arasında baş verən ziddiyyətlər bir sıra adekvat addımların atılmasını zəruri edib ki, belə tədbirlərdən biri də Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporunun yaradılmasıdır. Müəyyən mənada Ukraynadakı diaspor təşkilatları arasında yaranan gərginlik və ziddiyyətləri aradan qaldırmağa nail olan qurum qarşıdakı müddətdə də əsas diqqəti birlik və həmrəyliyin təmin olunmasına yönəltməyi nəzərdə tutub. Elə bir müddət əvvəl paytaxt Kiyevdə "Prezident" mehmanxanasında Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporunun II Forumunun keçirilməsi və forumda qəbul edilən mühüm qərarlar da belə deməyə əsas verir. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Ukraynadakı Səfirliyinin dəstəyi ilə "Ukrayna Azərbaycanlılarının Birləşmiş Diasporu" (UABD) Ümumukrayna ictimai təşkilatı tərəfindən keçirilən tədbir "Ukraynada Azərbaycan Diasporunun inkişaf perspektivləri" mövzusunda həsr edilib. Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporunun sədri Hikmət Cavadov tədbiri giriş sözü ilə açaraq rəhbərlik etdiyi təşkilatın 2012-ci ilin iyun ayında Ukrayna Azərbaycanlıları diasporunun I Forumundan sonrakı müddətdə keçirdiyi çoxsaylı tədbirlər haqqında məlumat verib, rəhbərlik etdiyi qurumun taktiki və strateji planları, o cümlədən Azərbaycan

Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə birlikdə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimizlə telekəpülər təşkil edilməsi barədə danışıb. UABD rəhbəri Ukrayna Azərbaycanlılarının bundan sonra da həmrəy olması, bir neçə təşkilatın vahid sağlam ictimai qüvvə şəklində birləşməsi məsələsinə daimi dəstək və hərtərəfli köməyə görə Azərbaycanın Ukraynadakı Səfirliyinə və Səfir Eynulla Mədətliyə təşəkkürünü bildirib. Sonra Səfir Eynulla Mədətli çıxış edib. O, Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporunun və onun sədrinin fəaliyyətini müsbət qiymətləndirərək Hikmət Cavadova işində yeni uğurlar arzulayıb. Səfir həmvətənlərimizin təşkilatları arasında nəzərə çarpan fəallığı və sağlam rəqabəti, onların birləşməyə yönəlmiş müxtəlif tədbirlər keçirmələrini vurğulayıb. Eynulla Mədətli diasporun indiyə qədər keçirdiyi forumları xatırladaraq, Dünya Azərbaycanlıları Konqresi (DAK) tərəfindən Donetskdə və Sumı vilayətində, “Azərbaycançılıq İnstitutu” tərəfindən Kiyevdə keçirilmiş forumları, habelə oktyabrın 5-də Ukrayna paytaxtındakı “Kiyevskaya Rus” mehmanxanasında formalaşma mərhələsində olan Ukrayna Azərbaycanlılarının Birləşmiş Konqresini nümunə göstərüb. Səfir Azərbaycanın daxili və xarici siyasətdə möhtəşəm uğurları, cari ilin oktyabr ayının 1-dən etibarən ölkəmizin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Təhlükəsizlik Şurasında sədrliyə başlaması, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsində vəziyyət məsələləri barədə ətraflı danışıb. Eynulla Mədətli çıxışının sonunda xalqımızın öz iradəsini demokratik, azad və şəffaf ifadə etməsi üçün Azərbaycanın diplomatik nümayəndəliyində hər cür şərait yaradıldığını vurğulayıb. Ölkəmizin Ukraynadakı keçmiş səfiri Tələt Əliyev, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin keçmiş sədri İlqar Abbasov, Nikolayev vilayətindəki Azərbaycan Diasporunun liderlərindən biri olan Ələddin Məhərrəmov və başqaları Ukraynadakı həmvətənlərimizin daha sıx birləşməsi, tarixi vətənlə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi mövzusunda davam etdirərək hamını öz vətəndaş borcunu yerinə yetirməyə çağırıblar. Məşhur ukraynalı siyasətçi, Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporunun tərkib hissəsi olan Ukrayna Türk Xalqları Konqresinin rəhbəri Yuri Zbitnev etnik azərbaycanlıların ictimai fəallığını yüksək qiymətləndirərək əmin olduğunu bildirib ki, bu insanlar yaşadıkları ölkənin böyük siyasətində, Ukrayna hakimiyyət orqanlarının bütün şaxələrində sanballı mövqelər tutacaqlar. Sonra hüquq elmləri doktoru, Ukrayna Milli Aviasiya Universitetinin Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun beynəlxalq hüquq kafedrasının professoru, Ukraynanın əməkdar təhsil işçisi Arif Quliyev Azərbaycan diasporunun Ağsaqqallar Şurası və Alimlər Şurası kimi ictimai təşkilatlarının yaradılmasını, sahibkar Murad Cəfərov, tanınmış hüquq müdafiəçisi Eduard Bağirov, Kiyevdəki bir sıra ali məktəblərin müəllimi, dosent Fərhad Turanlı öz profillərinə uyğun strukturlar yaradılmasını təklif ediblər. Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri, Ukraynanın xalq artisti Qurban Abbasov Ukrayna Azərbaycanlılar Diasporunun I Forumundan sonra keçirilmiş çoxsaylı mədəni tədbirlər haqqında danışıb. Xarkov vilayətində həmvətənlərimizin liderlərindən Fəxrəddin İsmayılov, diaspor sahəsində qadın hərəkətinin fəal üzvü Mətanət Rzayeva, Dnepropetrovsk Vilayəti Azərbaycanlıları Liqasının nümayəndəsi Eldar Tağıyev, Odessa vilayətindəki Gənclər Təşkilatının fəal üzvü Elsevər Paşayev və başqaları Ukraynada Azərbaycan diasporunun inkişaf perspektivləri barədə fikirlərinin bölüşüblər. Çıxışlardan sonra Azərbaycan diasporunun tanınmış nümayəndələrinə Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporunun fəxri mükafatları təqdim edilib.

“Olaylar”.-2013.- 8 noyabr.-№ 202.-S.15.

Diasporçuluqda ilk məsələ təşkilatçılıqdır

Tarixən başı bəlalı Azərbaycan türkləri zorla, işgəncə ilə torpaqlarını tərk edib, nə qədər ağır olsa da, xaricdə yaşamağa üz tutublar. Xaricdə yaşayan soydaşlarımız uzun illər boyu vətən həsrəti çəkib, el-oba, doğmaları haqqında məlumat almaq üçün min cür əzab-əziyyətlərə qatlaşıblar. Minlərlə soydaşlarımız qürbət ellərdə, öz yurduna, obasına, doğmalarına qovuşmadan ömürlərini başa vurublar. Sovet totalitar rejimi onların qarşısında alınmaz qala rolunu oynayıb. Onların vətənlə əlaqələri olmadığından çoxlu çətinliklərlə üzləşib, ağır mənəvi məhrumiyyətlərə düşər olublar.

“Diaspor və Lobbı” Elmi Araşdırmalar Mərkəzinin direktoru Zaur Əliyev deyir ki, diaspora mədəniyyət obyektini kimi deyil, global faktor kimi baxmaq lazımdır. Onun sözlərinə görə, 3 kateqoriya diaspor fəaliyyət göstərir ki, bu sıraya dünyəvi proseslərə təsir göstərən – dünyəvi (çin, yəhudi, erməni), region (Cənub-Şərqi Asiyadakı hindlilər, Afrika) və nəhayət, dövlətlərin ikitərəfli münasibətlərində böyük rol oynayan sərhədyanı azlıq- Danimarka ilə sərhəd Almaniyada yaşayan danimarkalılar, Rusiya və Azərbaycanla sərhəddə yaşayan ləzgilər aid edilə bilər. Mərkəz rəhbərinin qənaətinə yuxarıda sadalanan üç kateqoriya ilə diferensial şəkildə işləmək lazımdır: “Beləliklə, diasporçuluqda ilk məsələ təşkilatçılıqdır. İkinci- elmidir. Yəni, ictimai fikrin formalaşması üçün optimal siyasət və qaydalar işləyib hazırlamaqdan ibarətdir. Üçüncü – diaspor birliklərinin (təşkilatlarının) liderlərində siyasi mədəniyyətin olmasıdır. Sadalanan prinsiplər daim diqqət mərkəzində olarsa, onda effektiv nəticə əldə olunacaq”. Zaur Əliyev bildirib ki, bu gün diasporun potensialını milli maraqların müdafiəsi və dövlətlərarası münasibətlərin inkişafında istifadə etmək dövlətlərin müraciət etdiyi modellərdən biridir: “Bu modeli geniş istifadə edərək Çin, Yaponiya, Macarıstan çox gözəl işləyir. Yeni, gənc misal isə Hindistandır. Xatırladaq ki, Braziliya artıq bu konsepsiyayı qəbul edib. Bu üç modelin hər biri mövcuddur, ancaq tendensiya əsasən üçüncünün xeyrinə inkişaf edir. Hər yerdə iş dəqiq hesablanıbdır. Çində dövlət kargüzarlığında ictimai təşkilat və fondları istiqamətləndirən xüsusi struktur vardır. Macarıstanın Xarici İşlər Nazirliyində böyük departament, Azərbaycanda diasporla işləyən komitə vardır. Belə demək mümkünsə dünyanın əksər inkişaf etmiş ölkələrində bu sahə prioritet sayılır”. Mərkəz rəhbərinin sözlərinə görə, ancaq təkcə dövlət orqanları deyil, həm də qeyri-hökumət sektorunu bu istiqamətə yönəltmək vacibdir: “Bununla yanaşı kağızlar üzərində deyil əməli iş görülməlidir. Bir çox ölkələrin, xüsusən də anqlo-sakson hüquq sisteminin mövcud olduğu ölkələrdə Qeyri hökumət və qeyri kommersiya təşkilatlarının dəqiq müəyyən olunmuş hüquqi anlayışı yoxdur. Belə hüquqi müəyyənləşmənin olmaması həmçinin kontinental hüquq sisteminə malik olan bəzi ölkələrdə də yoxdur. Bu baxımdan müxtəlif ölkələrdə bizdə QHT adlanan təsisatlar “qeyri kommersiya assosiasiyaları”, “fond”, “kənüllü təşkilatlar”, “xeyriyyə təşkilatları”, “Gəlirsiz təşkilatlar” və s. adlandırılırlar. Bu adlar ya daxili qanunvericilik aktları ilə, ya da həmin ölkələrdə təşəkkül tapmış praktika əsasında bu cür adlandırılırlar. Fikrimizcə Non-governmental organization (NGO) – Qeyri-Hökumət Təşkilatı kimi tərcümə edilən termin bir çox ölkələrin qanunvericiliyində, həmçinin beynəlxalq praktikada ümumiləşdirici ad kimi istifadə olunur. Müasir qloballaşan dünyamızda vətəndaş cəmiyyət təşkilatları kimi qəbul olunan Qeyri Hökumət Təşkilatları ölkə rəhbərliyindəki məsuliyyətlərin xalqla paylaşma vasitəsidir. Üçüncü sektor adını daşıyan bu təşkilatlar hökumət və biznes sferasına aid olmamaqla cəmiyyətdə fərqli və müstəqil rola malikdirlər”. Zaur Əliyev deyir ki, yaşadığımız əsrdə prioritet sayılan, daim gündəmdə yer alan diaspor fəaliyyəti dünyanın hər yerində aktual məsələyə çevrilib: “Diaspor vətəndən kənarında yaşayan hər bir xalqın milli ordusudur. İstər Şərq-Qərb, istərsə də okeanın o tayı Amerikada, bu sahə üzrə fəaliyyət göstərən instansiyalar, istər dövlət, istərsə də qeyri-hökumət orqanları diasporlarla bu istiqamətdə işləyirlər. Diaspor yaşadığımız dünyada hətta beynəlxalq münasibətlərdə əməkdaşlığın bir hissəsi hesab olunur. Bu artıq xüsusi dövlət proqramı kimi qəbul olunur. Bu proqramda diaspor, əsasən başqa ölkədə mədəniyyət və informasiya, eyni zamanda beynəlxalq münaqişələrin həlli faktoru kimi böyük diqqət yetirilir”. Zaur Əliyev onu da vurğulayır ki, bu gün dünyanın bütün bölgələrinə səpələnərək 50 milyonluq azərbaycanlı adını daşıyan soydaşlarımızın birlik, həmrəylik anlayışlarında ciddi problemlər var: “Diaspor daxili ziddiyyətlər, qarşılıqlı anlaşmazlıq, liderlik uğrunda mübarizə və digər problemlər azərbaycanlıların vahid bir mərkəzə çevrilməsində əngəlliklər yaradır. Bu problemlərin kökündə isə maarifçilik və əməkdaşlıq qurulması ilə bağlı istəklərin zəif olması durur. Azərbaycanda reallıq budur ki, hələ də xaricdəki diaspor qurumları ilə ölkədə fəaliyyət göstərən qeyri-hökumət təşkilatları arasında əlaqə çox zəifdir. Qeyd edək ki, nəzəri baxımdan hər ikisinin məqsədi Azərbaycanın dünya miqyasında təntənəsinə nail olmaq olsa da, onların bu prosesdə birgə fəaliyyəti hiss olunmur. Erməni diasporu öz ölkəsinin QHT-lərini maliyyələşdirir və bu yolla öz millət və dövlətlərinə aid olan bir sıra layihələrin gerçəkləşməsinə töhfələrini verir. Amma xaricdəki Azərbaycan diaspor təşkilatları bu işdə elə də fəal deyil. Nəinki fəal deyil, ümumiyyətlə onların ölkə QHT-ləri ilə əlaqələri çox aşağı səviyyədədir. Bu gün Azərbaycan diasporu müxtəlif ölkələrdə məskunlaşmışdır. Diasporun məskunlaşdığı ölkələr əsasən Azərbaycandan fərqli olaraq demokratik idarəçilik sisteminə malik, insan haqlarına sayğı ilə yanaşan, hüquqi dövlətlərdir. Uzun illər mühacirət həyatı yaşaması soydaşlarımızın mənsub olduğu ölkələrin həyat tərzini, qanunçuluğunu mənimsəməsinə, ab-havasına uyğunlaşmasına şərait yaratmışdır. Ona görə də bu dövlətlərdə

yaşayan, bir çoxları onun vətəndaşı olan Azərbaycan diasporunu təmsil edən insanları milli problemlərimizin həlli məsələlərinə cəlb edərək fərqli yanaşma tərzini, pluralizm, demokratik prinsiplər nəzərə alınmalıdır. Bu prinsiplərin müəyyən edilərək icra olunmasında isə vətəndaş cəmiyyətinin siması olan Qeyri Hökumət Təşkilatları ola bilər. Azərbaycan Respublikasının qeyri-hökumət təşkilatlarına dövlət dəstəyi Konsepsiyasının Maddə III maddəsində azərbaycançılıq ideyasının təşviq olunması və Azərbaycanın dünya birliyinə inteqrasiya olunması əsas fəaliyyət kimi göstərilir”. Mərkəz rəhbəri deyir ki, ölkənin hüduqlarından kənarında Azərbaycanın mədəni təsirini dəstəkləməyə qabil olan üç sahə məlumdur ki, bunlardan birincisi çoxsaylı Azərbaycan diasporunun özüdür: “Burada bir neçə mədəniyyət və informasiya istiqamətini fərqləndirmək lazımdır. Əvvəla, öz mədəni irsinə biganə qalmayan hər hansı ölkə kimi Azərbaycan da diasporun özündə ana dilinin öyrənilməsinə kömək etməyə yönəlmiş təşəbbüsləri dəstəkləməyə çalışır. Doğma Vətənlə əlaqə saxlamaq hər bir milli diaspora münasibətdə istənilən dövlət üçün ənənəvi vəzifədir. Diasporla olan gənclərlə iş isə öz məntiqinə görə gec-tez inkişaf edərək konstruktiv vətəndaş fəallığına çevriləcək, Yalnız bu əsasda həmin iş uğurlu ola bilər. Azərbaycanın bir çox gənclərlə işləyən QHT-ləri də məhz özünün güclü təşkilatı resurslarından istifadə etməklə gənclərə bu cür təkan vermək, onlardan əsl vətəndaşlar yetişdirmək, müsbət həyat mövqeyi, real işlər görmək üçün əsl vətəndaş istəyi formalaşdırmaq, onları dünyanı yaxşılığa doğru dəyişməyi bacaracaqlarına inandırmaq əzmindədir”. Zaur Əliyevin bildirir ki, son 10 ildə dünyada azərbaycançılığın təbliği, ermənilərin zaman-zaman yanlış informasiyaları nəticəsində yaranmış rəyin dağıdılması istiqamətində dövlət tərəfindən ardıcıl və birbaşa hədəflərə hesablanmış iş aparılır: “Azərbaycan üçün vacib olan bu işdə dövlətlə yanaşı, vətəndaş cəmiyyəti də mühüm rol oynayır. Bunu həyata keçirilən işlərə nəzər yetirdikdə görmək olur. Vətəndaş cəmiyyətini təşkil edən qeyri-hökumət təşkilatlarının Azərbaycanın təbliği, Qarabağ həqiqətlərinin yayılması istiqamətində gördükləri işlər isə Heydər Əliyev Fondu ilə yanaşı Prezident yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının maddi və mənəvi dəstəyi sayəsində baş verib. Müasir beynəlxalq münasibətlərdə isə söz sahibi olmaq üçün diaspora quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyini təmin etmək lazımdır. Bunu üçün isə mütləq “dövlət-QHT-lər, dövlət- diaspora təşkilatları və dövlət – beynəlxalq təşkilatlar “ üçbucağı çərçivəsində çalışmaq lazımdır. Ancaq burada bəzi nöqsanlara rast gələ bilərik. Bu Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yerli QHT-lərlə əməkdaşlıqdan çəkinməsidir. Bu isə vətəndaş cəmiyyəti-diaspor münasibətlərinin tənzimlənməsi prosesini ləngidir. Fikrimizi əsaslandırmaq üçün qeyd etmək olar ki, QHT Şurasından fərqli olaraq Komitə yerli QHT-lər üçün qrant proqramları elan etmir. Beləliklə, Azərbaycanın üzlaşdığı böyük problemlərin beynəlxalq səviyyədə həll olunması və dünyanın bir çox dövlətləri, xüsusi ilə Qərbi ölkələri ilə sıx əməkdaşlıq və perspektivdə müttəfiqlik münasibətlərinin qurulması yolunda kifayət qədər nəhəng bir qüvvə olan diasporumuzdan yüksək səviyyədə istifadə edilərək onun Azərbaycan dövləti faktoruna doğru yönəldilməsi vacibdir. Beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq biz bu istiqamətə bir neçə təklif irəli sürmək istərdik. Bu təkliflərin icra edilməsi diaspor-QHT münasibətlərini tənzimləyə və birgə əməkdaşlığa təkan verə bilər: Birincisi, Diaspor-Milli Fondu yaradılması. Hesab edirik ki, bu Fond hər iki tərəfə maddi və mənəvi dəstək ola bilər. Həmçinin QHT- lərin xaricdəki təşkilatlarla əməkdaşlıq memorandumun imzalanması ikitərəfli iş istiqamətlərini müəyyən edə bilər. Bundan başqa diaspor və QHT əməkdaşlıq Xartiyası hazırlana bilər”.

“Olaylar”.-2013.-15 noyabr.-№ 206.-S.15.

Bolqarıstanda diaspor təşkilatları

Avropa məkanında Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də Bolqarıstandır. Almaniya kimi bu ölkədə türklərin çox olmasına baxmayaraq Azərbaycan diasporu o qədər də aktiv deyil. Bu ölkədə yalnız məhdud sayda Azərbaycan diasporu fəaliyyət göstərir ki, onların da kifayət qədər aktivliyi müşahidə edilmir. Ümumiyyətlə, bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızın tərkibinə və onların bolqar cəmiyyətindəki mövqeyinə nəzərə salsaq görərik ki, Bolqarıstan azərbaycanlıları bu ölkədə yaşayan etnik qruplardan biridir. Azərbaycanlılar bir qayda olaraq rəsmi siyahıyaalınma zamanı sadəcə türk olaraq qeydə alınır və Türkiyə türklərinin tərkibində hesablanırlar. Bolqarıstanda yaşayan həmvətənlərimizin dilləri Azərbaycan dilinin Qars ləhcəsi olsa da, təhsillərini bolqar və Türkiyə türkcəsində alırlar. Bu ölkədəki azərbaycanlıların müəyyən bir hissəsi işə qızılbaşıdır. Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin-DAK-bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların sayına dair 2006-cı ildə yayınladığı məlumatlara əsasən isə, Bolqarıstanda 65,000 nəfər etnik azərbaycanlı yaşamaqdadır.

2001-ci ildə aparılmış rəsmi əhali siyahıyaalınmasına əsasən Bolqarıstan Respublikasının ümumi əhalisi 7 milyon 928 min 901 nəfər təşkil edib. Onlardan: dini inancına əsasən müsəlmanların ümumi sayı 966,978 nəfərdir. Bolqarıstanda yaşayan müsəlmanların 913,957 nəfəri sünni,

53,021 nəfəri isə qızılbaş-şii'dir. Bu ölkədə öz milliyyətini türk olaraq qeyd edənlərin sayı 746,664 nəfər təşkil edir ki, onlardan:

Ana dilini türkcə olaraq qeyd edənlərin ümumi sayı isə 720,136 nəfərdir. Bu sıradan bolqarca olaraq qeyd edənlərin ümumi sayı 26,147 nəfərə çatıb.

2001-2011-ci illər arası yəni son iki siyahıyaalınma tarixləri arası zaman intervalında 131,539 nəfər Bolqarıstan sakini daimi yaşamaq üçün ölkəni tərk edərək digər ölkələrə köç etmişdir.

Bolqarıstanda Azərbaycan diaspor təşkilatları-Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatlarında da qeyd olunur ki, Bolqarıstanda azərbaycanlılara aid diaspora təşkilatlarının sayı məhduddur. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin rəsmi internet saytında Bolqarıstanda yalnız 3 diaspor təşkilatının fəaliyyət göstərdiyi əksini tapır. Burada maraqlı məqamlardan biri isə ondan ibarətdir ki, bu ölkədəki 3 diaspor təşkilatının hər üçü eyni adla-Bolqarıstan Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti adı altında fəaliyyət göstərir. Bir neçə təşkilatın eyni ad altında fəaliyyət göstərməsinin nə dərəcədə doğru olub-olmadığını isə yəqin ki, bu sahəyə cavabdeh olan müvafiq qurumlar daha yaxşı bilər.

Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti-2003-cü ildə yaradılıb. Cəmiyyət əsasən ölkənin Balaqevqrad şəhərində fəaliyyət göstərir. Balaqevqrad Sultanovun sədrlik etdiyi təşkilatın əsas məqsəd və vəzifəsi Azərbaycanla Bolqarıstan arasında dostluq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsidir. Fəaliyyət göstərdiyi 10 il ərzində cəmiyyət sözügedən istiqamətdə bir sıra uğurlu addımlar atıb. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi və Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması prosesində də fəal iştirak edir.

Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti-2004-cü ildə Balaqevqrad şəhərində təsis edilib. Cəmiyyət sözügedən şəhərdə yerləşən Amerika Universitetində təhsil alan azərbaycanlı tələbələr tərəfindən yaradılıb. Təşkilatın daimi sədri olmur. Hər üç aydan bir qurumun toplantısı keçirilir və cəmiyyətə yeni sədr seçilir. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti əsasən bolqar tələbələrlə azərbaycanlı tələbələr arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, hər iki ölkənin təhsil ocaqları arasında əlaqələrin qurulması istiqamətində çalışır. Bundan başqa cəmiyyət mütəmadi olaraq Balaqevqrad şəhərindəki Amerika Universitetində Azərbaycanla bağlı tədbirlər təşkil edir, ölkəmizin həqiqətlərini həmin təhsil ocağında oxuyan xarici ölkələrin gənclərinə çatdırır. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinə təkcə bu ölkədə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr deyil, eləcə də bolqar gənclər də üzvdürlər.

Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti- 2005-ci il, iyul ayının 5-də Bolqarıstanın paytaxtı Sofiya şəhərində Bolqarıstan-Azərbaycan dostluq cəmiyyəti yaradılıb. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti də Bakı ilə Sofiya arasında dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsinə öz töhfəsini vermək üçün təsis edilib. Cəmiyyət Azərbaycan tarixində olan əlamətdar günlər, eləcə də 20 Yanvar, Xocalı soyqırımı kimi tarixləri hər il qeyd edir. Müsbət dəyərləndirilməli olan məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinə sədrliyi əslən Bolqarıstandan olan N. Petev edir. Həmçinin **Bolqarıstanın Yazıçılar Birliyinin sədri** vəzifəsini cira edən N. Petev iki ölkənin şair və yazıçıları arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə də maraqlı göstərir. Fəaliyyət göstərdiyi 8 il ərzində Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti bu ölkənin bir sıra rəsmi və qeyri-rəsmi qurumları ilə də normal əməkdaşlıq mühiti yaradılıb. Məhz yaradılmış qarşılıqlı münasibətlər Azərbaycanın Bolqarıstanda daha yaxından tanınmasına yardımçı olub.

Diaspordan lobbiciliyə doğru

Son zamanlar poli-etnik cəmiyyətdə yaşayan milli azlıqlar arasında öz etnik mənsubiyyətinə, mədəniyyətinə maraq artıb, qrupdaxili inteqrasiya prosesləri güclənib. Bu proseslərin nəticəsi kimi bir çox hallarda müxtəlif etnik qruplar diasporlarda birləşiblər. Ekspert Ceyhun Mahmudov deyir ki, diaspora ilə əlaqədar elmi ədəbiyyatda iki mövqe vardır. Bir qrup tədqiqatçı bu anlayışı yunanlarla əlaqələndirsə də, başqa bir qrup isə onu yəhudilərlə əlaqələndirir:

“Linqvistik yəndən yanaşsaq görərik ki, diaspora yunan sözü olub, səpələmə deməkdir. Elmi ictimaiyyət arasında bu anlayışın leksik mənası ilə əlaqədar fikir ayrılığı olmasa da, bu terminin hansı şəraitdə, kimlər üçün işlədilməsi barədə ortaq fikir yoxdur. Bir qrup alim bu sözün yaranma tarixini yunanların eramızdan xeyli əvvəl başladıkları işğal və köçürmə dövrünə təsadüf etdiyini bildirir. Başqa bir qrup tədqiqatçı isə "diaspor" anlayışını yəhudi tarixi ilə əlaqələndirir. Hətta bir çox lüğətlərdə və ensiklopediyalarda bu termin birbaşa yəhudilərin öz vətənlərindən qovulub dünyanın müxtəlif yerlərinə səpələnmələri kimi izah edilir. İncilin yunan dilinə tərcüməsi olan "Septuaginta" ilk dəfə olaraq diaspora anlayışını yəhudilərin öz yerlərindən qovularaq, müxtəlif ölkələrə səpələnmələrini bildirmək üçün istifadə edilmişdir. Bunun ardınca Plutarx, Filana Aleksandriski və daha sonra xristian alimləri bu termini yəhudi tarixi ilə əlaqələndirirlər”. Ceyhun Mahmudov bildirir ki, son dövrlərdə "diaspora, anlayışı müxtəlif proseslərlə əlaqələndirilərək kəsb etdiyi mənənin sərhədləri genişləndirilib: “Q. Şeffərə görə diaspora etnik qrupların könüllü və ya məcburi miqrasiya prosesləri nəticəsində ortaya çıxır. Onlar mühacirət etdikləri ölkələrdə milli azlıq statusunda yaşayırlar, etnik və etno-dini mənsubiyyətlərini, qrup daxili həmrəyliklərini mühafizə ediblər. J.T. Toşenka və T.İ. Capitkovun da diasporaya verdiyi tərif Şefferin tərifinə yaxındır. Onlara görə diaspora, öz tarixi vətənlərindən kənarında yaşayan, mövcud cəmiyyətdə fəaliyyət göstərmək və inkişaf etmək üçün müvafiq sosial institutlara sahib, eyni etnik qrupa aid insanlardan ibarətdir. Bundan başqa diaspora anlayışı imiqrasiya və milli azlıqlar sözləri ilə sinonimlik təşkil edir”. Ekspertin sözlərinə görə, son dövrdə rus dilində "diaspora" kəlməsi istənilən etnik qrupu ifadə etmək üçün işlədilir: “1945-ci ilə qədər diaspora fenomeni tamamilə yəhudilər ilə əlaqələndirilsə də, bu dövrdən sonra dünyada baş verən proseslər nəticəsində şimali afrikalılar, hindlilər, türklər öz tarixi torpaqlarını tərk edərək, yeni diasporlar formalaşdırdılar. Məhz həmin hadisələrin axarında "diaspora" anlayışı yeni mənalar kəsb etməyə başladı. Müasir beynəlxalq sistemdə dövlətlərin xarici siyasətində prioritet təşkil edən mənəblərdən biri də diaspor quruculuğu və diasporla əməkdaşlıq məsələsidir. Bunun əsas səbəblərindən biri diaspora təşkilatlarının beynəlxalq sistemə təsir edə bilən beynəlxalq aktyorlara çevrilməsidir”. Ekspert qeyd edir ki, diaspora təşkilatları əsasən Birləşmiş Ştatlar, Avropa İttifaqı ölkələri, Rusiya və digər dünya siyasətinə təsir edə bilən dövlətlərdə fəaliyyət göstərilir. Həmin qrupların əsas məqsədləri öz etnik qruplarının və tarixi vətənlərinin lehinə qərarlar qəbul etdirməkdir: “Dünyada təsir imkanlarına görə yəhudi, yunan və erməni diasporlarını göstərmək olar. Adı çəkilən etnik qruplar xüsusilə dünyanın super dövləti olan Birləşmiş Ştatlarda fəaliyyət göstərir və tarixi vətənlərinin lehinə əhəmiyyətli qərarların verilməsində müstəsna rol oynayırlar. İstər yəhudi, istər yunan, istərsə də erməni diasporu qrup daxili həmrəyliyə əsaslanaraq müxtəlif ölkələrdə təşkilatlanaraq öz etnik birliklərini qurmuşlar. Amma son dövrlərdə diasporların təşkilatlandırılmasına dövlətlər özləri nəzarət edirlər. Məsələn, dünyanın onlarla ölkəsinə səpələnmiş Azərbaycan diasporu uzun tarixə sahib olsa da, bir müddət pərakəndə fəaliyyət göstərərək, qarşısına qoyduğu məqsədlərə çata bilməmişdir. Məsələnin ciddiliyətini anlayan Azərbaycan dövləti bu prosesi öz nəzarətinə götürmüş milli diaspora quruculuğunda birbaşa iştirak etməyə başlamışdır. Hazırda bu məsələ ilə məşğul olan xüsusi komitə fəaliyyət göstərməkdədir”. Ceyhun Mahmudovun sözlərinə görə, diasporların fəaliyyətinin səmərəliyi həmin cəmiyyətlərdə mövcud olan sosial-iqtisadi vəziyyətdən, siyasi sistemindən asılı olur: “Yaxşı təşkilatlanmış diaspora təşkilatları öz tarixi vətənlərinin xeyrinə lobbicilik fəaliyyəti ilə də məşğul olurlar. Lobbicilik bu gün yəhudi, yunan və erməni diasporlarının müvəffəq olduqları fəaliyyət növündəndir. Lobbicilik fəaliyyətini təhlil etməzdən əvvəl "lobbi" sözünün etimologiyasına diqqət etmək lazımdır. Lobby ingilis dilindən tərcümədə gözləmə salonu adlanır. "Lobbicilik" isə bir fəaliyyət növüdür, "lobby" sözü zamanla öz mənasını dəyişməsi nəticəsində formalaşmışdır. Ehtimal olunur ki, bu ifadənin işlədilməsinin tarixi Birləşmiş Ştatların 1869-1877-ci illərdə 18-ci prezidenti olmuş Ulysses S. Grant aiddir. General Grant Villard hotelinin lobbisində siqar çəkməyi sevərdi. Mövcud şəraitdən istifadə edən siyasi alverçilər müəyyən məsələləri həll etmək üçün onunla danışıqlara girib müvafiq qərarın qəbul olunmasına çalışırdılar. Bu işlə məşğul olan siyasi alverçilərə "lobbiçi" bu fəaliyyətə isə "lobbiçilik" fəaliyyəti adı verildi.

BBC-nin məlumatına görə "lobbiçilik" ifadəsi İngiltərə parlamentində palataların iclaslarından əvvəl və sonra parlament üzvlərinin parlament binasının lobbisində ənənəvi olaraq toplanması və burada bəzi məsələlər barədə müzakirələr aparmasından ortaya çıxıb. İngilis dilinin izahlı lüğəti, Longmanda "lobbiçiliyin" lüğəti mənası hökumət qərarlarına təsir etmək məqsədi ilə planlanan və həyata keçirilən fəaliyyət kimi izah edilir. Təyyar Arı "Amerikada siyasi yapı: Lobbilər və xarici siyasət" adlı kitabında "Lobbicilik" fəaliyyətinə tərif verərək qeyd edir ki, lobbicilik bir qrup hökumətin qərarlarına təsir etmək məqsədi ilə planlanan və bu məqsədlə

vətəndaş ilə qərarverici arasında ünsiyyət vasitəsidir". Ekspert vurğulayır ki, Birləşmiş Ştatlarda "lobbiçilik" qanunla müəyyənləşdirilmiş ölçülər çərçivəsində fəaliyyət göstərir. Bu fəaliyyəti tənzimləmək üçün 1946-cı ildə Federal Lobbi qanunu qəbul edilmişdir: "Bu qanunda lobbiçinin kim olduğu müəyyənləşdirilir və onun maliyyə imkanları nəzarət altına alınır. Bu qanunda deyilir ki, "Birləşmiş Ştatlar Konqresindəki qanunlara təsir etməyə və ya müvafiq qanunun çıxmasına çalışan, bunun üçün birbaşa və ya dolayı yolla pul və digər qiymətli əşyalar toplayan və ya əsl məqsədi bu olan şəxslər lobbiçi olaraq adlandırılır. Bu sadalananlara sahib olan şəxslərin məsrəfləri incəlməlidir". Lobbiçilik növlərinə görə iki yerə bölünür. 1) Birbaşa lobbiçilik; 2) İctimaiyyət arasında təşviqat aparılaraq qurulan lobbiçilik. Birləşmiş Ştatlarda lobbiçiliklə xüsusi maraqlı qruplar və etnik diaspora təşkilatları məşğul olur. Etnik diaspora təşkilatları ya özləri birbaşa olaraq bu işlə məşğul olur, ya da ixtisaslaşdırılmış lobbi şirkətləri vasitəsi ilə öz fəaliyyətlərini həyata keçirirlər. Özəl lobbi şirkətləri çox bahalı olduğu üçün adətən etnik biznes təşkilatları bu işi özləri həyata keçirməyə üstünlük verirlər. Lobbiçilər öz məqsədlərinə çatmaq üçün bir çox üsuldən istifadə edirlər. Bu üsullardan üz-üzə görüşmə, Konqresin komitələrinin iclaslarında iştirak etmə, məktub göndərmə, ictimaiyyətlə əlaqələr (PR) kompaniyalarının keçirilməsi, lobbiçilər arasındakı əməkdaşlıq və koalisiyaların qurulması, namizədin seçki kompaniyasına pul yardımı göstərilməsi və s. daxildir". Ekspert deyir ki, üz-üzə görüşmə ən təsirli üsullardan biridir. Bu zaman lobbiçi Konqresin üzvü və ya başqa bir bürokratla birbaşa ünsiyyətə keçir, bacardığı qədər təsir etməyə çalışır: "Bu üsuldən istifadə edərkən lobbiçinin şəxsi keyfiyyəti çox əhəmiyyətli rol oynayır. Hər hansısa bir seçici qrupunun birbaşa olaraq əlaqədar şəxsə məktub yazması çox təsirli ola bilər. Adətən seçicilərdən asılı olan şəxslər bu məzmununda olan məktublara çox ciddi yanaşırlar. Mümkün qədər məktubda göstərilən tələbi yerinə yetirməyə çalışırlar. Lobbi qrupları bəzi xüsusiyyətlərinə görə bir-birindən güclü və ya zəif ola bilərlər. Təcrübə göstərir ki, maraqlar üst-üstə düşdüyü zaman zəif lobbiçilər güclü lobbiçilərin imkanlarından geniş istifadə edir. Erməni lobbisinin bir çox hallarda yunan lobbisinin imkanlarından istifadə etdiyi məlumdur. Lobbiçilik fəaliyyətinin ən təsirli üsullarından biri də Konqresə keçirilən seçkilərdə namizədlərin kompaniyalarında aktiv iştirak etməkdir. Seçki kompaniyasında maliyyə və insan resursları ilə iştirak edən hər hansısa etnik lobbi qrupu seçkilərdə qalib gələn konqresmenə fəaliyyəti dövründə təsir etmək imkanına sahib olur". Ceyhun Mahmudov bildirir ki, son dövrlərdə Azərbaycan diasporu da dirçəliş dövrünü yaşamaqdadır: "Bir çox ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspora təşkilatları artıq lobbiçilik fəaliyyətləri ilə də məşğul olurlar. Hazırda Birləşmiş Ştatlar Konqresində fəaliyyət göstərən Azərbaycan dostluq qrupuna artıq 40 konqresmen daxildir. Adı çəkilən fəaliyyətlər ümid verir ki, ölkə xaricində Azərbaycanın dövlət və milli maraqlarına xidmət edən qərarların qəbul edilməsində Azərbaycan diaspora təşkilatları daha müvəffəq olacaqlar".

“Olaylar”.-2013.-20 noyabr.-№ 209.-S.15.

Moldovada Azərbaycan diaspor təşkilatları

Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də Moldova Respublikasıdır. Keçmiş SSRİ məkanına daxil olan ölkələrdən sayılan Moldovada təxminən 6 mindən çox soydaşımızın yaşadığı barədə məlumatlar var. Yaxın tarixə nəzər salsaq görürük ki, Azərbaycanlıların bu ölkədə məskunlaşması XX əsrin ilk onilliyindən başlayıb. Bu illərdə azərbaycanlılar Moldovaya işləmək və təhsil almaq üçün köçürdülər. Sözügedən proses xüsusilə XX əsrin 60-80-ci illərində daha intensiv xarakter almağa başladı. Moldovanın paytaxtı Kişinyov başda olmaqla, digər şəhər və rayonlarına səpələnən azərbaycanlıların əsas iş yerləri ticari obyektlər və elm təhsil müəssisələri idi. Onu qeyd etmək yerinə düşər ki, burada 1993-cü ilə qədər pərakəndəlik və passivlik hökm sürürdü. Artıq həmin tarixdən etibarən təşkilatlanmaq, Vətənlə əlaqə qurmaq, birləşmək fikri Moldovada yaşayan soydaşlarımız arasında tez-tez səslənməyə başladı. İlk zamanlar təbliğat sahəsində bir sıra uğurlar əldə edən Moldova azərbaycanlıları "Araz" adlı qəzet nəşr etdirdilər. Həmçinin bu müddət ərzində Moldova dövlət televiziya kanallarında, radio proqramlarında və qəzetlərdə Azərbaycan və azərbaycanlılar barəsində bir sıra məlumatlarda dərc olunmuş və yayımlanmışdı. Hazırda Moldovada bir neçə Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir ki, həmin təşkilatlar da Azərbaycan həqiqətlərinin, Dağlıq Qarabağ problemi, Ermənistanın işğalçılıq siyasəti, eləcə Xocalı soyqırımının dünyada tanınması istiqamətində zaman-zaman bu və ya digər tədbirlər həyata keçirirlər. Moldovada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarından ən fəal isə Moldova Azərbaycanlıları Konqresi hesab edilir. Konqres Moldovada fəaliyyət göstərən ən böyük diaspor təşkilatlardan sayılır.

Moldova Azərbaycanlıları Konqresi-Moldova Azərbaycanlıları Konqresi 2001-ci ildən Kişinyov şəhərində fəaliyyət göstərir. Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin Moldovada yaşayan bütün azərbaycanlıların vahid ideya ətrafında birləşməsi, soydaşlarımızla əlaqələrin genişləndirilməsi, onlar arasında birlik və həmrəylik hisslərinin gücləndirilməsində müstəsna rolu var. Moldovada yaşayan soydaşlarımız daim bəşəri dəyərlərin və mütərəqqi milli ənənələrimizin, dilimizin, mədəniyyətimizin daşıyıcısı olmuş, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında öz fəallıqları ilə seçilmişlər. Hazırda Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin nəzdində Azərbaycan dilini və tarixini tədris edən "Həftəsonu" məktəbi fəaliyyət göstərməkdədir. Bununla yanaşı, Moldova Azərbaycanlıları Konqresində Azərbaycan mədəniyyətini və musiqisini təbliğ edən rəqs ansamblı da yaradılıb. Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin mətbu orqanı olan "Araz" qəzeti isə buradakı Azərbaycan diasporunun həyatı ilə bağlı yenilikləri, habelə Azərbaycanda gedən sosial-iqtisadi inkişaf prosesləri ilə bağlı məlumatları yerli ölkə ictimaiyyətinə çatdırır. Konqres Mərkəz, Cənub, Şimal, Şərq və Qərb regionları olmaqla 5 regional təşkilatı özündə birləşdirir. Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Vüqar Novruzovdur. Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin sədri olan Vüqar Novruzov 1962-ci ildə Azərbaycanda anadan olub. 1980-ci ildən isə o, Moldovada yaşayır. Vüqar Novruzov 1988-ci ildə Kişinyov Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirib. 1992-ci ildən soydaşımız bizneslə məşğuldur. Vüqar Novruzov "Aztol Company" şirkətinin baş direktorudur və 2004-cü ildən Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin sədridir.

Moldova Azərbaycanlıları Konqresi 2001-ci ildə təsis edilən zaman qarşısına bir sıra məqsədlər qoyub ki, hazırda həmin vəzifələrin icrası istiqamətində müntəzəm addımlar atır, layihələr, tədbirlər həyata keçirir. Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin əsas məqsədlərinə Moldova Respublikasında yaşayan azərbaycanlıların və onların cəmiyyətlərinin qüvvələrini birləşdirərək öz vətəndaş hüquqlarının həyata keçirilməsində və həmvətənlərimizin ictimai, mədəni inkişafında birgə fəaliyyət göstərmək, azərbaycanlıların milli ənənələrinin, dilinin, mədəni irsinin qorunub və inkişaf etdirilməsi daxildir. Bundan başqa konqres Azərbaycan və Moldova xalqları arasında dostluq əlaqələrinin möhkəmlənməsinə köməklik göstərməyi də başlıca məqsəd olaraq qarşısına qoyub. Konqresin qarşısına qoyduğu məqsədləri sırasına Moldovada yaşayan azərbaycanlılara sosial-müdafiə işlərində hüquqi yardımın göstərilməsi də daxildir.

Bir məqamı da qeyd etmək yerinə düşər ki, Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Vüqar Novruzov istər diaspor fəaliyyəti, istərsə də iki dövlət arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsindəki xidmətlərinə görə dəfələrlə yüksək səviyyədə təltif olunub. Belə ki, konqresin sədri Moldova Prezidenti tərəfindən "Gloria Muncii" ordeni, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən isə 2011-ci ildə "Tərəqqi" medalı ilə təltif edilib. Moldovadakı Azərbaycan diasporunun rəhbəri millətlərarası dostluğun möhkəmləndirilməsi, inkişafı və milli mədəniyyətlərin qarşılıqlı zənginləşməsi sahəsində, həmçinin, məhsuldar təşkilatı və ictimai fəaliyyətinə görə bu yüksək mükafatlara layiq görülüb. Vüqar Novruzov Moldova Respublikasının dövlət mükafatı «Gloria Muncii» ordeni və Moldova Respublikası Hökumətinin II dərəcəli Diplomu ilə də təltif olunub. 2011-ci ildə isə "Dədə Qorqud" Fondu və "Azərbaycan Dünyası" Beynəlxalq jurnalı Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Vüqar Novruzovu "Vətən övladı" ordeni ilə təltif ediblər. Konqres sədrinə mükafatın təltif etmə mərasimi 2011-ci il, fevral ayının 10-u tarixində Moldovanın paytaxtı Kişinyov şəhərində "Moldexpo"nun «Casa vinului» sərgi salonunda keçirilib. Ordeni Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Vüqar Novruzova təqdim etmək üçün "Dədə Qorqud" Fondunun Ağsaqqallar Şurasının sədri Rəhim Sultanov və Avrasiyada tanınmış "Azərbaycan Dünyası" Beynəlxalq jurnalının baş redaktoru Eldar İsmayılov Kişinyovda olublar. Eldar İsmayılov Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Vüqar Novruzovun bu ordenə xeyriyyəçilik fəaliyyətinə, dostluq münasibətlərinin, əməkdaşlığın, milli mədəniyyətlərin yaxınlaşması və qarşılıqlı bəhrələnməsinə verdiyi əhəmiyyətli töhfə, eləcə

də məhsuldar ictimai fəaliyyətinə görə layiq görülüb. Təltif etmə mərasimində çıxış edən Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti Vüqar Novruzov onun fəaliyyətinə bu cür yüksək qiymət verilməsindən şərəf duyduğunu bildirib. “Mənim və Konqresin fəaliyyətinə bu cür yüksək qiymət verilməsi mənim üçün böyük şərəf, Azərbaycan və Moldova xalqlarının maraqları naminə yorulmadan xidmət etmək işində daha böyük nailiyyətlərin əldə edilməsi üçün ciddi stimuldur”, - deyərək Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Vüqar Novruzov qeyd edib. “Dədə Qorqud” Fondu və “Azərbaycan Dünyası” Beynəlxalq jurnalı Moldova Elmlər Akademiyası Universitetinin rektoru, genetika və molekulyar biologiya sahəsində tanınmış alim, professor, Moldova Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, doktor habilitat Mariya Vasilyevna Duku da ordenlə təltif edib. Mariya Vasilyevna Duka Moldova ilə Azərbaycan arasında dostluğun və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə və inkişaf etdirilməsinə, Moldovanın elmi-tədris potensialının gücləndirilməsinə, milli təhsilin nüfuzunun yüksəlməsinə verdiyi töhfəyə və çoxillik humanitar və xeyriyyəçilik fəaliyyətinə görə “Mehriban ana” ordeni təqdim olunub.

Vüqar Novruzovun rəhbərlik etdiyi Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin bilavasitə iştirakı sayəsində Moldovada böyük Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin, Kişinyov şəhərində Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin və Komrat şəhərində dünya ədəbiyyatının görkəmli klassiki Mixay Yemineskuya abidələr ucaldılıb. Konqres Moldovada yaşayan bütün azərbaycanlıların birləşməsində, iki ölkə xalqları arasında əlaqələrin genişlənməsində, Moldovanın polietnik xalqının birliyinin möhkəmlənməsində və həmrəyliyində mühüm rol oynayır. Qeyd edək ki, Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin ölkənin azərbaycanlılar yaşayan regionlarında bölmələri fəaliyyət göstərir. Moldova Azərbaycanlıları Konqresi Azərbaycan həqiqətlərinin Moldova ictimaiyyətinə çatdırılması, ölkəmizin milli maraqlarının qorunması istiqamətində hazırda da fəal iş aparır.

Moldovada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri də “Araz” Cəmiyyətidir. 1991-ci ildə Kişinyov şəhərində fəaliyyətə başlayan “Araz” Cəmiyyəti Moldova azərbaycanlılarının sosial hüquqlarının müdafiəsi, Azərbaycanla Moldova arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi ilə məşğul olur. Hazırda da işıq üzü görən və Moldovada yaşayan azərbaycanlıları öz oxucu kütləsinə çevirən “Araz” qəzeti də məhz sözügedən cəmiyyətin himayəsi ilə nəşr edilməkdədir.

Moldovada fəaliyyət göstərən digər bir Azərbaycan diaspor təşkilatı “**Azəri**” **Mədəniyyət Mərkəzidir.** 1995-ci ildə Kişinyov şəhərində yaradılmış “Azəri” Mədəniyyət Mərkəzi Moldovada Azərbaycanın mədəniyyətinin, dilinin, elminin təbliği istiqamətində fəaliyyət göstərir. “Azəri” Mədəniyyət Mərkəzi müntəzəm olaraq Moldovada Azərbaycan mədəniyyəti, incəsənəti, mətbəxinin təbliğinə xidmət edən tədbirlər həyata keçirir.

Moldova-Azərbaycan Əməkdaşlıq Cəmiyyəti- Moldova-Azərbaycan Əməkdaşlıq Cəmiyyəti də aktiv Azərbaycan diaspor təşkilatlarından hesab edilir. 2000-ci ildə Kişinyov şəhərində təsis edilmiş Moldova-Azərbaycan Əməkdaşlıq Cəmiyyəti iki dövlət arasında hərtərəfli əlaqələrin qurulması və inkişaf etməsi üçün prinsiplial mübarizə aparır.

“**Olaylar**”.-2013.-21 noyabr.-№ 210.-S.15.

Ruminiyada Azərbaycan diasporu

Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi Avropa ölkələrindən biri də Ruminiyadır. Bu ölkəyə azərbaycanlıların mühacirəti heç də yaxın tarixə təsadüf etmir. Belə ki, tarixi mənbələrə də nəzər salsaq görürük ki, ölkələrimiz arasındakı əlaqələr dərin tarixi köklərə malikdir. Belə ki, Azərbaycanın Ağqoyunlu dövlətinin hökmdarı Uzun Həsən Rumıniya və Moldova hökmdarı Ştefan Çelmare ilə hələ 1473-cü ildə müttəfiqlik haqqında müqavilə imzalayıblar. Qardaş Türkiyə Respublikasından sonra Rumıniya Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini tanıyan ikinci dövlət olub. Azərbaycan Respublikası da Şərqi Avropadakı ilk səfirliyini məhz Ruminiyada açıb. Hazırda da ölkələrimiz arasındakı əməkdaşlıq möhkəm təməl üzərində qurulub.

İki ölkə arasındakı ikitərəfli əməkdaşlıq ilə yanaşı, münasibətlərimiz hər iki dövlətin üzv olduğu beynəlxalq təşkilatlar nəzdində də qarşılıqlı dəstək şəklində aparılmaqdadır. Rumıniya birmənalı şəkildə Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü tanıyır. Sərhədlərin toxunulmazlığı prinsipini əsas götürür. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin obyektiv, ədalətli və beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində həllini tapmasının tərəfdarıdır. Azərbaycan Respublikasının Avro-Atlantik strukturlara inteqrasiya prosesini dəstəkləyən ölkədir. Müasir dövrdə iki ölkə arasındakı əlaqələrin inkişafında Azərbaycan xalqının ümummillili lideri Heydər Əliyevin xüsusi rolu vardır. 2004-cü ildə Rumıniyanın paytaxtı Buxarest şəhərində Azərbaycan xalqının ümummillili lideri Heydər Əliyevin büstünün ucaldılması rumın xalqı tərəfindən bu böyük tarixi şəxsiyyətin xatirəsinə göstərilən dərin hörmət və ehtiramın əyani nümunəsidir. Qeyd etmək lazımdır ki, 1989-cu il inqilabından sonra Ruminiyada yalnız üç nəhəng dövlət xadiminin - Şarl de Qol, Mustafa Kamal Atatürk və Heydər Əliyevin büstləri ucaldılmışdır. Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab İlham Əliyevin göstərişi ilə ulu öndərimiz Heydər Əliyevin adını daşıyan və büstü ucaldılan parkda yenidənqurma, bərpa, abadlıq, inşaat işləri aparılıb. Azərbaycan xalqının ümummillili liderinin adını daşıyan park hazırda Buxarest şəhərinin ən gözəl guşələrindən birinə çevrilib.

Son illər ərzində Azərbaycan ilə Rumıniya arasındakı tarixi dostluq münasibətləri diplomatik dillə desək, strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlib. Azərbaycan Respublikasının Ruminiyadakı fəvqəladə və səlahiyyətli Səfiri Eldar Həsənov iki ölkə arasındakı münasibətlərin belə yüksək səviyyəyə çatmasında başlıca rolu Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan doğru və düzgün xarici siyasət kursu ilə izah edir. Dilimiz, dinimiz fərqli olsa da, adət və ənənələrimizdə, mənəvi dəyərlərimizdə bir çox müştərək nöqtələr mövcuddur.

Ruminiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri Rumıniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətidir. Rumıniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti 2001-ci ildə təsis olunub və həmin il, oktyabrın 31-də Rumıniyanın Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatdan keçib. Rumıniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti elə həmin il noyabrın 28-də birinci toplantısını keçirib. Toplantıda Rumıniya parlamentinin senatoru, Avropada tanınmış kardioloq, akademik İon Pop de Popa Cəmiyyətin baş katibi, Buxarest Dövlət Universitetinin professoru, filologiya elmləri doktoru Simion Yurak cəmiyyətin İdarə Heyətinin sədri, Rumıniyanın Türk İş Adamları Birliyinin sədri Dursun Altınışik İdarə Heyətinin sədr müavini seçiliblər. Həmçinin, Cəmiyyətin idarə heyətinin tərkibinə Rumıniya Parlamentinin üç deputatı – Necat Sali, Kornel Boyancı və Corc Roşkulet, Rumıniyanın ən nüfuzlu iş adamlarından Corc Qeora və Rumıniyanın vətəndaşı, mənşəcə türk olan Nezih Kavsak, ölkədə fəaliyyət göstərən azərbaycanlı iş adamı Bəhrüz Əsədbəyli, Rumıniya Qadınlar Cəmiyyətinin sədr müavini xanım Kristina Andritsoyu da seçiliblər. Cəmiyyətin məqsədi Azərbaycanla Rumıniya arasında mövcud olan dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin daha da genişləndirilməsi, iki ölkə arasında siyasi, iqtisadi, elmi və mədəni sahədə əlaqələrin perspektivləri haqqında fikir mübadiləsi aparılmasıdır. Xüsusilə, Rumıniya kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycan haqqında, onun tarixi, mədəniyyəti, incəsənəti, müstəqillik yolu, son illərdə Azərbaycan dövlətinin apardığı siyasi-iqtisadi, hüquqi islahatlar, əldə olunan nailiyyətlər və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə obyektiv və dolğun məlumatların yayılmasında Cəmiyyət aktivlik göstərir. Rumıniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri Buxarest Universitetinin professoru Dumitru Balandır.

Ruminiyada Rumıniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti ilə yanaşı Rumıniya-Azərbaycan Gənclər Assosiasiyası, Rumıniya-Azərbaycan Ticarət Palatası da fəaliyyət göstərir. Bununla yanaşı, 2007-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətinin bu ölkədə nümayəndəliyi açılıb. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev, Rumıniyanın dövlət başçısı Trayan Basesku, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti xanım Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə Buxarest şəhərində Heydər Əliyev Fondu-Rumıniya Nümayəndəliyinin təntənəli açılış mərasimi keçirilib. Bu illər ərzində Füzulinin qəzəlləri, "Leyli və Məcnun" poeması, "Kitabi-Dədə Qorqud" rumın dilində çapdan çıxmışdır. Görkəmli şair və yazıçılarımız B. Vahabzadə, Anar, Elçin, Ç. Abdullayevin əsərləri rumın dilinə tərcümə olunaraq nəşr edilib. Rumıniyanın paytaxtı Buxarest şəhərində vaxtaşırı musiqiçilərimizin konsertləri, rəssamlarımızın fərdi sərgiləri təşkil edilir. Bütün bu işlərin baş tutmasında ölkəmizin Ruminiyadakı səfiri Eldar

Həsənovun və Rumıniyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının müstəsna xidməti var. Bütün bunlar iki ölkə arasındakı mədəniyyət sahəsindəki əlaqələrimizin inkişafına müsbət təsir göstərir. Rumıniyanın müxtəlif universitetlərində Azərbaycanlı tələbələr təhsil alır ki, onlar da sözügedən ölkədə Azərbaycan diasporunun inkişafına öz töhfələrini verirlər. Azərbaycan Respublikasının Rumıniyadakı Səfirliyinin dəstəyi, Heydər Əliyev Fondunun Rumıniya Nümayəndəliyi və Rumıniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin bilavasitə iştirakı ilə Rumıniyanın Kluc şəhərində yerləşən Qocalar Evi himayəyə götürülüb, buraya mütəmadi şəkildə maddi köməklik göstərilir. 2005-ci ilin iyun ayında sel nəticəsində sular altında qalan Rumıniyanın Qalats vilayətinin İveşt kəndinin sakinlərinə ilk yardım əlini uzadan da məhz Azərbaycan Respublikasının Rumıniyadakı səfirliyi olub. Bütün bu sadaladıqlarımız ölkəmizin, xalqımızın təbliğinə xidmət göstərir.

Onu da qeyd edək ki, 2001-ci ildən etibarən Rumıniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin təşəbbüsü və Azərbaycanın Rumıniyadakı səfirliyinin dəstəyi ilə iki xalqın ədəbiyyatının görkəmli nümunələrindən 50-dən çox kitab Azərbaycan və Rumın dillərində nəşr olunub; 2003-cü il, may ayının 9-da ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi həyat və fəaliyyətinə, Azərbaycan-Rumıniya əməkdaşlığının inkişafına həsr olunmuş "Azərbaycanın dirçəlişi" kitabı Rumıniyada ingilis dilində çap olunub. 2007-ci il, aprelin 24-25-I tarixlərində Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin nümayəndə heyəti diaspor quruculuğu sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi və Rumıniyada Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin səmərəliyinin artırılması məqsədilə Rumıniyada səfərdə olub. 2008-ci il, iyulun 31-də Azərbaycan Respublikasının Rumıniyadakı səfirliyinin kollektivi, Rumıniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri, Heydər Əliyev Fondunun Rumıniya nümayəndəliyinin direktoru, Rumıniya-Azərbaycan Ticarət və Sənaye Palatasının üzvləri və Rumıniyada yaşayan Azərbaycan icmasının nümayəndələri Rumıniyanın şimalında yerləşən və güclü daşqından ağır zərər çəkən Suçava bölgəsinə səfər edib və yerli əhaliyə zəruri humanitar yardım göstəriliblər.

2010-cu il, iyun ayının 17-18-də Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünəslıq İnstitutunun, Azərbaycan millət vəkillərinin, Rumıniyadakı Türkologiya və Mərkəzi Asiya araşdırmaları İnstitutunun və Rumıniyadakı Səfirliyimizin təşkilatçılığı və dəstəyi ilə Rumıniyanın Kluj-Napoka şəhərində "Şərqi və Qərbi arasında dialoq" mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib. Tədbirdə millət vəkilləri iştirak ediblər və Türkologiya və Mərkəzi Asiya araşdırmaları İnstitutu ilə akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünəslıq İnstitutu arasında əməkdaşlıq memorandumu imzalanıb. 2011-ci ilin oktyabr ayında Buxarestdə Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü və maliyyə dəstəyi ilə Rumın dilində çapdan çıxmış "İrəvan xanlığı" kitabının təqdimat mərasimi keçirilib.

2012-ci il, oktyabr ayının 9-da Azərbaycan Respublikasının Rumıniyadakı səfirliyinin təşəbbüsü və Heydər Əliyev Fondunun Rumıniya nümayəndəliyinin dəstəyi ilə Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü, eləcə də onun köklərindən bəhs edən, Kanadanın "Escript de Corps" dərgisinin redaktoru, hərbi jurnalist Skot Teylorun müəllifi olduğu "Bərişməz fərqliliklər: Türkiyə, Ermənistan, Azərbaycan" və Quram Marxulia və Şəbnəm Hacıyevanın birgə müəllifi olduqları "Əzabkeş Ermənistan: mif və gerçəkliklər" kitablarının Rumın dilinə tərcüməsinin təqdimatı keçirilib. Həmin il, may ayının 25-də Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinə həsr olunmuş rəsmi qəbul keçirilib və ziyafətdə Rumıniya prezidentinin təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşaviri Yulian Fota iştirak edib.

"Olaylar".-2013.-22 noyabr.-№ 211.-S.15.

Macarıstanda Azərbaycan diasporu

Bu gün əksər Avropa ölkələrində olduğu kimi Macarıstanda da Azərbaycan diasporu fəaliyyət göstərir. Düzdür, bu ölkədə Azərbaycan diaspor təşkilatları çox məhdud sayda olsa da, lakin bu sahədəki fəaliyyət qənaətbəxş hesab edilə bilər. Hazırda Macarıstanda fəaliyyət göstərən yeganə diaspor təşkilatı Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətidir desək yanlışdır.

Məlumat üçün qeyd edək ki, Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti (MADC) – 1994-cü ildən Macarıstanın paytaxtı Budapeştdə fəaliyyət göstərir, Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri Svetlana Abdullayevadır. Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin bu ölkədə yeganə diaspor təşkilatı olmasına baxmayaraq uğurlu fəaliyyət göstərməsinin başlıca amillərindən biri ondan ibarətdir ki, cəmiyyət üzvlərinin 90 faizi macarlardan ibarətdir. Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti təsis edilərkən Azərbaycanın tarixi və bu günü, qədim adət-ənənələri, milli bayramları, dövlətimizin qazandığı nailiyyətlər barədə informasiya yaymağı qarşısına məqsəd qoyub. Etiraf etmək lazımdır ki, ötən müddət ərzində Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti qarşısına qoyduğu məqsədlərin reallaşması istiqamətində bir sıra uğurlara imza atıb və qeyd edilən istiqamətlərdə məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirib. Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti zəngin tarixi-mədəni irsimizin təbliği, bu istiqamətdə çap materiallarının hazırlanıb macar cəmiyyətinə çatdırılması işində də fəal olub. Belə ki, 2010-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Diaspora İlə İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə macar dilində çapdan çıxmış üçcildlik topluda Macarıstanda tanınan gənc Azərbaycan müəlliflərinin qələminə məxsus, onların keçmiş və gələcəklə bağlı mülahizələrini, Vətənin ağırlı-acılı və şad günlərini əks etdirən hekayə, povest və esselər, habelə qədim Azərbaycan diyarı olan Qarabağın zəngin mədəniyyəti barədə sənədi materiallar yer alıb.

Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Azərbaycan Respublikasının Macarıstandakı səfirliyi ilə öz üzvləri arasında görüşlər keçirərək iki ölkə arasında yaxınlığa öz töhfəsini verir. Həmçinin Macarıstan rəsmiləri ilə müntəzəm şəkildə görüşlər təşkil edərək Azərbaycan həqiqətlərini, Dağlıq Qarabağ problemini onların diqqətinə çatdırır. Cəmiyyət rəsmi Bakı ilə Budapeşt arasında dostluq, qarşılıqlı münasibətlərin inkişaf etdirilməsinə də zaman-zaman öz töhfəsini verir.

Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti həmçinin Macarıstanda yaşayan azərbaycanlıların ölkəmizin mədəniyyəti, tarixi və s. barədə məlumat yaymasına dəstək verir. Məsələn, cəmiyyət 2011-ci ilin yanvar ayında Mərkəzi Avropa Universitetində keçirilən Beynəlxalq Mədəniyyət Festivalında Azərbaycanın da tələbələr tərəfindən təmsil olunmasına dəstək verir. Təşkilat Azərbaycanın milli bayramları zamanı həm azərbaycanlı, həm də macar üzvləri ilə birlikdə bayram süfrəsi açır. Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti həmçinin Azərbaycanın problemləri, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə macarlara məlumat verir. Matəm günlərində-20 Yanvar, 31 Mart, 26 Fevral- dünyasını dəyişmiş azərbaycanlıların xatirəsi anılır, bu hadisələr barədə məlumatlandırma işləri aparılır.

Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyət həmçinin hər il ənənəvi olaraq Azərbaycan və macar dillərində görkəmli azərbaycanlılara həsr olunmuş təqvimlər hazırlayır. 2011-ci ilin təqvimi məşhur rəssam Tahir Salahova, 2012-ci ilin təqvimi isə Toğrul Nərimanbəyova həsr olunub.

Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti mədəni kütləvi tədbirlərin keçirilməsində də yaxından iştirak edir. Belə tədbirlərdən biri 2008-ci ildə təşkil olunub. Belə ki, 2008-ci ilin noyabr ayının 18-20-də paytaxt Budapeştdə “Macarıstan-Azərbaycan: mədəniyyətlərin dialoqu” mövzusunda III beynəlxalq elmi konfrans keçirilib. Konfransda Macarıstanın dövlət orqanlarının, ictimai təşkilatların, elmi müəssisələrin, aparıcı universitetlərin müəllim və tələbələri, Azərbaycan diasporunun üzvləri iştirak ediblər. Konfrans Azərbaycanın Macarıstandakı Səfirliyinin, Azərbaycanın Milli Elmlər Akademiyasının, Macarıstan Elmlər Akademiyasının, Etves Lorand adına Budapeşt Universitetinin, Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin təşkilatçılığı və Azərbaycan Respublikasının Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə keçirilib. Üç gün davam edən konfransda Azərbaycan və Macarıstan alimlərinin 40-dan çox məruzəsi dinlənilib. Məruzələr tarix, arxeologiya, etnologiya, ədəbiyyat, dilçilik, folklor, politologiya, iqtisadiyyat, hüquq və memarlıq məsələlərinə həsr olunub. Konfrans başlanarkən Macarıstan parlamentinin spikeri Katalin Sillinin konfrans iştirakçılmasına müraciəti oxunub. Konfransda Azərbaycanın Macarıstandakı səfiri Həsən Həsənov, Macarıstan Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Xazai Dyerd, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti Nailə Vəlixanlı, Macarıstan Etnologiya və Avropa Folkloru İnstitutunun direktoru Mixay Xoppal və başqaları çıxış edərək, bu konfransların keçirilməsinin artıq ənənə halını almasını və xalqımız arasında bütün sahələrdə əlaqələrin genişlənməsinə kömək etdiyini vurğulayıblar. Konfransın noyabrın 18-də keçirilən birinci iclasında macar dilinə tərcümə edilərək nəşr olunan “Dədə Qorqud” və “Koroğlu” dastanlarının təqdimat mərasimi keçirilib. Ekspertlər bu əsərlərin nəşrini Azərbaycan-Macarıstan humanitar münasibətlərin tarixində əlamətdar hadisə adlandırdılar. Təqdimat mərasimindən sonra məruzələr dinlənilib. Konfransın ikinci günündə macar alimlərinin dinlənən məruzələrinin əksəriyyəti hüquq məsələlərinə, Azərbaycanın Konstitusiyasına, ölkəmizin hüquq sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlərə həsr olunub. Konfransda, həmçinin tanınmış macar

türkoloqu, musiqişünas, Azərbaycan xalq musiqisi haqqında kitab yazan Yanoş Şipoşun Azərbaycan, macar, Anadolu türk mərasim mahnıları haqqında məruzəsi də böyük maraqla dinlənilib.

Cari il, iyul ayının 13-də isə paytaxt Budapeştin Ybl Sarayında azərbaycanlı rəssam Çingiz Mehbaliyevin ən son rəsmlərindən ibarət “Həyatınızı rəngləyərək” adlı fərdi sərgisi təşkil olunub. Sərginin açılışında Azərbaycan Respublikasının Macarıstandakı səfiri Cənab Vilayət Quliyev, Macarıstan Parlamentinin, eyni zamanda Macarıstan-Azərbaycan Parlamentlərarası Dostluq Qrupunun üzvü Tamaş Hegedüş çıxış edib. Səfir Vilayət Quliyev sərgidə istedadlı rəssam Çingiz Mehbaliyevin rəsmlərindən aldığı təəssüratları bölüşüb, bu cür mədəni tədbirlərin keçirilməsinin müasir Azərbaycan mədəniyyətinin tanıtılmasındakı xüsusi rolunu qeyd edib. Macarıstan Milli Assambleyasının üzvü T. Hegedüş Azərbaycan mədəniyyəti və istedadlı rəssam haqqında fikirlərini bildirərək Azərbaycan və Macarıstan arasında getdikcə genişlənən ictimai və mədəni əlaqələrdən məmnun qaldığını deyib. Sərgidə həmçinin Azərbaycandakı Macarıstan Ticarət Evinin rəhbəri Ceyhun Abdullayev, Macarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri Svetlana Abdullayeva, Macarıstan-Azərbaycan Gənclər Təşkilatının təsisçiləri və üzvləri, Macarıstanın ictimai xadimləri, aparıcı siyasi partiyalarının gənclər təşkilatlarının liderləri, eləcə də yerli və əcnəbi iş adamları və digər şəxslər iştirak edib. Beş gün davam edən sərgidə rəssamın 30-a qədər rəngkarlıq və qrafika işləri nümayiş olunub. Xatırladaq ki, Çingiz Mehbaliyevin 2007-ci ildə UNESCO-nun keçirdiyi və Mövlanə Cəlaləddin Ruminin anadan olmasının 800 illiyinə həsr olunan beynəlxalq sərgidə iştirak edən ən gənc rəssam olub. Bir il sonra “Molla Nəsrəddin - Azərbaycan” beynəlxalq karikatura müsabiqəsində iştirak edib və Azərbaycan Karikaturaçı Rəssamlar Birliyinə üzv qəbul olunub. 2010-cu ildə isə Türkiyənin Bartın şəhərində keçirilən sərgidə uğurla iştirakından az sonra SESAN (Serbest Sanatçılar) beynəlxalq rəssamlar ittifaqına üzv qəbul olunub.

Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin səmərəli fəaliyyətinin nəticəsi olaraq bu ölkənin parlamentinə Dağlıq Qarabağda ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi kütləvi qətlərlə bağlı qərar layihəsi təqdim edilib. Layihə parlamentdəki üçüncü böyük partiya olan Daha Yaxşı Macarıstan Uğrunda Hərəkət (Jobbik) tərəfindən təqdim olunub. Parlamentin Xarici Əlaqələr Komitəsinin sədr müavini Marton Gyöngyösi Ermənistanın 1992-ci ildə Dağlıq Qarabağda başladığı hücumlar nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının beşdə birini işğal etdiyini deyib. O bildirib ki, 1992-ci ildə baş verən Xocalı qətlində çoxu qadın və uşaq olan 613 nəfər öldürülüb. Marton Gyöngyösi BMT Təhlükəsizlik Şurasının, ATƏT və NATO-nun Ermənistanın həyata keçirdiyi soyqırımını pislədiyini xatırladı. Bir milyon qaçqın və məcburi köçkünün problemlərinin hələ də həllini tapmadığını vurğulayan parlamentar qeyd edib ki, beynəlxalq ictimaiyyət bəzi faciələrə diqqət göstərsə də, Azərbaycan xalqının dramına fikir vermir. Müxalifətdəki Jobbik Partiyasının nümayəndələri də parlamenti Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünü pisləməyə çağırıblar. Qeyd edək ki, Jobbik Partiyası 227 yerlik parlamentdə 47 yerə malikdir.

Macarıstandakı Azərbaycan diasporunun ən uğurlu fəaliyyətindən biri azərbaycanlı zabit Ramil Həsənovun Azərbaycana ekstradisiyası zamanı özünü göstərdi. Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyevin bilavasitə gərgin əməyi nəticəsində baş tutan bu proses erməni lobbisində dərin hiddətə səbəb olmuşdu. O, ərəfədə erməni lobbisi maksimum dərəcədə çalışaraq Macarıstan rəsmilərini bu addımdan çəkəndirməyə və Ramil Səfərovun həbsxanada saxlanılmasına cəhd etsələr də, lakin başda Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti olaraq bu ölkədə fəaliyyət göstərən diaspor nümayəndələrimiz erməni təbliğat maşınına zərərsizləşdirməyə nail oldular.

“Olaylar”.-2013.-26 noyabr.-№ 213.-S.15.

Norveçdə Azərbaycan diaspor təşkilatları

Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi xarici ölkələrdən biri də Norveçdir. Avropanın bu ölkəsində təqribən 3 minə yaxın soydaşımız yaşayır. Əsasən XX əsrin əvvəllərindən bu günə qədər buraya köçən azərbaycanlı Norveçə məxsus adalarda yaşayırlar. Norveç dövlətinin daxili qanunvericiliyi bura köçən ilk mühacirlərə iri şəhərlərdə yaşamaq imkanı vermir.

Norveç-Azərbaycan arasında münasibətlərin günü-gündən inkişaf etməsi buradakı soydaşlarımızın fəaliyyətinə ciddi təsir göstərir. Norveç Mədəniyyət Nazirliyinin təşəbbüsü ilə norveçli musiqçilər Bakıda, azərbaycanlı müğənnilər isə Osloda konsert proqramları ilə çıxış edirlər. Tarixi mənbələrə nəzər saldıqda aydın olur ki, məşhur Norveç tədqiqatçısı Tur Heyerdalın qənaətinə görə, bir sıra çağdaş Avropa tayfalarının və xalqlarının, o cümlədən Skandinaviyada yaşayan xalqların ulu əcdadları vaxtilə Qobustan ərazisində yaşayıb, lakin sonralar naməlum səbəblər üzündən köç edərək Avropaya gediblər. Alimin Qobustanşünaslıq sahəsində yeni olan bu mülahizəsi çağdaş Azərbaycan xalqı ilə Skandinaviya xalqları arasında etnik, bioloji, antropoloji, tarixi, mədəni əlaqələrin mövcud olmasından xəbər verir. Öz fikirlərini elmi-tarixi, maddi dəlillərlə əsaslandıran alim Qobustandakı qayaüstü rəsmlərin tam oxşarının Skandinaviyadakı daş mağaralarda da olduğunu söyləyib. 1981-1994-cü illərdə bu qayaüstü rəsmləri tədqiq etmək üçün Qobustana xüsusi səfərlər təşkil edən Tur Heyerdal Xəzər sahillərini sonralar su yolları vasitəsilə şimala və cənuba doğru yayılan böyük bir sivilizasiyanın beşiyi hesab edib. Heyerdal öz ehtimallarını təkcə Qobustandakı qamış qayıq təsvirlərinin əsrlərlə sonra vikinqlər tərəfindən Norveç mağaralarının divarlarında həkk edilmiş analoqları ilə üst-üstə düşməsi ilə deyil, həmçinin orta əsrlərdə yazılmış saqalarda (norman dastanlarında) xatırlanması ilə sübuta yetirə bilib. Norveç Krallığı Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyini 2 yanvar 1992-ci ildə tanıyıb. Ölkələr arasında diplomatik münasibətlər 5 iyun 1992-ci ildə qurulub. 22 iyul 1998-ci ildə Norveç Krallığının Azərbaycanda səfirliyi açılıb. Ötən dövr ərzində Norveç və Azərbaycan arasında siyasi, iqtisadi və humanitar əməkdaşlıq sahələrində yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlər baş tutub, əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün geniş imkanlar və hüquq-müqavilə bazası yaradılıb. Norveç rəsmiləri dəfələrlə bəyan ediblər ki, Norveç Ermənistan - Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə münasibətdə münaqişənin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin toxunulmazlığı prinsipləri əsasında sülh yolu ilə həllini dəstəkləyir.

Bu gün Norveçdə bir neçə Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir ki, həmin təşkilatlar da Azərbaycanın üzlaşdığı problemlər, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, Xocalı soyqırımının norveçlilərə çatdırılmasında yaxından iştirak edirlər. Norveçdəki Azərbaycan diaspor təşkilatları paralel olaraq zəngin tarixi-mədəni irsimizin də fəal təbliğatçıları hesab edirlər. Bu məqsədlə bu ölkədəki diaspor təşkilatlarımız tərəfindən müntəzəm olaraq mədəni-kütləvi tədbirlər təşkil olunur. Norveçdə fəaliyyət göstərən aktiv Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri də Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatıdır. Norveç Azərbaycanlılarının Gənclər Təşkilatı 2005-ci ildə Norveçdə təsis edilib. Beş nəfərdən ibarət idarə heyəti olan Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı (NAYO) dünyəvi, sivil, qeyri-siyasi və gəlir əldə etmək məqsədi olmayan bir təşkilatdır. Təşkilatın əsas məqsədi orada yaşayan azərbaycanlıların Norveç ictimaiyyətinə inteqrasiya olunmasında yardımçı olmaq, onları təşkilatlandırmaq, hüquqlarını müdafiə etmək və sosial problemlərinin həlli istiqamətində işlər görməkdir. Azərbaycan xalqının mədəniyyətini, tarixini, problemlərini və nailiyyətlərini çatdırmaqla yanaşı, iki ölkə arasında dostluq əlaqələrini möhkəmləndirmək, iqtisadi, elmi və mədəni əlaqələrin inkişafına dəstək verməklə dostluq və əməkdaşlıq körpüsü rolunu oynamaqdır. NAYO təşkilatı həm Norveçdə, həm də xaricdə davamlı olaraq müxtəlif mövzularda tədbirlər, layihələr həyata keçirir. Ən böyük layihələrdən biri kimi Norveçin Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunda "Azərbaycanın Cənubi Qafqazda geosiyasi rolu" mövzusunda seminarı göstərmək olar. Həmin tədbirdə Norveçdə akkreditə olan dörd səfirliyin nümayəndəsi, parlamentin üzvləri, qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri iştirak ediblər. Bundan başqa Norveçin Biznes Menecment İnstitutunda biznes təşkilatlarının iştirakı ilə "Azərbaycanın yüksələn iqtisadiyyatında investisiya imkanları" mövzusunda biznes-forum təşkil edilib. Ümumiyyətlə, Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatının layihələri üç hissəyə bölünür. Belə ki, tədbirlərdə ilk olaraq Azərbaycanın potensialı, neft strategiyası, regionda mövqeyi, daha sonra isə Dağlıq Qarabağ problemi, Xocalı faciəsi və ermənilərin törətdiyi digər vəhşiliklər, nəhayət, sonda tibbi və Azərbaycanın turizm potensialını əks etdirən kitablar təqdim edilir. NAYO Azərbaycan diaspor təşkilatları içərisində şəbəkəsi olan yeganə təşkilatlardandır. Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatının sədri Ramil Əliyevdir. Qeyd edildiyi kimi NAYO fəaliyyəti müddətində bir sıra uğurlu layihələr həyata keçirib. Belə layihələrdən biri keçən il baş tutub. Belə ki, Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatının (NAYO) təşəbbüsü, Gənclər və İdman Nazirliyinin dəstəyi ilə mədəniyyətimizin bu ölkədə təbliği məqsədi ilə bir qrup gənc musiqçi və rəqqasımız "Sağene Beynəlxalq Festivalı-2012"-də iştirak edib. Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatının sədri Ramil Əliyev 16 ölkənin təmsil olunduğu festivalda gənclərimizin iştirakını Norveçdəki Azərbaycan diasporunun uğuru kimi qiymətləndirib. Bildirib ki, festivalda MDB ölkələrindən yalnız Azərbaycan təmsil olunub. Festivalda çıxış edən Oslonun Sağene rayonunun bələdiyyə sədri Helqe Stoltenberq tədbirdə iştirak edən dövlətlərin Norveçdəki

icmalarının bu ölkənin cəmiyyətinin ən fəal təbəqəsi olduğunu vurğulayıb. Mədəni dəyərlərimizin təbliği və Norveçdəki Azərbaycan icmaları arasında əlaqələrin inkişafına nail olmaq məqsədi ilə NAYO "Odlar yurdu Azərbaycan" adlı konsert proqramı da təşkil edib. Konsertə həmyerlilərimizlə yanaşı, əcnəbi qonaqlar da qatılıblar. Gecədə Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatının fəaliyyəti ilə bağlı məlumat verən Ramil Əliyev qeyd edib ki, təşkilat İsveç-Azərbaycan Federasiyası ilə birgə Stokholmda azərbaycanlıların və əcnəbilərin iştirakı ilə mədəni layihə həyata keçirib. NAYO-nun sədri bu layihəni Skandinaviyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının regional əməkdaşlığının növbəti uğuru kimi qiymətləndirib.

Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı (NAYO) "Xocalıya ədalət" kampaniyasına da qoşulub və bu kampaniyaya dəstəyini əsirgəməyib. Nəticədə təşkilat Heydər Əliyev Fondu ilə səmərəli iş birliyi yaradaraq, onların Xocalı soyqırımına həsr olunmuş fotosərgisini Norveçdəki "Holokost" mərkəzində nümayiş etdirib. Sərgidə çıxışı zamanı NAYO sədri deyib ki, diaspor təşkilatı olaraq bu faciənin beynəlxalq qiymət almasına qədər daima virtual məkan, yazılı materiallar, faktlar, fotolar və s. effektiv üsullarla təbliğini aparmalıyıq, NAYO-nun təşkil etdiyi foto-sərgi çərçivəsində Xocalı soyqırımına həsr olunmuş seminar da keçirilib. Seminarda Azərbaycanın İsveçdəki fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Rafael İbrahimov fəxri qonaq kimi iştirak edərək Xocalı soyqırımını və onun törətdiyi fəsadlar haqqında danışıb. Seminar-sərgi layihəsində Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı üzvləri, Norveç hökumətinin nümayəndələri, norveçli və əcnəbi siyasətçilər, tədqiqatçılar, professorlar, bu ölkədə təhsil alan yerli və xarici tələbələr, kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri iştirak ediblər.

Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı həmçinin Azərbaycanın qədim və zəngin mədəni irsinə daxil olan aşıq sənətinin xaricdə təbliği istiqamətində növbəti layihəni həyata keçirib. Əsasən norveçlilər və Norveçdə yaşayan əcnəbilər üçün nəzərdə tutulmuş bu layihə Oslo Universiteti ilə NAYO-nun əməkdaşlığı çərçivəsində həmin universitetin kitabxanasında baş tutub. Norveç Konservatoriyasının azərbaycanlı tələbəsi Əhməd Mirzəyevin ifasında aşıq havalarımız və dünya klassik irsinin dəyərli nümunələri canlı olaraq səsləndirilib.

Aşıq sənətinin təbliğini nəzərdə tutan "Lunsj med Kultur" layihəsi çərçivəsində gerçəkləşən bu tədbirdə Azərbaycan haqqında kitab və suvenirlərin də nümayiş olunub. Tədbirdə çıxış edən NAYO-nun sədri Ramil Əliyev bildirib ki, şifahi xalq sənətimizin dəyərli nümunəsi olan aşıq musiqimizin YUNESKO-nun qeyri-maddi mədəni irsi siyahısına daxil edilməsi Azərbaycan mədəniyyətinin uğurudur: "İndi aşıq musiqimiz dünyada daha yaxşı tanınmağa başlamışdır və layiqincə təbliğ olunur. Biz də diaspor təşkilatı olaraq xalqımızın bu nadir mədəni incisinin Avropada təbliğini həyata keçirmək məqsədi ilə silsilə layihələri reallaşdırırıq" Azərbaycan xalçasının da YUNESKO-nun qeyri-maddi mədəni irsi siyahısına daxil edilməsinin Norveçdə yaşayan azərbaycanlıları sevindiriyini vurğulayan Ramil Əliyev deyib ki, biz gələcək layihələrimizdən birini də bu sənət növünə həsr edəcəyik. Keçirilən tədbirdə Azərbaycan xalçasının kiçik ölçülü nümunələri sərgilənib və xalçaların rəngarəngliyi tədbiri daha da maraqlı edib. Tədbirdə çıxış edən Əhməd Mirzəyev isə bildirib ki, bir azərbaycanlı olaraq milli musiqimizin Avropada təbliğindən qürur duyur. Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin və Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycanda birinci Beynəlxalq aşıq festivalı keçirilməsindən sevinc hissi keçirdiyini deyən natiq deyib ki, bu layihəyə öz töhfəsini Norveçdə NAYO-nun təşəbbüsü ilə aşıq sənəti ilə bağlı keçirilən mədəni tədbirdə çıxışla verməyə çalışıb. Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatından başqa bu ölkədə daha bir neçə Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Bunlardan biri də 1989-cu ildə yaradılmış Norveç Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzidir. Yaqub Cavidinin rəhbərlik etdiyi təşkilat əsasən Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği istiqamətində çalışır. 1999-cu ildən mövcud olan "ANA" Azərbaycan-Norveç Assosiasiyasının isə əsas məqsədi iki ölkə arasında münasibətləri inkişaf etdirməkdir. Təranə Sadıxova-Nilsen və Mehparə İsmayılovanın rəhbəri olduğu Azerbajdsan- Norsk Kultur forenning –Azərbaycan-Norveç Mədəniyyət Cəmiyyəti 2002-ci ildən fəaliyyət göstərir. Adıçəkilən təşkilat da Norveçdə Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğatı ilə məşğuldur.

"Olaylar".-2013.-27 noyabr.-№198.-S.15.

Avstraliyada Azərbaycan diasporu

Müstəqillik illərindən inkişaf etməyə başlayan Azərbaycan diasporu bu gün dünyanın dörd bir tərəfində uğurlu fəaliyyət göstərməkdədir. Avropadan tutmuş Amerikaya, Afrikadan Asiya qədər dünyanın hər bir yerində Azərbaycan diaspor təşkilatlarına rast gəlmək mümkündür. Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, bu gün hətta yaşıl qitə hesab edilən Avstraliyada da soydaşlarımıza yaşayır və burada Azərbaycan diasporu fəaliyyət göstərir. Məlumat üçün qeyd edək ki, dünyanın 5-ci qitəsi sayılan Avstraliyada 8 minə yaxın soydaşımız məskunlaşıb. Əsasən türkiyəli və cənublu azərbaycanlılardan ibarət olan Azərbaycan diasporunun tərkibi son 10 ildə şimaldan bura iqtisadi mühacirətin artması səbəbi ilə günü-gündən genişlənir. Ümumiyyətlə isə, Avstraliyaya azərbaycanlıların mühacirəti 1950-ci illərdən başlayır. Əvvəl Türkiyə ilə Avstraliya arasında imzalanmış miqrasiya müqavilələrinə uyğun olaraq, buraya Türkiyə azərbaycanlılarının daxil olduğu kütləvi mühacirət başlanıb. Əsasən orta sinfin nümayəndələri içərisində olan azərbaycanlılara ziyalıların çoxluq təşkil etdiyi Cənubi Azərbaycan mühacirlərinin də qoşulması burada diasporumuzun formalaşmasına şərait yaradıb. Müstəqillik əldə edildikdən sonra Avstraliyada fəaliyyətini genişləndirən soydaşlarımız buraya Azərbaycandan musiqiçilər, alimlər, yazıçılar, incəsənət ustalarını bir neçə dəfə dəvət ediblər. Sidneydə Azərbaycanla əlaqəli də müxtəlif tədbirlər həyata keçirilib. 18 ildir efirə çıxan yerli “Azərbaycanın səsi” radiosunda Azərbaycanla bağlı məlumatlar, musiqilər səslənir.

Avstraliyada fəaliyyət göstərən yeganə Azərbaycan diaspor təşkilatı Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyidir. Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyi ilk olaraq Avstraliya-Azərbaycanlılar Birliyi adı altında 1992-ci ilin aprel ayında Sidney şəhərində təsis edilib. 2007-ci il aprel ayının 20-də keçirilən Dünya azərbaycanlılarının II qurultayından sonra Avstraliya- Azərbaycanlılar Birliyi Avstraliya- Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyi adlanmağa başlayıb. 1993-cü il yanvarın 3-də Birliyin təşəbbüsü ilə “Azərbaycanın səsi” radiosu təsis edilib. Radionun redaktoru isə Gülzar Qasımova təyin olunub. “Azərbaycanın səsi” radiosunda mütəmadi olaraq Azərbaycanın mədəniyyəti haqqında, Azərbaycanda keçirilən tədbirlər, bayramlarla bağlı azərbaycanca və ingiliscə verilişlər hazırlanıb nümayiş olunur. Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyinin əsas məqsədi Azərbaycanı Avstraliyada və bütün dünyada tanımaq, onun mədəniyyəti, siyasətini dünyaya çatdırmaq, millətçilik və lobbicilik siyasətini yürütməkdir. Dərnək tərəfindən Avstraliya Universitetində təhsil alan azərbaycanlı tələbələrlə və müəllimlərlə mütəmadi olaraq görüşlər keçirilir, müxtəlif informasiyalar onlara çatdırılır. Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyi 2000-ci ildə Sidneydə keçirilən Olimpiya İdman Oyunlarına gedən azərbaycanlı idmançı və turistlərin qarşılınması, yerləşdirilməsi, oranın tarixi yerləri ilə yaxından tanış olması və s. işlərlə məşğul olub. Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyinin sədri İmaməddin Qasimovdur. Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyi və Türk Quruluşları Federasiyasının təşkilatçılığı ilə hər il Avstraliyanın ən böyük məscidi olan Gelibolu Camisində Xocalı soyqırımını anılır. Belə anım tədbirlərindən biri cari ilin fevral ayında keçirilib. Belə ki, Avstraliyanın ən böyük məscidi olan Sidneydəki Gelibolu Camisində 3000-dən artıq insanın iştirak etdiyi Cümə namazından öncə də Xocalı faciəsi barədə ətraflı məlumat verilib, Xocalı qurbanlarının ruhuna “Yasin” oxunub və dualar edilib. Həmin gün Türk Dayanışma Dərnəyinin binasında “Türk Evi”ndə (Turkish House)-da Azərbaycan, Türkiyə, Uyğur, Türkmən və digər türk toplumlarının, yerli ictimaiyyətin nümayəndələrinin, o cümlədən Avstraliyada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrin iştirakı ilə anım tədbiri də keçirilib. Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyi və “Azərbaycanın səsi” radiosunun təşəbbüsü ilə keçirilən tədbirdə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Xocalı faciəsi ilə bağlı hazırlanaraq yerli diasporaya göndərilən videomateriallar nümayiş olunub, kitablar və broşürlər də paylanıb. Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyinin prezidenti İmaməddin Qasimov iştirakçılara Xocalı soyqırımının dəhşətləri haqqında məlumat verərək, Türkiyə-Azərbaycan birliyinin bu hadisənin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında önəmli rol oynadığını vurğulayıb. O, 1992-ci ilin 26 fevral gecəsi keçmiş sovet ordusunun yardımı ilə erməni silahlılarının Xocalı şəhərində törətdiyi vəhşiliklərin əvvəlcədən hazırlanmış planın tərkib hissəsi olduğunu deyərək, bu cinayətin təkcə Azərbaycan türklərinə qarşı deyil, bütün türk dünyasına qarşı həyata keçirildiyini vurğulayıb. 2000 FM Radiosunda 19 ildir efirə çıxan “Azərbaycanın səsi”radio proqramının rəhbəri Gülzar Qasımova isə Xocalı faciəsi ilə bağlı xüsusi proqram yayımladıqlarını və dinləyicilərə ətraflı məlumat verdiklərini deyib. O, Xocalı soyqırımı zamanı 63-ü uşaq və 106-sı qadın olmaqla 613 nəfərin vəhşicəsinə öldürüldüyünü qeyd edərək, bu hadisənin XX əsrin ən dəhşətli cinayətlərindən biri olduğunu qeyd edib. Digər çıxış edənlər, Türk Dayanışma Dərnəyinin rəhbəri Bəşir Karasu və Türk Quruluşları Federasiyasının prezidenti Dursun Candemir də çıxış edərək ermənilərin Azərbaycan türklərinə qarşı törətdiyi vəhşiliyi lənətləyiblər. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünü və hələ də Azərbaycanın ərazisinin 20 faizini işğal altında saxladığını da pisləyiblər. Tədbirin sonunda Azərbaycan və Türkiyə icmalarının azərbaycanlıların soyqırımını və Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə həqiqətlərin Avstraliya ictimaiyyətinə çatdırılmasında koordinasiyalı rolu və gələcək planları barədə fikir mübadiləsi də aparılıb. Anım mərasimində Xocalı soyqırımına aid foto sərgi də nümayiş etdirilib.

Təşkilat Azərbaycanın milli bayramlarını da yaşıl qitədə geniş səviyyədə qeyd edir, bu məqsədlə müxtəlif tədbirlər keçirir. Belə ki, Avstraliyanın Sidney şəhərində birliyin təşkilatçılığı ilə 28 May - Respublika Günü münasibətilə tədbir keçirilib. Tədbirə Azərbaycan və Türkiyə icmalarının nümayəndələri, o cümlədən Avstraliyada təhsil alan azərbaycanlı tələbələr qatılıb. Tədbirdə Azərbaycanın tarixi və 1918-1920-ci illərdə müsəlman Şərqində ilk demokratiya institutu olan Azərbaycan Demokratik Respublikasının mütərəqqi addımları barədə məlumat verilib. Cəmiyyətin prezidenti İmaməddin Qasimov 1918-ci ildə ölkə parlamentinin qərarı ilə qadınlara seçki hüququ verilməsi ilə Azərbaycanın qadınlara kişilərlə bərabər siyasi hüquqların verilməsi sahəsində nəinki şərqdə ilk, həm də ABŞ (1920), Britaniya (18-28), Fransa (1944) kimi ölkələri qabaqlayaraq Qərb ölkələri arasında da ilk sıralarda yer aldığını vurğulayıb. Sidney Texnologiya Universitetinin inşaat və ətraf mühit mühəndisliyi fakültəsinin baş müəllimi və koordinatoru Şəmsəddin Nicat Azərbaycan dilində vətənpərvərlik ruhunda yazdığı şeirləri oxuyub. Daha sonra Azərbaycan Demokratik Respublikasının uğurları, yenidən müstəqillik qazandıqdan sonra Azərbaycanın keçdiyi yol, Dağlıq münəcişəsi nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalı və digər mövzular ətrafında müzakirə aparılıb. Həmçinin təşkilat Azərbaycan və Türk icmasının kompakt yaşadıkları Obern (Auburn) qəsəbəsində də hər il Novruz və digər bayramlarımızı qeyd edir.

Bir müddət əvvəl isə **Avstraliyadakı azərbaycan icmasının rəsmi veb-səhifəsini istifadəyə verilib. Belə ki, bundan sonra** Avstraliyadakı Azərbaycan icması ilə bağlı bütün xəbərləri bu saytda (azeri.com.au) izləmək və xəbərlərə abunə yazılmaq mümkün olacaq. Sayt Avstraliya milli domenində yerləşir. Veb-səhifədə Avstraliya-Azərbaycan əlaqələrinə həsr olunmuş ayrıca bölmə var. Azərbaycana viza almaq, səfər etmək istəyənlər üçün məsləhətlər, ölkəmiz haqqında geniş məlumat, fotolar və xəbərlər də saytda yer alıb. Bundan başqa Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyinin təşkil etdiyi tədbirlər, Avstraliyada fəaliyyət göstərən "Azərbaycanın Səsi" radiosunda efirə gedən verilişlər də saytda yerləşdiriləcək.

Müsbət məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın Avstraliyadakı səfirliyi də diasporun inkişafına öz töhfəsini verir, bu qitədə yaşayan soydaşlarımızın problemləri ilə müntəzəm olaraq maraqlanır. Bir müddət əvvəl səfirlikdə bu ölkədəki azərbaycanlı icmasının tanınmış üzvləri və fəalları ilə görüş keçirilib. Görüşün əsas məqsədi Avstraliyada yaşayan həmvətənlərimiz arasında təşkilatlanma işinin daha da möhkəmləndirilməsi, azərbaycanlıları birləşdirən qurumların vahid əlaqələndirmə mərkəzinin formalaşdırılması və erməni icmasının ölkəmizin milli maraqları əleyhinə, xüsusilə işğal olunmuş Dağlıq Qarabağın Avstraliyanın yerli və federal qanunverici orqanları tərəfindən tanınması istiqamətində intensiv fəaliyyətinin zərərsizləşdirilməsi məqsədilə prioritetlərin müəyyənləşdirilməsi olub. Tədbirdə çıxış edən Azərbaycanın Avstraliya İttifaqındakı səfiri Rövşən Cəmsidov iştirakçıları tədbirin məqsədi, Azərbaycan hökumətinin son illər ərzində apardığı uğurlu daxili və xarici siyasəti, Dağlıq Qarabağ münəcişəsinin sülh yolu ilə nizamlanması istiqamətində aparılan danışıqlar prosesinin hazırkı vəziyyəti, xarici ölkələrdəki diaspor təşkilatlarına verilən dəstək və bu dəstəyi zəruri edən amillər, Avstraliyadakı erməni icmasının ölkəmizə qarşı apardığı fəaliyyət barədə məlumatlandırıb: "Avstraliyadakı erməni diasporunun əsas təşkilatı – Avstraliya Erməni Milli Komitəsi (ANCA) Türkiyə ilə yanaşı, ölkəmiz haqda mənfi rəy formalaşdırmağa çalışır. Təəssüflər olsun ki, bu yalan kampaniyası əksər hallarda Azərbaycana da qarşı həqiqətə uyğun olmayan məlumatlar yaymaqla cəmiyyətdə ölkəmiz haqda kifayət qədər məlumatın olmamasından istifadə edilərək həyata keçirilir. Bu bədnam fəaliyyətin qarşısının alınması məqsədilə ilk addım Azərbaycan həqiqətlərinin Avstraliya cəmiyyətinə düzgün çatdırılmasını təmin etmək və bu istiqamətdə əlaqəli və mərkəzləşdirilmiş qaydada hərəkət etmək olmalıdır". Tədbirdə çıxış edən "Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyi"nin sədri İmamətdin Qasimov görülən işlər barədə məlumat verərək, yerli hakimiyyət orqanları, ictimai təşkilatlar və digər türkdilli xalqların diaspor quruluşları ilə aparılan əməkdaşlıqdan danışıb. Sonda irəli sürülən təkliflər əsasında Avstraliyanın azərbaycanlı icmasının üzvlərinin təmsil olunduğu qurumların vahid federasiya və ya konfederasiya formatında birləşdirilməsi qərara alınıb və bu istiqamətdə ilk addımlardan biri kimi Sidney şəhərində azərbaycanlıların ümumi təsis yığıncağının təşkili ideyası qəbul olunub. Könüllülük prinsipi ilə doqquz nəfərdən ibarət müvəqqəti idarə heyəti seçilib, idarə heyətinin vəzifələri kimi yaradılacaq qurumun əsasnaməsinin hazırlanması və Sidneydə keçiriləcək toplantının təşkil edilməsi müəyyənləşdirilib.

“Olaylar”.-2013.-7 dekabr.-№ 222.-S.15.

Diaspor fəaliyyətinin hərəkətverici qüvvəsi-Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi

Azərbaycanın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, zəngin tarixi-mədəni irsimizin təbliğ edilməsində müxtəlif ölkələrdə açılan Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzlərinin də müstəsna rolu var. Belə mərkəzlərdən biri cari ilin may ayında Avstriyada fəaliyyətə başlayıb. Məlumat üçün qeyd edək ki, Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 16 noyabr 2012-ci il Sərəncamı əsasında Avstriyada Azərbaycan mədəniyyətini təbliğ etmək məqsədilə yaradılıb. Mərkəzin əsas hədəfi Avstriya ictimaiyyətinin Azərbaycanı yaxından tanıması üçün Azərbaycanın zəngin mədəniyyəti, incəsənəti, turizm imkanları barədə müxtəlif səpkili tədbirlər təşkil etməkdir. Fəaliyyət istiqamətlərinə həmçinin Azərbaycan dili kurslarının təşkili, müraciət edənlərə Azərbaycan müəlliflərinin əsərlərinin toplandığı zəngin kitabxana və mediateka ilə xidmət göstərmək daxildir. Mərkəzin qonaqları kitabxanada Azərbaycan ədəbiyyatının klassikləri Nizami, Nəsimi və Füzulidən tutmuş müasir ədəbiyyatımızın görkəmli nümayəndələrinə kimi çoxlu sayda yazıçı və şairlərin əsərləri ilə tanış ola bilirlər. Mərkəzdə mütəmadi şəkildə təşkil olunan musiqi axşamlarında Azərbaycan xalq musiqisi ilə yanaşı görkəmli bəstəkarların əsərlərinin səsləndirildiyi konsert proqramlarını dinləmək imkanı əldə edilir. Mədəniyyət Mərkəzində təşkil olunan sərgilər sayəsində isə Azərbaycanın rəngkarlıq, heykəltəraşlıq və tətbiqi xalq sənətinin ən maraqlı nümunələri sənətsevərlərin sərəncamına verilir. Mərkəzin məqsədi həm Avstriyanın mədəniyyət və turizm qurumları, kütləvi informasiya vasitələri ilə əməkdaşlığı inkişaf etdirmək, həm də bu ölkədə fəaliyyət göstərən digər dövlətlərin mədəniyyət mərkəzləri ilə sıx əlaqələr quraraq, mədəniyyətlərarası dialoqa töhfə verməkdir.

Cari il, may ayının 13-də Vyanada Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin açılışı olub. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mərasimdə iştirak ediblər. Dövlət başçısı dünya mədəniyyəti paytaxtlarından biri sayılan Vyanada Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin açılışını iki ölkənin münasibətləri tarixində əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirib. Vyanada Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin açılış mərasimində iştirak etməkdən şərəf duyduğunu deyən Avstriya parlamentinin vitse-spikeri Frits Noyqebauer ölkələrimiz arasında dostluq münasibətlərinin hökm sürdüyünü vurğulayıb.

Fəaliyyətə başladığı qısa müddət ərzində Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi Avstriyada Azərbaycanla bağlı bir sıra tədbirlər keçirib. Noyabrın 28-də Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzində Azərbaycanın görkəmli pianoçusu, Xalq Artisti, professor Zöhrab Adıgözəlzadənin xatirəsinə həsr olunmuş konsert keçirilib. Tədbiri giriş sözü ilə açan Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin rəhbəri Leyla Qasımova deyib ki, görkəmli pianoçu uzun müddət Vyana və bu şəhərin musiqisevərləri ilə bağlı olub, dəfələrlə burada tanınmış orkestrlərlə birgə konsertlər verib. Tədbirin “Culture Meeting Point” təşkilatı ilə birgə təşkil olunduğunu vurğulayan Leyla Qasımova bildirib ki, mədəniyyət mərkəzinin əsas məqsədi yalnız öz tədbirlərini diqqət mərkəzində saxlamaq deyil, eləcə də Avstriyadakı digər təşkilatlarla birgə həyata keçirilən layihələr çərçivəsində mədəniyyətlərarası dialoqa və qarşılıqlı anlaşmaya töhfə verməkdir. “Culture Meeting Point” təşkilatının musiqi şöbəsinin rəhbəri, musiqişünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Fərəh Tahirova tanınmış pianoçu, pedaqoq və bəstəkar Zöhrab Adıgözəlzadənin həyat və yaradıcılığından, onun Azərbaycanda və Türkiyədə klassik musiqi sənətinin inkişafına verdiyi töhfələrdən danışib. Qeyd edilib ki, Z. Adıgözəlzadə Avstriyada ilk dəfə 15 il əvvəl, 1998-ci il noyabrın 28-də “Yunus İmre” kvarteti ilə birgə konsert verib və tədbirin belə bir məkanda təşkili mərhum musiqiçinin ruhunu da şad edir. Eyni zamanda, F. Tahirova Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinə ölkəmizin mədəniyyətini və görkəmli şəxsiyyətlərini tanımaq üçün həyata keçirilən tədbirlərə görə məmnunluğunu ifadə edib. Tədbirin bədii hissəsində Türkiyənin Eskişehir Anadolu Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən “Yunus Emre” kvarteti və pianoçu Fərid Adıgözəlzadə birgə konsert proqramı ilə çıxış ediblər. Konsertdə məşhur Azərbaycan və türk bəstəkarları Qara Qarayev, Ülvi Camal Erkin, 5-də Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzində görkəmli yazıçı, böyük alim və pedaqoq Mir Cəlal Paşayevin xatirəsinə həsr olunmuş ədəbi-bədii gecə keçirilib. Tədbirdə Avstriyada akkreditə olunmuş diplomatik korpusun və beynəlxalq təşkilatların təmsilçiləri, ictimaiyyət nümayəndələri, Vyanada fəaliyyət göstərən bəzi ölkələrin mədəniyyət mərkəzlərinin əməkdaşları, bu ölkədə yaşayan və təhsil alan azərbaycanlılar iştirak ediblər.

Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi tanınmış yazıçı, mərhum Mir Cəlal Paşayevin 105 illiyini də geniş şəkildə qeyd edib. Mərkəzin rəhbəri Leyla Qasımova tədbirdə çıxış edərək Azərbaycan elminin, ədəbiyyatının, təhsilinin inkişafında əvəzsiz rol oynamış Mir Cəlal Paşayevin həyat və yaradıcılığından danışib, bu il yazığının 105 illik yubileyinin həm Azərbaycanda, həm də xarici ölkələrdə silsilə tədbirlərlə qeyd olunduğunu diqqətə çatdırıb. Mir Cəlalin ədəbi yaradıcılığı ilə yanaşı, Azərbaycanda ədəbi tənqid məktəbinin banilərindən biri olduğunu qeyd edən Leyla Qasımova yazıçının tələbələrinin sevimlisi olan, işlədiyi kollektivdə böyük hörmət qazanan, kiçikdən böyüyə hamıya mehribanlıq və səmimiyyətlə yanaşan müəllim, iş yoldaşı, ailə başçısı kimi xarakterizə edib. Bildirib ki, Vətəni Azərbaycan üçün layiqli övladlar böyütmüş görkəmli şəxsiyyətə ən yaxşı əsəri barədə ünvanlanmış suala fəxrlə “Mənim ailəm mənim ən yaxşı əsərimdir” cavabını verib. Azərbaycanın Avstriyadakı səfiri Qalib İsrailov çıxışında Azərbaycan ədəbi-bədii fikrində və elmində özünəməxsus yeri olan Mir Cəlal Paşayevin yaradıcılığının ölkəmizdə və onun hüdudlarından kənarında geniş tanındığını, 2008-2009-cu

illərdə UNESCO-nun dünya miqyaslı hadisələrin və şəxsiyyətlərin yubileylərinin qeyd olunması ilə bağlı qərarına Mir Cəlal Paşayevin də adının daxil edildiyini, bu təşkilat çərçivəsində görkəmli yazıçının 100 illik yubileyinin geniş qeyd edilməsinin əlamətdar hadisə olduğunu diqqətə çatdırıb. Qeyd edilib ki, görkəmli alimin “Füzuli sənətkarlığı”, “Azərbaycanda ədəbi məktəblər (1905-1917)”, “XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı” kimi elmi iş və monoqrafiyaları onilliklərdən bəri ali təhsil ocaqlarında tədris vəsaiti kimi istifadə olunmaqdadır. Tədbirin bədii hissəsində Vyana Universitetinin doktorantı Yaqut Abdalla və Ştefan Rollfinke Azərbaycan və alman dillərində yazıçının məşhur “Anket Anketov”, “Ay İsmayıl, bir başa sal!” və “Öyrəncəkli” hekayələrindən parçalar oxuyublar. Skripkaçı Stefan Kamilarov pianoda Marqarete Babinskinin müşayiəti ilə Qara Qarayev, Volfqanq Amadey Motsart və Ludviq van Bethovenin əsərlərini ifa edib. Tədbirdə Mir Cəlalın həyatının müxtəlif dövrlərini əks etdirən fotolar əsasında hazırlanmış videomaterial nümayiş olunub. Həmçinin Fikrət Əmirov və başqalarının kvartet və fortepiano üçün əsərləri ifa edilib.

Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzində həmçinin dahi Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir Hacıbəylinin “Arşın mal alan” operettasının 100 illik yubileyi münasibətilə tədbir keçirilib. Tədbirdə Vyanada akkreditə olunmuş diplomatik korpusun və beynəlxalq təşkilatların təmsilçiləri, ictimaiyyətin nümayəndələri, bu ölkədə yaşayan azərbaycanlılar iştirak ediblər. Mərkəzin rəhbəri Leyla Qasımova tədbirdə çıxış edərək bildirib ki, 100 il bundan əvvəl Üzeyir Hacıbəylinin “Arşın mal alan” musiqili komediyasının Bakıda ilk tamaşası göstərilib. İlk gündən tamaşaçıların böyük rəğbətini qazanan əsər 60-dan artıq dilə tərcümə edilib, dünyanın 160-dan çox ölkəsində nümayiş olunub. Leyla Qasımova deyib ki, ölməz sənət incisinin nümayiş olunduğu şəhərlər siyahısında dünya klassik musiqisinin paytaxtı Vyana şəhəri də olub. 2006-cı ildə Vyana Kamera Operasında avstriyalı aktyor heyətinin iştirakı ilə əsər alman dilində təqdim olunub. Həmçinin qeyd edilib ki, 2013-cü ildə UNESCO-nun Baş Konfransının 36-cı sessiyasında “Arşın mal alan” operettasının 100 illik yubileyinin dünya səviyyəsində qeyd olunması haqqında qərar qəbul olunub. Buna görə də əsərin yubileyi nəinki Azərbaycanda, eyni zamanda, ölkəmizin hüdudlarından kənar da geniş qeyd edilir. Sonra Azərbaycan kino tarixinin ən dəyərli incilərindən olan Rəşid Behbudov, Leyla Bədirbəyli, Münəvvər Kələntərli, Lütfuli Abdullayev, Fatma Mehrəliyeva, Mirzəağa Əliyev kimi ölməz sənətkarların rol aldığı “Arşın mal alan” filmi nümayiş olunub. Film tamaşaçılar tərəfindən böyük maraqla qarşılanıb.

May ayında isə Azərbaycanın Avstriyadakı səfirliyi və Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə 28 May – Respublika Günü münasibətilə Vyananın “Konzerthaus” mədəniyyət evində Azərbaycan və Avstriya musiqiçilərinin birgə konserti olub. Konsert proqramında Azərbaycanın Xalq Artisti, tanınmış tarzən, professor Ramiz Quliyev Avstriyanın “Concilium musicum Wien” orkestri ilə birgə çıxış edib. Gənc dirijor Əyyub Quliyevin rəhbərliyi ilə keçən klassik musiqi axşamında Azərbaycan və Avropa bəstəkarlarının əsərləri səsləndirilib. Konsertdə Milanda yaşayıb fəaliyyət göstərən azərbaycanlı opera müğənnisi Yusif Eyvazov Üzeyir Hacıbəylinin, Françesko Çileanın və digər bəstəkarların operalarından ariyalar ifa edib. Tədbirdə Avstriya hökumətinin nümayəndələri, Vyanada akkreditə olunmuş diplomatik korpusun təmsilçiləri, avstriyalı musiqisevərlər və həmvətənlərimiz iştirak ediblər.

“Olaylar”.-2013.-11 dekabr.-№ 224.-S.15.

2013-cü ildə diaspor sahəsində baş verən mühüm hadisələr

Baş vurmaqda olduğumuz 2013-cü il bütün sahələr kimi diaspor sahəsi üçün də uğurlu il oldu desək yanılmırıq. İl ərzində bu sahədə keçirilən müxtəlif səviyyəli görüşlər və toplantılar diaspor sahəsinin bir qədər də inkişaf etdirilməsi, soydaşlarımız arasında həmrəyliyin daha da möhkəmləndirilməsinə xidmət etdi. 2013-cü ildə həm Azərbaycanda, həm də ondan kənarında bu istiqamətdə keçirilən tədbirlərə qısa nəzər saldıqda müsbət tendensiyasını açıq görmək olur.

2013-cü il, yanvar ayının 24-də Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasının Diaspor Məsələlərinə Cavabdeh Dövlət Qurumları Rəhbərlərinin Bakıda I Toplantısı keçirilib. Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan və Qırğızıstandan olan nümayəndələrin iştirak etdiyi toplantıda yekun sənəd layihəsi qəbul olunub. Yekun sənəd layihəsində türkdilli ölkələrin əməkdaşlıq şurasına üzv dövlətlərin diaspora məsələlərinə cavabdeh dövlət qurumlarının gələcək əməkdaşlığının əsas istiqamətləri öz əksini tapıb. Sənəd layihəsində Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq strategiyasının müəyyən edilməsi üçün Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasının diaspora məsələlərinə cavabdeh dövlət qurumlarının mütəxəssislərindən ibarət Təmas Qrupunun yaradılmasına dair müddəa öz əksini tapıb. Bundan başqa sənəddə Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv dövlətlərin diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin Forumunun təşkil edilməsi də nəzərdə tutulub. Həmçinin toplantıda Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasının III Sammiti ilə əlaqədar Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv dövlətlərin diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin I Forumunun 2013-cü ildə Azərbaycanda keçirilməsinə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

Mart ayının 8-də Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi və Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin təşkilatçılığı ilə Frankfurt şəhərində “Avropada Azərbaycan diasporu: yeni dövrün şərtləri və qarşıda duran vəzifələr” mövzusunda diaspor nümayəndələrinin müşavirəsi keçirilib. Görüşdə Avropada Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti, qarşılaşdığı problemlər, Azərbaycan həqiqətlərinin Avropa ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində görülməli tədbirlərlə bağlı geniş müzakirələr aparılıb. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov tədbirdə çıxış edərək, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin tövsiyələrinə uyğun olaraq diasporumuzun öz fəaliyyətini hücum taktikası əsasında qurduğunu bildirib. O, ötən müddətdə Azərbaycan diasporunun bir çox istiqamətlərdə mühüm uğurlara imza atıldığını qeyd edib. Nazim İbrahimov bildirib ki, Azərbaycan dövlətinin getdikcə artan iqtisadi və siyasi gücü diasporun da sərbəst fəaliyyət göstərməsi üçün yaxşı stimül yaradır. Dövlət Komitəsinin sədri Azərbaycan diasporunun qarşısında bir sıra vacib vəzifələrin durduğunu vurğulayıb. Komitə sədri bu vəzifələrin uğurla yerinə yetirilməsi üçün Azərbaycan diaspor təşkilatlarının böyük potensiala malik olduğunu bildirib. Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin fəxri prezidenti Bahəddin Kaya çıxışında Avropada yaşayan azərbaycanlıların diaspor quruculuğu prosesində iştirakı haqqında danışdı. O, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün Dağlıq Qarabağ haqqında müxtəlif dillərdə filmlərin çəkilməsinin zəruri olduğunu bildirib. Bahəddin Kaya Frankfurt şəhərində Azərbaycan Respublikasının Konsulluğunun açılması, habelə azərbaycanlı tələbələrin çox olduğu ölkələrdə fəaliyyət göstərən diplomatik nümayəndəliklərin nəzdində təhsil müşavirliyinin yaradılmasını təklif edib. Görüşdə Azərbaycan həqiqətlərinin Avropa ictimaiyyətinə çatdırılması, parlament və hökumət üzvləri ilə əlaqələr, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması, kütləvi informasiya vasitələri ilə iş və digər istiqamətlərdə mövcud olan problemlərdən danışılıb, müxtəlif təkliflər səsləndirilib. Görüşün sonunda Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin bəyanatı qəbul olunub. Bəyanatda qeyd olunub ki, Azərbaycan Respublikasında yürüdülməli uğurlu xarici və daxili siyasət, həyata keçirilən islahatlar və irimiqyaslı layihələr əsasında iqtisadi və sosial-siyasi sahələrdə sürətli inkişafa nail olunub. Sənəddə bu uğurların diaspor quruculuğu işinə də müsbət təsir göstərdiyi, ötən dövrdə Azərbaycan diasporunun güclənməsinə xidmət edən bir sıra əhəmiyyətli tədbirlərin həyata keçirildiyi vurğulanıb. Bəyanatda Azərbaycanın daxili siyasətinə aid məsələlərin xarici ölkələrdə yaşayan bəzi soydaşlarımız tərəfindən müzakirə obyektinə çevrilməsindən də narahatlıq ifadə edilib. Bəyanatda qeyd olunub ki, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların mütləq əksəriyyəti Azərbaycanın tutduğu yolun düzgün və uğurlu olduğuna inanır.

May ayının 6-7-də Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və Madrid Klubunun təşkilatçılığı ilə Cənubi Qafqaz Forumu keçirilib. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Forumun rəsmi açılış mərasimində iştirak ediblər. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi idarə heyətinin həmsədri, Misirin İsgəndəriyyə Kitabxanasının direktoru İsmail Serageldin Forumu açaraq tədbirin əhəmiyyəti haqqında danışdı. Forumda Madrid Klubunun, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvləri, dünyanın müxtəlif ölkələrindən 300-dən çox ekspert, yüksək səviyyəli rəsmilər, sabiq dövlət və hökumət başçıları, alimlər iştirak ediblər. Mayın 7-də isə Cənubi Qafqaz Forumu öz işini yekunlaşdırıb. Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov Azərbaycanın dünyanın sabiq dövlət və hökumət başçılarından ən böyük Forumu olan Madrid Klubunun bu möhtəşəm tədbirinə ev sahibliyi etməkdən qürur hissi keçirdiyini bildirib. Nazim İbrahimov ölkəmizin qadın hüquqları, insan haqları, demokratik dövlət quruculuğu istiqamətində mühüm yol qət etdiyini vurğulayaraq

müsəlman şərqində ilk dəfə olaraq qadınların azadlığı, onlara səsvermə hüququnun Azərbaycanda verildiyini diqqətə çatdırıb. Dövlət Komitəsinin sədri dini etiqad azadlığı, dini, etnik dözümlülüyün mövcud olduğu və vətəndaş cəmiyyətinin qurulması istiqamətində önəmli addımlar atan Azərbaycanın bu mötəbər tədbirin keçirilməsi üçün seçilməsini ölkəmizə inamın göstəricisi kimi səciyyələndirib. Cənubi Qafqaz Forumunun sonuncu günü Madrid Klubu və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi arasında əməkdaşlıq protokolu imzalanıb.

Mayın 14-də isə Ankarada Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin II toplantısı keçirilib. Türkiyə Baş Nazirinin müavini Bəkir Bozdağın ev sahibliyi ilə keçən toplantıda Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkiyənin diaspor təşkilatlarının rəhbərləri qatılıb. Toplantıda Azərbaycan tərəfini Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin birinci müavini Valeh Hacıyev təmsil edib. İclasda “Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq fəaliyyət strategiyası”nın əhəmiyyəti vurğulanıb. İlk çıxış edən Xaricdə Yaşayan Türklər və Əqrəba İcmalar Departamentinin rəhbəri Kemal Yurtnaç bu toplantını indiyədək keçirdikləri iclasların ən önəmlisi olduğunu, onun əhəmiyyətli qarşıdakı illərdə aydın olacağını deyib. Toplantıda çıxış edən Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin birinci müavini Valeh Hacıyev də türk dünyasının problemlərini həll etmək üçün türk xalqlarının vahid diaspor altında birləşməsinin vacibliyini vurğulayıb. O deyib ki, soydaş xalqların ortaq fəaliyyəti onların güclü addımlarla irəliləməsini, gələcəkdə türk xalqlarının fərqli mövqedə yer almasını təmin edəcək. Valeh Hacıyev Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumunun Bakıda keçirilməsini də Azərbaycanın bu məsələni əhəmiyyətli hesab etməsi ilə əlaqələndirib. Çıxışlardan sonra Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələri – Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan və Qırğızıstan arasında “Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq fəaliyyət strategiyası” imzalanıb. Toplantı çərçivəsində iyunun 21-də Bakıda keçiriləcək isə Bakıda Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumunun proqramına dair müzakirələr də aparılıb. Qərara alınıb ki, Forumda ümumi iclasdan əlavə üç istiqamətdə - Amerika, Kanada; Avropa; Asiya və MDB üzrə panel müzakirələr də təşkil olunsun.

Qeyd edək ki, Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin ilk iclası bu il yanvarın 24-25-də Bakıda keçirilmişdi.

“Olaylar”.-2013.-19 dekabr.-№ 23.-S.15.

İspaniyada Azərbaycan diasporu

Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də İspaniyadır. İspaniyaya azərbaycanlıların mühacirət tarixi, buradakı soydaşlarımızın sayı bəzəndə müxtəlif məlumatlar mövcuddur. Yaxın tarixə və İspaniyadakı etnik qrupların tərkibinə nəzər salsaq görərik ki, azərbaycanlıları bu ölkədə yaşayan etnik qruplardan biridir. Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların sayına dair 2006-cı ildə yayınladığı məlumatlara əsasən İspaniyada 14 min nəfər etnik azərbaycanlı yaşamaqdadır. Tarixi mənbələrdən məlum olur ki, ispanların Azərbaycana və azərbaycanlı alimlərə marağı hələ XII-XIII əsrlərdən başlanıb. Xüsusilə, Azərbaycanın görkəmli alimi Nəsrəddin Tusinin əsərləri o zaman ispan səyyahları və alimlərinin böyük marağına səbəb olub.

Xristofor Kolumbun Amerika səfərini maliyyələşdirən İspan Kralının xəzinədarı, milliyyətçə yəhudi olan Qabriel Sanxes onu pul və əşyalarla təmin etmişdir. Qabriel Sanxesin əldə etdiyi sədəf üçün ləvazimatlar içərisinə müəllifi Nəsrəddin Tusi olan xəritə, miqyas (kompasın qədim növü) və digər astronomiya cihazları daxil idi. XV əsrdən etibarən isə Azərbaycan dövlətləri (Ağqoyunlu, Səfəvi) Avropa ilə müntəzəm əlaqələr saxlayırdı. Həmin dövrdə İspaniya ilə də diplomatik və ticari münasibətlər qurulmuşdu. Xüsusən, Şah Abbasın dövründə qarşılıqlı əlaqələr inkişaf etmiş və 1599-cu ildə Hüseynəli bəyin başçılığı ilə İspaniya Kralının hüzuruna nümayəndə göndərilmişdi. Nümayəndə heyətinə Əliqulu bəy, Oruc bəy Bayat və Bunyad bəy daxil idi. Türkiyə əleyhinə müqavilə bağlamağa gedən elçilər Xəzər dənizi, Volqa çayı, Rusiya, Skandinaviya, Almaniya, İtaliya yolu ilə gedərək İspaniyaya çıxmış və burada naməlum səbəblər üzündən xristianlığı qəbul etmişdilər. İspan Kralı III Filip onları xaç suyuna salmış və Əliqulu bəyə don Filip, Bunyad bəyə don Dieqo və Oruc bəyə isə Don Juan adı vermişdi. Bu elçilər xristianlığı qəbul etdikdən sonra İspaniya və Avropada öz müsbət keyfiyyətlərinə görə tanınmış və sevilmişdilər. 1604-cü ildə isə ölkənin o zamankı paytaxtı Valyovildə Azərbaycan Səfəvi dövlətinə aid kitabın nəşr olunmasında Oruc bəyin rolu böyük olmuşdu.

İspaniyaya soydaşlarımızın mühacirəti XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində daha kütləvi şəkildə alınıb. Avropadan mühacirət edən azərbaycanlılar İspaniyanın paytaxtı Madriddə və digər şəhərlərdə məskunlaşırlar. II dünya müharibəsindən sonra da xeyli sayda soydaşımız İspaniyada məskunlaşmalı olur. 1991-ci il dövlət müstəqilliyimiz elan edildikdən sonra İspaniya ilə iki tərəfli diplomatik münasibətlər qurulub və hazırda ticari, iqtisadi, diplomatik sahələrdə əlaqələrin intensiv şəkildə inkişaf edir. Son statistik məlumatlara əsasən İspaniyada yaşayan azərbaycanlıların təqribi sayı 5 minə yaxın göstərilir.

Bu gün İspaniyada bir sıra Azərbaycan diaspor təşkilatları fəaliyyət göstərir ki, onlardan da biri “Elmira” Azərbaycan-İspan Qardaşlıq Cəmiyyətidir. “Elmira” Azərbaycan-İspan Qardaşlıq Cəmiyyəti İspaniyanın Valensiya şəhərində yaradılıb. Təşkilatı Valensiya şəhərinin qubernatorluğu qeydə alıb. «Elmira» Azərbaycan-İspan Qardaşlıq Cəmiyyətinin məqsədi Azərbaycanı İspaniyada tanıtmaya, ispan və Azərbaycan xalqları arasında əlaqələri möhkəmləndirməyə, eyni zamanda, bu şəhərdəki soydaşlarımızın İspaniya ilə daha yaxından tanışlığını təmin etməkdir. “Elmira” Azərbaycan-İspan Qardaşlıq Cəmiyyəti, həmçinin, bu ölkədə fəaliyyət göstərən digər Azərbaycan icmaları, eləcə də başqa xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələri var. “Elmira” Azərbaycan-İspan Qardaşlıq Cəmiyyətinin rəhbəri Gülnarə Xanbabayevadır. O həmçinin, CF Baku de Valencia ispan futbol klubunun yeganə qadın prezidentidir. Əsas fəaliyyəti Bakı ilə Madrid arasında dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi olan “Elmira” Azərbaycan-İspan Qardaşlıq Cəmiyyəti Azərbaycan həqiqətlərinin İspan cəmiyyətinə çatdırılması, Dağlıq Qarabağ problemi, Xocalı soyqırımı ilə bağlı da müntəzəm olaraq tədbirlər təşkil edir. Cəmiyyət İspaniyanın nüfuzlu kütləvi informasiya vasitələri ilə yaxından əməkdaşlıq edir, təşkil etdiyi tədbirlərin həmin mətbuat vasitələrində çapına nail olur. Bundan başqa cəmiyyət ispaniyalı jurnalistlərin Azərbaycana səfərinə də imkan yaradır ki, bu da ispan jurnalistlərin ölkəmiz haqqında daha ətraflı məlumata malik olmaları üçün əlverişlidir. Belə səfərlərdən biri bir müddət əvvəl Azərbaycana təşkil edilib. Belə ki, səfər çərçivəsində İspaniyanın “EFE” İnformasiya Agentliyinin redaktoru Karmen Klara Rodrigues Alonso Qaçqınlar və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsində olub. Baş nazirin müavini, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Əli Həsənov qonağa Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tarixi, nəticələri, onun yaratdığı problemlərdən danışaraq, həmçinin ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi 31 mart soyqırımı, Sumqayıt hadisələri, Xocalı faciəsi haqqında ətraflı məlumat verib. O, Ermənistanın BMT-nin və digər nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların münaqişə ilə bağlı qərar və qətnamələrinə əməl etmədiyini diqqətə çatdırıb. Əli Həsənov Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin işğalı nəticəsində ölkəmizə 300 milyard dollar ziyan dəydiyini bildirib, dövlətin 1 milyon 200 min qaçqın və məcburi köçkünün problemlərinin həlli istiqamətində gördüyü irimiqyaslı işlərdən danışaraq, İspaniyanın “EFE” İnformasiya Agentliyinin redaktoru Karmen Klara Rodrigues Alonso bildirib ki, Azərbaycana səfərində məqsəd 20 Yanvar faciəsi, Xocalı və 31 Mart soyqırımları haqqında reportajlar hazırlamaq, 2014-cü ilin birinci rübündə ispan, ingilis, ərəb və portuqal dillərində yayımlamaqdır.

İspaniyadakı Azərbaycan diasporunun digər bir mühüm tədbiri noyabrın 22-də İspaniya Senatında Azərbaycan ilə İspaniya arasında tərəfdaşlığın genişləndirilməsinə, habelə Ermənistanın Azərbaycana qarşı

hərbi təcavüzünün nəticələrinə həsr edilmiş “Azərbaycan bu gün Avropadadır. Azərbaycan ilə İspaniya arasında etimadın tənziqlənməsi” mövzusunda konfransın keçirilməsi olub. Avronest Parlament Assambleyasında Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəri, Milli Məclisin deputatı Elxan Süleymanovun da təşəbbüsü və təşkilatı dəstəyi ilə keçirilən tədbirdə Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Əli Həsənovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti iştirak edib. Azərbaycan tərəfdən konfransda Azərbaycanın İspaniyadakı səfiri Altay Əfəndiyev, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti Aparatının qaçqınların, məcburi köçkünlərin problemləri, miqrasiya və beynəlxalq təşkilatlarla iş şöbəsinin müdiri Qurban Sadiqov, iqtisadi inkişaf nazirinin müavini Sevinc Həsənova, Avronest Parlament Assambleyasında Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəri, Milli Məclisin deputatı Elxan Süleymanov, Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fondunun sədri, Milli Məclisin deputatı Ayaz Orucov, deputatlar Qüdrət Həsənov, Fazil Mustafa, Fərəc Quliyev, Zahid Oruc və Ceyhun Osmanlı iştirak ediblər. İspaniya tərəfdən konfransda 80 senator və deputat, 70-ə yaxın akademik, professor, media təmsilçiləri, qeyri-hökumət təşkilatlarının və vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri iştirak edib. İspaniyadakı soydaşlarımızın Azərbaycanın təbliği istiqamətində atmış olduğu addımlardan biri də ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş anım mərasiminin keçirilməsi olub. "Evsen" şirkətlər qrupunun təşkilatçılığı və Azərbaycanın İspaniyadakı səfirliyinin dəstəyi ilə keçirilən mərasimdə İspaniya hökumətinin, parlamentinin üzvləri, 20-dən artıq ölkənin səfirləri, ispan ictimaiyyətinin, işgüzar dairələrinin, Azərbaycan diasporunun nümayəndələri, bu ölkədə təhsil alan tələbələrımız iştirak ediblər. Mərasimdə çıxış edən "Evsen" şirkətlər qrupunun prezidenti Əli Evsen ulu öndər Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti haqqında iştirakçılara ətraflı məlumat verib. Bildirilib ki, Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin xilaskarı olmaqla yanaşı, həm də onun qurucusudur. Ümummilli liderin söyləri, uzaqgörən siyasəti nəticəsində qurulmuş müstəqil dövlətimizin hazırda əmin əllərdə olduğunu deyən Əli Evsen qeyd edib ki, bu gün Prezident İlham Əliyevin uğurlu siyasəti sayəsində Azərbaycanın nailiyyətləri dünya ölkələrinə nümunə göstərilir. Bütün bu uğurlar ərazilərimizin Ermənistan tərəfindən işğalının davam etdiyi bir şəraitdə baş verib. Azərbaycanın İspaniyadakı səfiri Altay Əfəndiyev isə ulu öndər Heydər Əliyev dühası barədə fikirlərini bildirib, ümummilli liderin xarici siyasət konsepsiyası haqqında söz açıb. Diqqətə çatdırılıb ki, bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən siyasi kursun nəticəsində hazırda Azərbaycan dünya miqyasında nüfuzlu dövlətə çevrilib. Səfir İspaniya-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafına da Heydər Əliyevin böyük töhfələr verdiyini vurğulayıb. Tədbirdə "DIPLOMACIA-Siglo veinte uno" adlı jurnalın Azərbaycana, ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunan buraxılışı və son 10 ildə ölkəmizin nailiyyətlərindən bəhs edən broşürlər qonaqlara təqdim edilib. Daha sonda ümummilli liderin həyat və fəaliyyətindən bəhs edən sənədli film nümayiş etdirilib.

“Olaylar”.-2013.-24 dekabr.-№ 233.-S.15.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin 2013-cü ilin yekunlarına həsr olunmuş iclası keçirilmişdir

*Moskvada Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) illik yekun iclası keçirilmişdir.
İclasda təşkilatın fəaliyyəti, gələcək planları və layihələri müzakirə olunmuşdur.*

ÜAK-ın icraçı direktoru İlqar Hacıyev təşkilatın “Azərbaycan konqresi” qəzeti və saytında aparılan təkmilləşdirmə işlərindən danışmış, region rəhbərlərini ÜAK-n məlumat resurslarından daha fəal istifadə etməyə çağırmışdır. O, ÜAK-ın yeni layihəsi olan Hüquqi Yardım Mərkəzi haqqında məlumat vermişdir.

Azərbaycanın Rusiyadakı səfirinin müavini Qüdsi Osmanov qeyd etmişdir ki, harada yaşamasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlının arxasında tarixi Vətəni, güclü Azərbaycan dövləti və Azərbaycan Prezidenti dayanmışdır. Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların güvənc yeri isə ölkəmizin rəsmi nümayəndəliyi olan səfirlikdir. Rusiyada Azərbaycan diasporunun güclü olmasının təminatı onun birliyi, azərbaycanlıların milli maraqları ətrafında birləşmələridir. Ulu öndər Heydər Əliyev həmişə bizə bunu tövsiyə edirdi. Ümummillə lider xaricdə yaşayan soydaşlarımıza daim diqqət və qayğı ilə yanaşmışdır. Hazırda bu siyasət ulu öndərin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Diplomat qeyd etmişdir ki, müasir şəraitdə ÜAK daha da təkmilləşdirilməli və gücləndirilməlidir. Bu işdə səfirliyin imkanlarından və səfir Polad Bülbüloğlunun Rusiyada böyük nüfuzundan istifadə olunur.

ÜAK-ın icraçı direktoru İlqar Hacıyev tədbir iştirakçılarında Sankt-Peterburq regional nümayəndəliyinin yeni təyin olunmuş rəhbəri Elmar Şahirzayevi təqdim etmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, uzun müddət Sankt-Peterburq və Leninqrad vilayəti üzrə Daxili İşlər İdarəsinin informasiya departamentinin rəhbəri vəzifəsində çalışmış Elmar Şahirzayev bu regionda yaşayan soydaşlarımız arasında böyük nüfuz və hörmətə malikdir. İclas iştirakçıları Leninqrad vilayəti qanunvericilik orqanının deputatı Səyyad Əliyevi ÜAK-ın Rusiyanın Şimali-Qərb regionu üzrə bölməsinin rəhbəri seçmişlər.

Tədbirdə ÜAK-ın yeni yaradılmış Hüquqi Yardım Mərkəzinin sədri Vladislav Şvetsov və sədr müavini, Rusiyanın fəxri hüquqsünası Azər Əliyev bu məşvərət şurasının fəaliyyəti barədə danışmışlar. Qeyd olunmuşdur ki, Rusiyada üç kateqoriyaya aid azərbaycanlılar yaşayırlar. Onlar bu dövlətin vətəndaşlığını qəbul etmiş, Rusiya ərazisində müvəqqəti olan və işləmək üçün gələn azərbaycanlılardır. Hazırda miqrantların qanunları bilmədikləri üçün çətin vəziyyətə düşmələrinin qarşısını almaq məqsədilə xüsusi yaddaş kitabçası hazırlanır. Bu cür kitabçalar hava limanlarında, bilet kassalarında və vağzallarda soydaşlarımıza paylanılacaqdır.

Tədbirin sonunda ÜAK-ın prezidenti Məmməd Əliyev və icraçı direktoru İlqar Hacıyev Rusiya Federasiyasının ictimai həyatında fəal iştirak edən diaspor üzvlərinə Konqresin medallarını, diplomlarını və fəxri fərmanlarını təqdim etmişlər.

Təltif olunanlar arasında ÜAK-ın Moskva vilayəti üzrə bölməsinin rəhbəri Əlizaman Rəhimov, “Baku” jurnalının baş redaktorunun müavini Tamilla Əhmədova, Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Birliyi (RAGB) idarə heyətinin üzvləri Ayan Həsənova, Emin Hacıyev, Moskvadakı Dərviş Teatrının rəhbəri Mərdan Feyzullayev və başqaları vardır. Azərbaycan kütləvi informasiya vasitələrinin Rusiyada təmsil olunan nümayəndələri - Səfər Səfərov (AzTV), İqbal Hüseynov (“İnterAz”), Fərid Əkbərov (APA), Roman Ağayev (SalamNews), Elzar Ağayev (ATV), Anar Həsənov (Lider TV), Loğman Məmmədov (Xəzər TV) və başqaları da mükafat alanlar sırasındadırlar.

*Fəridə ABDULLAYEVA,
AzərTAc-ın xüsusi müxbiri
Moskva*

“Xalq qəzeti”.-2013.-27 dekabr.-N 287.-S.6.